T.C.
KONYA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

AKSARAY İLİ ÇORAKÇI HANI RESTORASYONU

Mimar Emine Nur SELÇUK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mimarlık Anabilim Dalı

Nisan-2022
KONYA
Her Hakkı Saklıdır

TEZ KABUL VE ONAYI

Emine Nur Selçuk tarafından hazırlanan "Aksaray İli Çorakçı Hanı Restorasyonu" adlı tez çalışması 11/05/2022 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Konya Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri	**İmza**
Başkan Prof. Dr. Mine ULUSOY	……..
Danışman Doç. Dr. Arife Deniz OKTAÇ BEYCAN	……..
Üye Doç. Dr. Esra YALDIZ	……..

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

Prof. Dr. Saadettin Erhan Kesen
LEE Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all material and results that are not original to this work.

İmza

Emine Nur SELÇUK

Tarih:

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AKSARAY İLİ ÇORAKÇI HANI RESTORASYONU

Emine Nur SELÇUK

Konya Teknik Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Arife Deniz OKTAÇ BEYCAN

2022, 144 Sayfa

Jüri
Prof. Dr. Mine ULUSOY
Doç. Dr. Arife Deniz OKTAÇ BEYCAN
Doç. Dr. Esra YALDIZ

Şehirlerin kültür tanıtım aracı olabilmeleri, sahip oldukları tarihi eserler ve doğal oluşumlar yoluyla sanat, kültür ve mimarlık tarihi içindeki yerlerinin tespiti ve varlıklarının sürdürülerek geleceğe aktarılması ile mümkündür.

Tarih boyunca Ulu Irmağın doğusunda eski şehir kalıntıları üzerine kurulan Aksaray kent merkezi her dönemde yerleşim yeri olmuştur. Bu sebeple bir tarihsel dönemden diğerine miras kalan eserler dönemin ihtiyacına göre yapılan eklemeler ile gelişerek tarihi kent sürdürülebilirliğini sağlamıştır. Ancak şehir merkezinde son dönemde hızla plansız yapılaşma mevcut tarihi yapıların yıkılarak yerine yeni yapıların inşa edilmesi ile tarihi süreçte kopmalar meydana gelmiştir.

Aksaray şehri üzerinde yapılan çalışmalar diğer Anadolu şehirleri ile ilgili çalışmalar gibi sınırlı sayıda kalmıştır. Araştırma ve yayınlar daha çok mevcut yapılar üzerinden yapılmıştır. Günümüze ulaşan eserlerin yanı sıra yıkılmış olanlarla birlikte tarihi kent dokusu asıl kimliğini kazanacaktır. Bu durumda yıkılmış eserlerin ortaya çıkarılması veya tespit edilmesi önem kazanmıştır. Etrafı çok sayıda ticari bina ile sarıldığı için yok sayılan bu şehir içi hanı, literatüre yıkılmış olarak geçen yapılardan biridir.

Tarihi ticaret yollarının kesişiminde olan ve önemli ticari yapılara sahip olan Aksaray'da Geç Dönem Osmanlı şehir içi ticari yapılarının geçmişte azımsanamayacak sayıda olduğu görülmüştür. Aksaray şehir içi hanlarının tanınırlığı günümüze gelen tek örneği Çorakçı Han'ın ortaya çıkarılmasıyla mümkün olmuş ve döneminin şehir içi ticari hayatını göstermesi açısından önem kazanmıştır.

Çorakçı Han, Aksaray şehir içi hanlarından günümüze gelebilen tek örneğidir. Çorakçı Han'ın etrafının temizlenerek fiziki olarak ortaya çıkarılması kent tarihi açısından önemli bir çalışmadır. Tez kapsamında ayrıca rölöve, restitüsyon ve restorasyon çalışmaları yapılarak Çorakçı Han'ın şehir içi kültür ve ticaret hayatına katkıda bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Aksaray Kent Kimliği, Çorakçı Han, Geç Dönem Osmanlı, Şehir içi han, Ticaret

ABSTRACT

MS THESIS

The RESTORATION of ÇORAKÇI HAN in AKSARAY

Emine Nur SELÇUK

Konya Technical University
Institute of Graduate Studies
Department of Architecture

Advisor: Doç. Dr. Arife Deniz OKTAÇ BEYCAN

2022, 144 Pages

Jury
Prof. Dr. Mine ULUSOY
Doç. Dr. Arife Deniz OKTAÇ BEYCAN
Doç. Dr. Esra YALDIZ

Cities might be the best cultural promotion tool, by determining their place in the history of art, culture and architecture through the historical and natural properties they own, and transferring the works and structures to the future.

Aksaray city center, which was built on the ruins of the old city in the east of the Ulu River, has always been a settlement. For this reason, the properties inherited from one historical period to another developed, with the additions made according to the needs of the period, ensured the sustainability of the historical city. However, with the rapid unplanned construction in the city center in the last period, the existing historical buildings were demolished and new buildings were built instead of them.

The studies on the city of Aksaray, like the studies on the other Anatolian cities, were limited in number. Research and publications were mostly made on existing structures. The historical urban fabric will gain its original identity with the ruins as well as the structures that have survived to the present day. In this case, revealing or detecting the destroyed properties has gained importance. The inner city inn, referred to in the literature as Çorakçı Inn, is one of these buildings.

In Aksaray, which is at the intersection of historical trade routes and has important commercial structures, there are considerable numbers of Late Ottoman Period inner-city commercial structures. The only surviving example of Aksaray inner-city inns was the Çorakçı Han, which gained importance in terms of showing the inner-city commercial life of its period.

Keywords: Corakcı Khan, Urban Identity of Aksaray, Late Ottoman Period, Inner City Khan, Trade

ÖNSÖZ

Derslerim ve tez çalışmam boyunca yolumu aydınlatan, kıymetli bilgiler veren, Sevgili Hocam Doç. Dr. Arife Deniz OKTAÇ BEYCAN' a, bakış açımı değiştiren Uzm. Sanat Tarihçi Ayşe ARSLAN' a, yaşamım boyunca desteklerini benden esirgemeyen annem, babam, kardeşlerim ve sevgili eşime çok teşekkür ederim.

Emine Nur SELÇUK
KONYA-2022

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **iv**

ABSTRACT ..... **v**

ÖNSÖZ ..... **vi**

İÇİNDEKİLER ..... **vii**

ÇİZİM LİSTESİ ..... **ix**

ŞEKİL LİSTESİ ..... **ix**

TABLO LİSTESİ ..... **xi**

EKLER ..... **xi**

SİMGELER VE KISALTMALAR ..... **xii**

1.GİRİŞ **1**

1.1.Tanımı ve Önemi 1
1.2.Amaç ve Kapsamı 2
1.3.Materyal ve Metot 3
1.4. Literatür Çalışması 4

2. RİBAT-KERVANSARAY-HAN MİMARİSİ **8**

2.1. Ribat, Kervansaray, Han Mimarisinin Oluşumu ve Tarihsel Gelişimi 9
2.1.1. İlk Müslüman Türk Devletlerinde Hanlar 9
2.1.2. Büyük Selçuklularda Hanlar 11
2.1.3. Anadolu Selçuklularında Hanlar 12
2.2. Osmanlı Döneminde Hanlar 16
2.2.1.Osmanlı Dönemi Kervansaray/Menzil Hanları 18
2.2.2.Osmanlı Dönemi Şehir Hanları 19

3. AKSARAY İLİNİN FİZİKSEL, SOSYAL VE TARİHİ ÖZELLİKLERİ **25**

3.1. Coğrafi ve Fiziksel Durum 25
3.2. Sosyo-Kültürel Yapı 26
3.3. Tarihsel Gelişim Süreci 27
3.4. Aksaray'ın Ticaret Yolları ve Ticari Gelişimi 28
3.5.Şehir İçi Hanların Aksaray Ticari Hayatındaki Yeri ve Önemi 31

4. ÇORAKÇI HAN ÜSTÜNDE YAPILAN ÇALIŞMA **36**

4.1. Çorakçı Han Hakkında Elde Edilen Bilgiler 37
4.1.1.Çorakçı Han'ın Konumu 37
4.1.2. Çorakçı Han'ın Tarihçesi 38

4.1.3.Çorakçı Han'ın Aksaray Şehir İçi Hanları İçindeki Yeri ve Önemi 38
4.2. Çorakçı Han'ın Analizi 39
4.2.1. Analiz Metodolojisi 39
4.2.2. Çorakçı Han'ın Mimari Tanımlanması 41
4.3. Çorakçı Hanı Restitüsyon 74
4.3.1. Yöntem 74
4.3.2. Restitüsyon İçin Kaynak Araştırması 74
4.3.3. Restitüsyon İçin Kaynak Kullanımı Üzerine Değerlendirme 79
4.3.4. Restitüsyon İçin Karşılaştırmalı Çalışma Sonucu 81
4.3.5. Dönemleme ve Yapının Geçirdiği Müdahaleler 91
4.3.6.Çorakçı Han'ın Restitüsyon Değerlendirmesi 92
4.4. Çorakçı Hanı Restorasyon 104
4.4.1 Restorasyon ve Koruma Kavramı 104
4.4.2. Yapının Bugünkü Durumunun Değerlendirilmesi 109
4.4.3. Aksaray Çorakçı Hanı Restorasyon Yaklaşımı 112
4.4.4. Yeni İşlev 112
4.4.5. Mekân Kullanımı 112
4.4.6. Restorasyon Aşamaları 113

5. SONUÇ VE ÖNERİLER 129

ÇİZİM LİSTESİ

Çizim 1 Çorakçı Han Rölöve Üst Örtü Planı 42
Çizim 2 Çorakçı Han Zemin Kat Rölöve Planı 42
Çizim 3 Dükkân 1 (pembe) ve Dükkân 7 (mavi) Planı 45
Çizim 4 Dükkân 2 Planı 48
Çizim 5 Dükkân 3 Planı 49
Çizim 6 Dükkân 4 Planı 50
Çizim 7 Dükkân 5 Planı 50
Çizim 8 Dükkân 6 Planı 51
Çizim 9 Dükkân 8 Planı 52
Çizim 10 Dükkân 9 Planı 52
Çizim 11 Üst Örtü Planı 55
Çizim 12 Restitüsyon Zemin Kat Planı 76
Çizim 13 Restitüsyon Zemin Kat Planı 77
Çizim 14 Rölöve Çizimi üzerinden Restitüsyon Dönem Analizi 91

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1 Ribat-ı Melik'in plan, kesit ve detay çizimleri ve Ribat-ı Melik duvar kalıntısı (Buhara-Semerkand yolunda) (Aslanapa, 1989) 10
Şekil 2 Akçakale kervansarayı plan krokisi ve Başane-Kurtlu Tepe Kervansarayı (Aslanapa, 1989) 11
Şekil 3 Ribat-ı Mahi plan krokisi ve kalıntısı (Afganistan) (Aslanapa, 1989) 12
Şekil 4 Ribat-ı Şerif plan krokisi, genel görünümü, Ribat-ı Şerif giriş kapısı (Nişabur-Serahs yolunda) (Aslanapa, 1989 12
Şekil 5 Anadolu Selçuklu Devleti dönemindeki Anadolu'daki önemli ticaret yolları (Bektaş, 1999) 13
Şekil 6 Evdir Han plan krokisi (Antalya-Korkuteli yolunda) (Ceylan, 1989) 15
Şekil 7 Büyükçekmece Sokollu Mehmet Paşa Kervansarayı plan krokisi (İstanbul) (İslam Ansiklopedisi) 15
Şekil 8 Anadolu Selçuklu Ticaret Yolları ve Hanlar 15
Şekil 9 Aksaray İli'nin Türkiye İçindeki Konumu 25
Şekil 10 Aksaray İli Haritası (Aksaray Valiliği. 2009) 26
Şekil 11 Eğri Minare'nin Çevresinden Görünüş (M. F. Gül'den) 27
Şekil 12 Eski Aksaray'dan Görünüm 1(URL-1) 28
Şekil 13 Anadolu Ticaret Yolları (Aksaray Valiliği, 2009) 28
Şekil 14 Aksaray Şehir Haritası (Topal, 2009) 30
Şekil 15 Aksaray Şehir Merkezinin Dönemsel Gelişimi (Karadayı, 2012) 31
Şekil 16 Tarihi Çekirdek Doku ve Çevresindeki Tarihi Yapılar (Ağır, 2019) 32
Şekil 17 Aksaray Tarihi Kent Merkezi Referans Alınan Yapı Yerleri (Duran, Tazefidan, 2017) 33
Şekil 18 Kaynaklar Işığında Yerlerini Tespit Ettiğimiz Hanlar (Yıkılmış Olanlar Dâhil) 36
Şekil 19 Yerleri Tespit Edilen Hanların 1954 Tarihli Aksaray'ın Hava Fotoğrafı (Ata R., 2007) Üzerinde Gösterilmesi 36
Şekil 20 Çorakçı Han'ın konumunu Gösteren Uydu Görüntüsü 37
Şekil 21 Lazer Scanner ile Tarama Yapılırken Çekilmiş Bir Fotoğraf 40
Şekil 22 Lazer Scanner ile Alınmış Plan ve Kesit Ortophotosu 40
Şekil 23 Kuzey Cephe Komşu Bina 43
Şekil 24 Kuzey Cepheden Genel Görünüm 43

Şekil 25 Kuzey Batı Cephe Genel Görünüm 44
Şekil 26 Batı Cephe Komşu Bina 44
Şekil 27 Batı Cephe Genel Görünüm 44
Şekil 28 Dükkân 1 Giriş Bölümü 45
Şekil 29 Dükkân 1 Yukarı Çıkış Merdiveni 45
Şekil 30 Mutfak Depo Kısmı 46
Şekil 31 Mutfak Depo Hol 46
Şekil 32 Mutfak Kısmından Kapı 46
Şekil 33 Kemerli Kapı Yeri ve Raspa Detayı 46
Şekil 34 Dükkân 7 zemin Kat Genel Görünüm 47
Şekil 35 Dükkân 7 Üst Kat ve Çatı Arası 47
Şekil 36 Avlu Duvarı Raspa Detayı 48
Şekil 37 Avlu 48
Şekil 38 Avlu Güney Duvarı Demir Kılıç Detayı 48
Şekil 39 Çorakçı İletişim ve Depo Bölümü 48
Şekil 40 Dükkân 3 Genel Görünüm 49
Şekil 41 Dükkân 4 Genel Görünüm 50
Şekil 42 Dükkân 5 Depo Geçişi 50
Şekil 43 Depo Nişler 50
Şekil 44 Dükkân 6 Genel Görünüm 51
Şekil 45 Dükkân 6 Arka Mekânlar 51
Şekil 46 Dükkân 8 Dış ve İç Genel Görünüm 52
Şekil 47 Dükkân 9 Genel Görünüm 52
Şekil 48 Dükkân 9 Tavan Arası 53
Şekil 49 Dükkân 9 Kemer Detayı 53
Şekil 50 Avlu Güney Duvarı 53
Şekil 51 Çorakçı Han Eski Fotoğrafı 53
Şekil 52 K. K. T V. K. K. Arşiv Fotoğrafı 54
Şekil 53 Dükkân 7ve Dükkan8 arası Tuğla Örülmüş Muhdes Duvar 54
Şekil 54 Dükkân 9 Taşıyıcı Kemerler 54
Şekil 55 Dükkân 7 Taşıyıcı Demir Hatıllar ve Kesme Taş Duvar 54
Şekil 56 Mutfak Bölümü Fırın Üstü Açıklık ve Ahşap Kirişler 55
Şekil 57 Ulu Cami Önündeki Pazarın 1950 Yılındaki Durumu (M. F. Gül'den) 75
Şekil 58 Günümüzde nişe çevrilmiş pencereler ve dükkânların içinde kalan giriş kapısı 75
Şekil 59 Üst örtüsü yıkılmış vaziyette iken batı cepheden çekilmiş eski bir fotoğraf 76
Şekil 60 Kuzeydeki Tonozlu Mekân 76
Şekil 61 Güneydeki Dükkânda Mevcut Kemerler 77
Şekil 62 Eski Aksaray İsimli Videodan bir Kare (URL-1) 77
Şekil 63 K. T. V. K. K. Arşiv Fotoğrafı 78
Şekil 64 K. K. T. V. K. K. Arşiv Fotoğrafı 2 78
Şekil 65 Uluırmak Kenarında Aksaray'da Bir Konak(URL-1) 82
Şekil 66 Eski Aksaray resimlerinden günümüze ulaşamayan bir yapı (URL-1) 82
Şekil 67 Sarraf ve Mutafyan Hanı (Konyalı, 1974) 83
Şekil 68 Balkapanı Hanı ve Büyük Çukur Han avlusu (Gürpınar, 2009) 84
Şekil 69 Müezzinoğlu Hanı ve Taş Han Avlu (Gül, 2012) 84
Şekil 70 Büyük Yeni han ve Kızıl Han Avlu (Gürpınar, 2009) 84
Şekil 71 Küçük Çukur Han ve Leblebici Han avlusu (Akça, 2008) 84
Şekil 72 Kaşıkçı Han ve Kızlarağası Han Avlusu (Benli, 2007) 85
Şekil 73 Büyük Yeni Han ve Elbeyli Han Revak (Cambaz, 2011) 86

Şekil 74 Aşir Efendi Han ve Belediye Han (Asar, 2011) 86
Şekil 75 Küçük Yeni Han ve Müezzinoğlu Hanı (Gül, 2012) 86
Şekil 76 Büyük Yeni Han ve İsmail Bey Hanı (Benli, 2007) 87
Şekil 77 Kızıl Han ve Zincirli Han Oda Kapısı (Benli, 2007) 87
Şekil 78 Müezzinpğlu Han ve Taş Han Oda Kapısı (Gül, 2012) 87
Şekil 79 İsmail Bey Hanı (Asar,2011) 88
Şekil 80 Müezzinoğlu Hanı (Gül P.,2013) 88
Şekil 81 Aşir Efendi Han Üst Örtüsü (Asar, 2011) 88
Şekil 82 Sivas Behrampaşa Hanı ve giriş kapısı (Semiz, 2007) 89
Şekil 83 Büyük Yeni Han ve Kızlarağası Han giriş kapıları (Akça,2008) 89
Şekil 84 Küçük Çukur Han ve Varakçı Han Giriş Kapısı(Akça, 2008) 89
Şekil 85 Gümrük Hanı ve Giriş Kapı Kanadı (Özme,2005) 89
Şekil 86 İstanbul Bakapanı Hanı (Akça,2008) 90
Şekil 87 Gaziantep Millet Hanı (Ağar, 2009) 90
Şekil 88 Eminönü Rüstempaşa Büyük Çukur Han (Akça, 2008) 90
Şekil 89 İstanbul Yıldız Hanı (Gülenaz, 2011) 90
Şekil 90 İstanbul Ali Paşa Hanı (Akça, 2008) 90
Şekil 91 Büyük Yıldız Han(Gülenaz, 2011) 90
Şekil 92 İstanbul Çuhacı Hanı (Akça, 2008) 90
Şekil 93 İstanbul Büyük Çorapçı Hanı (Akça,2008) 90
Şekil 94 Güncel İmar Durumu 110
Şekil 95 Güney avlu duvarı mevcut durumu 111
Şekil 96 Hanın Eski Fotoğrafı 111
Şekil 97 Kuzey Cephe Giriş Kapısı Kemeri 114
Şekil 98 Kuzey Cephe Taş Eliböğründe 114
Şekil 99 Han Duvarı ve Komşu Duvarı 115
Şekil 100 Kuzey Duvarı Tonoz Atkı Kemerleri 115
Şekil 101 Kuzey Cephe Nişe Çevrilen Pencereler 115

TABLO LİSTESİ

Tablo 1 Osmanlı Dönemi Han ve Kervansarayları Genel Tipolojisi (Gülay Keleş Usta'dan) 17
Tablo 2 Şehir İçi Hanlarının Bozkurt Ersoy ’a Göre Sınıflandırması (Bulut, 2014) 21
Tablo 3 Şehir İçi Hanlarının Ceyhan Güran’ a Göre Sınıflandırması (Bulut, 2014) 21
Tablo 4 19. Yüzyıl Batılılaşma Dönemi Hanlarının Sınıflandırılması (Gülenaz, 2011) 22
Tablo 5 Restitüsyon Kaynak Değerlendirme Tablosu ..... **Hata! Yer işareti tanımlanmamış.**

EKLER

EK- 1 Hanın Mülkiyet Bilgilerini ve Mirasçılarıyla ilgili Mahkeme Kararı 1964 130
EK- 2 Hanın Mirasçılarını İçeren Tapu Kütüğü Sureti 130
EK- 3 Güncel 540 Ada 1 ve 15 Parsel Tapu Senedi 130
EK- 4 Konya Kültür Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu Eski Eser Fişi 130
EK- 5 1934 Tarihli Tapu Bilgilerine Esasen 1967 Yılında Yapılmış Yazışma Örneği 130
EK- 6 Konya Kültür Varlıkları Koruma Bölge Kurulu Kararları 130

SİMGELER VE KISALTMALAR

Simge	Açıklama
Cm	Santimetre
M	Metre
Yy	Yüzyıl

Kısaltma	Açıklama
K.K.T.V.K. K	Konya Kültür Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu
V.G.M.	Vakıflar Genel Müdürlüğü
B.O. A.	Başbakanlık Osmanlı Arşivleri

1.GİRİŞ

Osmanlı döneminde hanlar, hamamlar, camiler ve mescitler, kamu yapıları, ticaret ve imalat yapılan yapılar, kent planlamasının temelini oluşturmaktadır. Tarihi süreç içerisinde kentin gelişimi ile daha da önem kazanan kent merkezleri, kentin ekonomik ve sosyal yapısının şekillendiği ve bu şekillenmeye göre biçimlenen bu mekânlar, şehircilik, mimarlık, sanat tarihi, tarih, sosyoloji gibi çeşitli disiplinler tarafından farklı açılardan incelenmiştir.

Aksaray ili, tarihi M. Ö. 8000 yıllarına dayanır ve bu süreç içerisinde sürekli aynı kent merkezi kullanılmıştır. Aksaray ilinde tarihi yapılar kent karakterinin okunabilmesi ve algılanabilmesi açısından önemli bir yer tutmaktadır. Geleneksel yerleşim dokusu ve tarihi ticari merkez içinde bulunan Çorakçı Hanı'nın estetik ve ekonomik değeri yüksek, farklı programlı kullanımlara cevap verebilecek bir şekilde yeniden işlevlendirilmesi sürdürülebilir kent kimliği açısından önemlidir. Çalışmada, değerlerinin korunması, potansiyelinin hayata geçirilebilmesi için ve bu yapı örneği özelinde kent merkezinin tarihi dokusunun tekrar incelenmesi amaçlanmıştır.

1.1.Tanımı ve Önemi

Yapılan kaynak çalışmalarında görülmüştür ki; ticaret yolları ve kervansaray denilince akla ilk gelen şehirlerden biri olan Aksaray'ın şehir içi hanları ile ilgili ayrıntılı bir çalışma yapılmamıştır.

Aksaray; geleneksel konut mimarisi, tarihi, menzil hanları ve kervansarayları, Cumhuriyet Dönemi yapıları gibi birçok farklı alanda araştırma konusu olmasına rağmen şehrin ticaret hayatında önemli yer tutan şehir içi hanları hakkında bir çalışmayla karşılaşılmamıştır. Konu ile ilgili en geniş araştırma Zekai Erdal'ın "Anadolu Devri Türk Mimarisi" isimli doktora çalışmasında yaptığı kataloglama çalışması olup onda da bazı eksiklikler bulunmaktadır. Ticari anlamda zengin bir tarihe sahip olan Aksaray'da şehir merkezi eski fotoğraflarında çok sayıda Geç Dönem Osmanlı şehir içi ticari yapılarının bulunduğu görülmektedir. Ancak günümüze bu yapılardan hiçbiri ulaşamamıştır.

Aksaray İli Kültür Tabiat Varlıkları Envanterine kayıtlı biri Çorakçı Han diğeri Hacılar Hanı olmak üzere iki adet şehir içi han bulunmaktadır. Aksaray'da sağlam

olarak günümüze gelebilmiş şehir içi han yoktur. Ancak Hacılar Hanı'nın kalıntıları mevcuttur.

Mirasçılar arası oluşan hukuki sürtüşmeler sonucu şans eseri bir şekilde tescillenen Çorakçı Han'ı, literatürde yıkılmış han olarak geçmektedir. Büyük bir bölümünün yıkılmadığı kanıtlanan yapının üstünde yapılan bu çalışma ile bölgenin tarihi ticaret hayatına ışık tutması mümkün olacaktır. Ayrıca bu çalışmanın, bilimsel kaynaklarda yıkılmış olarak bahsedilen mimarisi algılanmayan başka han var ise tekrar incelenmesi için de örnek oluşturması ve o hanların da koruma altına alınması umut edilmektedir. Bu nedenle bu araştırma literatür kaynaklarının yerinde mevcut durum analizleri ile teyit edilmesi gerekliliğini ortaya koyması açısından da önemlidir.

1.2.Amaç ve Kapsamı

Anadolu'daki en eski yerleşim birimlerinden biri olan Aksaray ili, kervan ticaret yolları üzerindeki konumu sayesinde, şehrin gelişimi ve ticari potansiyeli, değişen ulaşım araçları ve ticari yolların değişimi gibi gelişmelerle birlikte İpek Yolunun geçirdiği değişimlerden etkilenmiştir.

Aksaray ilinde en büyük imar faaliyetleri, İpek Yolu'nun en etkin olduğu Anadolu Selçuklu döneminde görülmektedir. Anadolu Selçukluları döneminden beri tarihi özelliğe sahip kale içi bölgesi günümüzde halen iş ve ticaret merkezi olarak kullanılmaktadır.

Çalışma kapsamında; Aksaray'da han mimarisi, Osmanlı dönemi menzil ve şehir içi hanları incelenmiştir. Kaynaklarda adı geçen Aksaray il merkezinde bulunan şehir içi hanlarının isimleri ve bu hanların yaklaşık yerleri tespit edilerek kentin tarihi ticaret merkezi dokusu ve bu doku içerisinde Çorakçı Han'ın önemi araştırılmıştır.

Aksaray il merkezinde Ulu Camii yakınında bulunan Çorakçı Han, Osmanlı geç dönemine ait bir yapı olarak dönemin sosyal, kültürel ve mimari özelliklerini sergilemektedir. Bu çalışmada etrafını saran muhdes yapılar nedeniyle okunamayan Çorakçı Han'ın ortaya çıkarılması, rölövesi alınarak çözümlenmesi, restitüsyon çalışmaları ile orijinal halinin tespit edilmesi, restorasyon öneri ve rekonstrüksiyon projesinin hazırlanması ve bu sürecin belgelenmesi amaçlanmıştır.

1.3.Materyal ve Metot

Konu irdelenirken, genelden özele inen bir yaklaşım ile ele alınmıştır. Konu kapsamında; tarihi M.Ö. 8500 yıllarına dayanan Aksaray İli ve Çorakçı Han'ı hakkında; yayınlanan eserler, vilayet gazeteleri, seyahatnameler, salnameler, kitaplar, yayımlanmamış bilimsel makaleler, basılmış sempozyum kitapçıkları, tapu kayıtları, vakıf defterleri, eski fotoğraf ve videolar, kişisel fotoğraf ve video arşivleri gibi birçok yazılı ve sözlü kaynak incelenerek, yapı ve 19.yy Aksaray 'ı hakkında edinilebilecek bilgiler derlenmiştir.

Giriş bölümü ardından ikinci bölümde ribat ve kervansaray kavramlarının genel tanımı ile konuya genel bir giriş yapıldıktan sonra; ticaret yollarının gelişimi sonucu ortaya çıkan ticaret yapıları, ribat kervansaray han mimarisinin gelişimi incelenmiştir. İlk Türk Devletleri, Büyük Selçuklu ve Anadolu Selçuklu dönemlerinde mimari özellikleri benzer olup Osmanlı Dönemi mimarisinde değişim gösteren han mimarisi menzil ve şehir içi hanları alt başlığında detaylıca incelenmiştir.

Oktay Aslanapa'nın "Türk Sanatı" ve Oğuz Ceylan (1989) tarafından hazırlanan "Geleneksel Türk Osmanlı Çarşı Yapılarının Oluşumu, Gelişimi ve Yakın Doğu Kültürleri ile Olan Etkileşimleri" isimli doktora tezinden han yapılarının tarihsel sürecinin incelenmesinde yararlanılmıştır.

Bu konuyla ilgili yapılan araştırmalar sonucunda, han ve kervansaray mimarisi bağlamında yapılan araştırmaların çoğunlukla menzil hanları ve kervansaraylar üzerine yoğunlaştığı görülmüş olup, şehir içi hanlarının ise daha çok şehir veya yapı bazında incelendiği anlaşılmıştır.

Üçüncü bölümde Aksaray ili genel olarak incelenmiş olup; fiziki ve coğrafi durumu, sosyo-kültürel yapısı, tarihsel gelişimi ve ticaret yolları ile ilişkisi genel olarak anlatılmıştır. Aksaray İli ile ilgili kaynaklar araştırılmıştır. Aksaray ilinin tarihsel gelişimi Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar ve Cumhuriyetin ilk yıllarından günümüze kadar iki döneme ayrılmıştır. Bu gelişimin kentin sosyo-kültürü ve tarihi kent merkezi üzerine olan etkileri incelenmiştir. Kaynaklarda geçen şehir içi hanlarının isimleri tespit edilerek yerleri yaklaşık olarak belirlenmiştir.

Dördüncü bölümde ise Çorakçı Han'ın çevresi tarihsel süreç içerisinde incelenmiş olup şehrin tarihi ticari hayatına değinilmiştir.

Bu tezde, Çorakçı Han mekânsal ve mimari anlamda tanımlanmıştır. Yapının Konya Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu tescil ve arşiv bilgileri verilmiştir.

Yapının mevcut durumu klasik ölçüm yöntemleri ile birlikte optik tarayıcı ile taranmış veriler çizim haline getirilmiştir. Yapı fotoğraflanıp yapının strüktürü ve orijinal kısımlarının belirlenebilmesi için farklı yerlerden sıva raspaları sonucu elde edilen veriler anlatılmaktadır.

Bu araştırmada, Çorakçı Han'ın restitüsyon çalışmalarına yer verilmiştir. Çizilen rölöve çalışmaları üzerinden, eski fotoğraflar, belgeler ışığında ve benzer yapılar ile karşılaştırılarak restitüsyon öneri çalışması yapılmıştır. Yapı ile ilgili bilgilerin bir kısmında yapının sahipleri arasında yaşanan hukuki sürecin belgelerine, tapu ve kadastro kayıtlarına ulaşılmıştır. Bu bilgiler aynı zamanda yapının dönemlenmesinde kaynak olarak kullanılmıştır. Ayrıca restitüsyon önerilerinde yapının eski dönemlere ait fotoğrafları incelenmiş

Yapının restitüsyon çalışmaları esnasında, yapının geçirdiği dönemler yapıdan gelen izler, dönemsel ve bölgesel kültür varlıkları hakkındaki yayınlar ve makaleler yardımıyla incelenmiş, yapının bölgedeki diğer han ve ticari yapıların mimari ve strüktürel özellikleri ile karşılaştırmalar yapılmıştır.

Dördüncü bölümün sonunda ise restorasyon ve koruma kavramları anlatılmış, çağdaş restorasyon yaklaşımlarına göre Çorakçı Han'ın restorasyon öneri projesi hazırlanmıştır. Çorakçı Han'ın restorasyon öneri projesinden rekonstrüksiyon projesine dönüşme sürecinde karşılaşılan durumlar anlatılmıştır.

Beşinci ve son bölümde ise süreç boyunca karşılaşılan durumlar ve kültürel mirasın gelecek nesillere nasıl aktarabileceği üzerine sonuç ve öneriler sunulmuştur.

1.4. Literatür Çalışması

Konu ile ilgili kaynak araştırmaları Aksaray ili, ticaret yapıları ve Çorakçı Hanı olmak üzere 3 ana başlık altında toplanmıştır.

1. Aksaray İli hakkında;

Gül (2012), yüksek lisans tezinde Aksaray'ın genel tarihini özetlemiş ve Cumhuriyetin ilk dönemlerinde Aksaray ilinin iktisadi durumunu ele almıştır.

Gül (2013), Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı yazısında, Aksaray İlinin iktisadi tarihi hakkında bilgiler edinilmiştir.

Güven (2016), bildirisinde Konya vilayet salnamelerine göre 1868-1906 yılları arasında bilgileri istatiksel olarak derleyerek Aksaray ili hakkında bilgi vermektedir.

Uğur (2013), yüksek lisans tezinde, Aksaray ili ve çevresinde yer alan yapılar hakkında bilgi vermiştir.

Özer (2018), yüksek lisans tezinde, 1920 yılında il ilan edilen Aksaray'da Erken Cumhuriyet döneminde inşa edilmiş resmi ve idari amaçlı yapıların, mimari özellikleri ve bu yapıların tarihi çevre ile ilişkileri ve konumlarından bahsetmiştir.

2. Ticaret yapıları hakkında;

Özellikle han yapılarının tarihsel sürecinin incelenmesinde

Akar (2009), Osmanlı kentinde Ticari Mekânlar: Bedesten, Han, Arasta, Çarşı Mekânları Literatür Değerlendirmesi yazısının kaynakçasından

Aslanapa (1989), Türk Sanatı

Ceylan (1989), Geleneksel Türk Osmanlı Çarşı Yapılarının Oluşumu, Gelişimi ve Yakın Doğu Kültürleri ile Olan Etkileşimleri

Cezar (1985), Tipik Yapılarıyla Osmanlı Şehirciliğinde Çarşı ve Klasik Dönem İmar Sistemi

Güran (1978), Türk Hanlarının Gelişimi ve İstanbul Hanları Mimarisi

Karaköy (2005), yüksek lisans tezinde Aksaray'ın ticaret yolları üzerindeki yerinden ve Aksaray çevresinde bulunan Selçuklu Dönemi Kervansaraylarından bahsetmiştir.

Özdeş (1998), Türk Çarşıları

Prof. Dr. Hakkı Acun editörlüğünde yayınlanan Anadolu Selçuklular Dönemi Kervansarayları; kitabından Anadolu Selçuklu Dönemi kervansarayları hakkından genel bilgi alınmıştır.

Usta (1994), Osmanlı dönemi han ve kervansaraylarında mekân analizi, mimari ve strüktürel özellikleri doktora tezinden faydalanılmıştır.

3. Çorakçı Hanı hakkında;

Literatüre Çorakçı Hanı olarak geçmiş yapıyla ilgili yapılan araştırma sonucunda İbrahim Hakkı Konyalı'nın "Abideleri ve Kitabeleri ile Niğde Aksaray Tarihi" adlı kitabında *"alt katında dükkânlar vardır. İkinci katında açık balkonlu konuk odaları vardır. Bu da son zamanlarda otel haline getirilmiştir."* ifadelerine yer vermiştir.

Zekai Erdal (2017), "Aksaray'da Türk Devri Mimarisi" isimli doktora tezinde *"Günümüzde mevcut değildir. Şehir içindeki yapı, Ziraat Bankasının güneyinde ve tam karşısında olup yerinde lokanta vardır."* şeklinde ifade edilmiştir.

Çiğdem Gürel Ağır (2019), "Tarihsel Çevrenin Sunduğu İmgeyi Okuyarak Kentsel Kimlik Arayışına Bir Yaklaşım: Aksaray Örneği" isimli yüksek lisans tezinde yapıyı yıkılmış olarak belirtmiştir.

Çorakçı Han konusu araştırılırken konuyla ilgili gazeteci Mahir Südemen'in 14.08.2006 tarihli Yeni Aksaray gazetesinde yazmış olduğu "*Belediye arkasında Gökalp apartmanı yerinde Muktesim'in hanı... Somuncuoğlu pasajının olduğu yer Mezarlı Han Lise karşısında Argün apartmanının yeri Kel Şükrü'nün hanı. Ziraat Bankası karşısında çukuru kazılmış büyük arsa ve bir de şehir lokantası ve çevresi Çorakçıların hanları; Polat apartmanı arkasında Çerkez Sefer'in hanı. Ihlara Oteli'nin olduğu yerde Agâh'ın hanı ve Ali Baba türbesine giderken de sağda Deli Mehmet'in hanı meşhur olanlarıydı. Bunların dışında at, eşek kapatılan ahırlar ve avlular da pek çoktu. Kız sanat karşısında Arap Hacı Kurşunlu Cami arkasında Ali Ağa, Dere Mahallesi'nde Ömer Hoca, adliye arkasında İbiş Hoca, Etibank'ın sağında Rasim'in hanı, Kızılay arkasında, Nevşehirli Ali Onbaşı'nın hanı çarşıya en yakın olanları ve en fazla para kazanılan yerlerdi ve bu hanlar bilhassa salı ve çarşamba günleri dolar taşardı. Öyle ya 120 pare köyü olan Aksaray'da pazara dökülen binlerce vatandaştan bir yakını olanlar evlerde misafir edilir ve tanıdığı olmayanlar da hanlara sığınırdı. Sair günlerde şehre yakın olan tol ve köylerden ve bir de devlet dairelerinde işi bitmeyenler girip çıkardı hanlara*" köşe yazısına ulaşılmıştır. Bu yazı sonucu tezin konusu Aksaray ili şehir içi hanları ve Çorakçı Han olarak genişletilmiştir. Böylece değişen ihtiyaçlar sonucu kentin gelişmesi ile birlikte yok olmaya başlayan tarihi kent merkezi ve kentin tarihi ticaret dokusu hakkında bilgi veren alt araştırma başlığı oluşturulmuştur.

Erdal (2017), doktora tezinde Aksaray tarihi ve Aksaray yapılarından bahsetmiştir. Doktora tezi sayesinde Mahir Südemen'in yazısında adı geçmeyen hanlara da ulaşılmıştır.

4. Restorasyon çalışmaları hakkında;

Ahunbay (2004), Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon

Bektaş (1992), Koruma Onarım

Eyüpgiller ve Zakar (2015), Mimari Restorasyon Koruma Teknik ve Yöntemleri

Kuban (2000), Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık Boyutu

Küçükkaya (2004), Taşların Bozulma Nedenleri

Uluengin (2014), Rölöve kitaplarından faydanılmıştır.

Ayrıca örnek teşkil edecek şekilde farklı illerde bulunan hanlar hakkında yapılmış akademik çalışmalar incelenmiş, şehir içi hanı restorasyon öneri projesi konulu yapılmış yüksek lisans, doktora tezleri incelenerek yöntem, materyal, gibi konularda faydalanılmıştır.

2. RİBAT-KERVANSARAY-HAN MİMARİSİ

Arapça kökenli bir kelime olan ribat bazı araştırmacılara göre kervansaray yapılarının kaynağını oluşturmaktadır. Askeri amaçla yapılan ribatlar, çoğunlukla sınırlarda savaşacak insanların hayvanları ve ihtiyaçları ile hazır bulundukları, yüksek duvarlarla çevrili kale görünümünde güvenlikli gelişmiş yapılardır. Sınırlar genişleyince ribatlar askeri amaçlarını kaybedip ticari amaçla kullanılmışlardır.

Araplarla kültürel etkileşim sonucu Türk mimarisine girmiş olan ya da adından dolayı Araplara atfedilen ribat sonuç olarak Türklere ait bir kurum haline gelmiştir.

İslam Ansiklopedisi'ne göre güvenlik, konaklama ve vakıf yapısı gibi vurguların dikkat çektiği "kervanların güvenliği ve konaklaması için anayol kenarında tesis edilen vakıf yapı" olarak tanımlanan kervansaraylar, Türk Dil Kurumu tarafından "yol üzerinde veya kasabalarda yolcuların konaklamasına yarayan yapı" olarak tanımlanan hanla eşanlamlı tutulmuştur (Günyol, 1950). Hanı, "eskiden yollar üzerinde ve kasabalarda yolcuların konaklamalarına yarayan, odaları, avluları, ambarları ve ahırları bulunan kagir veya ahşap bina" olarak tanımlayan Doğan Hasol, aslının Farsça olduğunu belirmiştir.

Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü'nde "kent içinde yer alan ticaret ya da geçici konaklama yapısı" olarak tanımlanan hanlar," otelin belirişinden önce, tüm dünyada kırsal ya da kentsel alanda yapılmış her tür küçük konaklama yapısı Türkçe' de han olarak nitelenirse de sözcük daha çok kentsel ve İslami bir yapı tipini anlatmak için kullanılır." diyerek tanımlamaya devam edilmiştir. Bir avluyu çevreleyen revaklı bir yapı ve revağın gerisinde dizilmiş odalardan oluşan, ahır ya da mescid gibi mekânların da bulunabileceği han mimarisinin kagir ya da ahşap olabileceğinden aynı sözlükte bahsedilmiştir (Sözen ve Tanyeli, 1992).

Farsça 'da aidiyet ve küçültme eki olarak kullanılan -e ekinden dolayı Farsçadan gelen hane sözcüğü ile han sözcüğünün ilişkili olduğu düşünülmektedir (Güran, 1978).

Farsça kökenli olan "han" kelimesi "kervansaray" kelimesiyle aynı anlamda kullanılmasına rağmen iki yapı türü arasında farklılıklar bulunmaktadır. Şehirlerarası ticari yollarda inşa edilen kervansaraylar, konaklama işlevli yapılar olmuşlardır. Bu yapılar, dinlenme ve barınma mekânları, hizmet mekânları ve dükkânlarla da farklı fonksiyonlara cevap vermişlerdir (Atalan ve Arel 2016).

2.1. Ribat, Kervansaray, Han Mimarisinin Oluşumu ve Tarihsel Gelişimi

Ticaretin yapıldığı her dönemde; yolcu ve kervanların ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla, korunma, savunma ve barınma amacının ön planda olduğu yapılar yapılmıştır.

Han ve kervansaray yapılarının plan tipolojisi ve işleyiş olarak ilk örnekleri ribatlar kabul edilmiştir. Başlangıçta askeri ve dini yapılar olarak planlansalar da sınırların değişmesi ile zamanla ticaret yollarını kullanan kervanların ve tüccarların da sığınağı olmuştur. İlk örneklerine 8. yy 'da Kuzey Afrika ve Şam yakınlarında yapılan rastlanmıştır (Güran, 1976). Ribat plan yapısı ve işlev özellikleri kaynakları hakkında değişik görüşler bulunmaktadır. Ribatların kökeni olarak Bizans dönemi Ksenedokion tipi yapılar düşünülse de bu yapıların hiçbir örneği bulunmamaktadır. Diğer bir görüşte ise Selçuklu ve Karahanlıların kullandığı plan tipolojisinin Roma dönemi Kastrum'larına benzetilmiştir. Ancak Kastrum'lar sadece askeri yapılar olarak kullanılmıştır. Karl Erdmann ise ilk örneği Kasrül-Hayrül -Garb 'daki ribat olduğu için bu yapılar Sasani kökenli olmuştur (Güran, 1976).

Genellikle hanların, kervanlar, tüccarlar ve hayvanları, için ahır, depo ve yatacak yerleri vardı. Bu binalar sağlam duvarlarla çevrilmiş, soygunlara karşı dirençli ve güvenliklidir. Büyük kervansaraylarda eşya ve hayvanların mekânları başka, insanların mekânları başka bölümdedir. Bazı han ve kervansarayların ortasında şadırvan, çeşme, mescit veya köşk bulunmaktadır.

Büyük kervansarayların muhafızları vardı. Kervansaraylara izin vermeden girmek ve çıkmak yasaktı (Turan ve Güray, 2007). Ticari amaçlarla inşa edilmeye başlanan kervansarayların, verilen hizmetlere bakıldığında zamanla başlangıçtaki ticarî amacın üzerine çıkan bir gelişmenin olduğu görülür. Öyle ki, kervansaraylar Anadolu'yu yalnız yabancı tüccarlar için cazibe merkezi haline getirmekle kalmamış, aynı zamanda Türk kültür ve sosyal hayatının tanıtımını sağlayan merkezler olarak da önem kazanmıştır (Gül, 2013).

2.1.1. İlk Müslüman Türk Devletlerinde Hanlar

Türk mimarisine tutarlı bir gelişme gösteren kervansaraylar, çağı için hem ekonomik hem de sosyo kültürel önemde yapılar olmuşlardır. Karahanlılar ve Gazneliler döneminde yapılan ribatlar, sonrasında yapılan han ve kervansaray yapılarının plan özellikleri açısından temelini oluşturmuşlardır. Kervansaraylar, kervanlara hizmet eden yol üstü bir kuruluş olmasının yanında; posta teşkilatı, ordulara

kışla, yabancı hükümdar ve elçilere misafirhane, ihtiyaç halinde hapishane ve sığınak olarak kullanılmıştır.

1028 yılında Nişabur-Merv ve Tus-Herat yollarının kavşağında yaptırılan Sengbest ribatı ve 1020 senesinde Meşhed-Serahs güzergahında yaptırılan Ribat-ı Mahi Gazneliler dönemi ribatlarına örnek gösterilmektedir. Selçuklular döneminde Kullanılan plan tipolojisinin bu iki ribatla benzerlik görülmüştür (Güran, 1989).

1078 yılında Karahanlılar döneminde yapılmış olan Ribatı -Melik 86 x 86 metre ölçüsünde kare plan şemasına sahiptir. Ortasında avlu bulunan ve etrafında tonozlu odalar iki katlı olarak sıralamıştır. Çevresinde yarım daire planlı, tuğladan takviye kuleleri bulunmaktadır. Bu kuleler sivri kemerlerle birbirine bağlanmıştır. Köşelerinde ise yuvarlak planlı takviye kuleleri bulunmaktadır (Şekil 1).

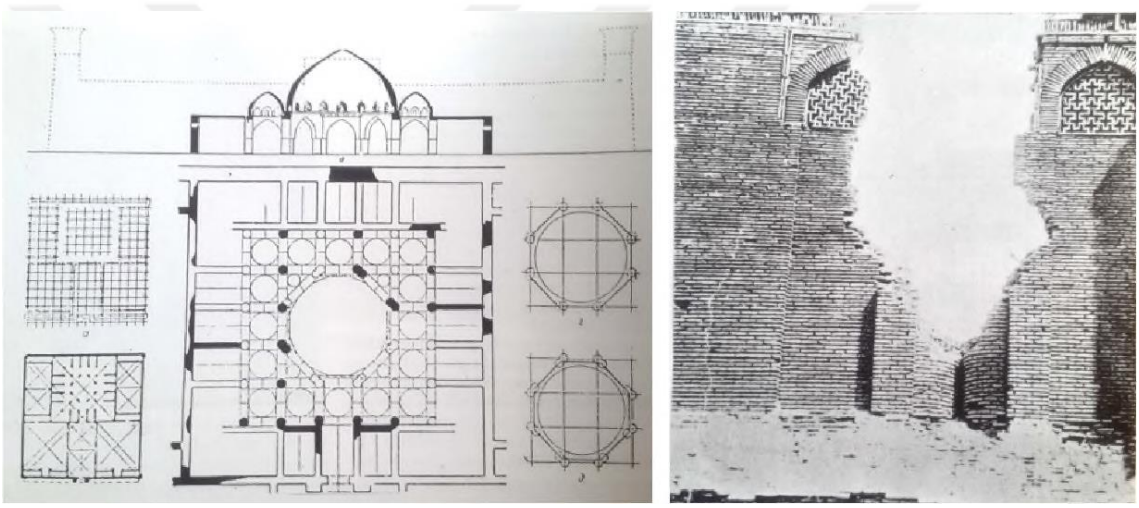

Şekil 1 Ribat-ı Melik'in plan, kesit ve detay çizimleri ve Ribat-ı Melik duvar kalıntısı (Buhara-Semerkand yolunda) (Aslanapa, 1989)

Genellikle Merv bölgesindeki kalelerde görülen bir plan tipi olmasına karşın, bu plan tipinin bu yapıda bir ribata uygulanmıştır. Bu durum, ribatların başlangıçta askeri bir işlev için yapılmış olduğu sonradan ticaret yolları için de yapıldığı düşünülürse mantıklıdır.

Geleneksel Türk Mimari'sinin en belirgin örneklerinden birisi haline gelen 11. yy'ın ikinci yarısında yapılmış bu yapının sivri kemerli ve kufi yazılı ve 12 x 15 mt. gibi anıtsal ölçülerdeki taç kapısı bulunmaktadır. (Aslanapa, 1989)

Türklerin İslam'a girmesiyle birlikte, hanların din adamlarına ve dervişlere hizmet eden zaviyeler olarak kullanıldığına dair verilere de kaynaklarda rastlanmaktadır (Cezar, 1985). İslam öncesi devirden kalıp sonradan İslam'ı devirde tekrar ele alınan bir kervansaray ise Manakeldi kervansarayıdır

Türk mimarisinde en eski ribatlar Gazneliler ve Karahanlılar Döneminden kalma olup, bölgelerinin iklim ve yapı elemanı şartlarına uygun olarak çoğunlukla kerpiç malzeme ile açık bir avlu etrafında gelişen plan şemasına sahiptir.

2.1.2. Büyük Selçuklularda Hanlar

Orta Asya sanatı, mimarisi ve kültürel özelliklerini İran üzerinden batıya ileten ve bu etkileşim sonucunda ulaşılan Orta Asya- Yakın Doğu kültür sentezine Büyük Selçuklu döneminde rastlanmaktadır. Bu etkileşim sonucu Orta Asya'da kullanılan han plan şeması Büyük Selçuklu döneminde yapılan han ve kervansaraylarda kullanılmakla beraber yapı malzemesi kerpiçten tuğlaya değiştirilmiştir. (Cezar, 1985)

Akçakale kervansarayı ve Başane Kurtlu Tepe Kervansarayı (Şekil 2), Ribat-ı Mahi (Şekil 3), Ribat-ı Şerif (Şekil 4), Dehistan kervansarayı, Ribat Zafarani, Ribat Anuşirvan, Daye Hatun kervansarayı, , Ribat Çahe, gibi yapılar 11. yy. Büyük Selçuklu, Karahanlı kervansarayları ve ribatları arasında örnek oluşturmaktadır. Bu yapıların planı Karahanlı Dönemine ait Day Hatun Kervansarayına benzemekte ve 4 eyvanlı plan şeklinde inşa edilmiştir. Bu örnekler aynı zamanda Anadolu'da bulunan Türk kervansaray mimarisinin ana şemalarını vermektedirler (Aslanapa, 1989)

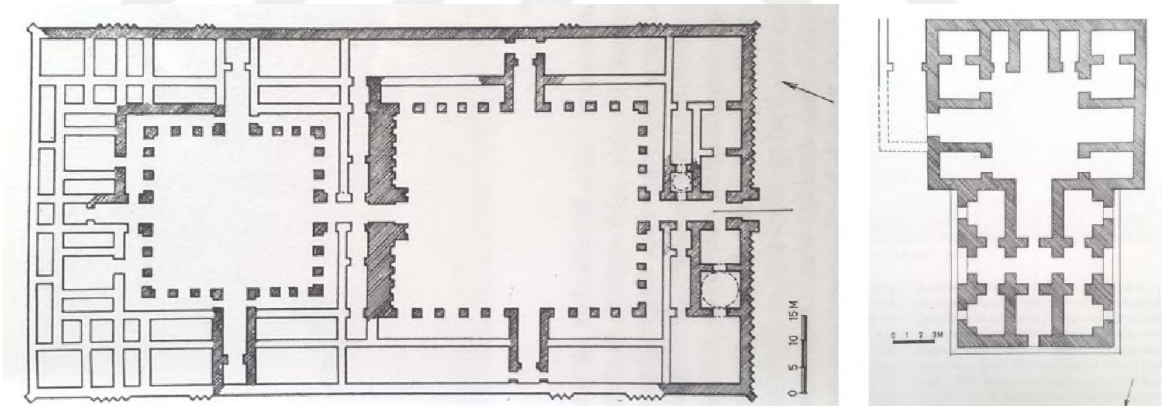

Şekil 2 Akçakale kervansarayı plan krokisi ve Başane-Kurtlu Tepe Kervansarayı (Aslanapa, 1989)

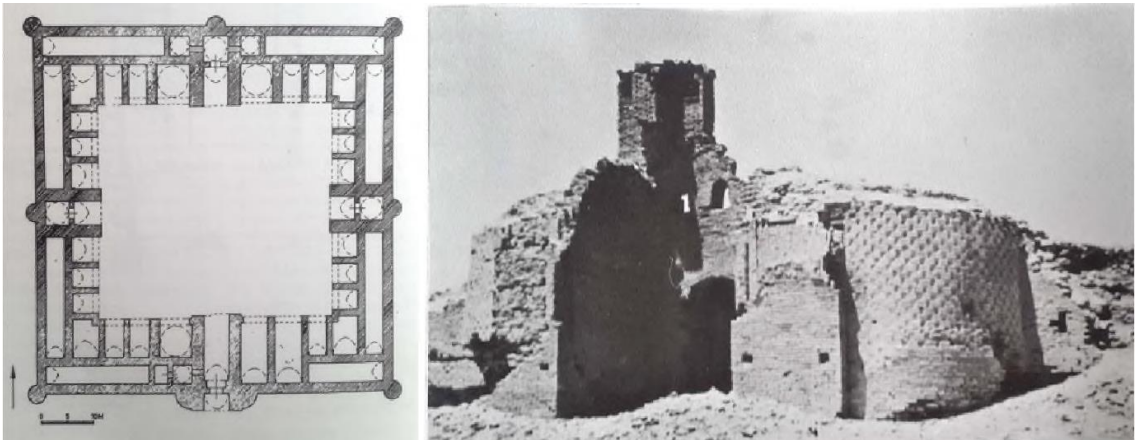

Şekil 3 Ribat-ı Mahi plan krokisi ve kalıntısı (Afganistan) (Aslanapa, 1989)

2.1.3. Anadolu Selçuklularında Hanlar

10. ve 11. yy 'da Selçuklular döneminde ribat olarak yapılmış yapıların Anadolu Selçuklu döneminde kervansaraylara dönüştüğü görülmektedir. (Aslanapa, 1989)

Anadolu'da han denilen yapıların kökeni olarak kabul edilebilen kervansaray, Farsça kökenli bir sözcük olarak karban ve saray kelimelerinden oluşmaktadır. Han olarak anılan çoğu yapının vakfiye kayıtlarında kervansaray olarak geçmektedir.

Selçuklu döneminde uç kale olarak kullanılan ve askeri bir işlev üstlenen ribatlar

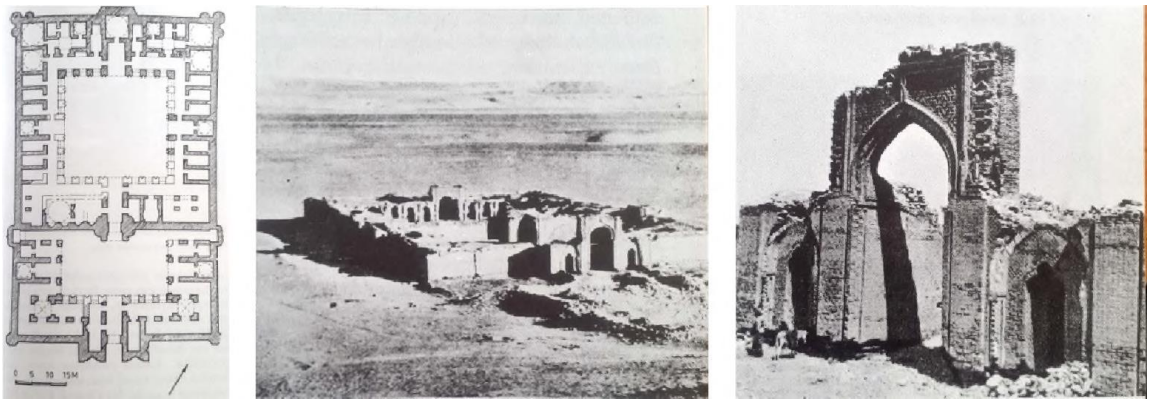

Şekil 4 Ribat-ı Şerif plan krokisi, genel görünümü, Ribat-ı Şerif giriş kapısı (Nişabur-Serahs yolunda) (Aslanapa, 1989

tipoloji olarak aynı plan şemasına sahip olmakla beraber kervansaraylar ticari bir işlev yüklenerek ribatlardan işlev olarak ayrılmıştır (Aslanapa,1989). Anadolu Selçukluları da han ve kervansarayları geleneğini devam ettirerek yol güzergâhları üzerine inşa ettiler. Yapı malzemesi olarak Orta Asya ve İran'dan farklılaşarak taşa dönmesiyle beraber iklim değişikliği sebebiyle plan şemaların da farklılaşmıştır.

İslam Ansiklopedisi'nde han ile eşanlamlı tutulan kervansaray, Türk Dil Kurumu 'na göre "ana yollarda kervanların konaklaması için yapılan büyük han" olarak tanımlanmıştır. Sanat Kavramları ve Terimleri Sözlüğü'nde kaynağı 12. Yy Selçuklu dönemi olarak gösterilen kervansaraylar, "kentler arası yollarda kervanların konaklaması için yapılan büyük han yapısı" olarak tanımlanmıştır (Sözen ve Tanyeli, 2011).

Kervansaraylarda insanların konaklamasına uygun odalar ve hücreler bulunduğu gibi, kervanlarda bulunan at, deve gibi hayvanların da barınabileceği ve bakımlarının yapılabileceği develik ve ahır gibi mekanlar da bulunmaktaydı. Ayrıca yeme-içme ihtiyacının giderilebilmesi için mutfak, tuvalet ihtiyacının giderilebilmesi için helalar, temizlik için hamam, ve ibadet için avluda mescid yapıları da bulunabilmektedir.

Kervansarayların ribatlardan itibaren başlayan avlulu bir plan tipi vardır. Genellikle ortada bir avlu, girişte büyük bir taç kapı, avlunun etrafında revaklar ve iki yanında konaklama için yapılan hücreler ve de taç kapının tam karşısında develik mekanları bulunur. Avluda hayvanların su içmesi için yalak ve çeşme, insanların su içebilmesi için ayrı bir çeşme ya da hayrat, odaların içinde ısınma ve yemek pişirme amaçlı ocaklar bulunabilmektedir. İnsanların ve hayvanların ayrı ayrı konaklamasına uygun kervansaraylar bulunduğu gibi aynı mekanda konaklanan kervansaraylar da mevcuttur.

Yapıldığı tarih ve yapılma amacı açısından kervansaray olarak yapılmış olan yapılardan bazıları günümüzde han olarak anılmaktadır. İlk yapıldığı tarihte vakfiye kayıtlarında kervansaray olarak işlenmesine rağmen, gerek bulunduğu şehrin gelişmesiyle beraber kentin içerisinde kalıp yol üstü kervansaray işlevini yitirmesinden, gerekse de üzerinde bulunduğu ticaret yollarının türünün ve kapasitesinin değişmesinden kaynaklı olarak, içerisinde ticaret ve zanaat faaliyetlerinin gerçekleştirildiği hanlara dönüşmüşlerdir(Şekil-5).

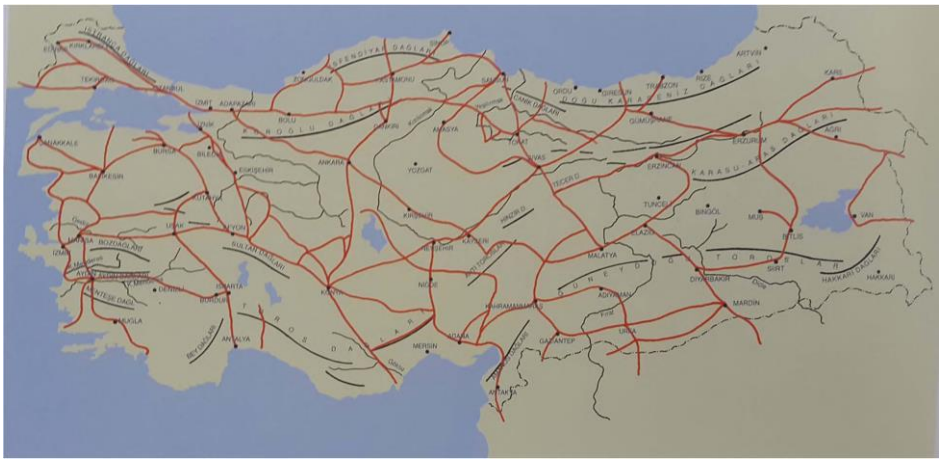

Şekil 5 Anadolu Selçuklu Devleti dönemindeki Anadolu'daki önemli ticaret yolları (Bektaş, 1999)

Anadolu Selçukluları döneminin en göz alıcı örnekleri Sultanhanı şeklinde anılan gelişmiş bir taş mimarisine sahip kervansaraylardır. Bu kervansarayların plan şemalarının, ortada avlusu bulunan Orta Asya kervansaraylarından farkı, üstü kapalı kışlık kısmının da eklenmesidir. Orta Çağ' da Anadolu Selçuklu döneminin mimarisini yansıtan işlev ve form açısından tamamen olgunlaşmış ve kurumsallaşmış bu mimari yapılar önemli anıtsal eserlerdir (Aslanapa, 1989).

Anadolu Selçuklu döneminde yapılan kervansarayların ve sultan hanlarının Orta Asya'dakiler kadar büyük boyutlarda olmadığı fakat daha çok sayıda ve daha kısa mesafe aralıklarıyla, daha bezemeli olarak yapıldıkları görülmektedir. Bu Anadolu Selçuk Devleti'nin ticarete ve tüccarlara verdiği önemi de göstermektedir. Özellikle sultanların kendilerine ait vakıflarla yaptırdıkları ve giderlerini bu vakfın karşıladığı bilinen sultan hanlarının, çok özenli ve ince işlemeli taş işçilikleri ile öne çıktığı görülebilmektedir (Aslanapa,1989).

Prof. Dr. Oğuz Ceylan yayınlanmamış doktora tezinde han yapıların açık tip, kapalı tip ve karma tip olmak üzere 3 adet mekan tipolojisine sahip olduğunu ileri sürmüştür (Ceylan,1989):

Açık tip kervansarayların alışılagelmiş ribat tiplerinden pek bir farkı bulunmamaktadır. Bu tipte, ortada geniş bir avlu, bu avlunun etrafına dizilmiş revak ve bu revaktan ulaşılabilen ve avlunun etrafına dizilmiş hücre ve odalardır. Yapıya genellikle oda ve hücrelerin bir tanesinin yeri boş bırakılarak açılmış büyük ve geniş bir taç kapıdan girilir. Avlunun ortasında bir adet su öğesi (çeşme, şadırvan, yalak, vb.) bulunabildiği gözlemlenmiştir. Kervanlardaki hayvanların gerek avluda, gerekse de avlunun etrafındaki eyvanlarda ve hücrelerde insanlarla beraber kaldıkları düşünülmektedir. Yapının dış beden duvarları oldukça kalın ve saldırı ve sarsıntılara karşı korunmaları için payandalıdır. Köşelerinde gözlem ve savunma amaçlı kuleler bulunabilmektedir. Hücrelerin ve eyvanların üst döşemeleri sivri tonozlu, kolonlar paye biçiminde köşelidir. Genellikle kesme taş ve oldukça özenli yapılmış duvarlara sahiptir. Yapının giriş kapıları oldukça süslü ve işlemelidir. Taç kapının üstü sivri kemerli, kemerin üstünde bir adet kitabe ve mukarnaslı ya da bazı devlet mühürleri ile süslenmiş bir alın kısmı vardır. Bu tip için verilebilecek örnek Evdir Han'dır (Ceylan,1989)(Şekil-6).

Kapalı tip kervansaraylar açık tip ile aynı plan özelliklerine sahip, ancak açık bir avlusu bulunmamaktadır. Yapının tamamı tonozlar ve kubbeler ile örtülüdür. Bu tip kervansarayların genellikle bol yağışlı ve soğuk bir iklime sahip bölgelerde yapıldığı gözlemlenmektedir. Bu tip plan kurgusu Türklerde daha önce hanlarda ve kervansaraylarda görülmemiş olup Anadolu'ya yerleştikten sonra görülmeye başlanmıştır (Güran, 1978). Bu

yapı tipine örnek olarak Büyükçekmece Sokollu Mehmet Paşa Kervansarayı gösterilebilir (Şekil-7).

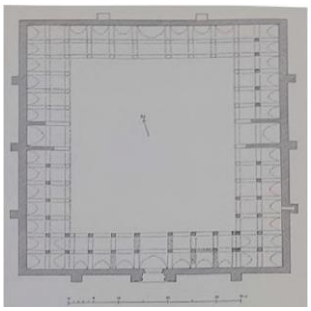

Şekil 6 Evdir Han plan krokisi (Antalya-Korkuteli yolunda) (Ceylan, 1989)

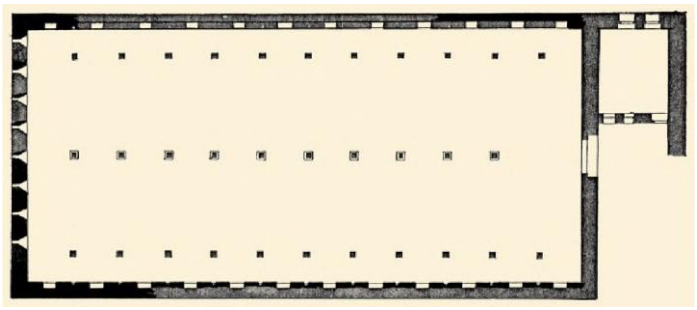

Şekil 7 Büyükçekmece Sokollu Mehmet Paşa Kervansarayı plan krokisi (İstanbul) (İslam Ansiklopedisi)

Akdeniz ile İran arasında bulunduğu için önemli yolların çoğu buradan geçiyordu. Konya'dan doğu-batı; kuzey-güney istikametinde yollar inşa edildi. Bu yollar üzerinde deve yürüyüşüyle bir günlük mesafeler dâhilinde hanlar yapıldı. Hanların büyüklerine kervansaray denmektedir (Turan ve Güray, 2007).

Karma tip kervansaraylarında hem açık avlulu bir bölme bulunurken hem de kapalı avlusuz ve üzeri tamamen kubbe ve tonozlarla örtülmüş bir bölüm bulunur. Bunun sebebi olarak hem yapının değişik iklim koşullarına, soğuk ve sıcak iklimin birlikte bulunduğu bölgelerde bulunması, hem de kapalı ve açık kısımların insan ve hayvanların konakladıkları bölümleri ayırmak için olduğu düşünülmektedir. Bu tip kervansaraylarda açık ve kapalı mekanların dışarıdan farkı ayırt edilebilecek ölçülerde olduğu gözlemlenmiştir. Açık kısım, aynı açık tip kervansaraylardaki plan kurgusundayken, bu mekana bitişik ve giriş kapısı ile aynı aksta bulunan başka bir kapı yardımı ile ulaşılan kapalı mekana girilir. Geri kalan bütün yapım teknikleri ve plan kurgusu aynıdır. Örnek olarak Kayseri'deki Sultan Han gösterilebilir (Ceylan,1989).

Şekil 8 Anadolu Selçuklu Ticaret Yolları ve Hanlar

Selçuklu kervansarayları Anadolu'da sosyal ve siyasi açıdan büyük roller üstlendikleri gibi asıl büyük şöhretini iktisadi alanda vermiş olduğu hizmetlerle kazanmıştır. Selçuklu sultanları ticaret yolları üzerinde çok sayıda kervansaraylar yaptırmışlardır (Şekil-8).

Selçuklular ticarî önem taşıyan yerlerin fethedilmelerinin yanı sıra ticaret yollarının da kontrol altında bulundurulması ve güvenliğin sağlanması politikasını takip etmişlerdir. Böylece Yakın Doğu ile Orta Asya, Hindistan limanları ve Doğu Avrupa arasında mevcut ilişkileri daha da artırmış ve mali açıdan önemli bir temel oluşturmuştur. Selçuklu Devleti izlemiş olduğu bu politika sayesinde siyasi ve iktisadi alanda önemli bir denge oluşturmuştur (Güçlüay, 2002).

2.2. Osmanlı Döneminde Hanlar

Osmanlılar Orta Asya'dan süre gelen gelenek gereği şehirlerarası yollara han ve kervansaraylar yaptıkları gibi şehir içlerine de han ve kervansaray yaptırdılar. Plan şemaları olarak Anadolu Selçuklu döneminden daha da çeşitlenmiştir.

Osmanlı Devleti'nin diğer Anadolu Türk Beylikleri ile birleşmesi ve Balkanlarda yaptıkları fetihlerle tüm dünyada iz bırakmış büyük bir imparatorluğa dönüşmesi ile kendi mimarisinden de söz ettirmiştir. Osmanlı hanları bu açıdan seyyahların ve tüccarların seyahatnamelerinde ve günlüklerinde oldukça sık sözü edilen yapılar haline gelmişlerdir (Pınar, 2016)

Osmanlı döneminde gerek plan ve işlev, gerekse de konum özellikleri açısından kervansaray olarak inşa edilmiş yapıların han diye adlandırılması gözlemlenmiştir. Her ne kadar han olarak adlandırılsa da vakfiye kayıtlarında kervansaray ya da karbansaray olarak karşımıza çıktığı da görülmektedir (Günay, 1999). Diğer han tipleri ise şehirlerin ana ticaret akslarında ve bölgelerinde yalnızca ticaret amaçlı yapılan hanlardır. Bu nedenle Osmanlı döneminde han yapıları yol üstü ya da menzil hanları ve şehir içi ya da iş hanları olarak ikiye ayrıldığı söylenebilir (Ceylan, 1989).

Menzil hanları (ya da yol üstü hanları) daha önce Anadolu Selçuklu döneminde karşımıza çıkan kervansaray yapılarından genel özellikleri açısından farksızdır. Yalnızca Osmanlı döneminde siyasi ve askeri birlik sağlanıp bu bölgeler korunmaya alındığından Anadolu Selçuklu döneminde görülen kale benzeri yapılar olmaktan çıkmış ve sadece konaklamaya ve ticarete yönelik yapılar olmaya başlamışlardır. Bu nedenle cephe duvarları sadeleşmiş ve incelmiş, yapının genelinde daha sivil ve Anadolu Selçuklu kervansaraylarına göre daha narin sayılabilecek bir yöntemle yapılmışlardır. Buna rağmen odaların ve

hücrelerin içleri dar mazgal pencereler ya da normal sivil mimari yapılarına göre daha küçük boyutlarda ve korunaklı olarak yapılmışlardır. Tek bir giriş kapısı bulunmakta ve bu kapının da oldukça büyük ölçülerde ve korunaklı inşa edildiği görülmektedir. Erken dönem Osmanlı hanlarında bu tip hanların artık 2 katlı olarak yapıldığı ve tüccarların kişisel konforlarını arttırmak için hayvanlar ve insanların konakladığı mekanlar düşey olarak birbirlerinden ayrılmışlardır. Her tüccarın kendine ayrı bir odası olmaya başlamış, bu odaların içerisinde ocak, yatak, sedir, seki, dolap nişi, ya da gömme dolap gibi mimari elemanların da yer aldığı görülmektedir (Ceylan, 1989).

Bu yapı tiplerine ilk örnek olarak Bursa-Manyas yolunda 1394 yılında yapılmış olan Issız Han'dır. Issız Han aynı zamanda Osmanlı Devleti'nin bilinen ilk hanlarındandır (Ceylan, 1989). Kervansaraylar ile büyük benzerlikler gösteren han ticaretten daha çok tüccarların konaklaması ve bakımları için yapılmıştır. 15.yy'da yapılmış olan İnegöl'deki Ortaköy Kervansarayı tek katlı ve 2 katlı Osmanlı hanlarının arasındaki geçiş yapısı olarak kabul edilir. Bergama Taşhan'ın da vakfiye kayıtlarında karbansaray olarak nitelendirilmiş olup sonradan han adı aldığı düşünülürse, önceden Bergama'nın güneybatı girişinde konumlanmış olması ve bir menzil hanı olarak yapılmış olması, sonradan Bergama'nın gelişip çevreye yayılması ile birlikte şehir içinde kalmış ve bir çeşit şehir içi hana dönüştüğü söylenebilir (Günay, 1999). Hatta, ilk yapıldığı yıllarda tek katlı olarak yapılıp sonradan dış sofalı bir katın eklenmesi ile şehir içi hana dönüşmesi, bu geçişin izlenmesi için iyi bir örnek olduğunu göstermektedir.

Osmanlı devrinde görülen farklılıkların en önemlisi han ve kervansarayların tek yapı olmaktan çıkmasıdır (Tablo 1). Bazı kervansaray ve hanlar şehirlerarası yolda olsa da bir külliyenin merkezi veya parçası haline gelmiştir. Şehirlerde de bir külliyenin parçası veya merkezi olan hanlar vardır.

Tablo 1 Osmanlı Dönemi Han ve Kervansarayları Genel Tipolojisi (Gülay Keleş Usta'dan)

1-Avlulu tip	
2-Kapalı tip	
3-Karma tipli Avlulu + Kapalı tip	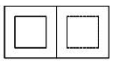
4-Cephede dükkânları olan tip	
5-Arastalı - bedestenli tip	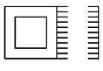

Kare ve kareye yakın plan şemasına sahip Osmanlı dönemi han mimarisinde revaklı avlu merkeze alınmakla birlikte çok katlı olarak inşa edilmişlerdir (Güran, 1976).

Osmanlı döneminde yapılan kervansaray ve hanlar, konumlarına göre iki ana gruba ayrılmıştır.

2.2.1.Osmanlı Dönemi Kervansaray/Menzil Hanları

Tarih boyunca orduların bir yerden bir yere sevki, kervanların ticari eşya taşıması, haberleşme için karayolları kullanılmış, bu amaç için memleketin dört bir yanına yol ağları kurulmuştur. Oluşturulan bu teşkilat ve ağlar Osmanlıda menzil olarak adlandırmıştır.

İstanbul merkezli olarak Anadolu ve Rumeli'de sağ, sol ve orta kol olarak 3 ana kol halinde uzanmış, bu ana kolları birbirine bağlayan tali yollarla oluşan menzil güzergâhları üzerinde 3 saatten 18 saat mesafeye kadar olan güzergâhlar üzerinde kervansaraylar yapılmıştır.

Erken Osmanlı döneminde Anadolu Selçuklu kervansaraylarının bir devamı niteliğinde, 3 sahınlı plan şemasında, tonozlarla örtülü menzil hanları oldukça fazladır.

Mimari gelişme süreci içerisinde avlulu menzil han plan şeması da gelişmiştir. Konfor ve sosyal şartlar açısından iyileştirilen han plan şemasında insanların barındıkları mekânlar ile hayvanların kalacakları mekânlar ayrılmıştır. Yolcular kapalı mekânlarda konaklarken hayvanlar için avlu içerisindeki revaklı bölümler tasarlanmıştır.

Menzil hanlarının plan tipolojisi incelendiğinde 2 tip olduğu görülmüştür (Ceylan,1989). Açık ve kapalı avlulu olmak üzere iki gruba ayrılan menzil hanlarında mekânsal organizasyonda, farklı sayıda sahınları olan ve tonoz örtülü salon adı verilen mekânlardan oluşması önemli bir özelliktir. Kapalı plan şemasına sahip menzil hanları mekân organizasyonu açısından birbirine benzemelerine rağmen yapısal açıdan farklılaşmaktadır.

• Kapalı tip menzil hanları (kervansaraylar)

Bu tip hanların genellikle tek bir mekandan ibaret oldukları görülmektedir. Tek ve büyük bir hacimin üstü kemerler, tonozlar ve kubbelerle örtülmüş ve kemerlerin altındaki sütunlar ve payelerle de mekanlara bölünmüştür. Bu tipte avlu bulunmaz, tek bir kapıdan doğruca hanın içine girilir ve giriş aksının her iki yanına dizilmiş yüksek döşemeli, sekili ya

da peykli bir mekanda yolcular konaklatılır. Ortadaki aks daha düşük döşemelidir ve bu kısımda bir ocak, çeşme ya da fener bulunabilir. Pencereleri dar ve mazgal tipi pencerelerdir. Cephe duvarları kalın ve taştandır. Yapı malzemeleri olarak taş ve tuğla, bağlayıcı malzeme olarak da metal kenetler ve horasan harcı kullanılmıştır. Genellikle sıvasızlardır. Bütün örtüsü, tonozların ya da kubbelerin üstüne yapılmış bir alaturka kiremit örtüden ibarettir. Bu tipe örnek olarak Issız Han, İnegöl Ortaköy Kervansarayı, Büyükçekmece Sokullu Kervansarayı gösterilebilir (Ceylan, 1989).

• Avlulu açık tip menzil hanları (kervansarayları)

Bu tip hanlar ise Anadolu Selçuklu kervansarayları ile büyük benzerlikler gösterir. Girişinden yapının ortasındaki avluya geçilir ve bu avludan da, avlunun etrafına dizilmiş oda ve diğer mekanlara ulaşılır. Ortasındaki avluda çeşme, yalak gibi su öğeleri bulunur. Avlunun etrafında bir revak ve bu revağın etrafında da hücreler, odalar, hela, hamam, mescid, develik, ahır gibi mekanlar bulunur. Tek katlı oldukları gibi iki katlı olmaları daha olasıdır. 2. katına ortasındaki avluya açılan bir merdivenden ulaşılır. Bu merdivenden çıkıldığında yeniden bir revağa, bu revaktanda odalara geçilir. Hayvanlar genellikle avlu veya develik gibi mekanlarda bekletilirken, tüccarlar ve konuklar ise üst kattaki odalarda konaklarlar. Her odada ayrı ocak,, dolap, eşya nişi ve sekisi bulunur. Yapım malzemeleri olarak taş ve tuğla kullanılır. Bazen çatıda ahşap kullanıldığı görülmektedir. Dışa açılan pencereler dar veya mazgal pencerelerdir. Fakat odaların avluya bakan pencereleri ise (varsa) daha geniştir. Yapım tekniği olarak sütun ya da payelerin üzerlerinde yükseltilmiş tuğla ya da taş kemerler, bunların özerinde de kubbe ya da tonoz örtüler bulunur. Bu tonozların ya da kubbelerin üzerinde de alaturka kiremit kaplı bir çatı örtüsü bulunur. Bu tipe örnek olarak Edirne Rüstem Paşa Kervansarayı, Edirne Ekmekçizade Ahmet Paşa Kervansarayı, Kayseri İncesu Kara Mustafa Paşa Kervansarayı, Tokat Hatun Han örnek gösterilebilir (Ceylan, 1989).

2.2.2.Osmanlı Dönemi Şehir Hanları

Şehir içi ya da iş hanları Osmanlı kentlerindeki ticari bölgelerin ihtiyaçlarına cevap vermek için yapılmış yapılardır. Bu yapılar kentlerdeki ticari akslara uyumlu, bedesten, arasta gibi yapılara yakın, imalathanelere yakın ve burada üretilmiş malların teşhirine ve satışına uygun ölçülerde inşa edilmiş yapılardır. Konaklama gibi bir işlevin yanı sıra, depolama, teşhir, sergileme, alış-veriş, üretim, tamir- onarım, ofis, yazıhane gibi işlevleri de üstlenmişlerdir. Bu yapılar tüccarların ve kervanların konaklama ve bakımı gibi işlevlerden daha çok ticari işlevler için yapılmışlardır ve kentlerin çarşı bölgeleri ile uyumlu inşa

edilmişlerdir. Erken dönemlerde tek katlı olarak karşımıza çıksalar da, geç dönemlere gelindiğinde genellikle çok katlı olarak görülmektedirler.

Bu tip hanlara ilk örnekler Bursa'da görülmektedir. Bursa'daki ticari hayatın Osmanlıların şehri alması ile birlikte yeniden canlandığı söylenebilir. Bezir Han, Emir Han, Kapan Han, Çukur Han, İpek Han bunlara örnek gösterilebilecek yapılardandır. Bu hanların isimlerinden de anlaşıldığı üzere bu tip hanların genel bir ticaret mekanı olmasından çok, özellikle belli bir ürüne ya da malzemeye yönelmiş ve bu ürünlerin satışı ve üretimine yönelmiş yapılar olduğunu görürüz. (Ceylan, 1989).

Edirne'nin alınıp başkent ilan edilmesi ile beraber bu kentte de birçok han inşa edilmiştir. Edirne dışında, Manisa, Aydın, Çanakkale, Diyarbakır, Erzurum, Tokat, Amasya gibi önemli ticaret akslarının üzerinde bulunan ya da belirli bir ürünün üretiminde uzmanlaşılmış, Anadolu kentlerinde de çok sayıda han inşa edilmiştir.

Han yapıları, özellikle kervansarayların yolcu konaklama mantığını, 15. ve 16. yüzyıllarda kent içinde devam ettiren yapılardır. Yolcu hanları ve ticaret hanları olarak işlevlerine göre hanlar ikiye ayrılabilirler. Genellikle kent dışında ikamet eden insanlar, yolcu hanlarını kısa süreli konaklama ihtiyacını karşılamak için kullanmıştır (Özdeş, 1998).

Ait oldukları vakfa gelir sağlamak amacıyla yapılan hanlar, kervansaraylar gibi ücretsiz hizmet sağlamak için değillerdir. Ücretli olmalarına rağmen hepsi konaklama hizmeti vermemiştir. Bu tip hanlar, sadece dükkân, imalathane, depo ve büro mekânlarını barındıran ve ticaret hanı olarak adlandırılan yapılardır (Bulut, 2014).

Ticari amaçlı yapılan ticaret hanları ve konaklama amaçlı yapılan yolcu hanları mimari plan şeması bakımından benzer inşa edilmiş olmalarına rağmen ticaret hanları, Osmanlılar döneminde yaygın olarak ortaya çıkan, bir yapı türüdür. Ticari merkezdeki bir yapı türü olan han yapısı, Osmanlı döneminde kentlerde ilk örneği olan Bursa Emir Han ile ortaya çıkmış ve daha sonra çok sayıda inşa edilmiştir (Akar, 2009). Bu hanlara kullanım amaçlarına göre bazen "bedesten" de denmiştir (İntepe, 2005). 15. ve 16. yüzyıllarda kentlerin gelişmesi, nüfusun artmasıyla ortaya çıkan ticari han mimarisi, dönemin ihtiyaçlarına göre kendi plan şemasını oluşturmuştur. Hanlar genellikle Koza Han, Kaşıkçı Hanı, İpek Han gibi işlevlerine veya içeride yoğun olarak ticareti yapılan ürünlere göre adlandırılmışlardır. Bunun sonucunda yapıların hangi tüccar grubuna hizmet ettiği, o dönemki halk tarafından kolaylıkla anlaşılmıştır. Bu durumla özellikle 15. ve 16. yüzyıl hanlarında karşılaşılmaktadır.

Büyük ebatlı kütleleriyle dikkat çeken ticari hanlar Anadolu'nun pek çok kentinde bulunmaktadır. Genel olarak hanlar kâgir yâda yarı kâgir olarak inşa edilmişlerdir. Yarı kâgir hanlar, 19. ve 20. yüzyıl başlarında özellikle İzmir'de inşa edilmiştir (Özdeş, 1998). Ticari bölgelerde inşa edilen yapılar, bu bölgelerde dokunun yoğun olmasından ötürü kare, dikdörtgen veya arsanın durumuna göre organik plan şemasına sahip olabilmektedir. Bununla birlikte, ticari hanları sadece ticari işlevli dükkânlardan oluşmaktadır. Tek veya çok katlı olabilen ticari hanlar, iki, üç avlulu ya da avlusuz hanlar olarak gruplara ayrılabilir. Ticari kent hanlarını diğer tüm hanlardan ayıran en önemli unsur geceleri içinde kalınmamasıdır. Ticari kent hanları dikkat çekici giriş kapıları ile avlu çevresinde sıralanmış odalar ve revaktan oluşmaktadır. Ticari hanlarda avluya bakan dükkân ve mahzenlerin yanı sıra, bedestenlerde olduğu gibi dışarıya açılan dükkânlar da yer alabilmektedir. Hanlarda yer alan dışa bakan dükkânlar, iç kısımda yer alan mahzen ve dükkânlara göre daha büyüktür.

Avluların tekdüzeliğini ortadan kaldıran revaklar, katların tamamını ya da bir veya birkaç iç cephesini kaplayabilmektedir. Avlu etrafında dizilen, iki katlı olarak düzenlenmiş dükkânlar, genellikle mağaza, ofis ve depo olarak kullanılmaktadır. Bu yapılarda özellikle giriş katları, bazen imalathane bazen de depo olarak işlevlendirilmektedir. Zemin katta dükkânların altındaki bölümler "mahzen" olarak adlandırılabilmektedir. Bu bölümlerde, kimi zaman dövme demir sandıklarda kıymetli eşya ve materyaller saklanabilmektedir. Yapıların üst katlarında yer alan dükkânlar ise, dönemine ait işlerin büro amaçlı kullanımlarıyla işlevlendirilmiştir. Ahırlar bazen ayrı yapılarda, bazen de avlu mekânlarında bulunmaktadır.

Şehir içi hanlar, Bozkurt Ersoy (1994) tarafından avlulu ve avlusuz olmak üzere iki ana gruba ayrılmıştır. Avlulu hanları da kendi içinde avlu sayısına göre ve kat sayısına göre, avlusuz hanları da arasta benzeri plana sahip hanlar ve külliyelere dâhil hanlar olmak üzere ikişer alt grupta incelemiştir. Ceyhan Güran (1976) ise şehir hanlarını üç gruba ayırmıştır (Tablo 2)(Talo-3).

Tablo 2 Şehir İçi Hanlarının Bozkurt Ersoy 'a Göre Sınıflandırması (Bulut, 2014)

1-Tek Avlulu Ahır Kısmı Bu Avluya Bitişik Olan Tip
2-Ahır Kısmı Ayrı Bir Avlu İle Ayrı Olan Tip
3-Ticaret İşlevinin Ön Planda Tutulduğu "Ticari Hanlar"

Tablo 3 Şehir İçi Hanlarının Ceyhan Güran' a Göre Sınıflandırması (Bulut, 2014)

1-Avlulu Hanlar	a-Avlu Sayısına Göre Hanlar
	b-Kat Sayısına Göre Hanlar
2-Avlusuz Hanlar	a-Arasta Benzeri Planlı Hanlar
	b-Külliyelere Dahil Olan Hanlar

Ana girişten sonra, sağlı sollu merdivenlerle çıkılan avlulu plan şemasına sahip ticari hanların avlularında genellikle mescit veya şadırvan bulunmaktadır (Cezar, 1985).

Çoğunlukla bulundukları yerin topografyasına ve parsel durumuna uyan yapılar olan şehir içi hanları 18. yüzyıl batılılaşma döneminde ortaya çıkmışlardır (Cantay, 2000).

Üst katlarda yapılan, taş konsollara oturtulan çıkmalarla planlardaki düzensizlikler giderilmiştir (Boyacıoğlu, 2010). 18. yüzyıl Osmanlı hanlarında, çoğunlukla kesme taştan ve basık kemerli olan giriş kapısının üzerinde taş konsollu bir çıkmanın yer alması genel bir özellik olarak karşılaşılmaktadır. Çoğunlukla zemin kat mekânları malları depolamaya ayrılmış olduğu için cepheye açılan pencereleri yoktur. Sokağa açılan dükkânlar varsa zemin kat cepheleri buna göre şekillenmektedir. Üst kat mekânlarının cephesinde ise, birer veya ikişer dikdörtgen söveli ve düz atkılı pencereleri bulunmaktadır. Cephe, üstte iki sıra kirpi saçakla son bulan, taş-tuğla almaşık duvar örgüsünden oluşmuştur. Tuğla hatıllı taş kullanılmakla beraber, sadece taşın kullanılmış olduğu yapılar da mevcuttur. Genellikle kare kesitli ve taş malzemeden revak kemerlerini taşıyan payeler yapılmıştır (Güran, 1976). Cephe mimarisi, süsleme kaygısı olmaksızın bu dönemde inşa edilen hanların, estetik anlayışı yapı elemanlarının kendi içindeki uyumu ile sağlanmıştır.

Şehir içi han mimarisinde 19. yüzyılın ortalarından itibaren büyük bir değişim başlamıştır. 19. yüzyılda yapılmış olan hanlar, ekonomik, fiziksel ve sosyal yönden ait olduğu döneme göre farklılık göstermektedir. Bu dönemde inşa edilen hanlar üç kategoriye ayrılabilir (Tablo 4).

Tablo 4 19. Yüzyıl Batılılaşma Dönemi Hanlarının Sınıflandırılması (Gülenaz, 2011)

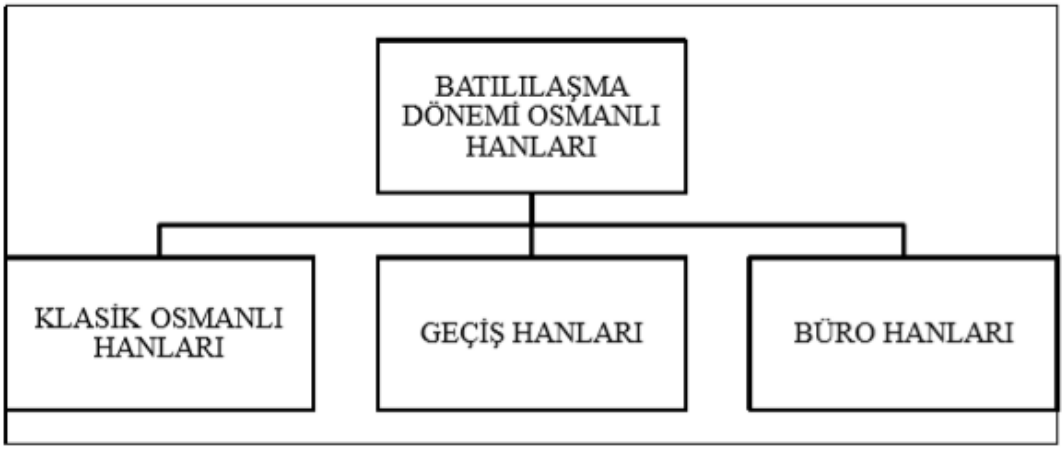

Klasik Osmanlı Hanları: Şehir hayatının bir gereksinimi olarak ortaya çıkan bu han tipi Osmanlılara gelinceye kadar rastlanmayan bir tarzdır ve bir yenilik olarak kabul edilmektedir. Genellikle içinde barındırdığı esnaf topluluğunun adını alır. Ticaret hanlarının Selçuklu hanlarından farkı, bu hanlarda ikamet edilmeyişidir.

Bu yapılarda han mimarisinin esas mekân anlayışı değiştirilmemiştir. Genel olarak zemin kat revaklı avluya sahip olup, tek kapıyla avluya açılan ve penceresiz, eşya depoları olarak kullanılan mekânlara sahiplerdir. Üst kat odaları ise pencereli birer büro şeklinde olup genelde revaklı galeriye açılırlar. İki katlı olarak inşa edilen ticaret hanları genellikle revaklı avluya sahip zemin kat, tek kapıyla avluya açılan ve penceresiz depolar olarak kullanılan hücrelerden oluşmaktadır. Bilinen en eski Osmanlı ticaret hanı 14. yüzyılda inşa edilen Bursa Emir Han'dır. Osmanlı döneminde inşa edilen şehir içi hanlarında da ticari hayata yönelik plan tasarımı yapıldığı söylenebilir. 18. yüzyıl han yapılarının önemli bir özelliği olan cephelerde çıkmaların kullanılmış, bu han yapısında çıkmalar tüm cephe boyunca devam ettirilmiş ve zeminden itibaren yükseltilmiştir (Bulut,2014).

Geçiş Hanları: 19. yüzyılda ticaret hanları içerisindeki ikinci kategoriyi oluşturan bu hanlar adından anlaşıldığı üzere geçiş evresini oluşturan hanlar değildir. Bazıları büro hanları ile aynı tarihlerde yapılmıştır. Bu hanlardaki geçiş sözcüğü hanların planlaması ve cephe düzenlemesi ile fonksiyonları bakımından klasik ticaret hanları ile büro hanları arasındaki yerini ifade etmektedir. Geçiş hanları mekân düzeniyle daha çok Klasik Osmanlı ticaret hanlarını çağrıştırır. Planlama bakımından klasik ticaret hanlarına benzeseler de yapı malzemeleri ile büro hanlarında görülen özellikleri sergileyebilirler. Yapım yılı kesin olarak saptanabilen en erken tarihli geçiş hanı 1840 tarihli Büyük Ticaret Han'dır. Büyük Ticaret Han bir büro hanı veya klasik Osmanlı ticaret hanı da değildir. Plan ve mekân organizasyonu bakımından yeni ve Batılı olanın örnek alındığı, yapı tarzı bakımından gelenekselin tercih edildiği bir geçiş hanıdır.

Büro Hanları: 19. yüzyıl ve sonrasında, han ve kervansaray yapıları önceki yüzyıllardan farklı olarak ya bürolara hizmet vermiş ya da çeşitli malların satıldığı yerler olarak kullanılmıştır. Daha çok İstanbul'da bu amaçla inşa edilmiş 19. yüzyıl hanlarına Caferiye Han, Kuveloğlu Han ve Mahmudiye Han örnek olarak verilebilir.

Batılılaşma döneminde Osmanlı'da şirketleşmenin başlanması, batı ülkeleriyle artan ilişkiler modern, batılı, büro olarak kullanılabilecek işyerleri gereksinimini de

beraberinde getirmiştir. Böylece yine han olarak adlandırılan, kiraya verilerek veya tek bir şirketin kullanımı için inşa edilen işyerleri, kentlerin mevcut ticaret merkezlerinde yapılmıştır. Alışılagelmiş klasik hanlardan farklı olarak büro hanları, en az üç kat olmak üzere genelde beş katlı olarak, daha dar ve küçük parsellerde yapılmışlardır.

Klasik hanlar hem üretim hem depolama hem de ticarete yönelikken, büro hanları üst katlarında üretim ve satışın idaresiyle ilgili büro odaları, zemin katta perakende ya da toptan mal ticaretinin yapıldığı dükkânlar veya kafe, lokanta, postane, banka şubesi vs. barındıran dükkânlar olarak ortaya çıkmışlardır.

3. AKSARAY İLİNİN FİZİKSEL, SOSYAL VE TARİHİ ÖZELLİKLERİ

Bölgeye Türkler' in yerleşmesinden önce Aksaray'ın ismi Archelais Garsaura idi. Selçuklular bölgeyi fethedince, burası bir müddet Taksara ismiyle anıldı. Selçuklu Sultanı II. Kılıçaslan'ın, beyaz mermerden bir saray yaptırması üzerine 1170'te Aksaray diye anılmaya başlanmıştır.

3.1. Coğrafi ve Fiziksel Durum

36º 23' kuzey enlemi ve 34º 41' doğu boylamı koordinatlarına sahip olan şehir, kuzey doğusunda Nevşehir, güney doğusunda Niğde, kuzey batısında Ankara güney batıda ise Konya ili ile komşudur (Şekil 9).

Şekil 9 Aksaray İli'nin Türkiye İçindeki Konumu

Hasan Dağı, Melendiz Dağları ve Ekecik Dağı gibi sönmüş volkanik dağlar ve bu dağların lavlarından meydana gelen platoların oluşturduğu yeryüzü şekillerine sahip Aksaray'ın deniz seviyesinden yüksekliği 940 metredir.

Tuz Gölü'nün güney doğusunda bulunan kent, Konya Ovası'nın büyük bir kısmının batı sınırları içinde yer almaktadır. Melendiz Dağı'ndan Tuz gölüne dökülen Uluırmak Kent merkezi içinden de geçerek geniş bir plato meydan getirmektedir.

Bozkır bitki örtüsüne sahip olan Aksaray karasal iklim şartları ve deniz etkisinden mahrum olması gibi sebeplerden dolayı orman yetiştirme ortamına sahip değildir. Yağışın diğer kısımlara nispeten daha fazla olduğu Hasan Dağı ve Ekecik Dağı etekleri gibi bölgelerde meşe ormanları görülmektedir. Bununla birlikte alıç, kızılcık, yaban armuduna da rastlanmaktadır.

Asma, ceviz, badem, elma, kayısı, iğde, vişne, kiraz ve erik ağaçları meyveliklerde yetiştirilen meyvelerde önemli yer tutmaktadır. Tahıl, şeker pancarı, ay çiçeği ve mısır, yetiştirilen diğer sebze ve bitkilerdir.

Karasal iklim tipine sahip kent orta iklimler kuşağında yer almaktadır. Step iklimine yakın özelliğiyle yazları kurak, sıcak ve nemli kışları yağışlı ve soğuktur. Gece ve gündüz sıcaklık farkı oldukça fazla olan ilde hâkim rüzgâr yönü doğudur. Doğudan esen rüzgâr kısmi olarak nemi artırıcı özellik göstermektedir.

Orta Anadolu'nun merkezi konumunda yar alan Aksaray ili, önemli karayolu güzergâhı olan Ankara-Adana ve Konya-Kayseri yolları üzerinde bulunmaktadır.

3.2. Sosyo-Kültürel Yapı

Merkez dâhil yedi ilçesi bulunan ilin ilçeleri, Ağaçören, Eskil, Gülağaç, Güzelyurt, Ortaköy ve Sarıyahşi'dir.

7 ilçe, 41 belde ve 151 köyün bağlı olduğu Aksaray'ın sosyal ve ekonomik yapısı tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır (Şekil 10).

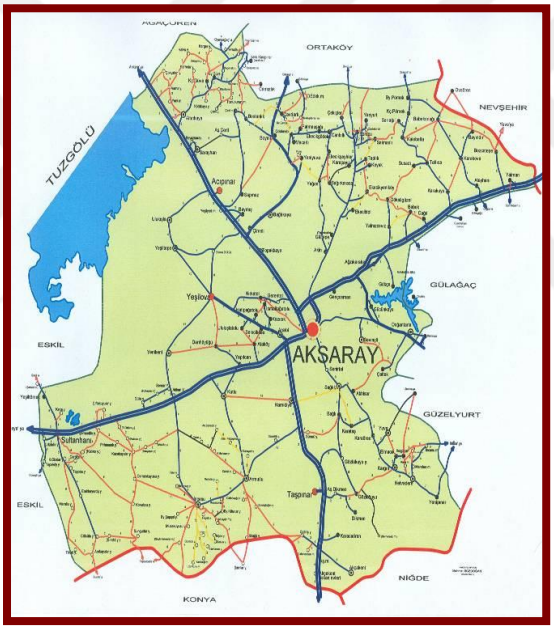

Şekil 10 Aksaray İli Haritası (Aksaray Valiliği. 2009)

Geniş tarihi süreç içerisinde çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapan il; tarihi, kültürel ve turizm açısından ele alındığında, Hristiyanlık öncesi, Hristiyanlık dönemi ve İslam dönemine ait birçok eserle karşılaşılmaktadır. Özellikle Güzelyurt ve Ihlara Bölgesi halen günümüzde Hristiyanlarca önemli bir dini merkez konumundadır.

Birçok kaya oyma yer ve yer altı şehri bulunan bölge, jeolojik yapısından dolayı bozulmamış güzelliklere sahiptir.

Nüfus, toplumsal yapının önemli unsurlarından birisidir. Nüfus ve çevre ilişkisinde nüfus büyüklüğü ve artışı mekânsal ve yapısal dağılım için önemlidir. Toplumsal yapı hakkında bilgi veren istatistiksel veriler, toplumsal yapı analizi

açısından önemlidir. Toplumun sosyolojik açıdan analizinde demografik verilerden, nüfus dağılımı, yaş ve cinsiyet durumu, medeni durum ve göç hareketleri ile ilgili bilgilere ulaşılabilir.

3.3. Tarihsel Gelişim Süreci

Aksaray, çok eski devirlerden beri bir yerleşim merkeziydi. Sırası ile Asur, Hitit, Kapadokya Krallığı ve Roma İmparatorluğu'nun egemenliği altına giren şehir önemli bir ticaret merkezi olmuştur.

666'da İslam orduları tarafından fethedildikten bir süre Bizans ve İslam hâkimiyeti arasında el değiştirmiştir. 1076'ta Kutalmışoğlu Süleyman Şah tarafından Selçuklu topraklarına katılan Aksaray, 1318'de Anadolu Selçuklu Devleti'nin yıkılması

Şekil 11 Eğri Minare'nin Çevresinden Görünüş (M. F. Gül'den)

ile Karamanoğulları'nın hâkimiyeti altına girmiştir.

On beşinci asırda kesin olarak Osmanlı yönetimi altına giren şehir, ilk defa 1398'de Yıldırım Beyazıt tarafından Osmanlı topraklarına katılmıştır. Fatih Sultan Mehmet Han, İstanbul'u fethedince Aksaray halkının bir bölümü İstanbul'a yerleşmiş ve bu yere Aksaray semti adı verilmiştir. Aksaray, Osmanlı Devleti zamanında Konya Vilayeti Niğde sancağına bağlı kaza merkeziydi.

Cumhuriyetin ilanından sonra 1924'te il merkezi yapılan Aksaray, 1933'te İlçe merkezi olarak Niğde'ye bağlandı. 15 Haziran 1989'da tekrar İl merkezi haline getirildi

Şekil 12 Eski Aksaray'dan Görünüm 1(URL-1)

3.4. Aksaray'ın Ticaret Yolları ve Ticari Gelişimi

Özellikle şehir merkezindeki en önemli imar faaliyetlerinin Anadolu Selçuklu Devleti zamanında olmasından dolayı ticari tarihi binlerce yıl önce başlayan kentin ticari tarihini Anadolu Selçukluları öncesi ve sonrası halinde iki dönemde incelemek daha anlaşılır olacaktır.

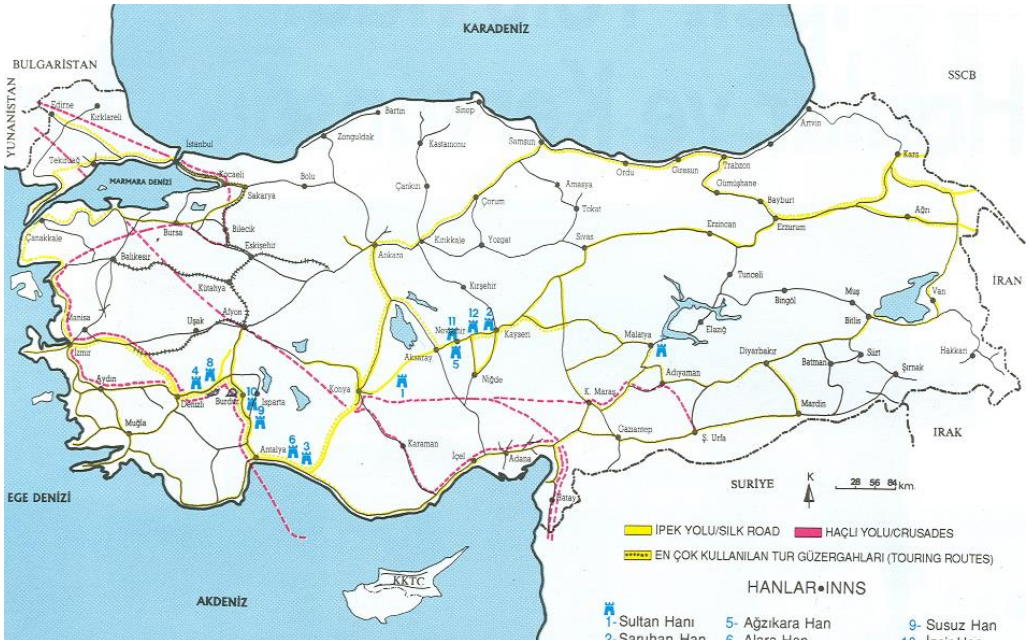

Şekil 13 Anadolu Ticaret Yolları (Aksaray Valiliği, 2009)

Kapadokya'nın en eski köyü olan Aşıklı Höyük, şehrin iktisadî tarihini on bin yıl evvelinden başlatmamıza imkân sağlamaktadır. Aşıklı 'da 10 bin yıl önce yaşayanların bir iş bölümü çerçevesinde örgütlendikleri söylenebilir. Bu işler zanaatlar, avcılık, kasaplık, bitki ve meyve toplayıcılığı, tarım gibi besin temini ile ilgili faaliyetlerin yanı sıra, kerpiç dökme, kireç yakma, dericilik, ağaç ve hasır işçiliği, obsidiyenden araç-gereç üretimi, bakır işleme, volkanik taşlardan oyma ve sürtme yöntemiyle yapılan araç gereç üretimi gibi faaliyetleri kapsamaktaydı (Kurt, Birçek, 2012).

Güvercinkayası ekonomisi tarım ve hayvancılığa dayanmaktadır. Güney Mezopotamya'nın sulu tarıma bağımlı yerleşiklerinin aksine, Anadolu yerleşikleri kuru tarıma bağlı geçim ekonomileriyle her türden yaşamsal hammadde gereksinimlerini kolaylıkla kendi bölgelerinden karşılayabilmiştir. Güvercinkayası'nın önemli bir özelliği, boynuz endüstrisinin çok gelişmiş olmasıdır. Yerleşmenin her alanında, değişik hayvanlara ait depolanmış boynuzlar ele geçmektedir. Özellikle yarı işlenmiş geyik boynuzlarının yoğunluğu dikkat çekicidir (Çaylı, Demirtaş, 2012). Eski çağlarda Aksaray'ın ilk ve en önemli ticaret merkezi Acemhöyük'tür. Acemhöyük'te yaşayan insanların en büyük faaliyetleri metal işleyiciliği ve dokumacılıktı. Özellikle metal işi ile ilgilenen tüccarlar, Mezopotamya'dan gelen kervanlardan kalay alıp onlara altın ve gümüş satıyorlardı (Ekmen, 2012). Aksaray, mezkûr dönemde iktisadi yönden de başrollerdedir. Özellikle Aksaray'da yetiştirilen değerli atlar ticari açıdan oldukça önemlidir. Antik dönem haritalarına, kitaplarına biraz daha dikkat edildiğinde Kapadokya'nın girişinde Aksaray vardır. At yetiştirmeye en uygun bölgelerden birisi de yine Aksaray'dır. Vergilerin bile atla ödendiği bu topraklarda elbette at her yönden çok önemlidir. Kapadokya atlarının ünü antik çağa kadar uzanır.

Anadolu Selçukluları döneminde ülkemiz büyük bir imar hareketiyle karşılaştığı gibi ticarî yönden de muazzam gelişmelere sahne olmuştur. Bu dönemde İpek Yolu elbette önemlidir ve yolun önemli bir kısmı Anadolu'dadır. Tarihin en uzun ve büyük karayoludur. Çin'in ipekli kumaşlarının Avrupa'ya ulaştırıldığı yoldur. Anadolu'da, ipek yolu ticaretinin önemli bir noktası olan Tebriz ile İstanbul'u birleştiren başlıca iki ticaret yolu vardı. Birincisi, kuzeyden Erzurum, Erzincan, Sivas, Tokat, Ankara, Bolu ve Bursa üzerinden işlemektedir. İkincisi ise daha güneyden olup Van, Bitlis, Diyarbakır, Birecik, Halep, Adana, Konya, Aksaray, Akşehir, Kütahya ve Bursa yolunu takip etmektedir. Bu dönemde Aksaray özellikle dokuma sanayinde oldukça ilerlemiş şehirlerden biri durumundadır. Aksaray'da özellikle dokumacılık ve deri sanayinin ziyadesiyle geliştiği anlaşılmaktadır. Koyun yününden imal olunan halıları Şam, Mısır,

Irak, Hint, Çin ve diğer Türk beldelerine ihraç edilmekte idi. Aksaray perdeleri bu dönemde oldukça rağbet görmektedir. Ayrıca şehirde üretilen denizci örtülerinin de çok meşhur olduğu ve ihraç edildiği görülmektedir (Topal, 2009). Ticaretin önemini daha devlet kurmadan anlayan Selçuklular devletin ilerleyen zamanlarında ticarî hayata tanıdıkları birtakım imtiyazlarla tüccarları desteklediler. Tüccarlar ülke genelinde büyük bir itibara sahip olup dokunulmazlardı. Önemli bir yenilik olarak, bir saldırıya uğrayan veya ticaret sırasında beklenmedik zararları olan esnafın zararlarının tazmini yoluna gidilerek tüccarların ve mallarının sigorta ve temin kapsamında görülmesiydi (Turan, 2007).

Anadolu Selçukluları döneminin önemli şehirlerinden olan Aksaray'da birbirinden güzel mimari şaheserler ziyarete açıktır (Şekil 14). Bunun yanında iktisadî geçmişin somut temsilcileri olan kervansaraylar da şehrin ticarî tarihini gözler önüne sermektedir. Belgelere, çağdaş kaynaklara biraz daha dikkatle bakıldığında Aksaray'ın Orta Çağ'a halılarıyla damga vurduğu görülebilir. Dünyanın en büyük kervansarayı olan Aksaray Sultan Hanı da Tarihi ipek yolu üzerindedir (Gül, 2013).

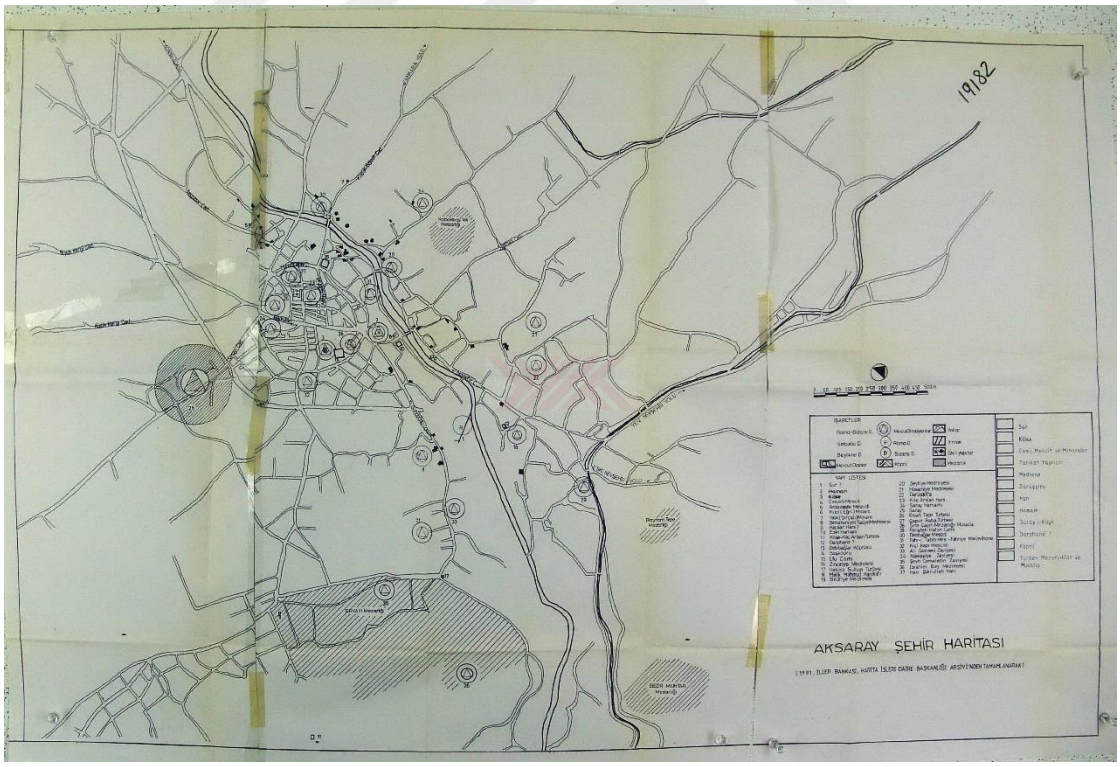

Şekil 14 Aksaray Şehir Haritası (Topal, 2009)

İpek yolu üzerinde bulunan Aksaray'daki şehir içi hanların çoğu bu tarihi süreç içerisinde sürekli aynı kent merkezinin kullanılmasından dolayı, konumları gereği değişen ihtiyaçlara cevap verememesi, Aksaray iline tarihi yapıları korumaya yönelik

tescilin 1992 de gitmesi gibi sebeplerden dolayı eski yapıların birçoğu Aksaray 1989'da tekrar il olduktan sonra yıkılmıştır.

3.5.Şehir İçi Hanların Aksaray Ticari Hayatındaki Yeri ve Önemi

Aksaray kentinin kimliğini belirleyen, kentte yaşayan farklı kültürlerden kalma köprüler, sivil ve dini yapılar, sanayi yapıları, geçmişte olup günümüze ulaşamayan ancak izleri mevcut kale ve surlar oluşturmaktadır (Şekil 15).

Anadolu coğrafyası üzerinde sürekli yerleşim merkezlerinden biri olan Aksaray ilinde farklı dönemler bile olsa aynı merkez kullanılmıştır (Şekil 15). Anadolu Selçuklu döneminden Zinciriye Medresesi, Ulu Cami, Cumhuriyet Döneminden Vilayet Konağı, Maliye Binası, Adliye, Azmi Milli Un Fabrikası gibi yapıların içinde bulunduğu uzun bir tarihi geçmişe sahip Aksaray tarihi kent merkezinde koruma altına alınan yapılar bulunmasına rağmen koruma altına alınmayan yapılar yıkılmış ya da algılanamayacak durumdadır.

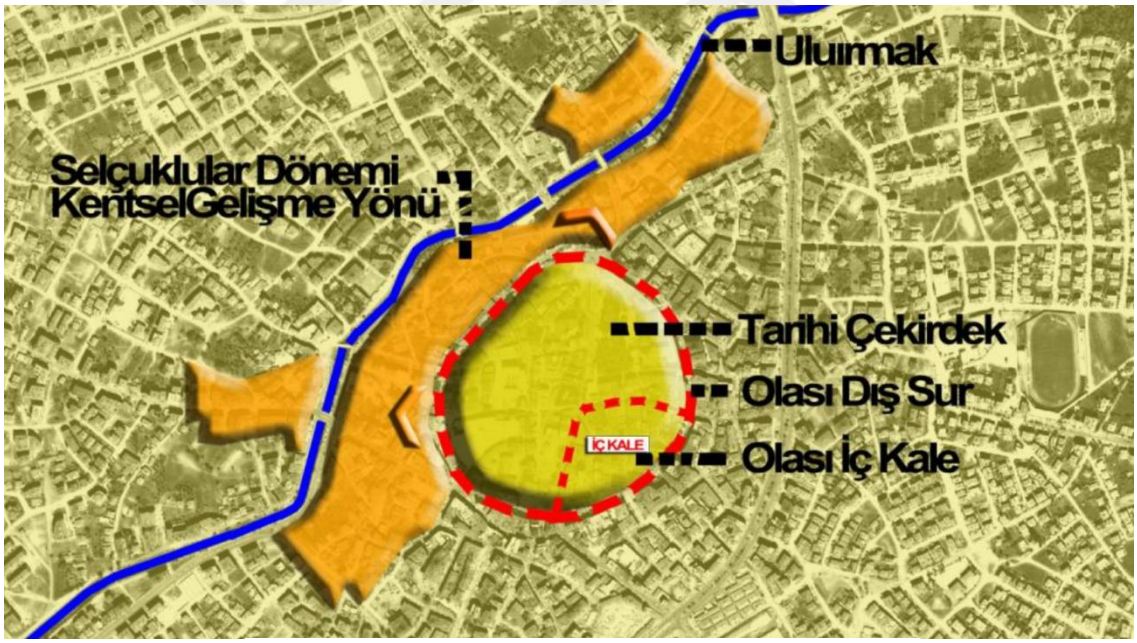

Şekil 15 Aksaray Şehir Merkezinin Dönemsel Gelişimi (Karadayı, 2012)

Coğrafi konumu gibi sebeplerden ötürü hancılığın Aksaray'ın ticaret hayatında önemli bir yeri olduğu 1905-06 Konya Vilayeti Salnamesinde 12 han bulunmasından anlaşılmaktadır. İbrahim Hakkı Konyalı'nın Abideleri ve Kitabeleri ile Niğde Aksaray Tarihi kitabında adı geçen 12 adet şehir içi hanından bahsedilmiştir Mahir Südemen'in yazısında ise 14 adet olmak üzere toplamda 24 adet şehir içi han tespit edilmiştir. Adı tespit edilen hanlardan 2 tanesinin her iki kaynakta ismi geçmektedir. Mahir

Südemen'in yakın tarihte gazete yazısında hanların yerlerini tarif etmiş olması ile bu hanların yelerinin tespitini daha kolaylaşmıştır. Aksaray hakkında en detaylı bilgileri veren Konyalı'nın Aksaray Tarihi'nde belirttiği bazı hanların yerleri maalesef tespit edilememiştir. Bu sebepten dolayı tespit çalışmasında Mahir Südemen'in yazısında adı geçen hanlar esas alınmıştır.

Zekai Erdal tarafından 2017 yılında yapılan doktora çalışması ve Çiğdem Gürel Ağır tarafından 2019 yılında Aksaray'la ilgili yapılmış çalışmada tarihi kent merkezinde hanlar ve tarihi yapılardan bahsedilmiştir (Şekil 16). Yapılan bu çalışmalarda adı geçen hanlar incelendiğinde sadece İ. H. Konyalı'nın kitabında bahsi geçen hanlara yer verildiği görülmüştür. Çorakçı Han yıkılmış olarak geçmektedir.

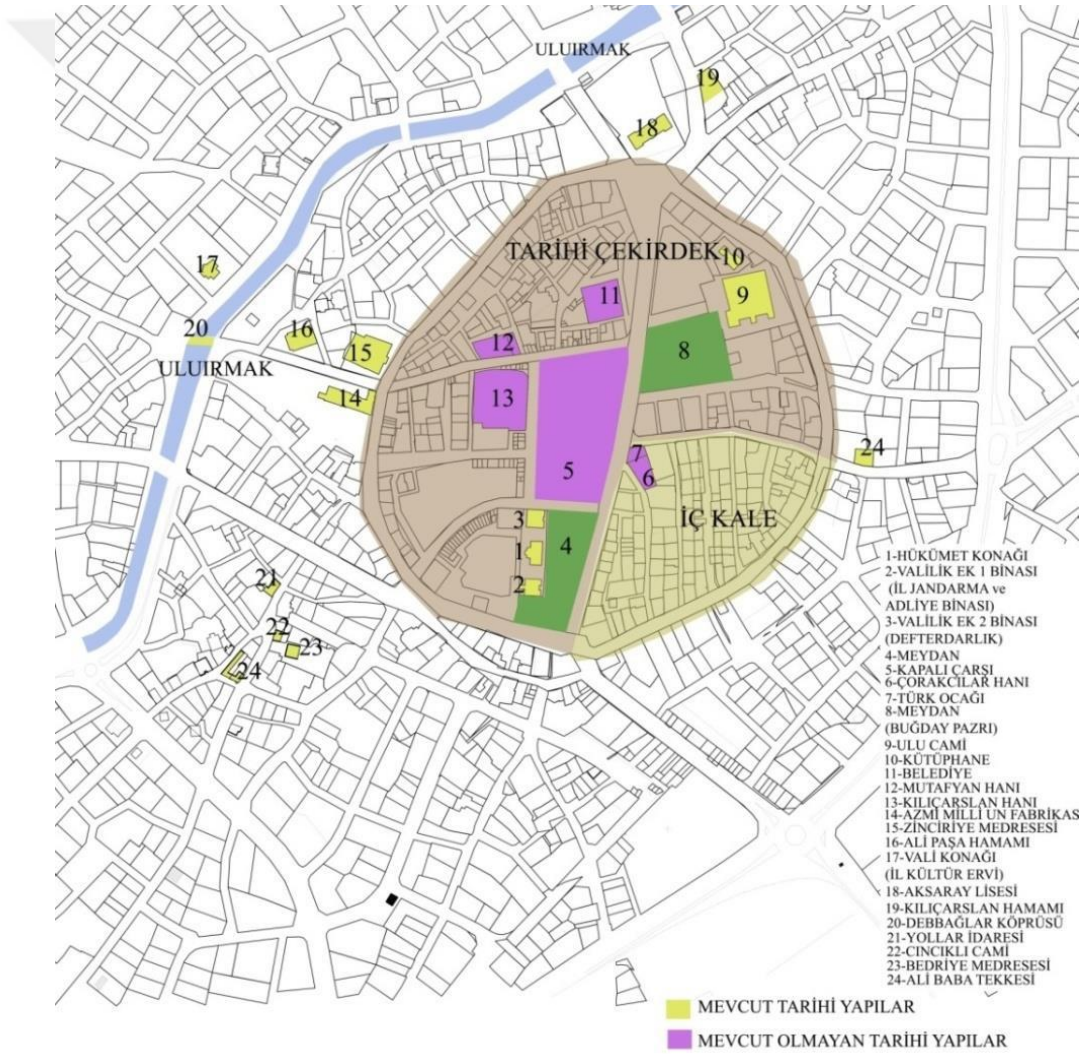

Şekil 16 Tarihi Çekirdek Doku ve Çevresindeki Tarihi Yapılar (Ağır, 2019)

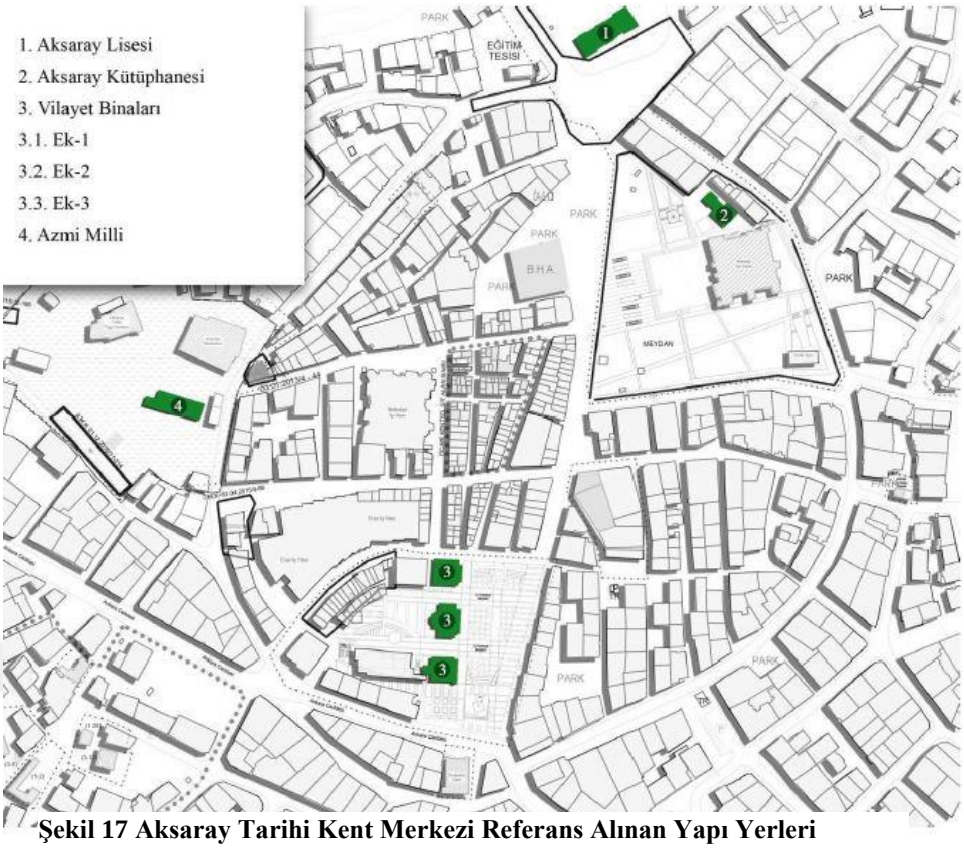

Şekil 17 Aksaray Tarihi Kent Merkezi Referans Alınan Yapı Yerleri (Duran, Tazefidan, 2017)

Tüm bu kaynaklar ışığında yerleri tespit edilebilen ve yerleri tespit edilemeyen şeklinde iki gruba ayırarak incelediğimiz hanların isimleri şunlardır;

Yerleri tespit edilebilen hanlar (Şekil 18, Şekil 19);

1-Muktesim Hanı, belediyenin arkasında Gökalp Apartmanı yerinde bulunmaktadır.

2-Mezarlı Han, yukarıda bahsedilen her iki kaynakta da geçen hanlardan biridir. Südemen'e göre; Somuncuoğlu Pasajı'nın olduğu yerdedir. Aynı hanın yerini İ. H. Konyalı, belediyenin bitişiği olarak tariflemiştir.

3-Kel Şükrü Hanı, lise karşısında Argün Apartmanı yerinde bulunmaktadır.

4-Ekircikli Han, Ziraat Bankası karşısında çukuru kazılmış arsa olarak geçmektedir. Bugün Kuveyt Türk Bankası olarak kullanılmaktadır.

5-Çorakçılar Hanı, her iki kaynakta da geçen hanlardan diğeridir. Ziraat Bankası yanı Şehir Lokantası ve çevresidir.

6-Çerkez Şerefin Hanı, Polat Apartmanı'nın arkasında bulunmaktadır.

7-Agahın Hanı, Ihlara Oteli'nin olduğu yerde bulunmaktadır.

8-Deli Mehmet'in Hanı, Ali Baba Türbesine yolu üzerindedir.

9-Arap Hacı Hanı, Kız Sanat Okulu karşısındadır.

10-Ali Ağa Hanı, Kurşunlu cami arkasındadır.

11-Ömer Hoca Hanı, Dere Mahallesindedir.

12-İbiş Hoca Hanı, Adliye arkasındadır.

13-Rasim Hanı, Etibank'ın sağındadır.

14-Nevşehirli Onbaşı Hanı, Kızılay'ın arkasındadır.

15-Kılıç Arslan Hanı, Aksaray şehir merkezinde, Minarecik Mahallesi'nde, Zinciriye Medresesi'nden Ulu Camii ye doğru çıkan yolun sağında yer almaktadır.

16-Hacılar Hanı, şehir merkezinde Ervah Mezarlığı'nın güneyindeki girişin doğusunda kabirler arasında yer almaktadır. Han yerinde sadece kalıntıları mevcuttur.

17-Sarraf ve Mutafyan Hanı, günümüzde mevcut olmayan han Vehbi Bey Caddesi üzerinde ve Kılıç Arslan Hanı karşısında olduğu bilinmektedir.

18-Kiremit Han, günümüzde mevcut olmayan han Belediye'nin arkasındadır.

19-Sılvas Hanı, Belediye'nin kuzeyinde olduğu bilinen han günümüzde mevcut değildir.

20-İsimsiz Han belediyenin batı arkasında bulunan han günümüzde mevcut değildir.

Yerleri tespit edilemeyen hanlar;

21-Ahi Süleyman Hanı, Günümüzde mevcut değildir. Hanın yeri belli değildir. Şehir içinde olan kervansarayın bitişiğinde zaviye ve sebil vardır.

22-Hacı Şükrüllah Hanı, Nerede olduğu belli olmayan han günümüzde mevcut değildir.

23-Hacı Ahmed Efendi Hanı, günümüz de yeri belli ve mevcut değildir.

24- Karamanoğlu İbrahim Bey Hanı, Nerede olduğu belli olmayan han günümüzde mevcut değildir.

Tarihi kent merkezinin ticari olarak değişime en çok direnen mekânı bedesten olmuştur. Bedestenin yaklaşık 15- 20 m batısında bulunan Yağ Pazarı ve Arzuhalciler Hanı yıkılarak günümüzde Aksaray'ın en büyük iki iş hanları yapılmıştır. Zincirli ve Hacı Hasan Mahallesi'nde bulunan hanlar da yıkılarak iş merkezleri yapılmıştır (Şekil 18).

Ticaretin gelişmiş olduğu Aksaray ilinde yapılan şehir içi hanlarının günümüze ulaşmamasının nedenlerinden biri de hanların mülkiyetlerinin bir vakfa değil şahsa ait olmalarından kaynaklanmaktadır. Bu hanlar genellikle sahiplerinin adıyla ya da ailelerin veya mesleklerin adlarıyla anılmışlardır. Şahıslara (ailelere) ait olan hanlar miras ve satış yoluyla el değiştirmişler, değişikliklere uğramış veya yıkılmışlardır. Bu durum yapılan değişikliklerin de kayıt altına alınamamasına neden olmuştur.

Şekil 19 Yerleri Tespit Edilen Hanların 1954 Tarihli Aksaray'ın Hava Fotoğrafı (Ata R., 2007) Üzerinde Gösterilmesi

Şekil 18 Kaynaklar Işığında Yerlerini Tespit Ettiğimiz Hanlar (Yıkılmış Olanlar Dâhil)

4. ÇORAKÇI HAN ÜSTÜNDE YAPILAN ÇALIŞMA

Kent kimliğini algılayabilmemizdeki en belirleyici öğeler hiç şüphesiz kentteki tarihi yapılardır. Bu yapıların imgesellikleri, kent üzerindeki etkileri, biçim ve strüktürleri, kent kimliğinin önemli faktörlerinden biridir.

4.1. Çorakçı Han Hakkında Elde Edilen Bilgiler

4.1.1.Çorakçı Han'ın Konumu

Aksaray ili Merkezinde Atatürk Bulvarında Hamidiye Mahallesi'nde 540 ada 1ve 15 parselde Ulu Cami'inin güneyinde yer alan ticari alanda bulunmaktadır. Çorakçızadeler tarafından yaptırıldığı için Çorakçı Hanı (Konyalı, 1974) olarak bilinmektedir. Ulu Caminin güney-batı tarafında yer alan han kalıntısının batısı Mehmet Altınsoy Caddesine, kuzeyi Kurtuluş Caddesine bakar, güney batı duvarı 764 nolu sokak içinde kalan yapı, doğusunda bitişik nizamda komşu ticari amaçlı kullanılan binalarla sınırlanmıştır (Şekil 20).

Şekil 20 Çorakçı Han'ın konumunu Gösteren Uydu Görüntüsü

4.1.2. Çorakçı Han'ın Tarihçesi

Yapının kitabesi bulunmamaktadır. Tapu kayıtlarındaki eski bilgi ve yazışmalar ışığında yaklaşık olarak tarihlendirme yapabilmekteyiz. Kayıtlardan öğrenildiğine göre söz konusu taşınmazın mülkiyetinin H.1337/M.1918-1919'da ölen Hacı Osman oğlu Ahmet'e ait olduğu beyan ve kabul edilmiştir. (EK-2) Mahkeme kayıtlarında ve tapu kayıtlarında soyadı kanunundan önce ölen Ahmet Efendi için Çerçicizade Ahmet Efendi ibaresine rastlanmıştır. Tapu kayıtlarında hanı Ahmet (Ünsal) ın yaptırdığına dair bir kayıt yoktur. Bu sebeple elimizdeki veriler doğrultusunda en erken, babası Hacı Osman tarafından yaptırılmış olabileceğini söyleyebiliriz.

1869-70 Konya Vilayeti Salnamesinde Aksaray'da 26 mescit,1 hamam,2 han,150 dükkân,5 kahvehane ve 1882-83 Konya Vilayeti Salnamesinde ise 7 han,2 hamam,118 değirmen,28 bezirhane, 1 bedesten, 1 hükümet Konağı bulunduğuna dair bilgiler verilmektedir. 1905-06 Konya Vilayeti Salnamesinde ise Aksaray'da 2 hamam, 12 han, 324 dükkân ve 18 kahvehane vardır. Aksaray'da han sayısında da artış olduğu görülmektedir.

Tüm bu veriler doğrultusunda Çorakçı Han olarak bilinen yapıyı en erken 19. Yüzyılın son çeyreğine tarihlendirmek mümkündür.

Çorakçızadeler olarak bilinen yapının tapu kayıtlarında Ünsallar ailesine ait olduğu görülmüştür. İki parselden meydana gelen dükkânlar ve han 717 **m²** alana sahiptir. Hanın bulunduğu 15 parsel 510 **m²** alan üzerinde inşa edilmişti. Söz konusu hanın kuzeyindeki yol fazlası olarak nitelendirilen 540 ada 1 parselin (207 **m²**) 17.7.1953 yılında belediye encümenliği tarafından hanın mirasçılarından Ahmet oğlu Avni Ünsal'a (diğer mirasçıların vekili olarak) satışı yapılmıştır. Bu nedenle iki ayrı tapusu bulunmaktadır. Hanın 1967 yılında Avni Ünsal adına kaydının yapılması diğer mirasçılar arasında uzun yıllar sürecek olan hukuki mücadeleleri başlatmıştır. (Ek-3)

İki parsel üzerinde, çok sayıda mirasçısı bulunan han 2018 yılında satışa çıkarılmış ve Hanifi Yılmaz tarafından bir bütün olarak satın alınmıştır. Bugünkü sahibi Hanifi Yılmaz'dır. (Ek-4)

4.1.3.Çorakçı Han'ın Aksaray Şehir İçi Hanları İçindeki Yeri ve Önemi

Kent merkezinde bulunan Çorakçı Han'ın önemini anlayabilmek için kentin o dönemde içinde ticari dokusunu ve ilişkilerini tespit etmek gerekmektedir. Kaynaklarda adı geçen ve yıkıldığı bilinen hanlarla birlikte Aksaray'da toplamda 23 adet şehir içi han

tespit edilmiştir. Bu hanlardan günümüze sadece Çorakçı Han gelebilmiştir. Ulu Cami'nin güneyinde yer alan alt katı günümüze gelebilmiş hanın üst katı yıkılmıştır. Sözlü kaynaklar bu han da ismiyle de anıldığı üzere çorakçılık işinin yapıldığını söylemektedirler. *"Çorakçılık"* topraktan, kaynatılıp süzülerek barut güherçilesi çıkarma işidir. Aksaray'da Tuzcular Hanı'ndan bahsediliyor olması ancak kaynaklarda bu ad ile bir hana rastlanmaması, hanların çeşitli meslek kollarıyla anıldığınıda göstermektedir. Çorakçılık imalatı yapılan bu hanın da bu isimle anılması bu sebepten olmalıdır.

Çorakçı Han'ın tarihi ticari merkezin ayrılmaz bir parçası olan şehir içi hanlarının günümüze gelebilen ve tek örneği olmasının yanı sıra; iki katlı açık avlulu, revaklı U plan şemasıyla, parsele göre konumlanmış olması ve üst kat çıkmalarıyla " şehir içi hanlarının tipik bir örneği olduğu söylenebilir.

4.2. Çorakçı Han'ın Analizi

Klasik ölçüm yöntemlerinden farklı olarak, optik ve lazerli scanner ölçüm aleti kullanılmak suretiyle tüm yapı iç ve dış kısımda taranmıştır (Şekil 13). Yapıya ait elde edilen değerler bilgisayar yardımı ile sayısal ortama aktarılarak değerlendirilmiştir. Böylece yapının tüm bozulma ve deformasyonları mümkün olan en az hata ile belgelenmiştir.

Çalışma sırasında yapının çok sayıda ve yüksek çözünürlükte dijital fotoğrafı çekilerek çalışmanın tespit aşaması sonuçlandırılmıştır.

4.2.1. Analiz Metodolojisi

Alınan ölçüm noktaları bilgisayar ortamında üç boyutlu nokta bulutu olarak birleştirilmiş, binaya ait plan, kesit ve görünüşlerin ortophotoları alınmıştır (Şekil 14). Bu ortophotolar üzerinden autocad ortamında iki boyutlu çizgisel değerlere çevrilerek bilinmeyen ve ulaşılamayan kısımların ölçü değerleri belirtilmemiş ve kesik çizgilerle taranan bölgeler içinde tahmini olarak gösterilmişlerdir.

Şekil 21 Lazer Scanner ile Tarama Yapılırken Çekilmiş Bir Fotoğraf

Grafik belgeleme metodolojisi

Planda ve kesitte duvarlar taranarak ölçü ve kotlar verilmiş; rölöve, restitüsyon ve restorasyon öneri projelerinde mimari unsurların ve süslemelerin detayları gerekli ölçeklerde çizilmiştir.

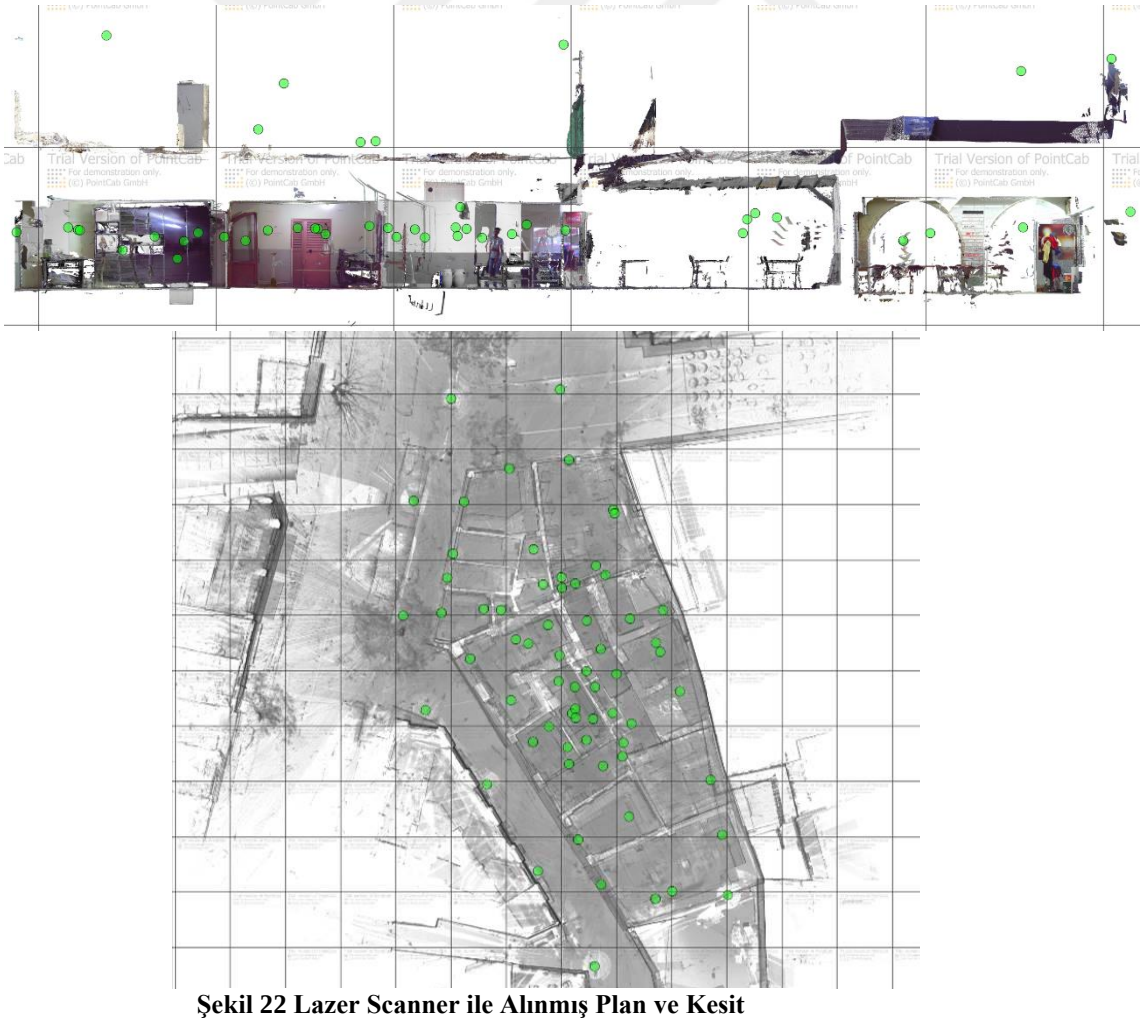

Şekil 22 Lazer Scanner ile Alınmış Plan ve Kesit Ortophotosu

Tanımsal belgeleme metodolojisi

Yapılan incelemeler, fotoğraflar ve çizimler sonucunda, yapı hakkındaki kaynaklardan yararlanılarak, yapının mevcut genel durumu hakkında elde edilen bilgiler anlatılmıştır. Han plan şeması muhdes eklerden dolayı tam olarak anlaşılamadığı için mimari plan ve özelliklerinde, genel bahsedilmiş olup mekân olarak iç tanımlamada anlatılmıştır.

Dış tanımlamada cepheler ve avlu tanımlanmıştır. Hanın taşıyıcı sistem ve malzemelerinden strüktürel malzeme ve teknik bölümünde, üst örtüsü çatı bölümünde anlatılmış, tespit edilen sorunlar son başlık olarak listelenmiştir. Çorakçı Han'ın tanımlanması bölümünde detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Çorakçı Han'ın tanımlanması bölümü hanın rölöve çizimi ve fotoğraf gibi görsel öğelerle desteklenmiştir.

4.2.2. Çorakçı Han'ın Mimari Tanımlanması

Günümüzde Çorakçı Hanı olarak bilinen yapının üst katı yıkılmış durumdadır. Kuzey bölümü önüne dükkânlar ilave edilerek genişletilmiştir. Cepheleri dışarıdan algılanmaz durumda olan hanın iç mekânları değiştirilmiş, bazı duvarları ortadan kaldırılmıştır. Günümüzde 9 adet dükkân şeklinde kiracılar tarafından kullanılmaktadır.

4.2.2.1. Genel tanımlama

Rölöve çalışması üzerinde yapının plan şemasını kesin olarak ortaya koymak güçtür. İki parselden meydana gelen dükkânlar ve han 717 **m²** alana sahiptir. Mevcut hali ile ikinci katı yıkılmış olan han tek katlıdır. Açık avlusu basit ahşap örtü ile kapatılmıştır. Farklı yönde ve farklı tür çatı sistemi ile kapatılan muhdes üst örtüsü yapılmıştır.

4.2.2.2.Mimari plan ve elemanları

Han kuzey, batı ve güney yönde U şekli oluşturacak biçimde ancak parsel sınırına göre yamuk olarak planlanmıştır. Ortada avlusu bulunan hanın iki katlı planlandığı eski resimlerinde görülmektedir. Üst kat yıkılmış, alt katı meydana getiren duvarlar kısmen değiştirilmiş ve bazı duvarlar ortadan kaldırılmıştır. Mevcut kemerler ve tonoz izleri dışında üst örtü planı da görülmemektedir. Hana yapılan eklemeler ve yok olan bölümler nedeniyle plan şeması bozulmuştur.

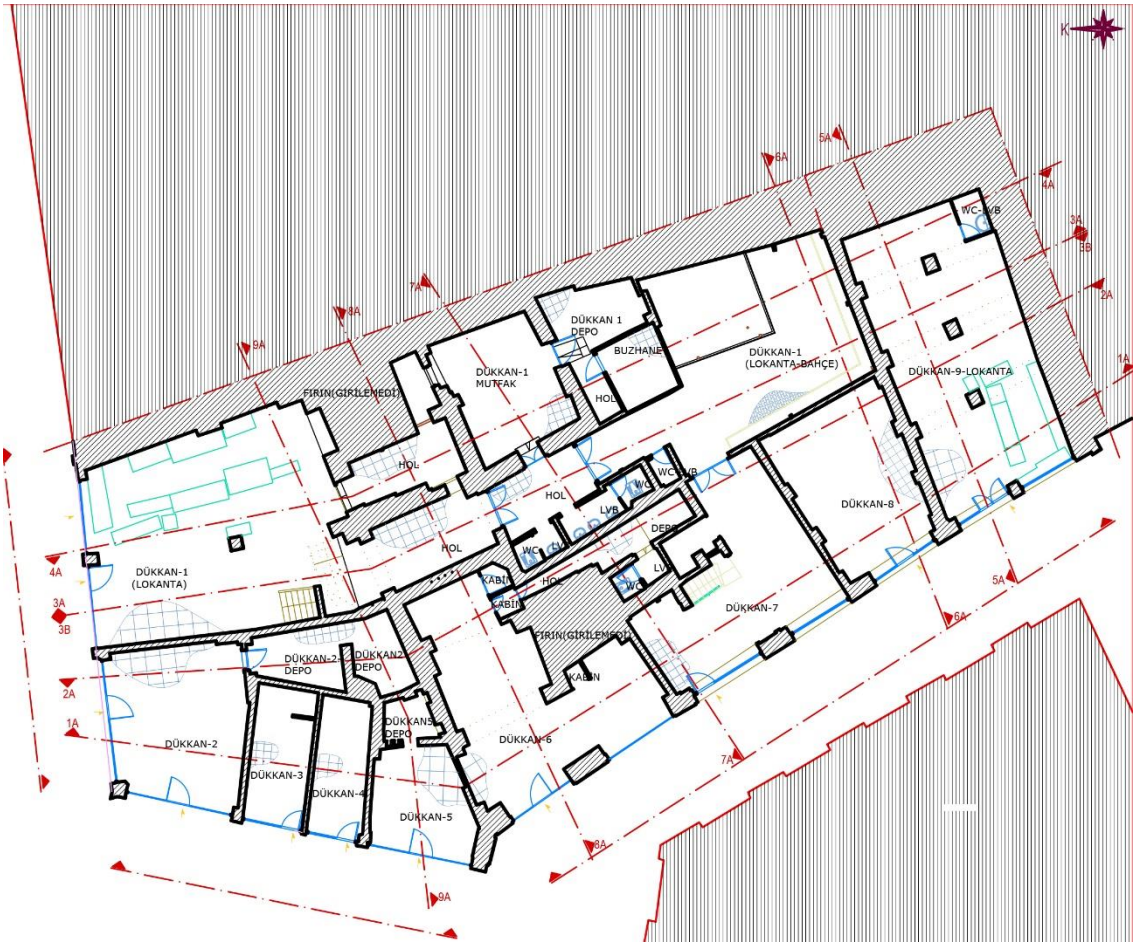

Çizim 2 Çorakçı Han Zemin Kat Rölöve Planı

Çizim 1 Çorakçı Han Rölöve Üst Örtü Planı

4.2.2.3. Dış tanımlama

Hanın doğu ve güney cephesi komşu binalarla çevrilidir.Pahlı köşeyi de dahil edersek kuzey, kuzey-batı ve batı cepheleri olmak üzere yola üç cephesi vardır. İki katlı, açık avlulu, "U" planlı hanın doğusunda bulunan komşu bina nedeniyle avlusu tamamen çevrilmiştir.

Kuzey cephe: 15 nolu parsele oturan Çorakçı Hanı'nın önünde 1 nolu parsele eklenen dükkanlar, kuzey cepheyi meydana getirmektedir. Tek katlı görünümdeki cephede taşıyıcı ayakların arası camla kapatılmıştır. Alüminyum doğramalarla ve dükkan levhalarıyla tüm cephe kaplanmış vaziyettedir.

Şekil 24 Kuzey Cepheden Genel Görünüm

Şekil 23 Kuzey Cephe Komşu Bina

Kuzey-batı cephe: 1 nolu parsele oturan dükkanlar bu cepheyi oluşturur. Ana caddeye bakan bu cephe tıpkı kuzey cephe gibi dışarıdan algılanamamaktadır. Alüminyum doğramalarla ve dükkan levhalarıyla kaplanmıştır.

Şekil 25 Batı Cephe Genel Görünüm

Şekil 26 Batı Cephe Komşu Bina

Batı Cephe: Dar bir sokağa bakan bu cephe 30.27 cm uzunluğundadır. Hanın en özgün cephesiyken alüminyum kaplamalar ve levhalar nedeniyle dışarıdan algılanamayacak şekildedir. Girişler üzerinde dışarı taşıntı yapan üst kısımda hanın özgün gönye çıkmalarının olduğu düşünülmektedir.

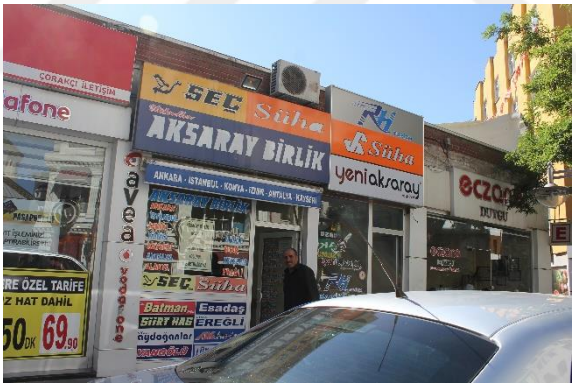

Şekil 27 Kuzey Batı Cephe Genel Görünüm

4.2.2.4. İç tanımlama

Kuzey-güney doğrultusunda uzanmış bir alan üzerine inşa edilmiş han, yan yana sıralanmış dükkânlardan meydana gelmiştir. Kuzey cephe önüne yapılan muhdes dükkânlar hanın giriş bölümünü kapatmış bağımsız mekânlar haline dönüştürülmüştür. Bir bütün olarak algılanamayan hanı bağımsız dükkânlar olarak tanımlamak daha doğru olacaktır.

Dükkân 1: Uzun yıllardır Ömür Baba Lokantası olarak kullanılmıştır. Hanın büyük bölümü bu lokanta kullanımında kalmıştır. Lokantaya giriş kuzey cepheden sağlanmaktadır. İlk giriş mekânında mutfak tezgâhı, pişirme alanı ve fırın bulunmaktadır. Ortada kare formlu bir ayak yer almaktadır ve üst örtüsü betonarme olup asma tavan yapılmıştır.958x905x1110x748 cm ölçülerinde yamuk planlıdır. Eskiden var olan günümüzde yıkılmış olan muhdes üst kata çıkış merdiveni giriş bölümünün batı duvarında halen durmaktadır (Çizim 3) (Şekil 20, Şekil 21).

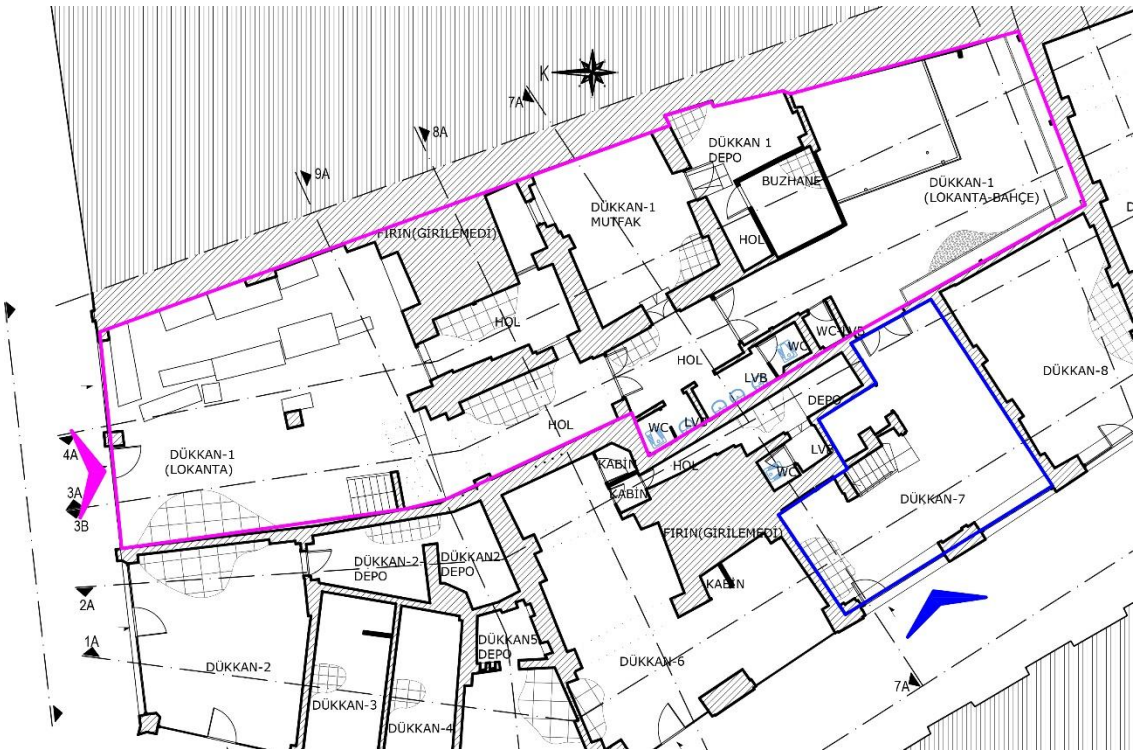

Çizim 3 Dükkân 1 (pembe) ve Dükkân 7 (mavi) Planı

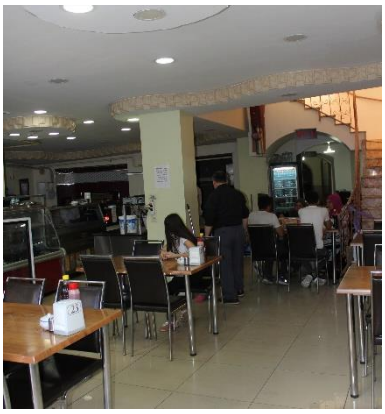

Şekil 29 Dükkân 1 Yukarı Çıkış Merdiveni

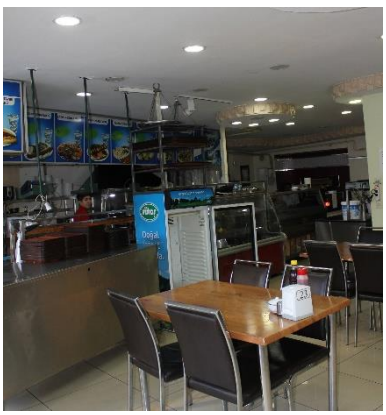

Şekil 28 Dükkân 1 Giriş Bölümü

Lokantanın bu giriş bölümü hana sonradan dâhil olan parsel üzerine yapılmış muhdes mekânlardan meydana gelmektedir. Lokantanın giriş bölümü güney duvarı hanın özgün kuzey cephesi duvarıdır. Burada bulunan 270 cm açıklıktan uzunca bir hol uzanır. Bu hol kemerli iki kapıyla bölünmüş vaziyettedir ve hanın avlu bölümüne açılır. Holün ortasındaki ilk kemerli kapı hanın özgün avluya çıkış kapısıdır. Bu kapıda yapılan sıva raspasında kapının taş kemerli olduğu anlaşılmıştır (Şekil-31).

Holün sağında muhdes tuvalet ve lavabolar görülmektedir. Holün solunda 75-78 cm ölçülerinde kalın duvarlı asıl mutfak mekânına girilmektedir. 450x507x432x527 cm ölçülerinde dikdörtgen planlı mutfak bölümünün zemini ve duvarları fayansla, tavanı ise pvc kaplamadır. Mutfağın kuzey duvarında bir kapı açıklığı ön taraftaki fırının arkasındaki hole açılmaktadır.

Şekil 33 Kemerli Kapı Yeri ve Raspa Detayı

Şekil 32 Mutfak Kısmından Kapı

Şekil 31 Mutfak Depo Hol

Şekil 30 Mutfak Depo Kısmı

Güney duvarında 115 cm açıklığında bir kapıyla mutfağın depo bölümüne geçilir. Bu mekânın kotu mutfak olarak kullanılandan daha yüksektedir. Depo bölümü bir hol ve buzhane olarak kullanılan mekânlardan oluşmaktadır. Zemini ve duvarları fayans kaplı olup tavanı betonarmedir. Bu bölüm yapıya sonradan eklenmiştir (Şekil-30, Şekil-32).

Dükkân 7: Projede dükkân 7 olarak adlandırılan bu bölüm ile dükkân 1 (lokanta olarak kullanılan bölüm birleştirilerek tek bir kiracı tarafından kullanılmıştır. Hanın giriş holünün sonunda tuvaletlerden sonra lokantanın ve hanın merkezi alanı olan avluya geçilmektedir. Avludan da iki kanatlı alüminyum doğramalı bir kapıdan lokantanın deposu olarak kullanılan dükkân 7'e geçilir (Şekil-34).

Şekil 34 Dükkân 7 zemin Kat Genel Görünüm

Bu mekânın daha önceden lokantanın asıl bölümü iken sonradan depo gibi kullanıldığı söylenmektedir. L şeklinde plan şemasına sahip bu mekânda çatı katına çıkış merdiveni yer almaktadır. Zeminler ve duvarlar fayans kaplıdır. Çatı katında iki mekân ve bir çatı arası bölümü bulunmaktadır.

Şekil 35 Dükkân 7 Üst Kat ve Çatı Arası

Lokantanın merkezi olan hanın avlusu olan alan, üzeri sonradan basit bir beşik çatıyla kapatılmış vaziyettedir. Üst örtüyü taşıması için ahşap direkler eklenmiştir. Avlunun güney duvarı çimento sıvalıdır ve yapılan araştırma raspasında düzgün kesme taş duvara rastlanmıştır. Yine bu duvarda demir kılıçlamalar dikkati çekmektedir. Bu duvarın doğu yönde komşu binaya doğru devam ettiği anlaşılmaktadır. Avluyu çevreleyen güney duvarının hanın güney bölümünün dış duvarı olduğu sanılmaktadır.

Şekil 38 Avlu Güney Duvarı Demir Kılıç Detayı

Şekil 36 Avlu Duvarı Raspa Detayı

Şekil 37 Avlu

Dükkân 2: 1 parsel üzerindeki bu dükkân telefoncu olarak kullanılmaktadır, yamuk dikdörtgen planlı dükkân ve arkasında yine yamuk planlı iki depo mekânından meydana gelmektedir (Çizim 4). Deponun güney duvarı hanın kuzey cephe duvarıdır. Betonarme kolon ve çimento sıvalı duvarları bu bölümün sonradan eklendiğini göstermektedir. Asma tavanlı mekânın kuzey ve batı cepheleri camekânlıdır (Şekil 38).

Şekil 39 Çorakçı İletişim ve Depo Bölümü

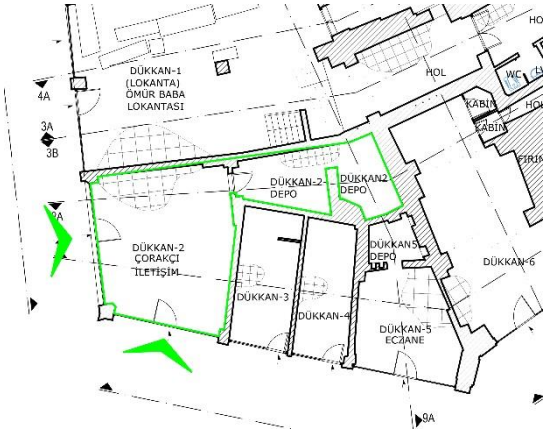

Çizim 4 Dükkân 2 Planı

Dükkân 3: 573x255 cm ölçülerinde dikdörtgen planlı bu dükkânın duvarları kâğıt kaplamadır ve mekân asma tavanlıdır (Çizim 5). Seyahat firmasının şubesi olarak kullanılmaktadır. Dükkânın doğu tarafına paravanla bölünmüş lavabo yerleştirilmiştir. 1 parsel üzerinde yer alan dükkân sonradan eklenen bölümlerdendir. Herhangi özgün bir

Şekil 40 Dükkân 3 Genel Görünüm

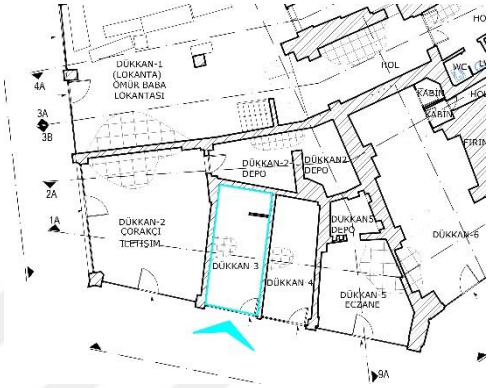

Çizim 5 Dükkân 3 Planı

mimari detaya rastlanmaz (Şekil 40).

Dükkân 4: 580x210 cm ölçülerinde dikdörtgen planlı dükkân yanındaki dükkân gibi seyahat firması şubesi olarak kullanılmaktadır (Çizim 6). Duvarlar ve tavanlar sıvalı ve boyalıdır, zeminler fayansla kaplıdır. 1 nolu parselde sonradan yapılan dükkânlar arasındadır. Dükkânın içinde herhangi özgün mimari öge yoktur (Şekil 41).

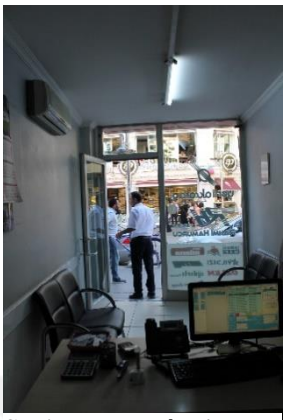

Şekil 41 Dükkân 4 Genel Görünüm

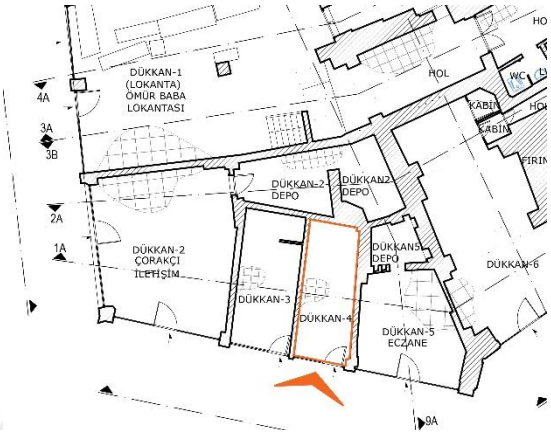

Çizim 6 Dükkân 4 Planı

Dükkân 5: Yamuk planlı mekân eczane olarak kullanılmaktadır. Arkasında depo bölümü bulunmaktadır (Çizim 7). 1 parsel üzerinde sonradan eklenen dükkânlar arasındadır, ancak eczanenin ve arkasındaki deponun güney duvarı söz konusu hanın kuzey duvarını oluşturmaktadır. Deponun güney duvarında iki adet niş dikkati çekmektedir (Şekil 42, Şekil 43). Bu nişlerin hanın özgün bölümlerinden olabileceği düşünülebilir.

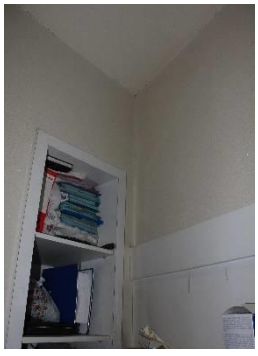

Şekil 43 Depo Nişler

Şekil 42 Dükkân 5 Depo Geçişi

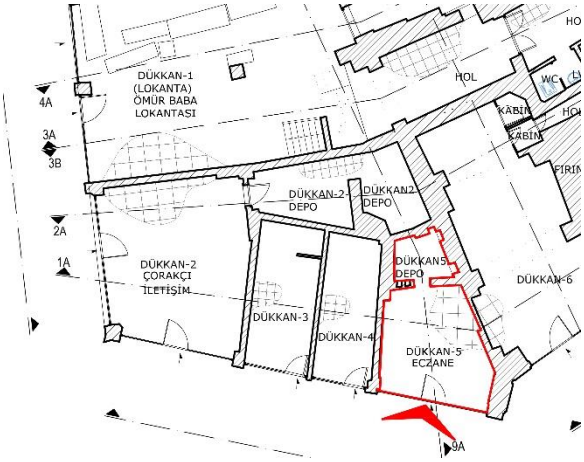

Çizim 7 Dükkân 5 Planı

Dükkân 6: 15 parsel üzerinde yer alan bu dükkân hanın özgün bölümleri arasında yer almaktadır. Günümüzde pek çok değişikliğe uğramış dükkâna giriş, batı cepheden sağlanmaktadır (Çizim 8).

L planlı dükkân giyim mağazası olarak kullanılmaktadır. Zeminleri fayans döşeli mekânın duvarları ve tavanı alçıpanla kapatılmıştır. Kuzey duvarı 75cm, doğu duvarı 65 cm kalınlığındadır. İçeride üst kısmı düzlenmiş iki adet tonoz kemeri dikkati çekmektedir (Şekil 44). Bu kemerler sıvalı olduğundan özgün malzeme ve tekniği görememekteyiz. Yaklaşık 935 cm uzunluğundaki mekânın doğu köşesine iki adet soyunma kabini yapılmıştır.

Şekil 44 Dükkân 6 Genel Görünüm

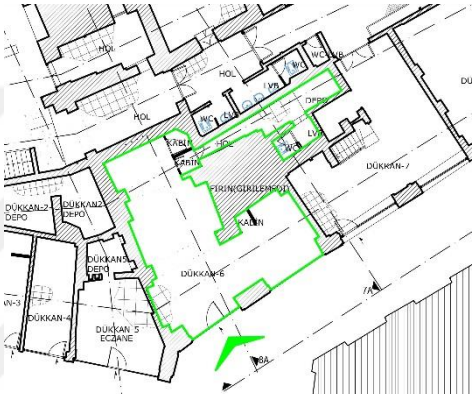

Çizim 8 Dükkân 6 Planı

Kabinlerden birinin arkasında ince uzun bir ***koridor*** uzanmaktadır. Bu koridorun sağında eskiden fırın olduğu ve uzun yıllardır kullanılmadığı söylenen ve girilemeyen mekân bulunur.

Bu mekânın ilerisinde 2 basamakla çıkılan sonradan eklenmiş wc-lavabo mekânı görülmektedir. Tuvaletin duvarları ve tavanı çimento sıvalıdır. Ancak dökülen sıvalardan tuğla malzeme görülebilmektedir (Şekil 45).

Şekil 45 Dükkân 6 Arka Mekânlar

Dükkân 8: 15 nolu parselde yer alan dükkân telefon aksesuarcısı olarak hizmet vermektedir. 716x557x420x962 cm ölçülerinde yamuk planlı mekânın zemini fayans kaplıdır ve tavanlarına asma tavan yapılmıştır (Çizim 9). Duvarlar kâğıt kaplı ve duvarlarda alçıpanla yapılmış çıkıntılar ve dekoratif nişler bulunmaktadır.

Bu dükkânın girişi batı cephedendir ve girişin her iki yanında sonradan alüminyum kaplama yapılmış özgün taş ayaklar mevcuttur. Dükkânın kuzey duvarı 27 cm, doğu duvarı 21 cm ve özgün olduğunu düşündüğümüz güney duvarı ise 55 cm kalınlığındadır (Şekil 46). Günümüzde dükkânın zemin kotu mevcut yol kotuyla hemen hemen aynıdır.

Şekil 46 Dükkân 8 Dış ve İç Genel Görünüm

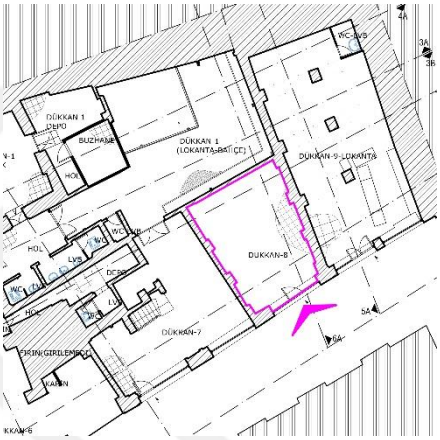

Çizim 9 Dükkân 8 Planı

Dükkân 9: 15 nolu parselde bulunan dükkân lokanta olarak hizmet vermektedir. Girişi batı cepheden sağlanmaktadır ve doğu batı doğrultusunda uzanmaktadır. 1271x617x1140x597 cm ölçülerinde yaklaşık dikdörtgen planlı bir mekândır (Çizim 10). Kuzey duvarı 55 cm kalınlıktadır. Güney ve doğu duvarı komşu binalara bitişik olduğundan duvar kalınlığı tespit edilememiştir.

Ortada dikdörtgen formlu 60x70 cm ölçülerinde üç bağımsız ayak bulunur. Her bir ayağa iki sivri kemer bağlanarak boyuna düzenlenmiş iki sahın, sistemi meydana getirilmiştir (Şekil 47). Hanın en özgün bölümlerinden biridir. İçeriye bir basamak inilerek girilir. Zemin kaplamaları fayanstır ve mekân asma tavanla kaplıdır.

Şekil 47 Dükkân 9 Genel Görünüm

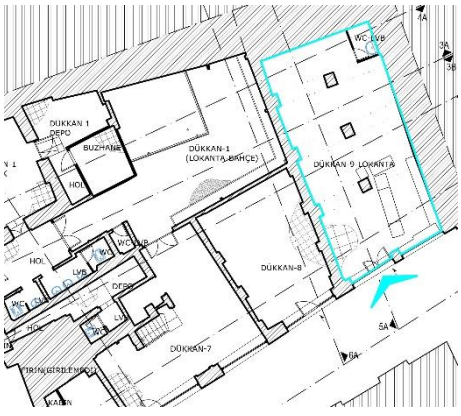

Çizim 10 Dükkân 9 Planı

Asma tavan üzerine ahşap çatı konstrüksiyonu oturtulmuştur (Şekil 48). Duvarlar ve taş kemerler tamamen pvc ile kaplanmıştır (Şekil 49).

Şekil 49 Dükkân 9 Kemer Detayı

Şekil 48 Dükkân 9 Tavan Arası

4.2.2.4.Strüktürel malzeme ve teknik

Yapıya sonradan eklenen dükkânlar ve özgün yapı kalıntıları olmak üzere iki bölümde analiz edebildiğimiz yapı topluluğunda farklı malzeme ve teknikler iç içe geçmiş durumdadır. Hanın özgün kısmını oluşturan iç avlunun güneyindeki duvarda ***kesme taş*** malzeme görülebilmektedir (Şekil 51). Günümüzde bu duvarlar çimento sıvalıdır. Eski resimlerden yapının özgün bölümleri ve cephelerinin de düzgün kesme taşla inşa edildiği anlaşılmaktadır (Şekil 50).

Şekil 51 Çorakçı Han Eski Fotoğrafı

Şekil 50 Avlu Güney Duvarı

Şekil 52 K. K. T V. K. K. Arşiv Fotoğrafı

Kemerler, üst kat gönye çıkmaları kesme taşla inşa edilmiş bölümlerdendir (Şekil 44). Günümüzde kemerli bölümler lokanta olarak kullanılırken pvc ile kaplanmıştır (Şekil 46). Dükkânlar arasındaki muhdes bölücü duvarlar fabrika tuğlasıyla örülmüş ve lokanta olarak kullanılan bölümler fayansla kaplanmıştır (Şekil 52).

Demir malzeme hanın güney duvarındaki kılıçlamalarda görülür. Ayrıca dükkânların kapılarının üstünde hatıl olarak kullanılmıştır (Şekil 55).

Şekil 55 Dükkân 7 Taşıyıcı Demir Hatıllar ve Kesme Taş Duvar

Şekil 54 Dükkân 9 Taşıyıcı Kemerler

Şekil 53 Dükkân 7ve Dükkan8 arası Tuğla Örülmüş Muhdes Duvar

Dükkânların duvarları ve tavanları tamamen çimento sıvalıdır. Özgün üst örtüyü görmek mümkün değildir. Üst katta inşa edilen ilave mekân yine tuğla malzemeden muhdes olarak yapılmıştır. Dükkânların üzeri ahşap çatılıdır. Tavanların bir bölümü betonarmedir. Kuzeydeki lokanta bölümünde pvc kaplama altında özgün ahşap kirişleme ve hasır görülebilmektedir (Şekil 56).

Şekil 56 Mutfak Bölümü Fırın Üstü Açıklık ve Ahşap Kirişler

4.2.2.5. Çatı

1 parseldeki dükkânların olduğu bölümün üzeri ve lokantaya ait kısımlar düz damlıdır. Bir dönem üzeri çatılı üst kat sonradan yıkılmıştır. Batı cepheye bakan dükkânların ve avlunun üzeri farklı yönde eğimli ve farklı tip uygulamaların olduğu görülmektedir. Hanın özgün üst örtüsü sistemi üst katı yıkılmış olduğundan günümüze gelememiştir (Çizim 11).

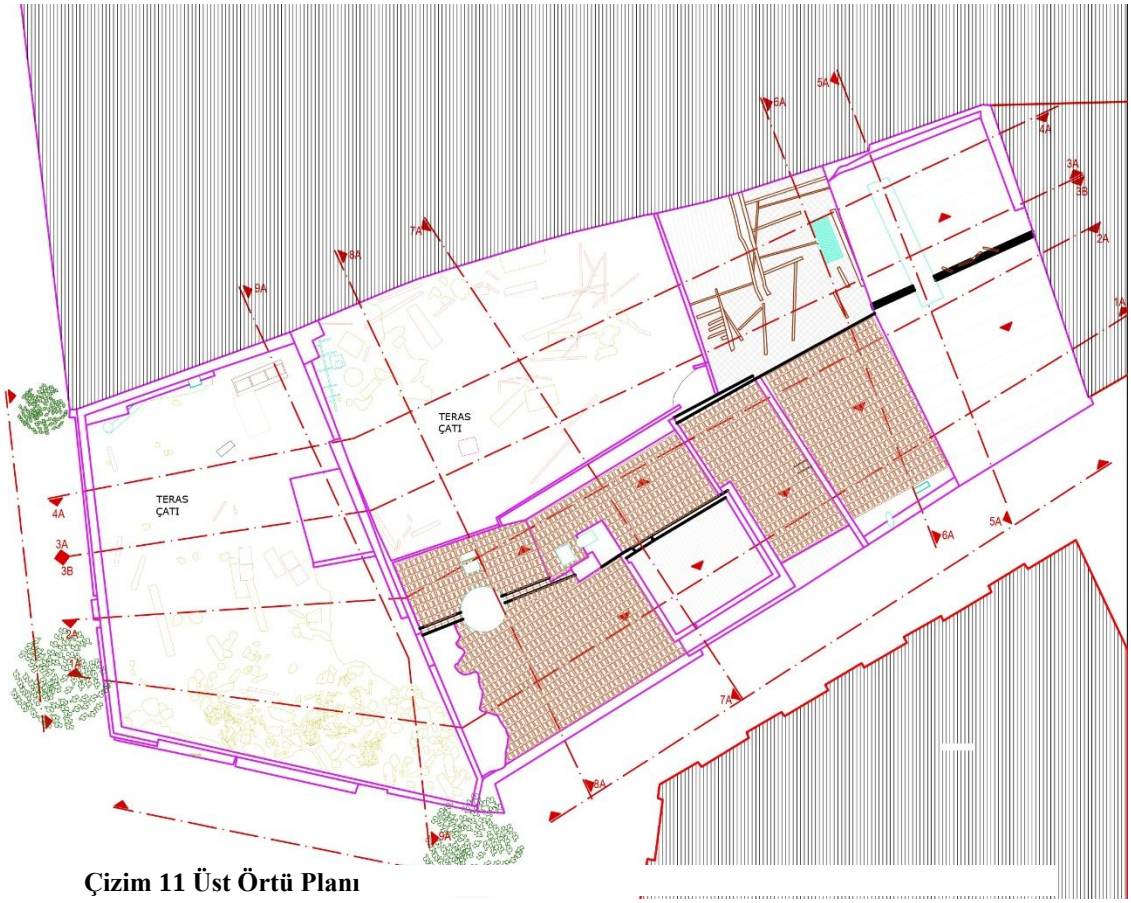

Çizim 11 Üst Örtü Planı

4.2.2.6. Sorunlar

- Hanın kuzeyine yapılan dükkanlar nedeniyle kuzey cephesinin önü kapanmıştır.
- Hanın üst katı yıkıldığından ve zamanla eklenen muhdes mekanlar nedeniyle özgün plan şeması kaybolmuştur.
- "U" plan şemasına sahip hanın avlusunun üstü kapatılmı olduğundan, plan şeması kaybolmuştur
- Mevcut duvarların büyük bölümü fayansla kaplanmıştır.
- Dükkan 6 içindeki özgün duvarlar, tonoz kemerleri sıvanmış kısmen yok olmuştur.
- Dükkan 9 içindeki özgün taş kemerler ve duvarları pvc ile kaplanmıştır.
- Kuzey duvardaki tonozlu giriş sıvanmış ve önüne eklenen mekanla kapanmıştır.
- Kuzey duvardaki pencerelerden ikisi eczane olarak kullanılan dükkan içinde nişe dönüştürülmüş, diğer pencereler algılanamamaktadır.
- Kuzey duvarda tonozlu girişin solundaki duvarın bir bölümü yok edilerek buraya fırın yapılmıştır.
- Batı cephede cephe çıkmaları metal levhalarla ve kaplamalarla gizlenmiştir.
- Hanın avlusunun üzeri basit bir çatıyla kapatılarak kapalı mekana çevrilmiştir.
- Avlu duvarı sıvanarak özgün duvar dokusu kapatılmıştır.
- Hanın güney bölümünün doğuya uzanan duvarlarının bir kısmı doğudaki komşu bina sınırı içinde kalmıştır.

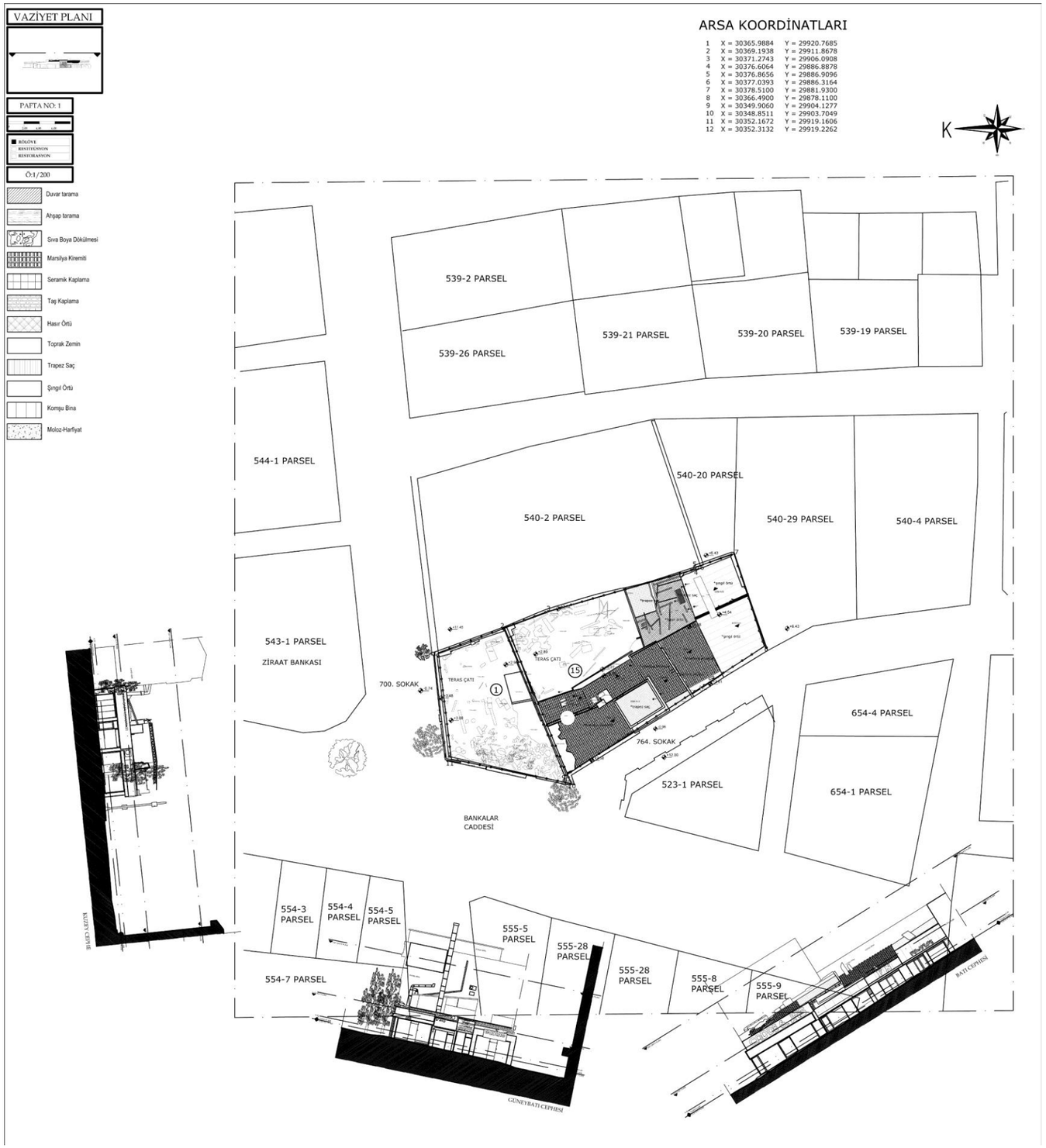
VAZİYET PLANI
PAFTA NO: 1
RÖLÖVE
RESTİTÜSYON
RESTORASYON
Ö:1/200
Duvar tarama
Ahşap tarama
Siva Boya Dökülmesi
Marsilya Kiremiti
Seramik Kaplama
Taş Kaplama
Hasır Örtü
Toprak Zemin
Trapez Saç
Şingıl Örtü
Komşu Bina
Moloz-Harfiyat
ARSA KOORDİNATLARI
1 X = 30365.9884 Y = 29920.7685
2 X = 30369.1938 Y = 29911.8678
3 X = 30371.2743 Y = 29906.0908
4 X = 30376.6064 Y = 29886.8878
5 X = 30376.8656 Y = 29886.9096
6 X = 30377.0393 Y = 29886.3164
7 X = 30378.5100 Y = 29881.9300
8 X = 30366.4900 Y = 29878.1100
9 X = 30349.9060 Y = 29904.1277
10 X = 30348.8511 Y = 29903.7049
11 X = 30352.1672 Y = 29919.1606
12 X = 30352.3132 Y = 29919.2262
K
539-2 PARSEL
539-26 PARSEL
539-21 PARSEL
539-20 PARSEL
539-19 PARSEL
544-1 PARSEL
540-20 PARSEL
540-2 PARSEL
540-29 PARSEL
540-4 PARSEL
543-1 PARSEL
ZİRAAT BANKASI
700. SOKAK
TERAS ÇATI
TERAS ÇATI
764. SOKAK
654-4 PARSEL
523-1 PARSEL
654-1 PARSEL
BANKALAR CADDESİ
554-3 PARSEL
554-4 PARSEL
554-5 PARSEL
555-5 PARSEL
555-28 PARSEL
554-7 PARSEL
555-28 PARSEL
555-8 PARSEL
555-9 PARSEL
KUZEY CEPHE
GÜNEYBATI CEPHESİ
BATI CEPHESİ

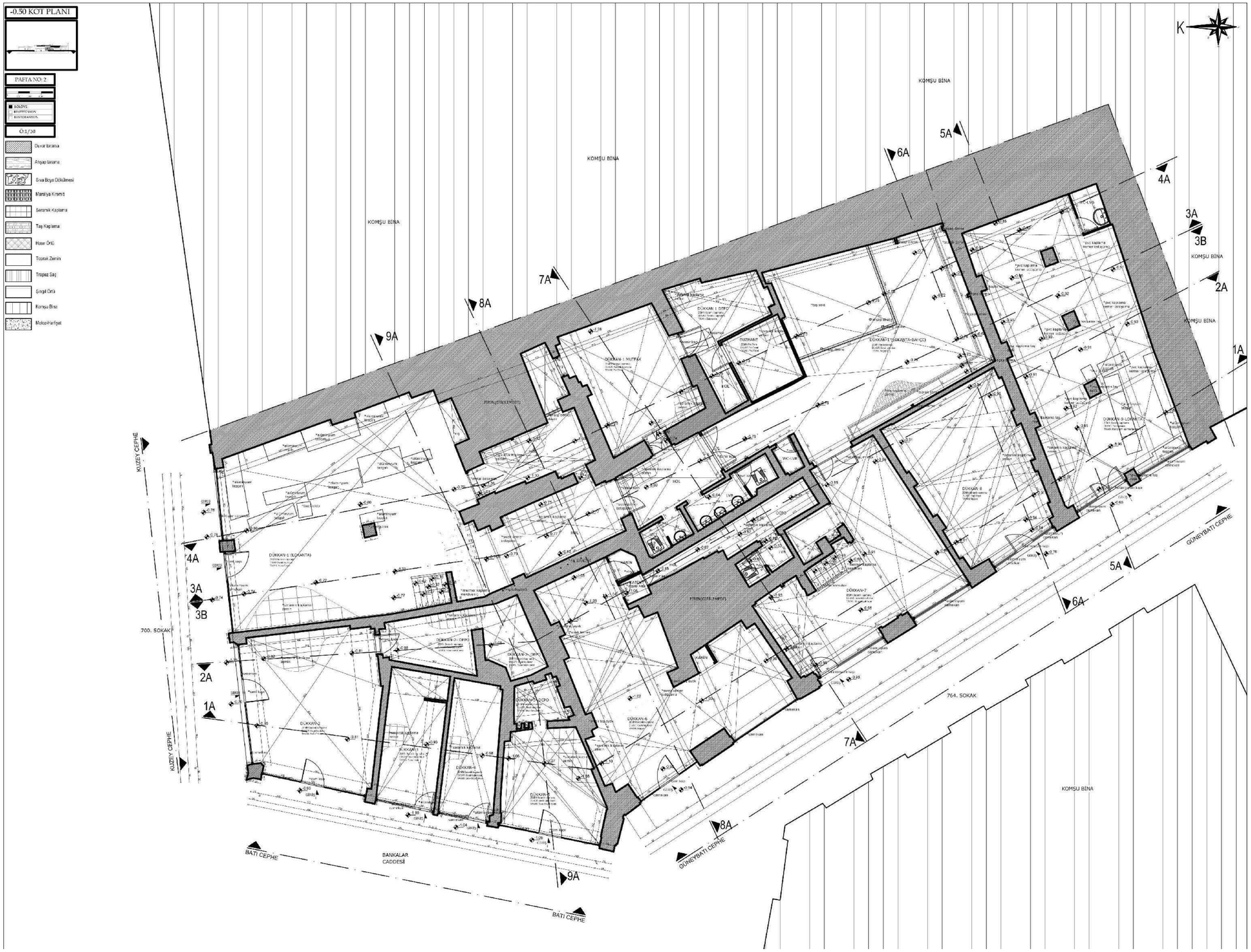
-0.50 KOT PLANI
PAFTA NO: 2
Ö:1/50
Duvar tarama
Ahşap tarama
Sıva Boya Dökülmesi
Marsilya Kiremit
Seramik Kaplama
Taş Kaplama
Hasır Örtü
Toprak Zemin
Trapez Saç
Şingil Örtü
Komşu Bina
Moloz-Hafiyat
K
KOMŞU BİNA
KUZEY CEPHE
700. SOKAK
BATI CEPHE
BANKALAR CADDESİ
764. SOKAK
GÜNEYBATI CEPHE
1A
2A
3A
3B
4A
5A
6A
7A
8A
9A

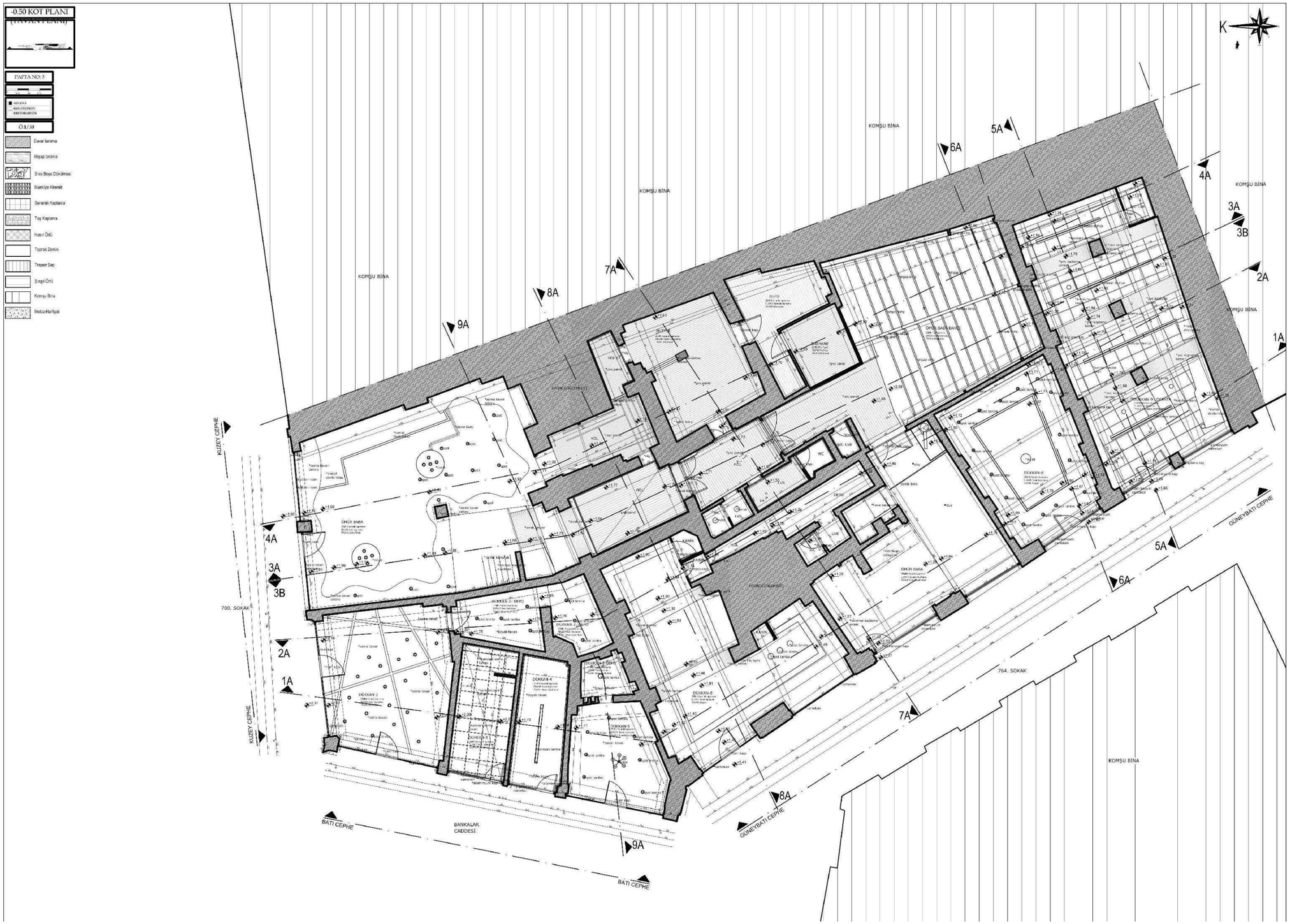
-0.50 KOT PLANI
(TAVAN PLANI)
PAFTA NO: 3
Ö:1/50
Duvar tarama
Altşap tarama
Siva Boya Dökülmesi
Marsilya Kimmit
Seramik Kaplama
Taş Kaplama
Hasır Örtü
Toprak Zemin
Trapez Saç
Şingıl Örtü
Komşu Bina
Motor-Harfiyat
K
KOMŞU BİNA
KUZEY CEPHE
700. SOKAK
BATI CEPHE
BANKALAR CADDESİ
GÜNEYBATI CEPHE
764. SOKAK
1A
2A
3A
3B
4A
5A
6A
7A
8A
9A

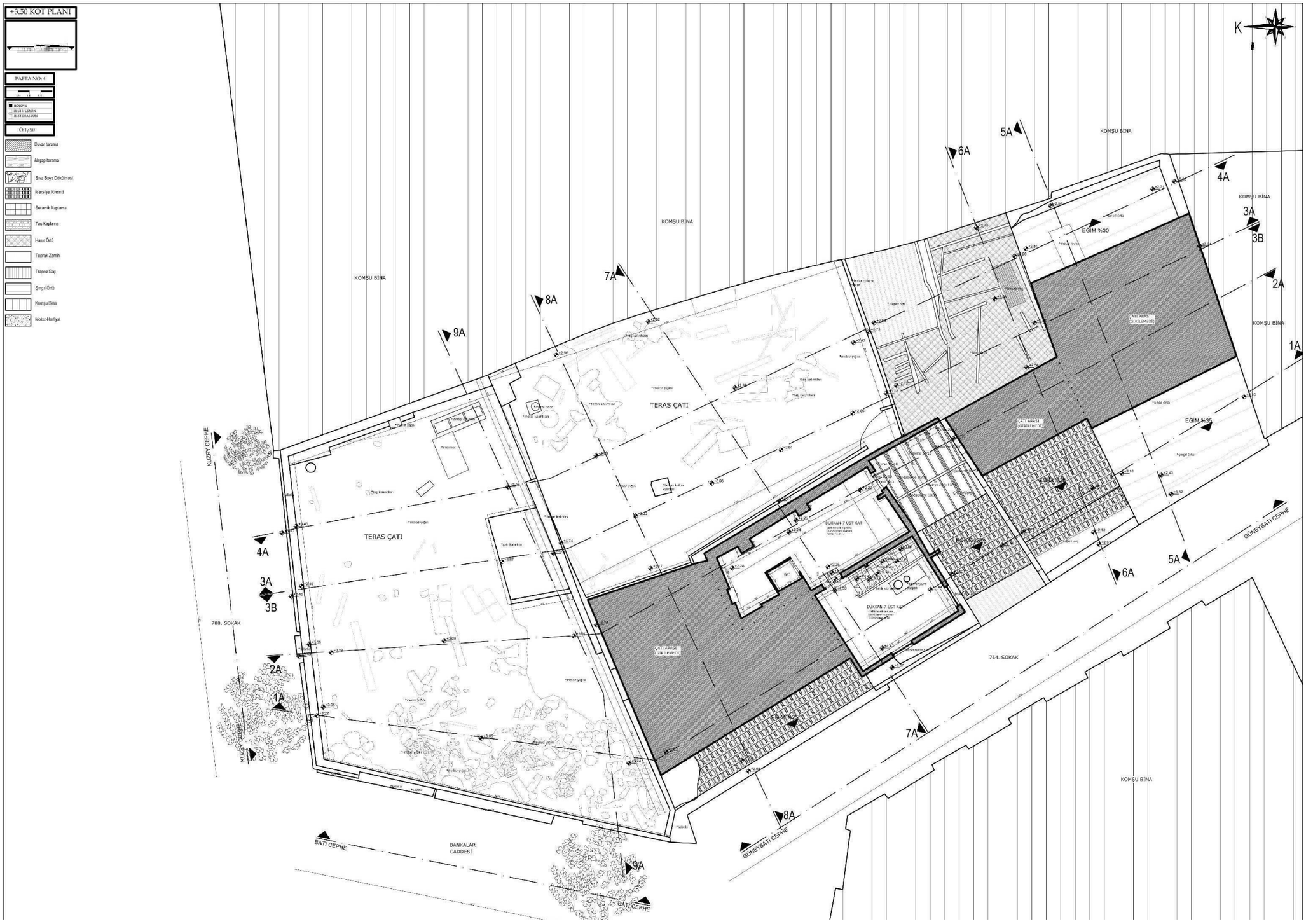
+3.50 KOT PLANI
PAFTA NO: 4
Ö:1/50
Duvar tarama
Ahşap tarama
Sıva Boya Dökülmesi
Marsilya Kremli
Seramik Kaplama
Taş Kaplama
Hasır Örtü
Toprak Zemin
Trapez Saç
Şingil Örtü
Komşu Bina
Metoz-Harfiyat
K
KOMŞU BİNA
TERAS ÇATI
KUZEY CEPHE
700. SOKAK
764. SOKAK
GÜNEYBATI CEPHE
BATI CEPHE
BANKALAR CADDESİ
EĞİM %30
EĞİM %35
1A
2A
3A
3B
4A
5A
6A
7A
8A
9A

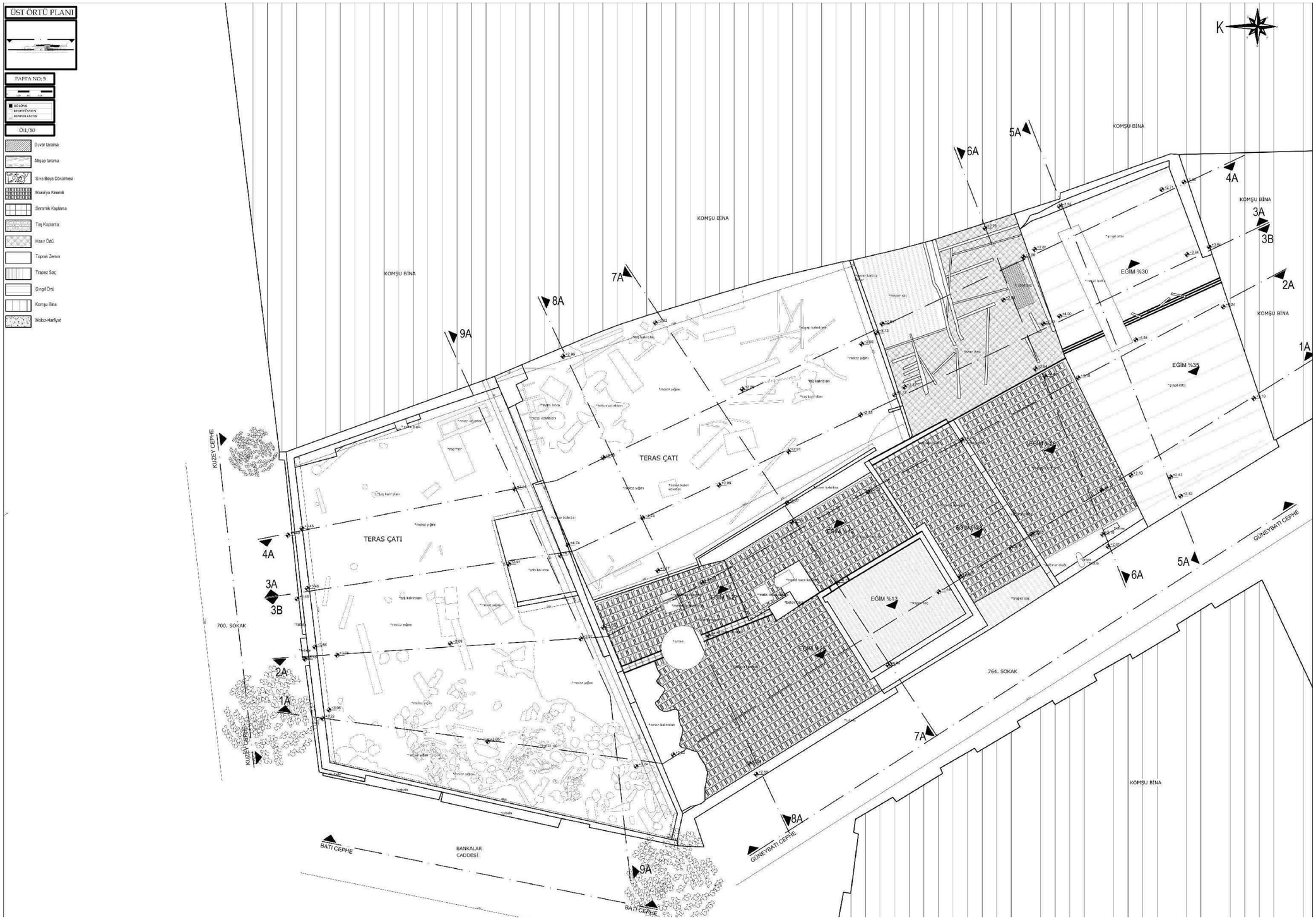
ÜST ÖRTÜ PLANI
PAFTA NO: 5
Ö:1/50
Duvar tarama
Ahşap tarama
Sıva Boya Dökülmesi
Mansiya Kiremiti
Seramik Kaplama
Taş Kaplama
Hasır Örtü
Toprak Zemin
Trapez Saç
Şingıl Örtü
Komşu Bina
Moloz-Harfiyat
K
KOMŞU BİNA
TERAS ÇATI
EĞİM %30
EĞİM %35
EĞİM %13
KUZEY CEPHE
700. SOKAK
764. SOKAK
GÜNEYBATI CEPHE
BATI CEPHE
BANKALAR CADDESİ
1A
2A
3A
3B
4A
5A
6A
7A
8A
9A

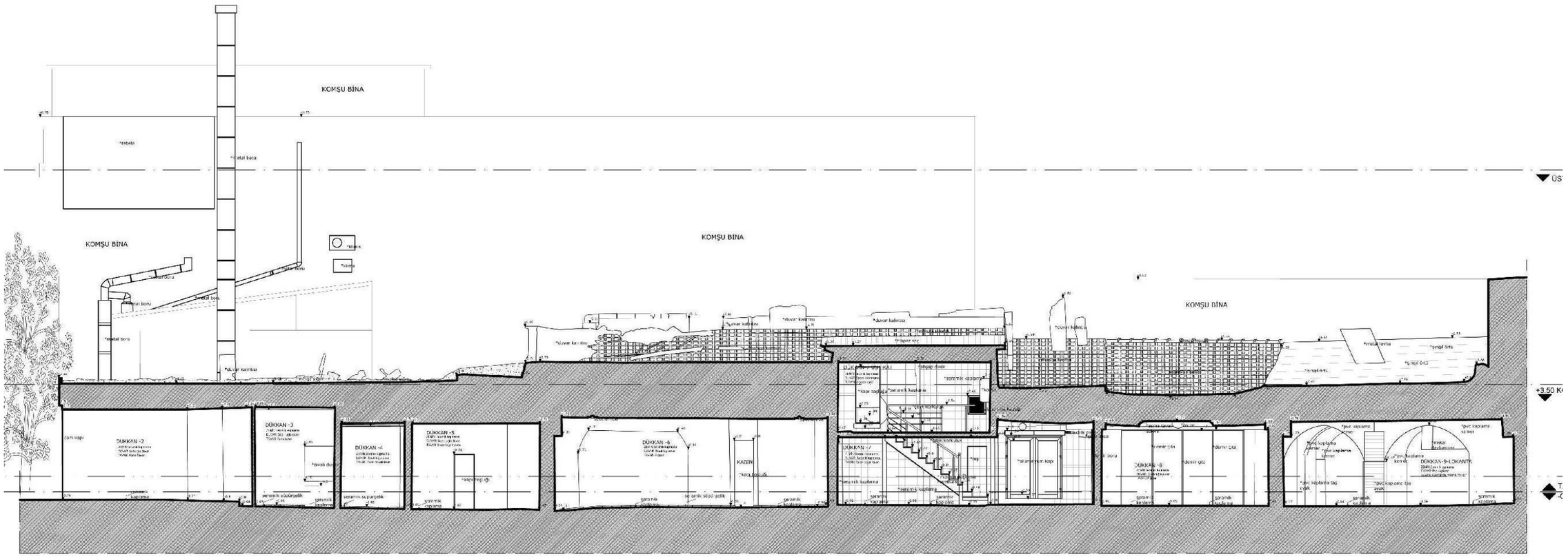

1A KESİTİ

PAFTA NO: 6

BÖLÜME
RESTİTİSYON
RESTORASYON

Ö:1/50

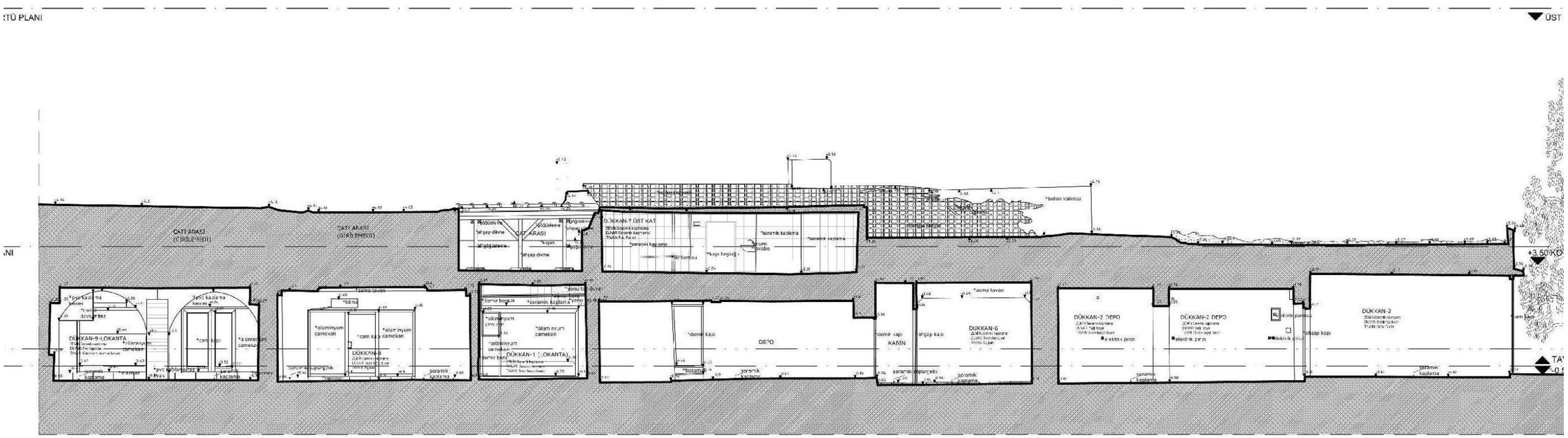

2A KESİTİ

PAFTA NO. 7

SOLÜVE
RESTİTÜSYON
RESTORASYON

Ö:1/50

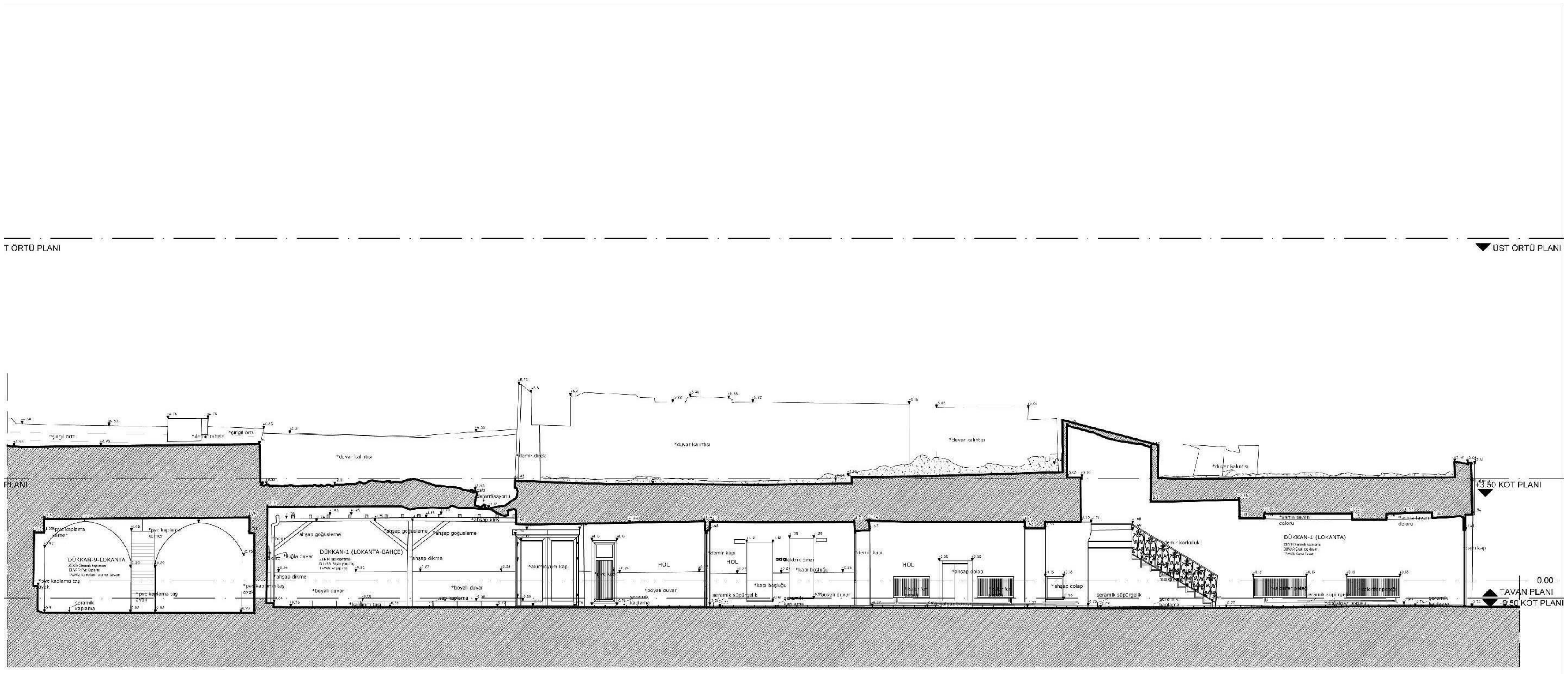

3B KESİTİ

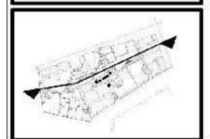

PAFTA NO:8

0 0.50 1.00 1.50

- ■ RÖLÖVE
- □ RESTİTUSYON
- □ RESTORASYON

Ö:1/50

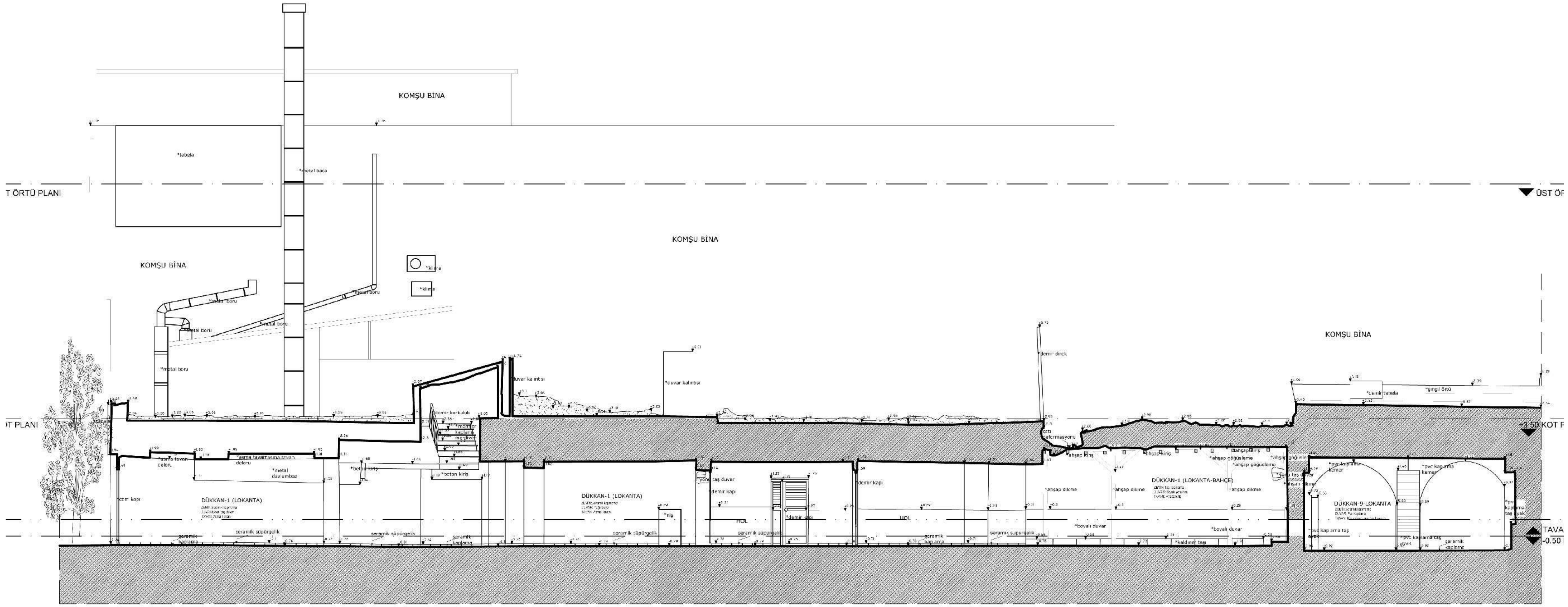

4A KESİTİ

PAFTA NO: 10

■ RÖLÖVE
RESTİTÜSYON
RESTORASYON

Ö:1/50

5A KESİTİ

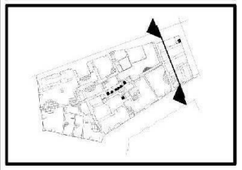

PAFTA NO: 11

0 0.50 1.00 1.50

RÖLÖVE
RESTİTÜSYON
RESTORASYON

Ö:1/50

Duvar tarama

Ahşap tarama

Sıva Boya Dökülmesi

Marsilya Kiremiti

Seramik Kaplama

Taş Kaplama

Hasır Örtü

Toprak Zemin

Trapez Saç

Şıngıl Örtü

Komşu Bina

Moloz-Harfiyat

ÜST ÖRTÜ PLANI

+3.50 KOT PLANI

0.00
TAVAN PLANI
-0.50 KOT PLANI

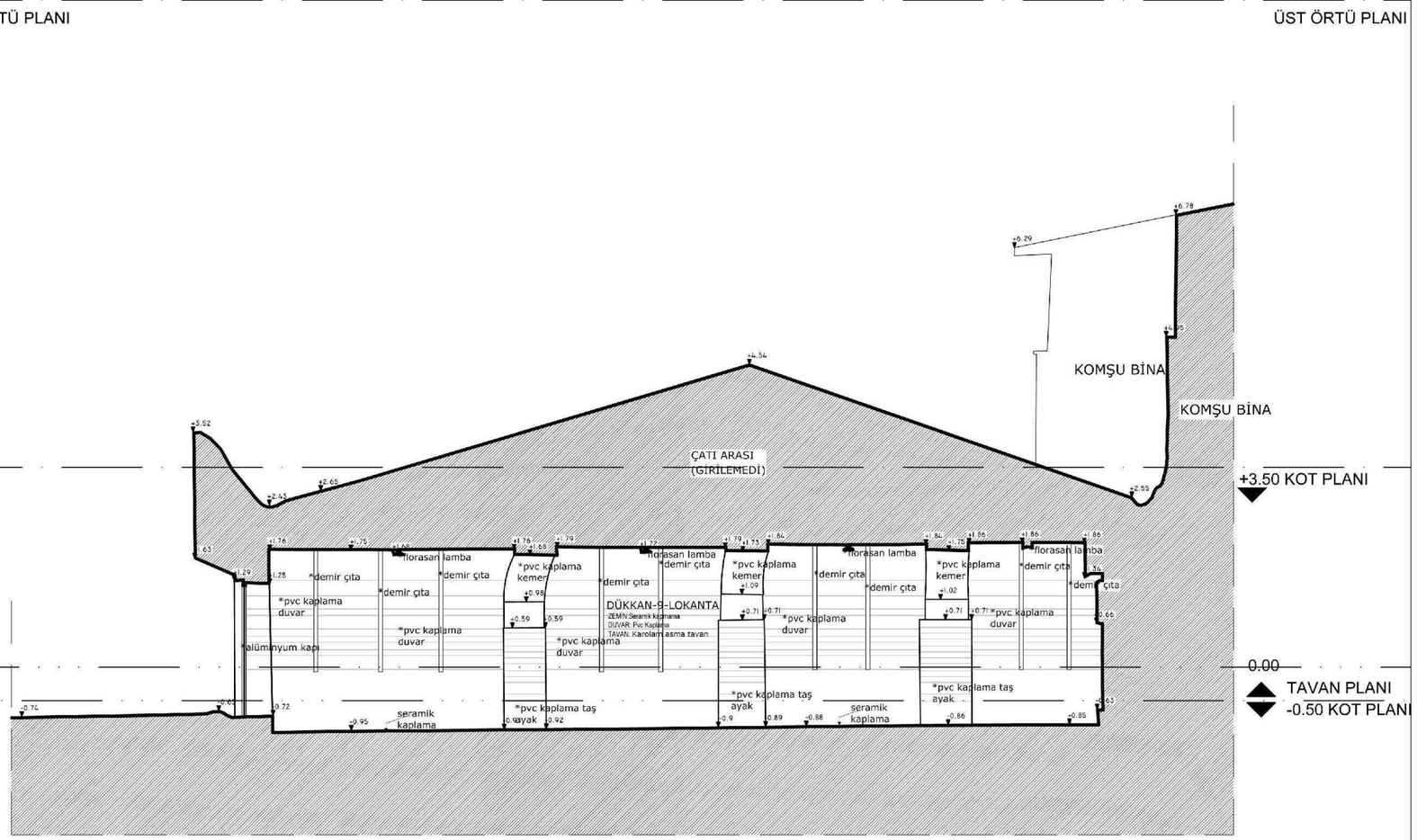

8A KESİTİ

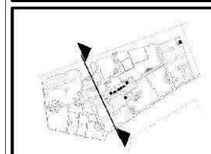

PAFTA NO: 13

RÖLÖVE
RESTİTÜSYON
RESTORASYON

Ö:1/50

Duvar tarama
Ahşap tarama
Sıva Boya Dökülmesi
Marsilya Kiremiti
Seramik Kaplama
Taş Kaplama
Hasır Örtü
Toprak Zemin
Trapez Saç
Şıngıl Örtü
Komşu Bina
Moloz-Harfiyat

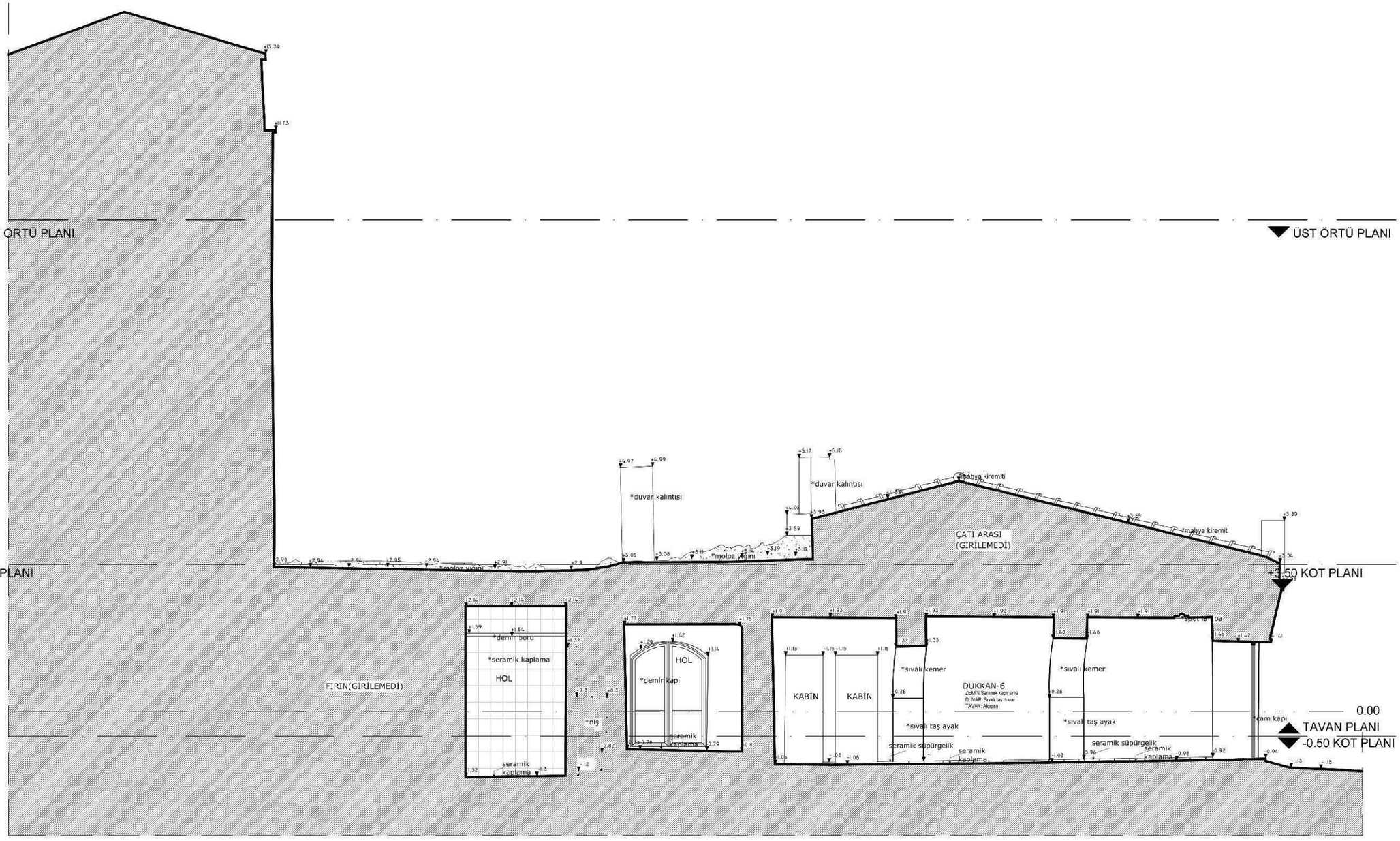

7A KESİTİ

PAFTA NO: 14

0 0.50 1.00 1.50

- RÖLÖVE
- RESTİTÜSYON
- RESTORASYON

Ö:1/50

- Duvar tarama
- Ahşap tarama
- Sıva Boya Dökülmesi
- Marsilya Kiremiti
- Seramik Kaplama
- Taş Kaplama
- Hasır Örtü
- Toprak Zemin
- Trapez Saç
- Şıngıl Örtü
- Komşu Bina
- Moloz-Harfiyat

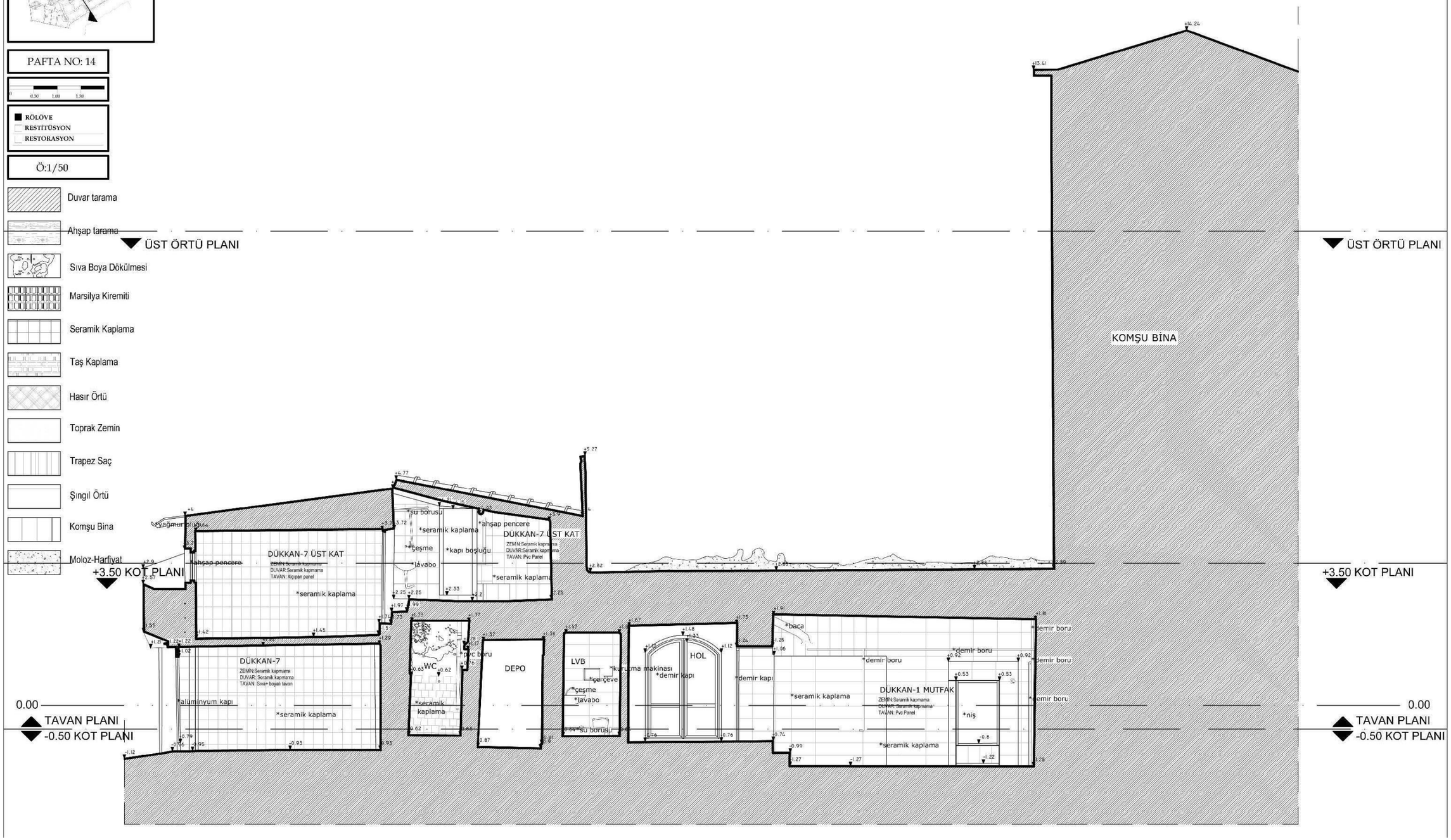

9A KESİTİ

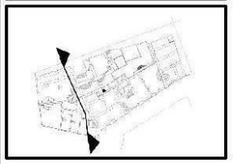

PAFTA NO: 15

0 0.50 1.00 1.50

RÖLÖVE
RESTİTÜSYON
RESTORASYON

Ö:1/50

Duvar tarama
Ahşap tarama
Sıva Boya Dökülmesi
Marsilya Kiremiti
Seramik Kaplama
Taş Kaplama
Hasır Örtü
Toprak Zemin
Trapez Saç
Şıngıl Örtü
Komşu Bina
Moloz-Harfiyat

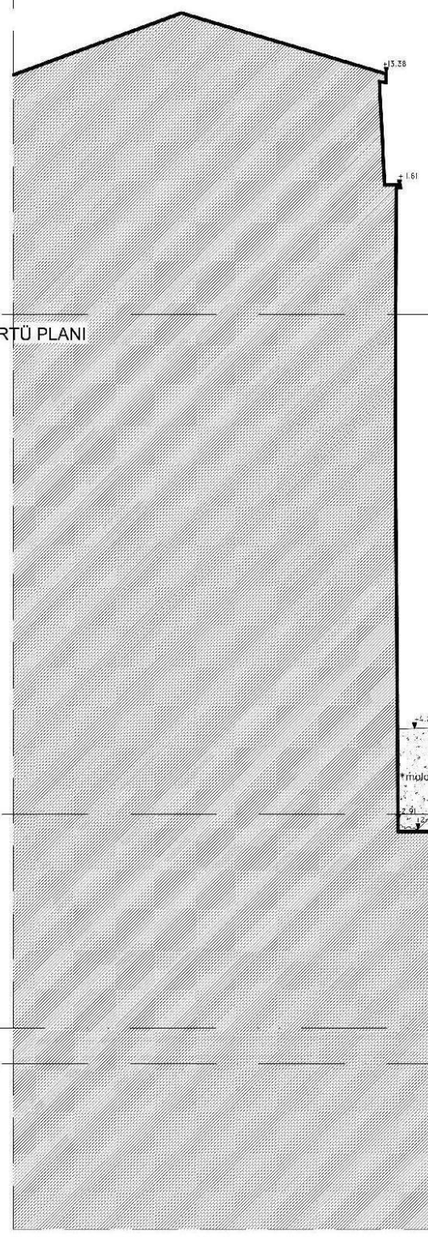

BATI CEPHESİ

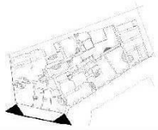

PAFTA NO: 16

0 0.50 1.00 1.50

ROLOVE
RESTİTÜSYON
RESTORASYON

Ö:1/50

Duvar tarama
Ahşap tarama
Sıva Boya Dökülmesi
Marsilya Kiremiti
Seramik Kaplama
Taş Kaplama
Hasır Örtü
Toprak Zemin
Trapez Saç
Şıngıl Örtü
Komşu Bina
Moloz-Harfiyat

KOMŞU BİNA

*tabela

*metal baca

ÜST ÖRTÜ PLANI

KOMŞU BİNA

*klima

*klima

*metal boru

*metal boru

*metal boru

*metal boru

*duvar kalıntısı

*klima

*klima

*tabela

*tabela

*tabela

*tabela

*kompozit panel

*camekan

*cam kapı

*camekan

*alüminyum camekan

*kapı

*alüminyum camekan

*kapı

*kompozit panel

*camekan

*cam kapı

*camekan

*kompozit panel

*kompozit panel

ÜST ÖRTÜ PLANI

KOMŞU BİNA

+3.50 KOT PLANI

+3.50 KOT PLANI

0.00
TAVAN PLANI
-0.50 KOT PLANI

0.00
TAVAN PLANI
-0.50 KOT PLANI

GÜNEYBATI CEPHESİ

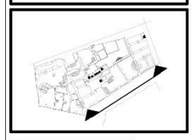

PAFTA NO: 17

0.50 1.00 1.50

RÖLÖVE
RESTİTÜSYON
RESTORASYON

Ö:1/50

Duvar tarama
Ahşap tarama
Sıva Boya Dökülmesi
Marsilya Kiremiti
Seramik Kaplama
Taş Kaplama
Hasır Örtü
Toprak Zemin
Trapez Saç
Şıngıl Örtü
Komşu Bina
Moloz-Harfiyat

ÜST ÖRTÜ PLANI

ÜST ÖRTÜ PLANI

KOMŞU BİNA

KOMŞU BİNA

KOMŞU BİNA

KOMŞU BİNA

+3.50 KOT PLANI

+3.50 KOT PLANI

0.00
TAVAN PLANI
-0.50 KOT PLANI

0.00
TAVAN PLANI
-0.50 KOT PLANI

*duvar kalınlısı
*trapez saç
*tabela
*tuğla duvar
*pencere boşluğu
*trapez saç
*metal levha
*şıngıl örtü
*afiş
*camekan
*alüminyum kapı
*alüminyum camekan
*kompozit panel
*demir korkuluk
*demir boru

KUZEY CEPHE

PAFTA NO: 18

RÖLÖVE
RESTİTÜSYON
RESTORASYON

Duvar tarama
Ahşap tarama
Sıva Boya Dökülmesi
Marsilya Kiremiti
Seramik Kaplama
Taş Kaplama
Hasır Örtü
Toprak Zemin
Trapez Saç
Şıngıl Örtü
Komşu Bina
Moloz-Harfiyat

ÜST ÖRTÜ PLANI

ÜST ÖRTÜ PLANI

KOMŞU BİNA

KOMŞU BİNA

*metal boru

*çelik çatı profili

*çelik kapı profili

*çelik çatı profili

*çelik çatı profili

*çelik çatı profili

*duvar kalınısı

*tabela

*demir korkuluk

*klima

*tabela

*tabela

*elektrik direği

ÖMÜR BABA LOKANTASI

*tabela

*kompozit panel

*katlanır cam

*kompozit panel

*tabela

*cam kapı

*alüminyum camekan

*kompozit panel

*camekan

*cam kapı

*camekan

*kompozit panel

+3.50 KOT PLANI

+3.50 KOT PLANI

0.00

TAVAN PLANI

-0.50 KOT PLANI

0.00

TAVAN PLANI

-0.50 KOT PLANI

Aldırım

YOL

DETAY 1: KAPI

Ö:1/20

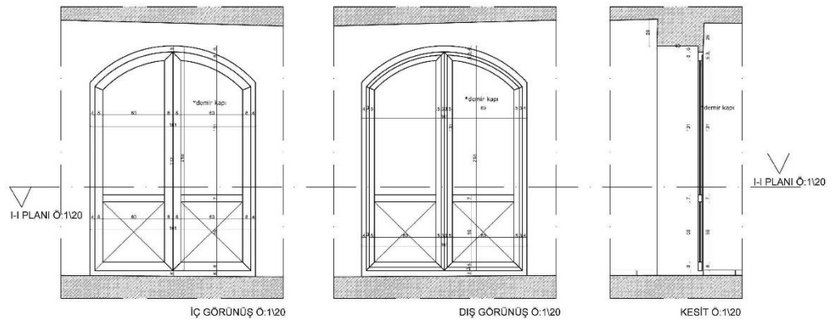

DETAY 2: KILIÇ

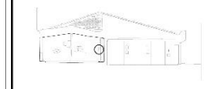

Ö:1/10

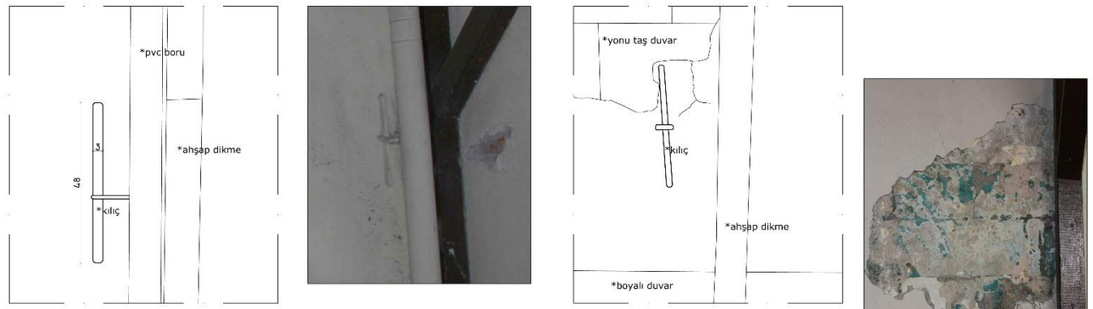

GÖRÜNÜŞ Ö:1\10

4.3. Çorakçı Hanı Restitüsyon

Rölöve analizi, tarihi araştırma ve benzeri örneklerin karşılaştırmalı etüdü sonucunda; dönemler itibariyle değişikliğe uğramış, eklenmiş, kısmen yıkılmış veya yok olmuş yapıların veya öğelerin ilk tasarımlarındaki süreçten itibaren tarihsel durumlarını belirten rapor ve ölçekli çizimleri kapsamaktadır. Restitüsyon analizi ise, bir eserin ilk tasarımını açıklamak, tarihsel gelişimini irdelemek, kalıntıların daha iyi kavranabilmesini sağlamaktadır.

Restitüsyon kısmında, restitüsyon projesinde yapılan tüm öneri ve değişiklikler, izlenen yöntemler ve özgün yapıya ilişkin veriler detaylı olarak çizim ve görsellerle anlatılmıştır.

4.3.1. Yöntem

İncelenen binanın geçirdiği onarımlar ve dönemleri belgelenerek bu devrelere ait izler ve veriler değerlendirilerek, ilk tasarım ve onu izleyen dönemler 1. Dönem restitüsyonu şeklinde adlandırılmaktadır.

Yapının eski resimleri, sözlü kaynaklar ve mevcut izler ve kalıntılar, mimari gereklilikler ve benzer yapılarla karşılaştırmalar ışığında restitüsyon projesi şekillenmiştir.

4.3.2. Restitüsyon İçin Kaynak Araştırması

Restitüsyon projesinin başlangıcında yapı hakkında detaylı bir kaynak araştırmasına gidilmektedir. Seyahatnameler, bilimsel makaleler ve kitaplar, tezler, eski fotoğraflar ve arşivler, sözlü kaynaklar (yöre halkıyla) bu araştırmaların temel kaynakları olmuştur. Bunların yanı sıra benzer yapılarla karşılaştırmalı çalışmalar da yapılmakta ve projeye yön vermektedir.

Yapı Üzerindeki İzler

Rölöve çalışması sırasında varlığı kesin olarak belirlenerek tespit edilen kesin bilgilerden oluşmaktadır.

Yapının üst katının tamamen yıkılması sonucu yapının üst katı ile ilgili bilgilere fotoğraflar ve belgeler üzerinden çalışılmıştır. Yapının zemin katı ile ilgili yapılan proje çalışmasında ise yapıdan gelen izler temel alınmıştır.

Hanın eyvan şeklindeki ana girişi kuzey cephedendir. Sivri kemer içine yerleştirilmiş basık kemerli yüksekçe bir kapıyla hana girilmektedir. Kapının sağında tonozlu mekânın dikdörtgen formlu ve basık yuvarlak kemerli pencereleri sıralanmıştır.

Şekil 57 Ulu Cami Önündeki Pazarın 1950 Yılındaki Durumu (M. F. Gül'den)

Girişin solunda ise deve kapısı olarak tabir edebileceğimiz iki kanatlı ahşap bir kapı yer almaktadır. Bu kapının da yanında yine iç mekâna açılan tek kanatlı bir giriş kapısı daha vardır ki bu kapının, yanındaki mekândan bağımsız bir mekâna açıldığı düşünülmektedir.

Şekil 58 Günümüzde nişe çevrilmiş pencereler ve dükkânların içinde kalan giriş kapısı

Hanın arazi yapısına göre konumlandığı gönye çıkmalardan da anlaşılmaktadır. Çıkmaları taşıyan profilli taş konsollar Aksaray ve çevresinde sivil yapılarda çokça karşılaştığımız türdendir. Batı cephede cepheye hareketlilik sağlayan ve üst katı genişletmek amacıyla yapılan gönye çıkmalar dikkati çeker. Bu taş konsollar ön cephede(kuzey) de görülmektedir. Cephe boyunca çıkma yapan üst kat yine bu taş konsollara taşıtılmıştır(Şekil-59).

Şekil 59 Üst örtüsü yıkılmış vaziyette iken batı cepheden çekilmiş eski bir fotoğraf

Alt kat giriş eyvanı üst katta da tekrarlanmıştır. Sivri kemerli ana eyvanın her iki yanında düz lentolu dikdörtgen formlu ve sekiz bölmeli pencereler görülmektedir.

Aşağıda restitüsyon plan şemasındaki mekân mevcut tonoz izlerine göre tamamlanmıştır. Sözlü kaynaklardan edinilen bilgiye göre dikdörtgen planlı bu mekânın üzeri tonozla örtülüydü[1].

Hanın güney bölümü alt katı taş kemerli, doğu batı doğrultusunda düzenlenmiş büyükçe bir mekândır. Eskiden ahır ve samanlık olarak kullanıldığından da bahsedilmektedir.

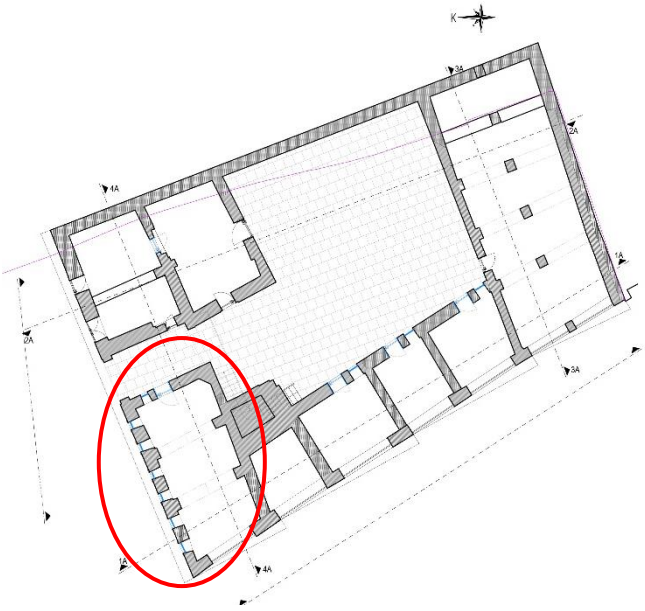

Şekil 60 Kuzeydeki Tonozlu Mekân

Çizim 12 Restitüsyon Zemin Kat Planı

[1] Aksaray doğumlu Prof. Dr. Bekir Deniz bir zamanlar tonoz örtülü dükkânlar olduğu bilgisini vermiştir.

Koruma Kurulu Arşivinden alınmış eski resimlerde taş kemerleri görebilmekteyiz.

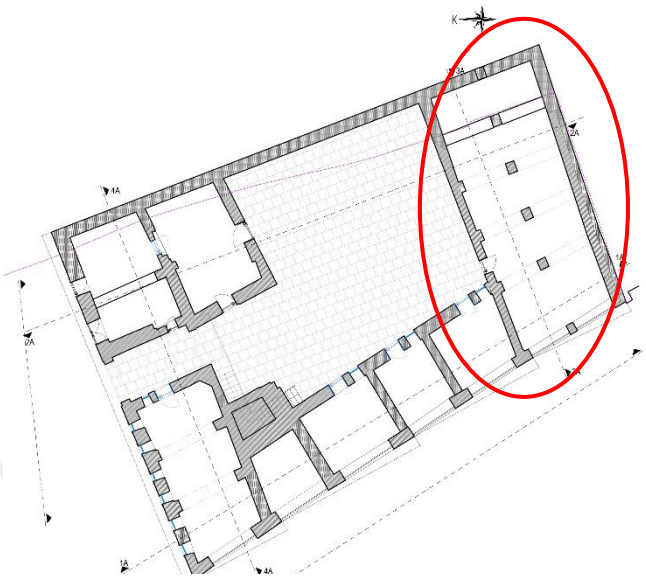

Çizim 13 Restitüsyon Zemin Kat Planı

Şekil 61 Güneydeki Dükkânda Mevcut Kemerler

Avlunun güney duvarı ile aynı zamanda hanın güney bölümünü meydana getiren duvarda sıva altında yonu taş duvar izine rastlanmıştır. Duvarda demir kılıçlamalar dikkati çeker ve duvarın doğu yönde komşu binaya doğru devam ettiği anlaşılmaktadır.

Yapı ile İlgili Fotoğraf ve Gravüller

Yapıya ait fotoğrafların ve belgelerin genellikle 20.yy'a ait olmasından dolayı, yapının restitüsyonunun yapılabilmesi için genellikle yapının üzerinden gelen izlere bakılması gerekmiştir. Yapının üst katı günümüzde mevcut olmadığı için üst kat ve cephe ile ilgili bilgilerine yapının eski fotoğraflarından ulaşılmıştır.

Şekil 62 Eski Aksaray İsimli Videodan bir Kare (URL-1)

Günümüzde Bankalar Caddesi olarak da bilinen ve Konya yolu olarak adlandırılan caddenin 20. yüzyıl başlarında çekilmiş bir fotoğrafında; arka planda mavi renkle çerçeve içine alınmış -1929 yılında tamamlanmış- Aksaray Hükümet Konağı görülmektedir. Sarı renkte çerçeve içinde Ekecik Han'ı, kırmızıyla çevrelenmiş alanda ise Çorakçı Han'ı yer almaktadır (Şekil-62).

Han iki katlı avlulu olarak yapılmıştır. Hanın üst katının revaklı ve sivri taş kemerli olduğu anlaşılmaktadır.

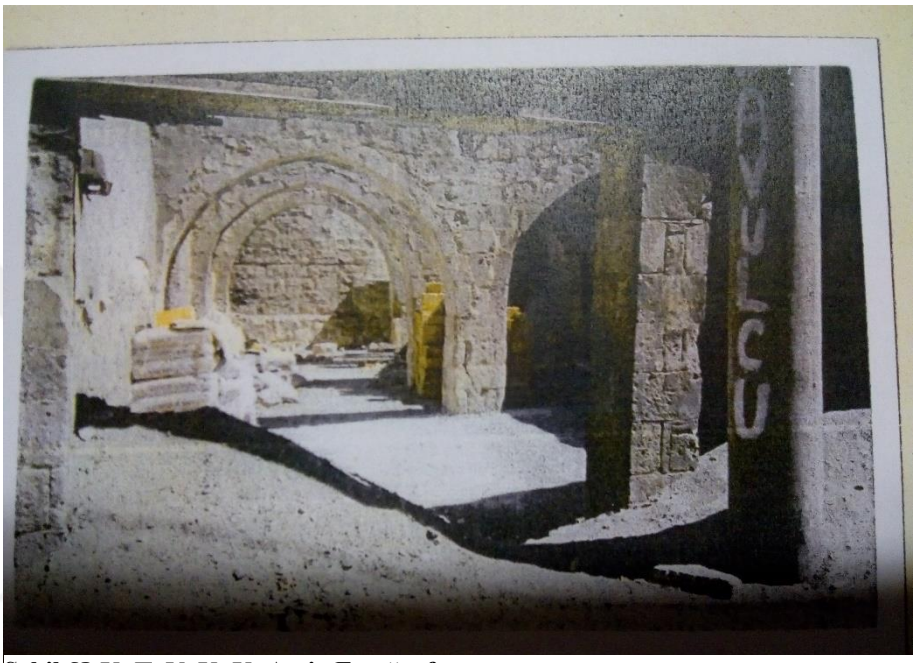

Şekil 63 K. T. V. K. K. Arşiv Fotoğrafı

Koruma Kurulu Arşivinden alınmış eski resimde güneyde bulanan kemerli bölümden avlu mekânına açılan kemerli kapı bulunmaktadır.

Eski resimler, sözlü kaynaklar, mimari gereklilikler, mevcut kalıntı ve izler doğrultusunda, benzer yapılar ve Aksaray ve çevresindeki sivil mimari örneklerinden de yararlanarak özgün yapı özelliklerini tespit edilmektedir.

Şekil 64 K. K. T. V. K. K. Arşiv Fotoğrafı 2

Yıkılmadan önceki resimlerinde üst örtüsünün kırma çatıyla örtülü ve çatının da alaturka kiremitle kaplı olduğu görülmektedir.

Hanın avlusu karşılaştırmalı örnekler doğrultusunda muhtemelen taş duvarlı olmalıdır.

Yapı ile İlgili Yazılı Kaynaklar

Çeşitli kaynaklarda ve yayınlarda adı geçmesine rağmen Çorakçılar Hanı hakkında geniş veriler bulunmamaktadır. İbrahim Hakkı Konyalı'nın eserini kaynak alan çalışmalarda yapı yerinde mevcut değil diye gösterilmiştir.

Yapının tapu kadastro kayıtları ve hukuki süreç içerisinde miras intikal belgelerinden yapının oda, dükkân sayıları ile ilgili bilgilere ulaşılmıştır (Ek-2, Ek-3). Yapının 1934 tarih' li kadastro tapu kayıtlarına göre "Kâgir kahve ve 4 mağaza, ve bir ahır, ve bir samanlık ve bir miktar avluyu müştemil han" dan oluşmaktadır.

Karşılaştırmalı Çalışma Sonucu Elde Edilen Bilgiler

Karşılaştırmalı çalışmamız 15-19.yüzyılda yapılmış şehir içi hanlarını kapsamaktadır. Aksaray'da bu yüzyılda yapılmış şehir içi hanları ayakta olmadığından ya da mevcutsa da kent içinde algılanmadığından dolayı karşılaştırmalı çalışma örnekleri yakın bölge ve genel örneklerden meydana gelmiştir. Aksaray'da günümüzde çoğu ayakta olmayan şehir içi hanlarından bahsedilmiştir. Bunlardan bazıları Ekecik Hanı, Sıraçakıl Hanı, Hacı Ahmet Efendi Hanı'dır.

Mimari Gereklilik

Mevcutta birtakım sebeplerden dolayı handa bulunmamasına rağmen mimari açısından yapıda olması gerekli elemanlar bu gruba girmektedir.

4.3.3. Restitüsyon İçin Kaynak Kullanımı Üzerine Değerlendirme

Birinci aşama olarak kaynağın ne şekilde elde edildiğine göre değerlendirme yapılmış, ikinci olarak ise kaynağın güvenilirliğine göre numara ve simgeleme yapılmıştır.

Restitüsyon aşamasında kullanılan kaynaklar ile binanın ilk hali ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Restitüsyon projesinde kullanılan kaynaklar güvenilirlik

derecelerine göre; az güvenilir, güvenilir, çok güvenilir 3 gruba ayrılarak değerlendirilmiştir.

1 ile Simgelenen Az Güvenilir

İzi olmayan fakat yeri, boyutu veya malzemesi karşılaştırmalı çalışma sonucu bilinenler; yeri, izi, boyutu veya malzemesi ile binada herhangi bir izi bulunmayan ve tamamıyla karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgiler,

Mimari gereklilik; tamamen yok olmuş yapıda izi kalmamış ancak mimari gereklilik olarak bilinen öğeler

2 ile Simgelenen Güvenilir

İzi olan ve yeri, boyutu veya malzemesi karşılaştırmalı çalışmadan gelen bilgiler ile bilinenler; yeri ve izi belli olan, boyut veya malzeme konusunda yapılan karşılaştırmalı çalışma sonucu bilgi edinilen yapı elemanları,

Yazılı kaynaklar ile bilinenler; araştırma safhasında elde edilen yazılı kaynaklara dayanan bilinenler,

Sözlü kaynaklar ile bilinenler; yapının sahiplerinden alınan sözlü bilgilere dayanan bilinenler,

3 ile Simgelenen Çok Güvenilir

Varlığı kesinlikle bilinenler; rölöve çalışması sırasında varlığı kesin olarak tespit edilenler,

İzi olan ve yeri, boyutu ve malzemesi yapıdaki diğer örneklerden bilinenler; yapıda olması gerekli yer, boyut ve malzemesi diğer örnekler sayesinde bilinenler,

İzi olmayan fakat varlığı yapıdaki diğer örneklerden bilinenler; yapıda çeşitli nedenlerle bir kısmı ya da tamamı yok olmuş olan yapı elemanlarından gelen bilgiler sayesinde bilinenler,

İzi olan ve eski fotoğraflardan bilinenler; yeri ve izi belli olan, tip ve malzeme konusunda eski fotoğraflardan gelen bilgiler,

Tablo 5 Restitüsyon Kaynak Değerlendirme Tablosu

SİMGESİ	AÇIKLAMASI		
S	Sözlü Kaynaklar	**SİMGESİ**	**AÇIKLAMASI**
Y	Yazılı Kaynaklar ve Belgeler	1	Az Güvenilir
F	Fotoğraf ve Gravürler	2	Güvenilir
M	Mevcut Yapının Kendisi- İzler- Kalıntılar	3	Çok Güvenilir
BYK	Benzer Yapılarla Karşılaştırma		
MM	Mimari Mantık ve Kurgu		

4.3.4. Restitüsyon İçin Karşılaştırmalı Çalışma Sonucu

Yapının benzer dönem yapıları ve aynı bölge yapıları ile karşılaştırılarak yapının zamanla özelliğini kaybetmiş, deformasyona uğramış ya da yok olmuş yapı elemanları ve malzemeler ve muhdes yapı elemanlarının tespitini ve yapının özgün hali hakkında bilgi edinilmesini sağlamaktadır.

Yapılan karşılaştırmalı çalışmada, Aksaray' ın, şehir içi hanlarından günümüze ulaşan olmadığı için 19.-20. yy arasında yapılmış sivil mimarlık örneklerinden günümüze kadar ulaşan konutlar cephe özellikleri, cephe elemanları, malzeme ve yapım teknikleri açısından incelenmiştir (Şekil 65, Şekil 66). En yakın ulaşılan şehir içi han İbrahim Hakkı Konyalı'nın Kitabında bahsettiği Sarraf ve Mutafyan Hanı'dır (Şekil 67).

Farklı illerde yapıla Geç Dönem Osmanlı şehir içi hanları ile plan şeması, avlu, revak ve kemer, han kapısı ve oda kapısı, üst örtü açısından incelenmiş ve karşılaştırmalı çalışma yapılmıştır.

Eski Aksaray sivil yapılarından cephe örnekleri

Çorakçı Han ile aynı dönem Aksaray

Şekil 65 Uluırmak Kenarında Aksaray'da Bir Konak(URL-1)

Şekil 66 Eski Aksaray resimlerinden günümüze ulaşamayan bir yapı (URL-1)

Şekil 67 Sarraf ve Mutafyan Hanı (Konyalı, 1974)

Aksaray Sarraf (üstte) ve Mutafyan (altta) Hanı; İki katlı avlulu plan şemasının yansıra, giriş kapısı, avlusu ve revaklı üst örtüsü, cephe düzeni Çorakçı hanı ile büyük benzerlik göstermektedir (Şekil 67).

Avlulu Hanlardan Örnekler

Şekil 68 Balkapanı Hanı ve Büyük Çukur Han avlusu (Gürpınar, 2009)

Şekil 69 Müezzinoğlu Hanı ve Taş Han Avlu (Gül, 2012)

Şekil 70 Büyük Yeni han ve Kızıl Han Avlu (Gürpınar, 2009)

Şekil 71 Küçük Çukur Han ve Leblebici Han avlusu (Akça, 2008)

Şekil 72 Kaşıkçı Han ve Kızlarağası Han Avlusu (Benli, 2007)

Han Revak ve Kemer Örnekleri

Şekil 74 Aşir Efendi Han ve Belediye Han (Asar, 2011)

Şekil 73 Büyük Yeni Han ve Elbeyli Han Revak (Cambaz, 2011)

Şekil 75 Küçük Yeni Han ve Müezzinoğlu Hanı (Gül, 2012)

Hanların Oda Kapıları Örnekleri

Şekil 76 Büyük Yeni Han ve İsmail Bey Hanı (Benli, 2007)

Şekil 77 Kızıl Han ve Zincirli Han Oda Kapısı (Benli, 2007)

Şekil 78 Müezzinpğlu Han ve Taş Han Oda Kapısı (Gül, 2012)

Hanlarda Üst Örtü Örnekleri

Şekil 80 Müezzinoğlu Hanı (Gül P.,2013)

Şekil 81 Aşir Efendi Han Üst Örtüsü (Asar, 2011)

Şekil 79 İsmail Bey Hanı (Asar,2011)

Hanların giriş Kapılarından örnekler

Şekil 83 Büyük Yeni Han ve Kızlarağası Han giriş kapıları (Akça,2008)

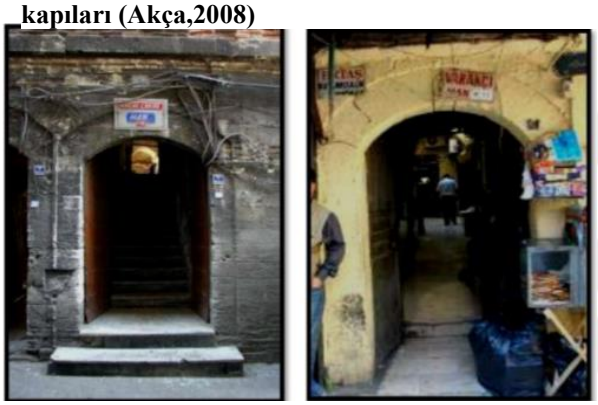

Şekil 84 Küçük Çukur Han ve Varakçı Han Giriş Kapısı(Akça, 2008)

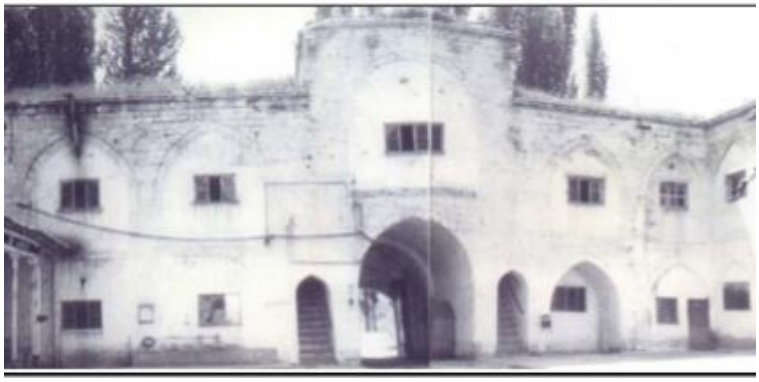

Şekil 82 Sivas Behrampaşa Hanı ve giriş kapısı (Semiz, 2007)

Şekil 85 Gümrük Hanı ve Giriş Kapı Kanadı (Özme,2005)

Han Cephelerinden Örnekler

Şekil 87 Gaziantep Millet Hanı (Ağar, 2009)

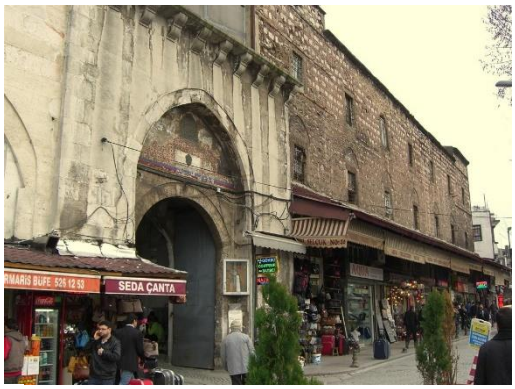

Şekil 86 İstanbul Bakapanı Hanı (Akça,2008)

Şekil 91 Büyük Yıldız Han(Gülenaz, 2011)

Şekil 90 İstanbul Ali Paşa Hanı (Akça, 2008)

Şekil 89 İstanbul Yıldız Hanı (Gülenaz, 2011)

Şekil 93 İstanbul Büyük Çorapçı Hanı (Akça,2008)

Şekil 88 Eminönü Rüstempaşa Büyük Çukur Han (Akça, 2008)

Şekil 92 İstanbul Çuhacı Hanı (Akça, 2008)

4.3.5. Dönemleme ve Yapının Geçirdiği Müdahaleler

Özel mülkiyete ait olan ve Çorakçı Hanı olarak literatüre geçen ***Çerçicizade Hacı Osman Oğlu Ahmet Hanı***'nın tapu kayıt ve arşiv bilgilerinden edinilen bilgilere göre yapıyı 19. Yüzyılın son çeyreğine tarihlendirmekteyiz (Ek 4).

19. Yüzyılda Konya Vilayeti Salnamelerinde 1869'da iki handan bahsedilmiş, 1882 yılında ise bu sayı yediye çıkmıştır. 19. Yüzyılda inşa edilen yapı, Osmanlı Döneminde yapılmış ticari hanlardandır.

Yapı, geçirdiği tahribatlar ve müdahalelerle, üzerinde yapılan değişiklikler ve eklentiler detaylı bir şekilde incelendiğinde çok sayıda döneminin olduğu görülmüştür. Yapı ilk inşa döneminden günümüze gelene kadar gerek plan gerekse mimari özellikleri bakımından birçok değişikliğe uğramıştır.1950'lerdeki hava fotoğrafında bu değişiklikleri gözlemek mümkündür. 20. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren yapılan değişikliklerle günümüze geldiği anlaşılmaktadır. Bu hızlı değişimdeki en önemli etken

Çizim 14 Rölöve Çizimi üzerinden Restitüsyon Dönem Analizi

Aksaray'ın ticari alanının merkezinde bulunan hanın dükkânlarının sürekli el değiştirmesidir.

Mülkiyetinin bir kuruma ait olmaması değişikliklerin tam tarihlendirilmesini ve kronolojik olarak ortaya konulmasını güçleştirmiştir.

Zaman içinde yapılan kullanıcıların ihtiyaçlarına yönelik ekleme çıkarma günümüz malzemesi ve teknikleri ile yenileme gibi değişiklikler hanın özgünlüğünü kaybetmesine ve kısmen yok olmasına neden olmuştur.

Hanın kuzey duvarı önüne dükkânların yapılması ile başlayan bu değişiklik içinde, dükkân 1 koridor bölümü tuvaletleri ve mutfak bölümü deposu muhdes ekle tamamlanmıştır. Dükkân 5 'te hanın kuzey duvarındaki özgün pencereler kapatılarak niş olarak kullanılmıştır. Hanın özgün bölücü duvarları kısmen yok olmuş ve özgün olmayan duvarlar yapılmıştır. Hanın üst örtüsü kısmen değiştirilmiş, avlu üzeri kapatılmıştır.

Muhdes ekleri yok saydığımızda asıl hanın U şeklinde bir plan şemasına sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Rölöve projesinde belirtilen seramik malzeme kullanılması, betonarme sıva yapılması gibi yapının asıl malzemesine uygun olmayan malzeme kullanılması da yapının muhdes olan ve orijinal olan bölümlerinin anlaşılmasını sağlamıştır

4.3.6.Çorakçı Han'ın Restitüsyon Değerlendirmesi

Yapılan restitüsyon kaynak ve değerleme çalışmaları baz alınarak hazırlanan restitüsyon önerisine göre Çorakçı Han'ın 510 m² alana sahip 15 parsel üzerine oturduğu anlaşılmıştır. 332 m² oturan hanın 160 m² avlu olarak kullanılmaktadır.

Mimari plan ve elemanları

332 m² alana oturan iki katlı yapı zemin ve üst kattan oluşmaktadır. bodrum katı hakkında herhangi bir bilgiye erişilmemiştir

Kuzey cephesinden ana girişten ve batı cephesinden bulunan ikini bir girişten ulaşılmaktadır. Ulaşılan sözlü kaynaklara göre yapının avlusunda bir sebil bulunmaktadır.

KKTVKK arşiv fotoğrafına göre samanlık olarak kullanılan kemerli mekâna avludan ulaşım sağlayana kapı görülmektedir Hazırlanan restitüsyon önerisine sonradan kapatılan bu kapı ve batı kapısı muhdes eki tespit edilmiştir.

Yapının birinci katına çıkan merdivenle ilgili herhangi bir bilgi olmadığı için mimari gereklilik olarak ve benzer yapı karılaştırma çalışması sonun avlunun kuzey batı köşesinde ahşap merdiven eklenmiştir.

Hanın batısında bulunan mekanların dükkân olarak kullanıldığı tespit edilmiştir.

Yapının birinci katı duvarları tamamen yıkılmış olmasına rağmen zemin kat tavan döşemesi mevcut olduğu için kuzey cephedeki çıkmalar ve batı cephesinde bulunan gönye çıkma hizaları görülmektedir.

Kuzey cephesinde taş eli böğründeler üzerinde tüm cephe çıkma yaparken batı cephesinde taş eli böğründeler üzerinde gönye çıkmalar yapmaktadır.

Cephe;

Han'ın cephesi düzgün kesme taş ve taş silmeli birinci katı taş eli böğründeler ile taşınan geleneksel Aksaray sivil mimari yapıları ile benzer cephe özellikleri göstermektedir.

Han'a kuzey cephede bulunan kemerli ana girişten girilmektedir. Kuzey cephede ana giriş kapısının üzerinde tonozlu bir eyvan olduğu tespit edilmiştir.

Kemerli kapının yanında buluna deve kapısının yerinde mevcut olduğu mutfak geçişi olarak kullanıldığı tespit edilmiştir.

Kemerli kapının batısında bulunan pencerelerin kapatılarak niş olarak kullanıldığı tespit edilmiş ve muhdes ekleri kaldırılıştır.

Hanın kuzey cephesinde zemin katta bulunan pencereler yapıdan gelen izler ve fotoğraflar sonucu kemerli taş söveli olarak önerilmiştir. Birinci kat pencereleri ise taş söveli düz hatıllı pencere olarak önerilmiştir.

Hanın batı cephesinde zemin katta bulunan dükkanların yapıda bulunan demir kirişler kullanılması baz alınarak demir kepenkli olarak önerilmiştir.

Hanın batı cephesinde birinci katta bulunan odaların pencereleri ise benzer yapı karşılaştırmalı çalışma, mimari gereklilik ve kuzey cephedeki pencere yapım sistemi baz alınarak taş söveli düz hatıllı olarak önerilmiştir.

Strüktürel malzeme ve teknik

Strüktürel sistemi yapının mevcut kalıntıları üzerine düşeyde taş kemer ve tonozlarla yatayda ise ahşap kirişlerle taşınan yığma sistem olarak tespit edilmiştir.

Zemin kat iç ve dış duvarları yapıdan gelen izler sonucu taş duvar olarak tespit edilmiştir.

Birinci kat dış duvarları kaynaklar ve yapının eski fotoğrafları, karşılaştırmalı çalışma sonucu taş duvar olarak tespit edilmiştir. Ancak birinci kat iç duvarları hakkında herhangi bir bilginin bulunmaması sonucu mimari gereklilik ve benzer yapı karşılaştırmaları sonucu bağdadi duvar olarak önerilmiştir.

Zemin kat tavan döşemesi beton sıva ve pvc gibi muhdes eklerle kapatılış olmasına rağmen mutfak kısmında ve bazı bölgelerde tespit edilen yapıya ait orijinal ahşap kirişli tavan döşemeleri tespit edilmiş ve öneri projesinde muhdes zemin kat tavanları kaldırılarak ahşap kirişli tavan döşemesi yapılmıştır.

Çatı;

Yapının üst örtüsü tamamen yıkılmış olduğu için restitüsyon öneri çalışmasında kaynaklara ve karşılaştırmalı çalışmaya göre kırma çatı sistemli, alaturka kiremit kaplamalı, ahşap taşıyıcı sistemli hazırlanmıştır.

RESTİTÜSYON DÖNEM ANALİZİ

KOMŞU BİNA

KOMŞU BİNA

KOMŞU BİNA

*mülkiyet sınırı

*mülkiyet sınırı

*mülkiyet sınırı

1A 2A 3A 3B 4A 5A 6A 7A 8A 9A

15

1

19.YÜZYIL SON ÇEYREĞİ (İLK YAPIM DÖNEMİ)
Hanın iki katlı kagir olarak inşaa edilmesi

1970 YILI SONRASI İLAVE EDİLEN BÖLÜMLER
Hanın kuzey duvarı önüne dükkanların eklenmesi (dükkan 1 giriş bölümü yapılması)
Dükkan 1 koridor bölümü tuvaletleri ve mutfak bölümü deposu eklenmesi,
Dükkan 1 giriş bölümü yapılması,dükkan 2, dükkan 3
Dükkan 3 te hanın kuzey duvarındaki iki pencerenin nişe dönüştürülmesi
Hanın özgün bölümlerinde bölücü duvarların kısmen yok olması ve muhdes eklentiler yapılması
Avlunun üzerinin kapatılması, cephe kaplamalarının yapılması
Hanın üst örtüsünün kısmen değiştirilmesi

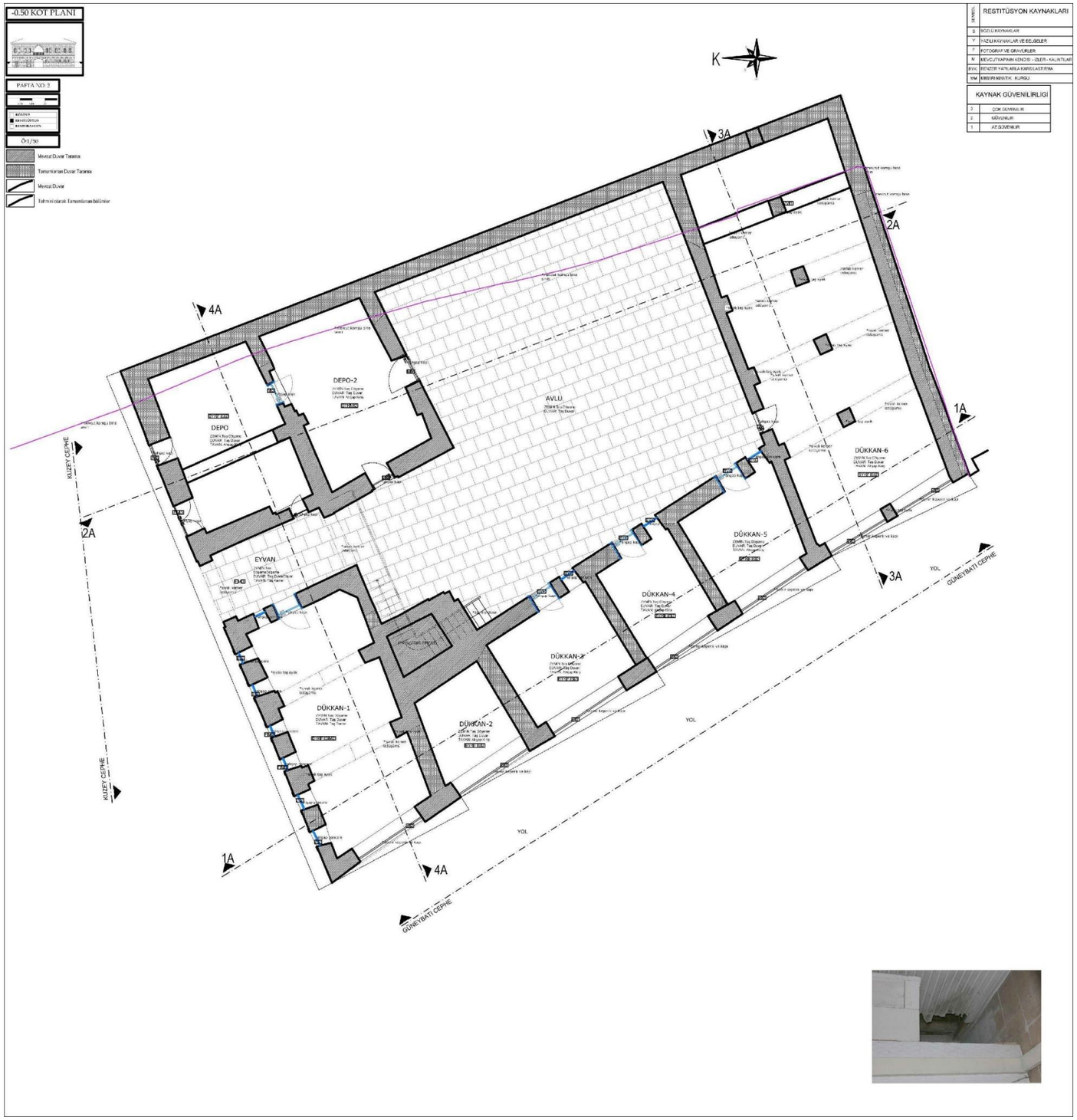
-0.50 KOT PLANI
PAFTA NO: 2
Ö1/50
Mevcut Duvar Taranma
Tamamlanan Duvar Taranma
Mevcut Duvar
Tahmini olarak Tamamlanan bölümler
RESTİTÜSYON KAYNAKLARI
G ÖZGÜ KAYNAKLAR
Y YAZILI KAYNAKLAR VE BELGELER
F FOTOĞRAF VE GRAVÜRLER
M MEVCUT YAPININ KENDİSİ - ÜZERİ - KALINTILARI
BYK BENZER YAPILARLA KARŞILAŞTIRMA
MM MİMARİ MANTIK - KURGU
KAYNAK GÜVENİLİRLİĞİ
3 ÇOK GÜVENİLİR
2 GÜVENİLİR
1 AZ GÜVENİLİR
K
1A
2A
3A
4A
KUZEY CEPHE
GÜNEYBATI CEPHE
YOL
DEPO
DEPO-2
AVLU
EYVAN
DÜKKAN-1
DÜKKAN-2
DÜKKAN-3
DÜKKAN-4
DÜKKAN-5
DÜKKAN-6

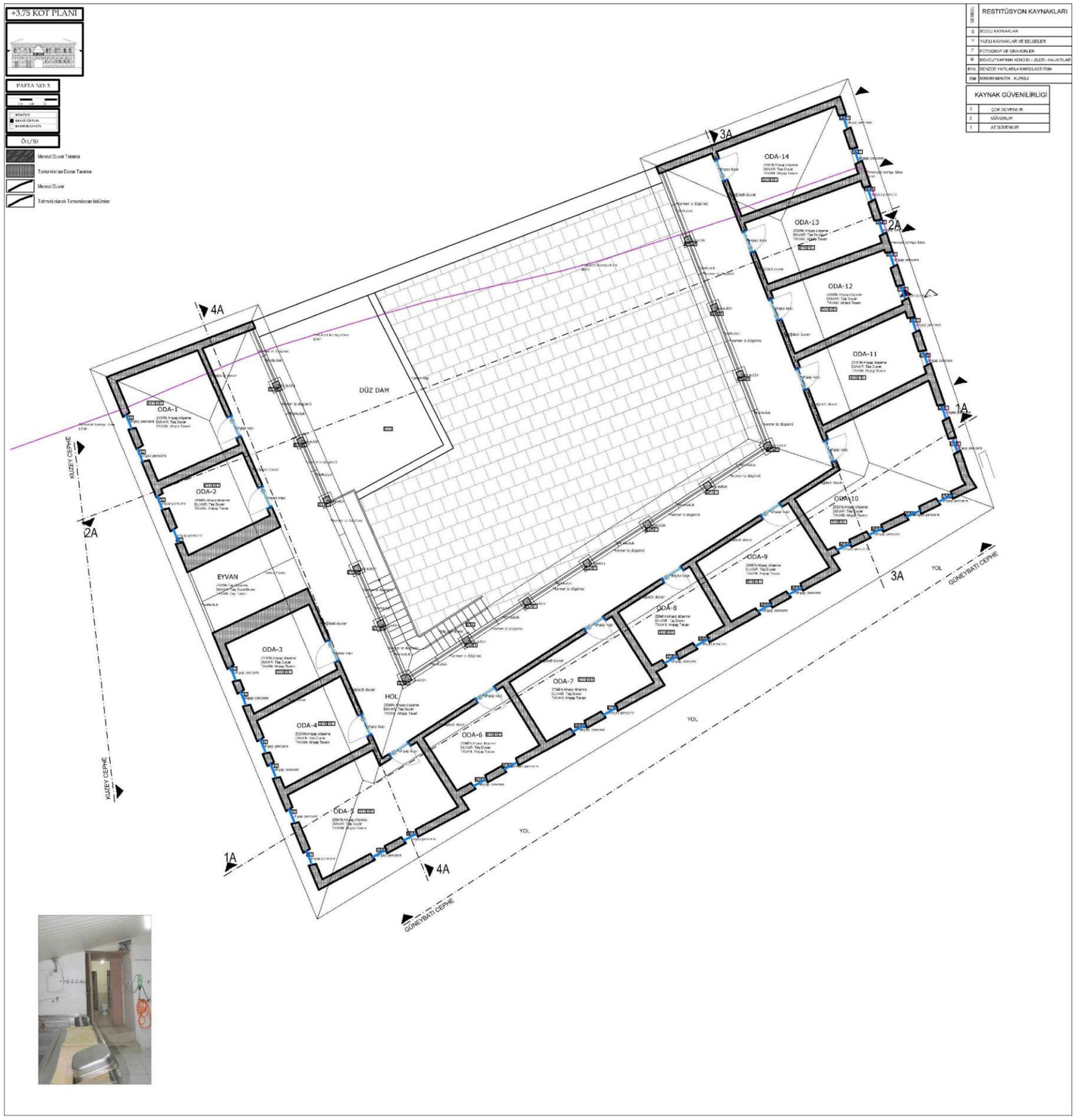
+3.75 KOT PLANI
PAFTA NO:3
Ö1/50
Mevcut Duvar Tarama
Tamamlanan Duvar Tarama
Mevcut Duvar
Tahmini olarak Tamamlanan bölümler
RESTITÜSYON KAYNAKLARI
S SOZLU KAYNAKLAR
Y YAZILI KAYNAKLAR VE BELGELER
F FOTOGRAF VE GRAVÜRLER
M MEVCUT YAPININ KENDISI - ZILER - KALINTILAR
BYK GENEZER YAPILARLA KARSILASTIRMA
MM MIMARI MANTIK - KURGU
KAYNAK GÜVENILIRLIGI
3 ÇOK GÜVENILIR
2 GÜVENILIR
1 AZ GÜVENILIR
ODA-1
ODA-2
ODA-3
ODA-4
ODA-5
ODA-6
ODA-7
ODA-8
ODA-9
ODA-10
ODA-11
ODA-12
ODA-13
ODA-14
DÜZ DAM
EYVAN
HOL
KUZEY CEPHE
GÜNEYBATI CEPHE
YOL
1A
2A
3A
4A

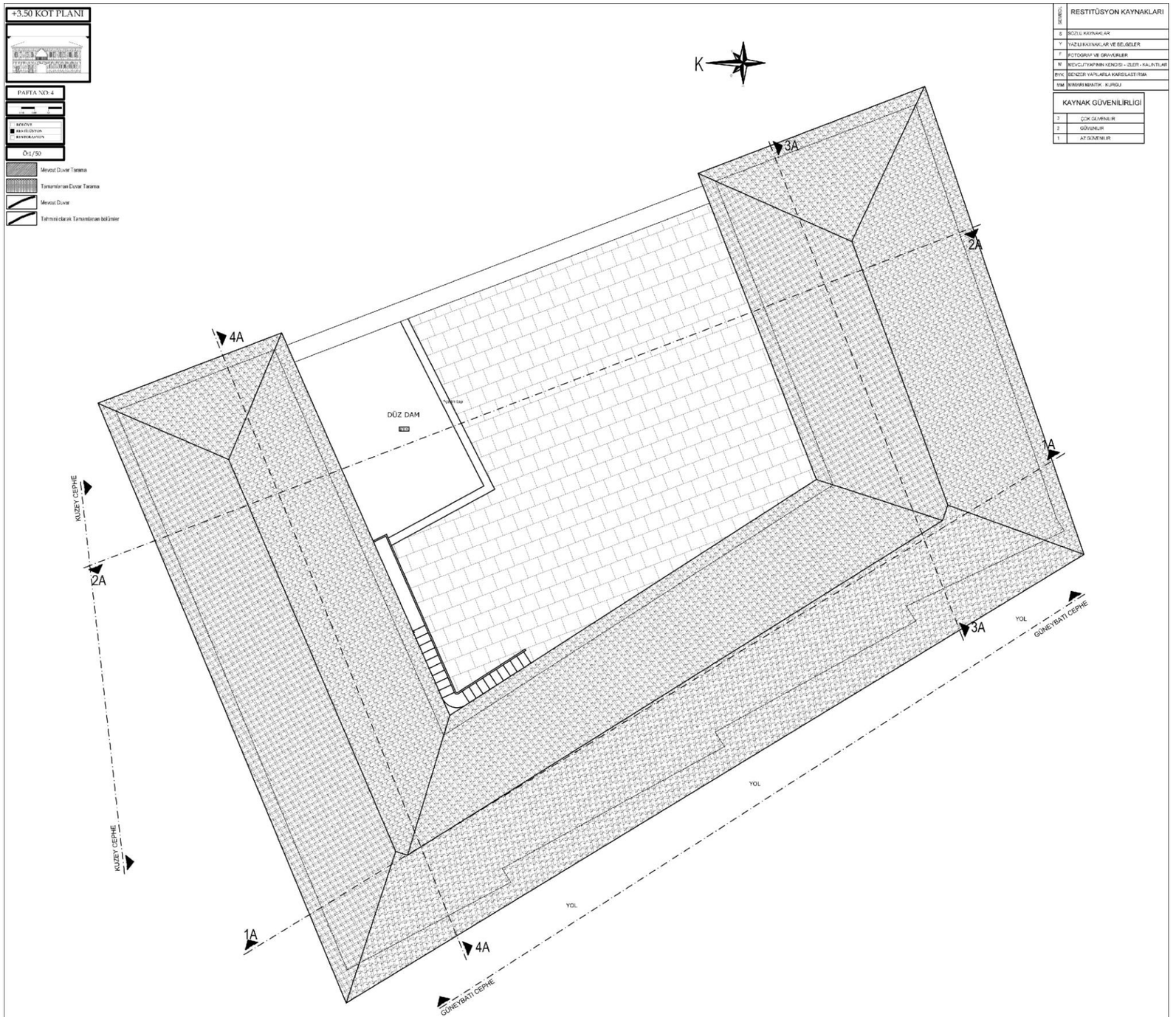
+3.50 KOT PLANI
PAFTA NO: 4
Ö:1/50
Mevcut Duvar Tarama
Tamamlanan Duvar Tarama
Mevcut Duvar
Tahmini olarak Tamamlanan bölümler
K
RESTİTÜSYON KAYNAKLARI
S SÖZLÜ KAYNAKLAR
Y YAZILI KAYNAKLAR VE BELGELER
F FOTOGRAF VE GRAVÜRLER
M MEVCUT YAPININ KENDİSİ - İZLER - KALINTILAR
BYK BENZER YAPILARLA KARŞILAŞTIRMA
MM MİMARİ MANTIK - KURGU
KAYNAK GÜVENİLİRLİĞİ
3 ÇOK GÜVENİLİR
2 GÜVENİLİR
1 AZ GÜVENİLİR
DÜZ DAM
1A
2A
3A
4A
KUZEY CEPHE
GÜNEYBATI CEPHE
YOL

1A KESİTİ

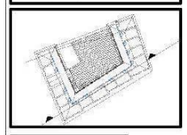

PAFTA NO: 5

RÖLÖVE
RESTİTÜSYON
RESTORASYON

Ö:1/50

Mevcut Duvar Tarama
Tamamlanan Duvar Tarama
Mevcut Duvar
Tahmini olarak Tamamlanan bölümler

SEMBOL	RESTITÜSYON KAYNAKLARI
S	SÖZLÜ KAYNAKLAR
Y	YAZILI KAYNAKLAR VE BELGELER
F	FOTOGRAF VE GRAVÜRLER
M	MEVCUTYAPININ KENDISI - IZLER - KALINTILAR
BYK	BENZER YAPILARLA KARSILASTIRMA
MM	MIMARI MANTIK - KURGU

KAYNAK GÜVENİLİRLİĞİ	
3	ÇOK GÜVENILIR
2	GÜVENILIR
1	AZ GÜVENILIR

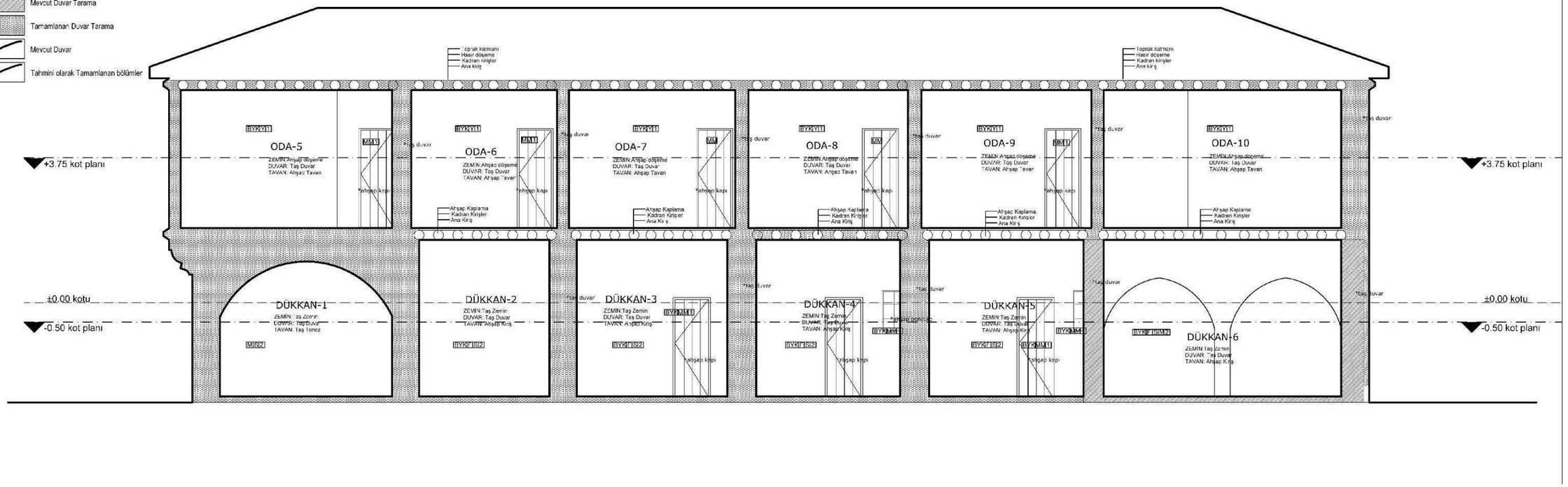

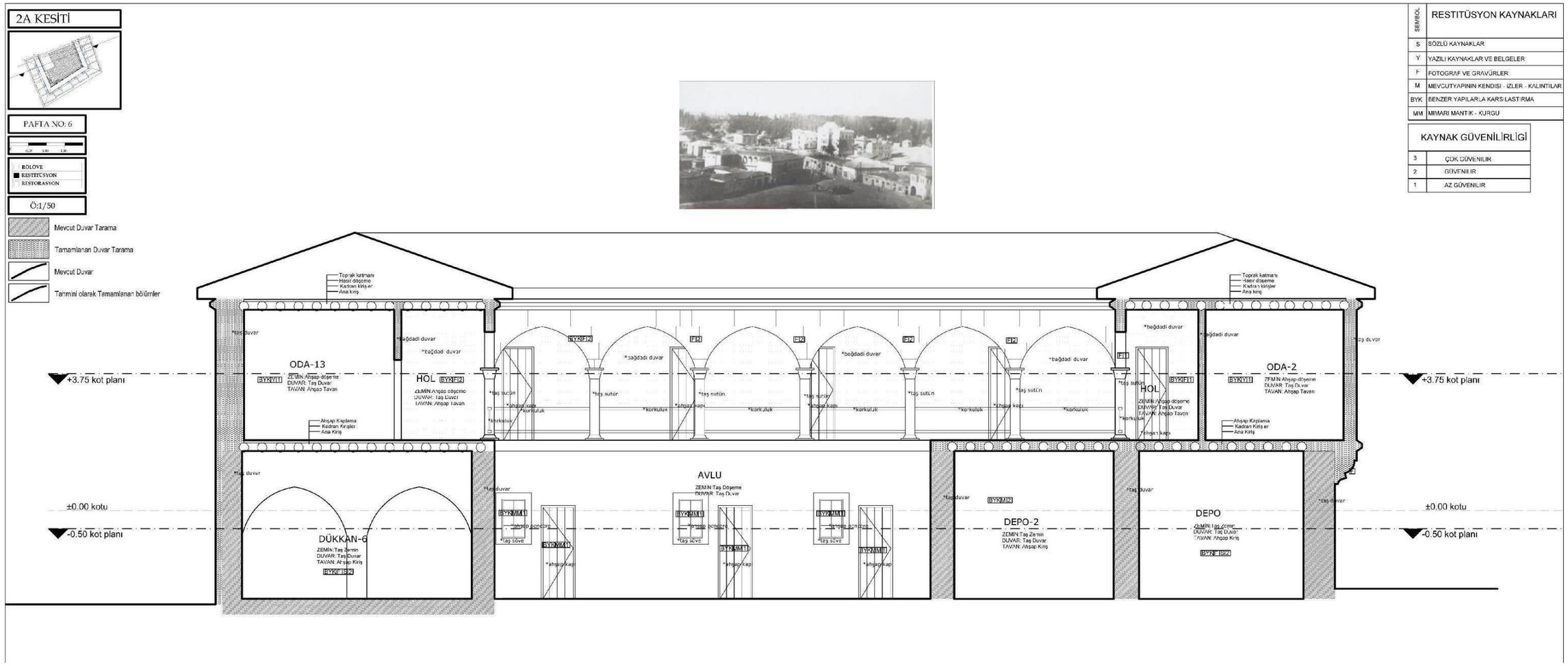
2A KESİTİ
PAFTA NO: 6
BÖLÜVE
RESTİTÜSYON
RESTORASYON
Ö:1/50
Mevcut Duvar Tarama
Tamamlanan Duvar Tarama
Mevcut Duvar
Tahmini olarak Tamamlanan bölümler
SEMBOL
RESTİTÜSYON KAYNAKLARI
S SÖZLÜ KAYNAKLAR
Y YAZILI KAYNAKLAR VE BELGELER
F FOTOGRAF VE GRAVÜRLER
M MEVCUTYAPININ KENDİSİ - İZLER - KALINTILAR
BYK BENZER YAPILARLA KARSILASTIRMA
MM MİMARİ MANTIK - KURGU
KAYNAK GÜVENİLİRLİĞİ
3 ÇOK GÜVENİLİR
2 GÜVENİLİR
1 AZ GÜVENİLİR
+3.75 kot planı
±0.00 kotu
-0.50 kot planı
ODA-13
HOL
ODA-2
DÜKKAN-6
AVLU
DEPO-2
DEPO

3A KESİTİ

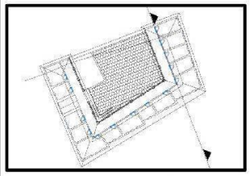

PAFTA NO: 7

0 0,50 1,00 1,50

RÖLÖVE
RESTİTÜSYON
RESTORASYON

Ö:1/50

Mevcut Duvar Tarama

Tamamlanan Duvar Tarama

Mevcut Duvar ve izler

Tahmini olarak Tamamlanan bölümler

SEMBOL	RESTİTÜSYON KAYNAKLARI
S	SÖZLÜ KAYNAKLAR
Y	YAZILI KAYNAKLAR VE BELGELER
F	FOTOGRAF VE GRAVÜRLER
M	MEVCUTYAPININ KENDISI - İZLER - KALINTILAR
BYK	BENZER YAPILARLA KARSILASTIRMA
MM	MIMARI MANTIK - KURGU

KAYNAK GÜVENİLİRLİĞİ	
3	ÇOK GÜVENILIR
2	GÜVENILIR
1	AZ GÜVENILIR

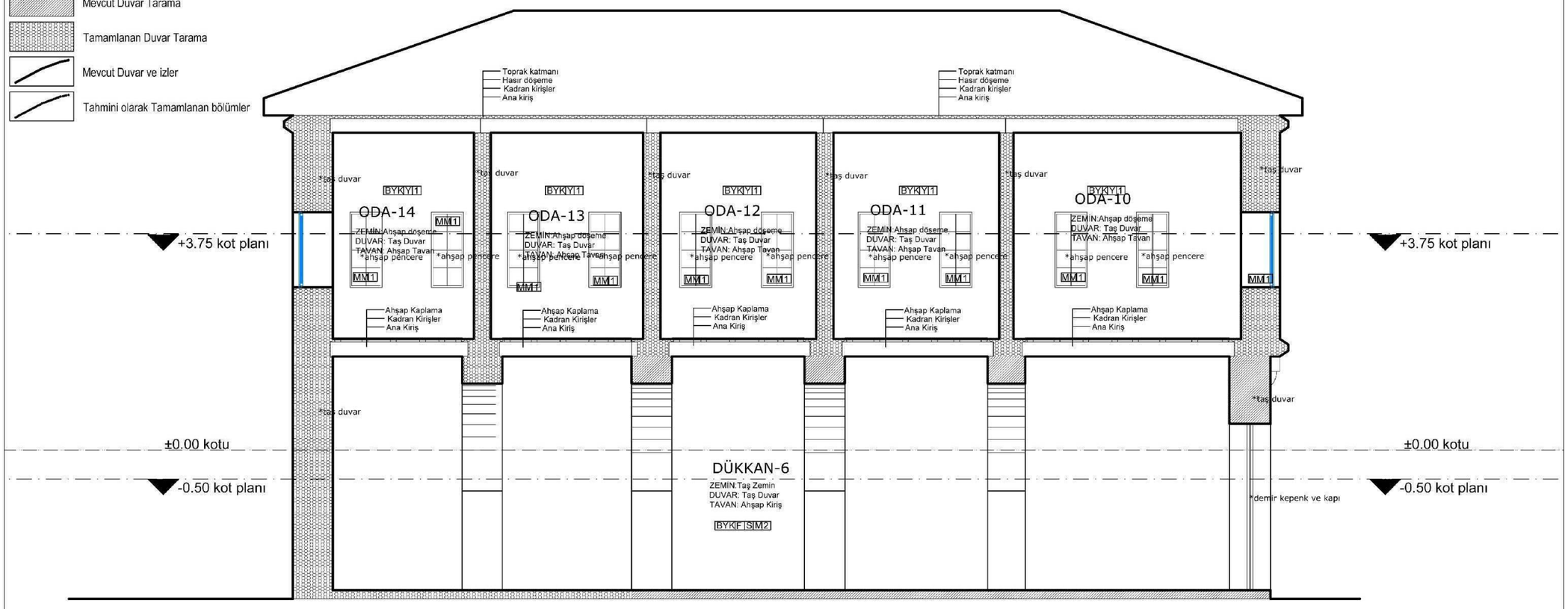

4A KESİTİ

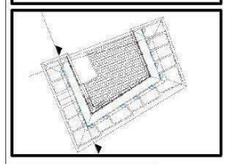

PAFTA NO:8

0 0.50 1.00 1.50

RÖLÖVE
RESTİTÜSYON
RESTORASYON

Ö:1/50

Mevcut Duvar Tarama

Tamamlanan Duvar Tarama

Mevcut Duvar

Tahmini olarak Tamamlanan bölümler

SEMBOL	RESTİTÜSYON KAYNAKLARI
S	SÖZLÜ KAYNAKLAR
Y	YAZILI KAYNAKLAR VE BELGELER
F	FOTOGRAF VE GRAVÜRLER
M	MEVCUTYAPININ KENDİSİ - İZLER - KALINTILAR
BYK	BENZER YAPILARLA KARSILASTIRMA
MM	MIMARI MANTIK - KURGU

KAYNAK GÜVENİLİRLİĞİ	
3	ÇOK GÜVENILIR
2	GÜVENILIR
1	AZ GÜVENILIR

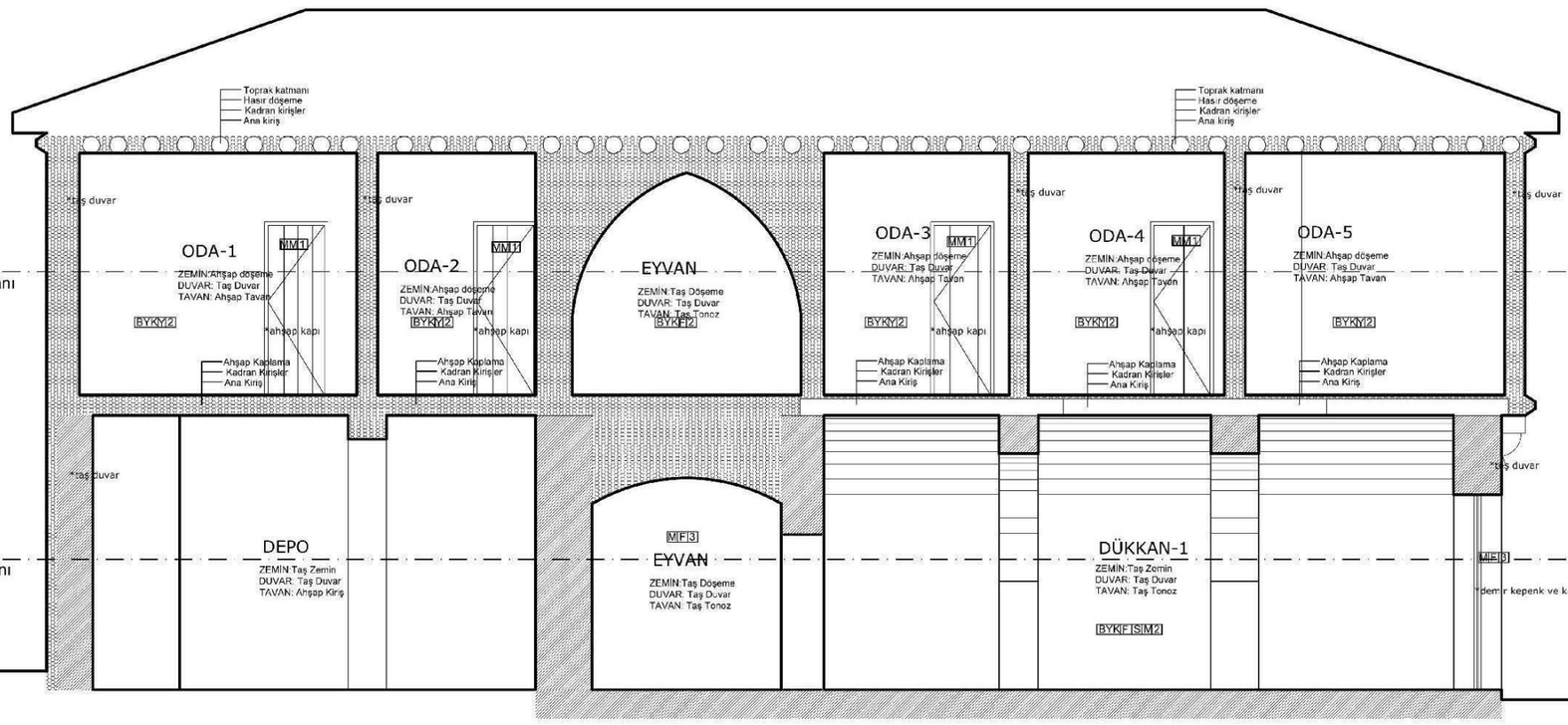

4A KESİTİ

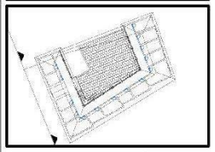

PAFTA NO: 10

SEMBOL	RESTITÜSYON KAYNAKLARI
S	SÖZLÜ KAYNAKLAR
Y	YAZILI KAYNAKLAR VE BELGELER
F	FOTOGRAF VE GRAVÜRLER
M	MEVCUTYAPININ KENDISI - IZLER - KALINTILAR
BYK	BENZER YAPILARLA KARSILASTIRMA
MM	MIMARI MANTIK - KURGU

5A KESİTİ

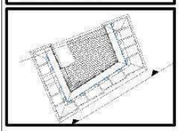

PAFTA NO: 9

SEMBOL	RESTITÜSYON KAYNAKLARI
S	SÖZLÜ KAYNAKLAR
Y	YAZILI KAYNAKLAR VE BELGELER
F	FOTOGRAF VE GRAVÜRLER
M	MEVCUTYAPININ KENDISI - IZLER - KALINTILAR
BYK	BENZER YAPILARLA KARSILASTIRMA
MM	MIMARI MANTIK - KURGU

KAYNAK GÜVENİLİRLİĞİ	
3	ÇOK GÜVENILIR
2	GÜVENILIR
1	AZ GÜVENILIR

KÖLÖVE
RESTITÜSYON
RESTORASYON

Ö:1/50

Mevcut Duvar Tarama
Tamamlanan Duvar Tarama
Mevcut Duvar
Tahmini olarak Tamamlanan bölümler

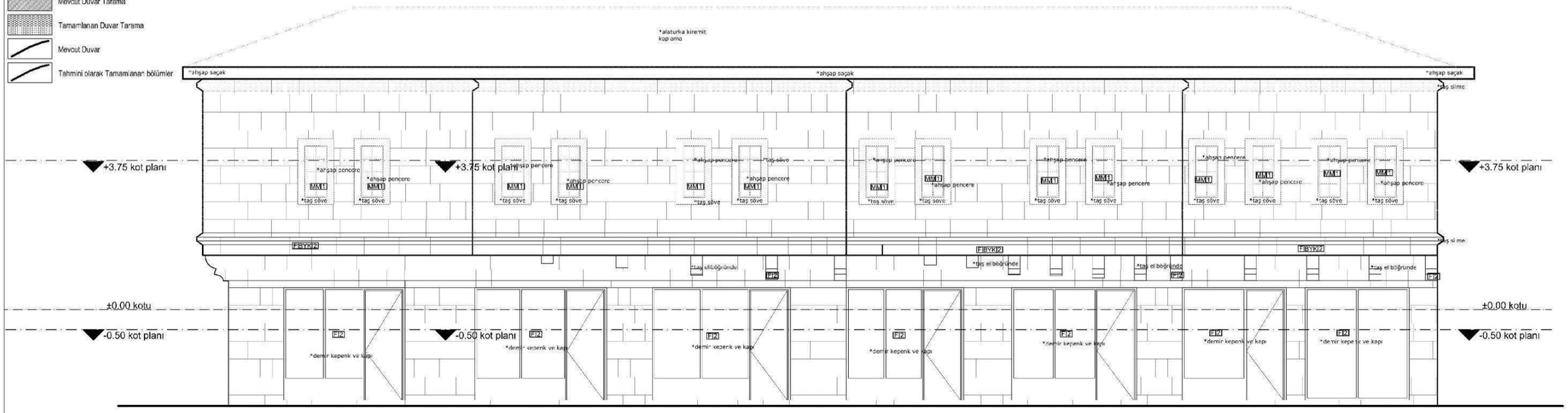

4.4. Çorakçı Hanı Restorasyon

Yapıların ömürlerinin uzatılması, kötü müdahalelerin izlerinin silinmesi ve kullanıcıların belirli bir konfor düzeyinde yaşaması için, birtakım onarım ve iyileştirme çalışmalarının yapılması gerekmektedir. Yapılacak müdahale ve onarımlarda dikkat edilmesi gereken en önemli husus, yapının bütünlüğünün ve özgünlüğünün mümkün olduğunca korunması olmalıdır.

4.4.1 Restorasyon ve Koruma Kavramı

Kavramsal içeriği ile, basit bir tamir olmayan, çeşitli uzmanlık alanlarından yararlanılan restorasyon bilimsel bir disiplindir. Bunun gereği olarak, korunacak bir eserin durumunun incelenmesi, bozulma nedenlerinin araştırılması, tespit edilmesi ve buna göre müdahale yöntemlerinin geliştirilmesi gerekir. Restorasyon çalışmalarında bir anıtın sadece biçimi değil, malzemesi ve yaşayan varlığı da korunmalıdır.

Doğal değerlerin ya da kent parçalarının, tarihi veya sanat değeri taşıyan yapıların yaşamlarını sürdürebilmeleri için, gerekli önlemleri almak olmalıdır(Hasol,1998).

Bilindiği gibi bütünleme, çağdaş ek veya rekonstrüksiyon yapılmayan bir yapı mevcut kalıntıları korunarak arkeolojik kalıntı olarak kalmaya devam edecektir. İşlevini sürdürebildiği sürece yapı mimarlık anıtı özelliğini korur (Bektaş, 1992).

4.4.1.1.Restorasyon ilkesinde müdahale biçimleri ve teknikleri

Kültür varlıklarının korunmasına ilişkin günümüze kadar; kadı hükümleri, Mimar Sinan'ın onarım ilkeleri gibi yasa ve yönetmelikler çıkartılmıştır (Bektaş, 1992). Bilimsel onarım çalışmaları Özellikle 1. Dünya Savaşı sonrası ;

İtalya'da yapılmış olan Carta Del Restauro – 1931

Madde 6- Anıta ve geçirdiği dönemlere olduğu kadar çevresine de saygılı olunmalıdır. Anıtın çevresindeki yapıların yıkılarak uygunsuz bir biçimde yalnız bırakılmasına veya çevresinin niteliği, kütlesi, rengi, üslubu ile rahatsız edici yapılarla sarılmasına engel olunmalıdır

Atina Konfederasyonu – 1931

...Yapılar yapılırken yerleşmelerin kişiliğine ve dış görüntülerine, özellikle çevreleri özel itina isteyen tarihi anıtların etrafına saygı göstermesi önerilir. Hatta bazı yapı kümeleri ve bazı özellikleri olan güzel görünüşlü manzaraların oluşumu korunmalıdır

Atina Anlaşması – 1933

Madde 65- Mimari değerler korunmalıdır.

Madde 66- Eğer onlar geçmiş bir kültürün anlatımı iseler ve bir genel çıkara cevap veriyorlarsa korunmalıdırlar.

Madde 67- Eğer korunmaları, sağlığa aykırı koşullar içinde bırakma biçiminde kamudan fedakarlık gerektirmiyorsa korunmalıdırlar.

Maddeleri ile kabul edilen eski eserlerin onarımında izlenecek ilkeler saptanmıştır.

1964 yılında Venedik'te toplanan İkinci Uluslararası Tarihi Anıtlar Mimar ve Teknisyenleri Kongresinde kabul edilen Venedik Tüzüğü ile tarihi anıt kavramı genişletilmiş, kentsel ve kırsal yerleşimlerin de korunması şartı getirilmiştir.

1964 Venedik Tüzüğü ile ilk defa, sadece mimari anıtın değil anıtlara fon oluşturan çevrenin korunması için tarihi anıtların, kentsel ve doğal çevreleriyle birlikte düşünülmeleri gerektiği, tarihi dokunun, tarihi anıtlar yerine, kendi özelliklerinden dolayı korunması düşüncesi henüz gelişmiştir.

Venedik Tüzüğü – 1964

Madde 1- Tarihi anıt kavramı sadece bir mimari eseri içine almaz, bunun yanında belli bir uygarlığın, önemli bir gelişmenin, tarihi bir olayın tanıklığını yapan kentsel ya da kırsal bir yerleşmeyi de kapsar. Bu kavram yalnız büyük sanat eserlerini değil, ayrıca zamanla kültürel anlam kazanmış daha basit eserleri de kapsar.

Madde 6- Anıtın korunması, ölçeği dışına taşmamak koşuluyla çevresinin de bakımını içine almalıdır. Eğer geleneksel ortam varsa, olduğu gibi bırakılmalıdır. Kütle ve renk ilişkilerini değiştirecek hiçbir yeni eklentiye, yok etmeye, ya da değiştirmeye izin verilmemelidir.

Madde 14- Anıtların bulundukları yerler, bütünlüğün korunması, sağlıklı kılınıp yaşanır şekilde ortaya konması için özel bir dikkat gerektirir. Böyle yerlerde yapılacak koruma ve onarım çalışmalarında, daha önceki maddelerde açıklanan ilkelerden esinlenilmelidir.,

Osmanlı Döneminde ise vakıflar aracılığıyla koruma ve onarım yöntemi uygulanmaktadır. 19 yy. Sanayi Devrimi ve Dünya savaşlarının etkileriyle gelişen koruma kavramı 1839 Gülhane-i Hattı Humayun' u fermanı ile başlayan Tanzimat Dönemi' nde gelişmiştir.

1869 tarihli Asar-ı Atika Nizamnamesi koruma kavramı ile ilgili ilk yasal düzenlemedir. Asar-ı Atika Nizamnameleri 1973 yılında çıkarılan 1710 sayılı kanuna kadar geçerliliğini korumuştur.

"Sit" kavramının ilk kez yer aldığı Cumhuriyet döneminin ilk koruma yasası niteliğine sahip 1973 tarihli 1710 sayılı Eski Eserler Kanunu olmuştur (Durukan 2004).

1974 yılında ICOMOS Türkiye Ulusal Komitesi kurulmuştur.

1973 yılında yayınlanan 1710 sayılı kanunun koruma açısından yetersiz kalması sonucu 1983'de 2863 sayılı Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanuna yayınlanmıştır.

Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu – 1983

Madde 1- Bu kanunun amacı; korunması gerekli taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili tanımları belirlemek, yapılacak işlem ve faaliyetleri düzenlemek, bu konuda gerekli ilke ve uygulama kararlarını alacak teşkilatın kuruluş ve görevlerini tespit etmektir.

Madde 6- Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları şunlardır:

a) Korunması gerekli tabiat varlıkları ile 19. yüzyıl sonuna kadar yapılmış taşınmazlar,

b) Belirlenen tarihten sonra yapılmış olup önem ve özellikleri bakımından Kültür ve Turizm Bakanlığınca korunmalarında gerek görülen taşınmazlar,

c) Sit alanı içinde bulunan taşınmaz kültür varlıkları,

d) Milli tarihimizdeki önlemleri sebebiyle zaman kavramı ve tescil söz konusu olmaksızın Milli Mücadele ve Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşunda büyük tarihi olaylara sahne olmuş binalar ve tespit edilecek alanlar ile Mustafa Kemal ATATÜRK tarafından kullanılmış evler.

Yıpranan Tarihi Ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması Ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun 2005

Söz konusu handa yukarıda belirtilen ilke karar ve kanunlarına uygun şekilde açıklanacak müdahale biçimleri düşünülerek bir yaklaşım geliştirilmiştir.

Sağlamlaştırma

Koruma altına alınmış yapı, hangi fonksiyon verilecek ve hangi yaklaşımlarla restore edilirse edilsin, ilk öncelikte malzeme ve strüktür olarak ömrünü uzatacak müdahaleler yapılır.

Restorasyonun temeli olan, tamamen bilimsel olarak yapılan bu müdahalelerde malzemenin en az müdahale ile korunması temel ilkedir.

Yapının malzeme, strüktür ve zemin sağlamlaştırması olarak 3 bölümde yapılır (Ahunbay,2009).

Sağlamlaştırmada yapının yapısal sorunlarının tespit edilerek ona göre müdahale edilerek giderilmesidir. Yapısal sorunlar zemin ve temel sorunları, duvarlar, kemer, kubbe ve tonoz, taşıyıcı ayak ve sütunlar, döşemeler ve çatılar alt başlıkları içinde incelenir ve soruna göre sağlamlaştırma yapılır(Eyüpgiller, Zakar 2015)

Bütünleme

Bir bölümü yıkılmış veya hasar görmüş yapı ve öğelerinin, geleneksel ya da çağdaş malzeme kullanarak ilk tasarımdaki bütünlüğüne kavuşturacak şekilde tamamlanması işlemidir.

Estetik, işlevseli strüktürel denge kaybı gibi etkenlerle yönlendirilen bütünlemeyle yapı hem kullanılabilir duruma getirilir hem de tamamıyla yıkılması engellenir.

Gerçek yapısal veri ve belgelere dayandırıldığında kabul edilebilen bir uygulama olan bütünleme için ilk tasarıma ilişkin sağlıklı veriler gereklidir (Ahunbay,2009).

Yeniden İşlevlendirme

Birçok tarihi yapı, zamanla değişen yaşam biçimi ve istekler nedeniyle özgün işlevini yitirmekte ya da özgün işlevini sürdürmekle beraber işlevsel olarak eskiyerek günümüz konfor şartlarının altında kalmaktadır.

Koruma altındaki yapıların zamanla terk edilip yıkılmalarını engellemek için yapıların yeniden işlevlendirilmesi ya da işlevine uygun olarak yenileme yapılması gereklidir.

Venedik Tüzüğü madde 5'te yeniden işlevlendirme müdahele sınırları belirtilmiştir. Yeniden işlevlendirmenin tarihi yapıda, tasarımın sınırının belirleyen tarihi verilerin korunması ile birlikte; yeni işlevin dış görünüşünü kesinlikle bozmaması gerekmektedir (Ahunbay 2009, Kuban 2000). Yeniden işlevlendirme veya yenileme yapılırken yapının, bütünlüğü, tipolojik yapısı, mekânsal ilişkilerinin zedelenmemesine dikkat edilmelidir.

Temizleme

Yapının genel etkisini bozan, tarihi ve estetik değer taşımayan eklerden arındırılması işlemidir.

Yapının uzun yaşamı boyunca, farklı dönemlerde değişen sanat akımlarınca yapılan ek ve bezemelerin kaldırılması temizleme işlemi değildir. Aksine yapıyı süreçten ayırarak, çağdaş koruma ilkelerine aykırı yapıya verilmiş bir zarardır (Ahunbay 2009).

Sadece muhdes eklerin temizliği gibi fiziksel temizliğin yanında yapı taşıyıcı sisteminde kullanılan taş ve ahşap elemanların, cephe elemanlarının, kalemişi ve süslemelerin vb. yüzey temizliği de bu kapsamdadır. Temizlenecek yüzeyde mekanik ya da kimyasal olarak uygulanacak temizlik yöntemi temizlik yapılacak yüzeyde denerek en uygun yöntem seçilmelidir (Ahunbay,2009).

Çağdaş ek

Çağdaş yaşam içerisinde tarihi yapıların yeniden kullanılabilmesi için gerekli ihtiyaçlara cevap verebilecek eklerle tasarlanması gerekmektedir.

Yeni ek yapılacak tarihi binada eklerin mümkün olduğunca bina ve çevresi ile uyumlu ancak tarihi yapıya egemen olmaması gerekmektedir. Bu uyum malzeme, biçimsel, duyarlı pasif bir uyum olabileceği gibi karşıtlığı vurgulayan ya da uyumu reddeden dinamik bir uyum da olabilir (Ahunbay 2009).

Yeniden Yapım/ Rekonstrüksiyon

Doğru biçim, özgün malzeme ve detayları takip ederek yeni taşıyıcı sistemle yitirilmiş olanı yeniden inşa etmek olarak tanımlanan yeniden yapım onarımdan kesin

çizgilerle ayrılmalıdır Restorasyon müdahalelerinden biri olan yeniden yapım, yapı ölçeğinde sınrlı kalarak zorunlu durumlarda koruma amacını aşmamalıdır (Eyüpgiller, Zakar, 2015).

Güvenilir kanıtların bulunmasına bağlı olan ve kültürel varlığın anlaşılabilirliğini artırmayı amaçlayan yeniden yapım Kanada Ettik Yasası' na göre (2000),bir kültürel varlığı yeniden yapmak üzere yapılan her şey olarak tanımlanmaktadır.

Hasol rekonstrüksiyonu Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğünde; bir kentin tümünün, bir parçasının ya da bir yapının özgün biçimiyle yeniden kurulması; yeniden inşa edilmesi, yeniden yapılması olarak tanımlamıştır.

Ahunbay'a göre tarihi yapının kütle ve mekânlarını sadece biçimsel olarak canlandırabilecek olan yeniden yapım sonucu yapılan bu kopyanın kültürel mirasın yerini alamayacağı ancak çok özel durumlarda kabul edilebilir (Ahunbay, 2009).

Ortaya çıkışından itibaren rekonstrüksiyon, tümüyle yok olmuş veya kısmi olarak hasar görmüş bir yapının özgün malzeme ile yeniden yapımı anlamına gelmektedir. Rekonstrüksiyon, koruma teknikleri açısından tartışmalı bir kavramdır.

4.4.2. Yapının Bugünkü Durumunun Değerlendirilmesi

Literatüre *Çorakçı Hanı* olarak geçmiş hanın günümüzde büyük bölümü yıkılarak yok olmuştur. Şahıs hanı olan yapının tapu kayıt bilgilerinden edinilen bilgiye göre Çorakçılar ailesine değil Ünsallar ailesine ait olduğu ortaya çıkmıştır. *Çorakçılar ve Ünsallar* olarak Aksaray'ın tanınmış iki ailesinin birbirleriyle evlilik sonucu ortaya çıkan akrabalık bağları nedeniyle hissedarların soy isminde *Çorakçı* adına rastlanmasının bu karışıklığın sebeplerinden olduğunu düşünülmektedir. Hanın banisi hakkında kesin bilgimiz yoktur ancak; söz konusu han soyadı kanunu öncesinde ***Osman oğlu Hacı Ahmet hanı*** *(Ölm. tarihi 1918-1919?)* olarak kayıtlara geçmiştir. Bu ailenin Soyadı kanunuyla birlikte *Ünsallar* adını aldığını yine tapu ve nüfus kayıtlarından öğrenilmiştir. Bu araştırma sonuncuda Hanın isimlendirilmesiyle ilgili bir belirsizlik ortaya çıkmıştır.

Hanın fonksiyonu ile ilgili bilgileri sözlü kaynaklardan ve vesikalardan öğrenilmektedir[2]. Şehir içi avlulu ticari hanlar grubuna dâhil edebileceğimiz hanın alt katında dükkânların ve ahır-samanlık, kahvehane gibi yardımcı birimlerin olduğunu, üst

[2] Prof. Dr. Bekir Deniz, ve Aksaraylı Avukat Bayram Aslaner ile sözlü görüşme,

katta ise konaklamaya hizmet edecek odalardan meydana geldiğini kaynaklardan öğrenmekteyiz (Konyalı,1974). Zamanla hanın üst katı yıkılmış, alt kat mekânları dükkân, lokanta olarak hizmet vermeye devam etmiştir. Farklı yıllardaki tapu kayıt bilgilerinde hanın mekânsal tanımlaması yapılmıştır. 1934 tarihli tapu suretinde yapı; "*fevkani 14 oda, mağaza* ve bir ahır ve samanlık bir miktar avluyu müştemil han" diye tarif edilmiştir. 1959 yılında aynı yapı, kâgir kahve ve 6 adet dükkân şeklinde tariflenmiştir (Ek-6). Konyalı İ.H. kitabında "*alt katında dükkânlar vardır. İkinci katı açık balkonlu konuk odaları vardır. Bu da son zamanlarda otel haline getirilmiştir.*" ifadelerine yer vermiştir.

4.4.2.1. Mimari özellikler

Yapının mimari özellikleriyle ilgili bilgileri Aksaray'ın eski resimlerinden ve hanı kullananlardan edinmekteyiz.

Günümüzde hanın plan şeması değişmiştir. İki parsel (1-15) üzerinde yer alan yapı topluluğu rölöve projesi üzerinden hareketle asıl hanın 15 parsel üzerinde olduğu anlaşılmıştır. 1 parsel üzerindeki dükkânların bu parselin belediye tarafından yol fazlası olarak satılması sonrasında yapılmış olduğu bilinmektedir (Ek-7). Özgün han kalıntıları yeşil renkle, sonradan yapılan eklentiler mavi renkle gösterilmiştir.

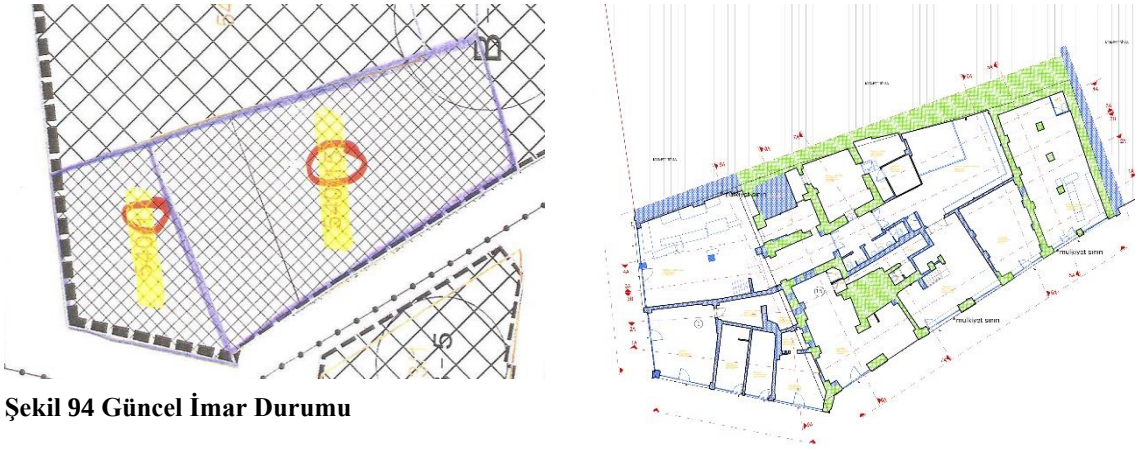

Şekil 94 Güncel İmar Durumu

Şekillerde görüldüğü gibi han kuzey, güney ve batı yönde U planlı olarak inşa edilmişti. Ortada bir avlu etrafında dükkânlar ve diğer mekânlar dizilmiştir. Doğusunda ve güneyinde komşu binalar olan hanın iki cephesi yola bakmaktadır. Doğusundaki binalar kâgir ve tek katlı olarak inşa edilmiştir. Hanın kuzey cephesi önündeki alan eskiden buğday pazarı olarak bilinen yerdir. Buğday pazarının da kuzey doğusunda Aksaray Ulu Cami ve avlusu bulunmaktadır. Şehrin ticari hayatının en önemli

bölgesinde yer alan Hanın; çevresinde dükkânlar ve başka hanlarla birlikte konumlanmış olduğu aşikârdır.

4.4.2.2. Yapısal durum

Çorakçı Han olarak bilinen yapı kesme taş malzemeden iki katlı ve kagir olarak inşa edilmiştir. Ancak günümüzde hanın üst katı tamamen yıkılmış durumdadır.

Şekil 95 Güney avlu duvarı mevcut durumu

Şekil 96 Hanın Eski Fotoğrafı

4.4.2.3. Çevresel faktörler

Anadolu Selçuklu dönemi iç kale sınırları içinde kalan yapı Aksaray'ın tarihi dokusunun merkezinde yer alan bir noktasıdır. Maalesef ki tarihi kent merkezlerinde yer alan yapıların sürekli ve hızlı değişime maruz kalması kaçınılmaz sondur. Zaman içindeki, değişen yollar bitişik nizamda yapılan komşu binalar, zemin kotlarının yükselmesi gibi değişimler tarihi yapıları ve yakın çevresini olumsuz bir şekilde etkilemiştir.

Tarihi yapıların restorasyonu ve özgünleştirme çabaları, bu faktörler yüzünden sekteye uğramaktadır.

4.4.2.4. Sosyal ve kültürel faktörler

Günümüzde ilerleyen teknolojik gelişme ve değişmeler günümüzde insanların ihtiyaçlarının değişmesine neden olmuştur. Bu ihtiyaçlar arz talep dengelerini de değiştirirken o şehrin ticari alanlarının ve faaliyetlerinin değişmesine ve çeşitlenmesine neden olmuştur.

“Çorak” üretimi ve satışının Çorakçı Handa artık yapılmaması, dükkânların telefoncu, manifaturacı, eczane, bilet satış ofisleri olarak kullanılmaya başlanması bu değişme güzel bir örnektir. Bu fonksiyon değişiklikleri tarihi yapılarda mimari değişiklikleri de beraberinde getirmiştir.

4.4.3. Aksaray Çorakçı Hanı Restorasyon Yaklaşımı

Nairobi Kararları’na (1976) göre, ‘Her tarihi alan ve çevresi, özel karakteri ve dengesi, onu oluşturan parçaların birbiriyle kaynaşmasına bağlı olan yapılar, mekansal organizasyon ve çevresi kadar insan faaliyetlerini de içeren bir bütün olarak görülmelidir. Bütün geçerli öğeleri, insan etkileri de dahil olmak üzere ne kadar yakın olursa olsunlar, bütüne oranla göz ardı edilemeyecek olan bir anlam taşırlar’(Ahunbay, 2009). Bu bağlamda restorasyon yapı ve onun çevresi ölçeğinde incelenmelidir.

Restorasyon yaklaşımında iki öneri üzerinde durulmuştur. İlk olarak eldeki veriler ışığında yapının mevcut kalıntıları korunarak sağlamlaştırma ve temizlik gibi genel restorasyon ilkelerine de bağlı kalınarak 540 ada 1 parsel ile birlikte çağdaş ek yapılması yaklaşımı benimsenmiştir.

4.4.4. Yeni İşlev

İşlevsiz kalma sonucu zamanla terk edilen her yapı (zaviye, medrese, cami, türbe, kervansaray vb.) yıkılmaya mahkûmdur. Bedesten, şehir içi han, çarşı gibi yapılar işlevsel sürekliliği olduğu için günümüze en çok değişerek gelen yapılar olmuştur. Kullanım amacı değişse bile ticari yapıların fonksiyonel kimliği değişmez.

Günümüzde de Bankalar Caddesi olarak isimlendirilen ticaret merkezi konumunda olmasından dolayı yapıya yeni işlev önerilmemiştir. Han’ın dükkân bazında günümüz kullanım ve konfor şartlarına göre yenilenmesi önerilmiştir.

Kalorifer tesisatı, elektrik ve sıhhi tesisat gibi gereklilikler günümüz malzeme ve detayları ile sökülebilir tarzda yapılacaktır. Çağdaş ek elemanlarına geçmişe aitmiş gibi imaj verilmeyecek mevcut kalıntılarla uyumlu bir biçimde yapılacaktır.

4.4.5. Mekân Kullanımı

Arşiv ve sözlü kaynaklardan edinilen bilgilere göre hanın birimleri eskiden ahır samanlık, kahvehane, 14 oda, mağaza olarak kullanılmaktaydı. Çalışmanın tespit

aşamasında hanın birimlerinin kullanım amaçlarının değiştiği; lokanta, mağaza, restoran, eczane, bilet satış ofisleri olarak kullanıldığı görülmüştür.

Rekonstrüksiyon projesi sonunda hanın ticari fonksiyonu değiştirilmeden kullanım amacı dükkân kafe ve restoran olarak yeniden düzenlenmiştir. Ancak mülkiyeti ve kullanım hakkı değişime açık olan hanın mekânlarının ilerleyen zamanlarda bu kullanım amaçları dışına çıkmasının muhtemel olduğu unutulmamalıdır.

4.4.6. Restorasyon Aşamaları

Restorasyon öneri projesinde ilk olarak yapıya eklenen muhdes eklerin detaylıca tespit edilip özgün yapıdan ayıklanması planlanmıştır ve yapılan temizliğe göre restorasyon projesinin yenilenmesi düşünülmüştür.

Çorakçı Han'ın rölöve ve restitüsyon projelerinin Konya Tabiat Varlıkları Koruma Kurul'unca alınan kararda çağdaş ek yaklaşımı kabul edilmemiş; restorasyon yaklaşımı olarak yapının tamamlanması kararına varılmıştır. Bu kararın verilmesinde: Çorakçı Han'ın ticari merkezde günümüze gelen tek han örneği olması nedeniyle biçimsel olarak da olsa gelecek nesillere aktarılması gerekçe gösterilmiştir. 11.01.2019 tarihli 5854 sayılı karada restorasyon yaklaşımı olarak tamamlanma kararının çıkması ve yapılan temizlik sırasında yapının büyük bir kısmının strüktürünün yıkılmış olması, mevcut kalıntılarındaki yapı malzemesinin çürümüş olması ve statik açısından riskli olması gibi tüm bu nedenlerle 28.06.2019 tarihli 6200 sayılı kararda rekonstrüksiyon yapılması kararlaştırılmıştır (EK-7).

Alt katta mevcut kalıntılar doğrultusunda kesinleşen plan şeması ve görsellerle bilinen cephe düzeni ve cephe elemanları aslına uygun olarak rekonstrüksiyon projesinde gösterilmiştir. Yıkım sırasında plan ve cephe elemanları restitüsyona uygun olarak ortaya çıkmış ve rekonstrüksiyona kaynak teşkil etmiştir. Ancak tamamı yıkılmış olan hanın üst katı plan şemasına dair bilgilerimiz sınırlıdır. Karşılaştırmalı çalışmalar ve ihtiyaçlar doğrultusunda üst kat planı şekillenmiştir.

Genel itibariyle hanın cephe düzeni aynen uygulanmış Aksaray'ın hava fotoğrafları ve hanın eski fotoğrafları ışığında üst örtü sistemi kırma çatılı ve alaturka kiremit kaplamalı olarak rekonstrüksiyon projesine yansıtılmıştır. Rekonstrüksiyon projesinde o günün malzeme ve tekniğinin günümüz yönetmeliklerine göre aynen uygulanması zorluğu, gibi sebeplerle han günümüz teknoloji ve malzemesi ile betonarme taşıyıcı sistemli inşa edilerek özgün görünümünü sağlayacak şekilde taş kaplama yapılması önerilmiş ve kabul edilmiştir.

Şekil 98 Kuzey Cephe Taş Eliböğründe

Şekil 97 Kuzey Cephe Giriş Kapısı Kemeri

Yıkım sırasında tespit ettiğimiz birçok Mimari unsurun aynı şekilde ortaya çıktığı görülmüş ve fotoğraflarla da belgelenmiştir. Ancak hanın doğuda komşu parsele doğru devam ettiği düşüncesinin yanlış olduğu komşu duvarın hemen han duvarının bitişiğine yapıldığı anlaşılmıştır.

Bu projeler doğrultusunda yeniden yapılacak hanın inşaatı halen devam etmektedir.

Şekil 100 Han Duvarı ve Komşu Duvarı

Şekil 99 Kuzey Duvarı Tonoz Atkı Kemerleri

Şekil 101 Kuzey Cephe Nişe Çevrilen Pencereler

PAFTA NO: 01

Ö:1/100

1-1 KESİTİ

2-2 KESİTİ

3-3 KESİTİ

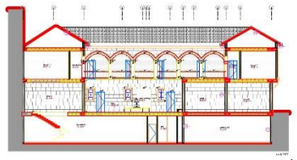

4-4 KESİTİ

ŞEMATİK KESİTLER Ö:1/200

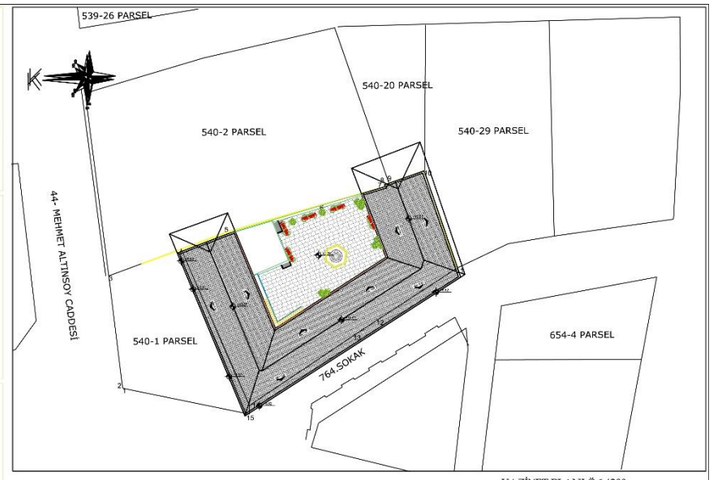

VAZİYET PLANI Ö:1/200

ZEMİN KAT KOORDİNAT PLANI Ö:1/200

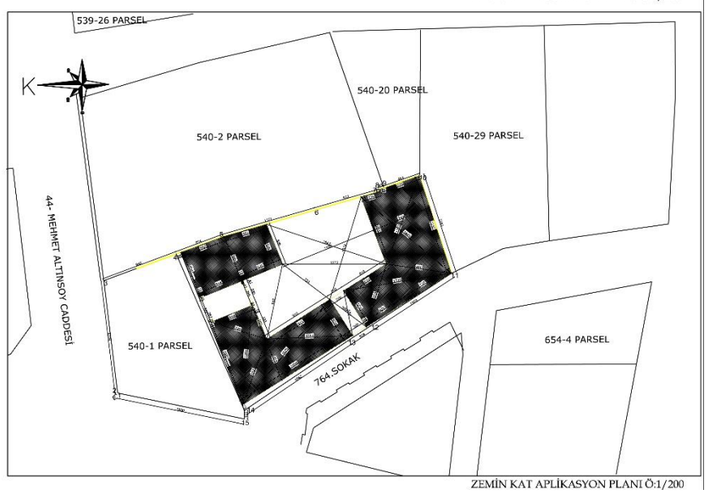

ZEMİN KAT APLİKASYON PLANI Ö:1/200

ARSA KOORDİNATLARI

1	Y=589833.6300	X=4249288.4900
2	Y=589833.7700	X=4249288.5700
3	Y=589847.4300	X=4249290.2600
4	Y=589850.7300	X=4249281.3900
5	Y=589852.8700	X=4249275.6400
6	Y=589856.1700	X=4249264.3900
7	Y=589858.4100	X=4249256.4900
8	Y=589858.6800	X=4249256.5700
9	Y=589858.8400	X=4249255.9200
10	Y=589860.3600	X=4249251.5500
11	Y=589848.3800	X=4249247.8100
12	Y=589842.0000	X=4249257.4000
13	Y=589840.1800	X=4249263.2300
14	Y=589831.5300	X=4249273.0100
15	Y=589830.4800	X=4249273.0100

BİNA KOORDİNATLARI

B1	Y=589844.9244	X=4249278.4144
B2	Y=589850.8852	X=4249280.8296
B3	Y=589852.8242	X=4249275.8197
B4	Y=589854.3578	X=4249270.3154
B5	Y=589849.4785	X=4249268.3424
B6	Y=589847.4623	X=4249273.1922
B7	Y=589847.0799	X=4249273.0373
B8	Y=589846.9875	X=4249273.3154
B9	Y=589847.3500	X=4249273.4700
B10	Y=589845.4883	X=4249278.2739
B11	Y=589845.0412	X=4249278.1255
B12	Y=589840.7220	X=4249259.7600
B13	Y=589838.2090	X=4249273.3528
B14	Y=589842.4956	X=4249277.4303
B15	Y=589842.8118	X=4249277.1435
B16	Y=589842.3951	X=4249277.0560

B17	Y=589844.3366	X=4249272.2925
B18	Y=589841.5533	X=4249272.3396
B19	Y=589844.6657	X=4249272.0615
B20	Y=589844.4491	X=4249271.9743
B21	Y=589840.2598	X=4249270.2805
B22	Y=589845.1373	X=4249262.5435
B23	Y=589841.7885	X=4249258.0682
B24	Y=589846.7073	X=4249260.8539
B25	Y=589849.4974	X=4249255.6273
B26	Y=589857.7104	X=4249258.7200
B27	Y=589858.3707	X=4249256.4364
B28	Y=589858.8303	X=4249256.4810
B29	Y=589858.7988	X=4249255.9078
B30	Y=589860.2994	X=4249251.5843
B31	Y=589848.3570	X=4249247.8490
B32	Y=589844.4241	X=4249253.8871
B33	Y=589842.1507	X=4249257.4938

HAFRİYAT HESABI:

YAPILACAK İNŞAAT HAFRİYAT ALANI:492.75 m²

YAPILACAK İNŞAAT HAFRİYAT DERİNLİĞİ:4.10 m

YAPILACAK İNŞAAT HAFRİYAT :2020.275 m³

DOLGU HESABI:

YAPILACAK DOLGU ALANI:0.00 m²

EMSAL HESABI :

ZEMİN KAT:303.23 m²

1. KAT:230.00 m²

EMSALE ESAS ALAN TOPLAM:533.23 m²

NOT-1: İksa duvarı detayları ve hesapları statik projede beirtilecektir.

540 ADA 1 PARSEL PLAN ŞEKİLLİ METREKARE CETVELİ

BODRUM KAT	1 no'lu Mahal Eki	74.98 m²		
	3 no'lu Mahal Eki	92.33 m²		
	4 no'lu Mahal Eki	27.15 m²		
	5 no'lu Mahal Eki	95.34 m²		
	6 no'lu Mahal Eki	174.48 m²		
	Ortak Alanlar	98.32 m²		
	TOPLAM:			492.60 m²
ZEMİN KAT	1 no'lu Mahal	10.75 m²		
	2 no'lu Mahal	50.07 m²		
	3 no'lu Mahal	77.85 m²		
	4 no'lu Mahal	99.45 m²		
	5 no'lu Mahal	28.63 m²		
	6 no'lu Mahal	96.46 m²		
	Ortak Avlu	189.63 m²		
	TOPLAM:			492.74 m²
1. KAT	7 no'lu Mahal	26.69 m²		
	8 no'lu Mahal	55.61 m²		
	9 no'lu Mahal	55.03 m²		
	10 no'lu Mahal	93.44 m²		
	11 no'lu Mahal	73.26 m²		
	Kat Holü	129.95 m²		
	TOPLAM:			355.98 m²
	TOPLAM:			1341.32 m²

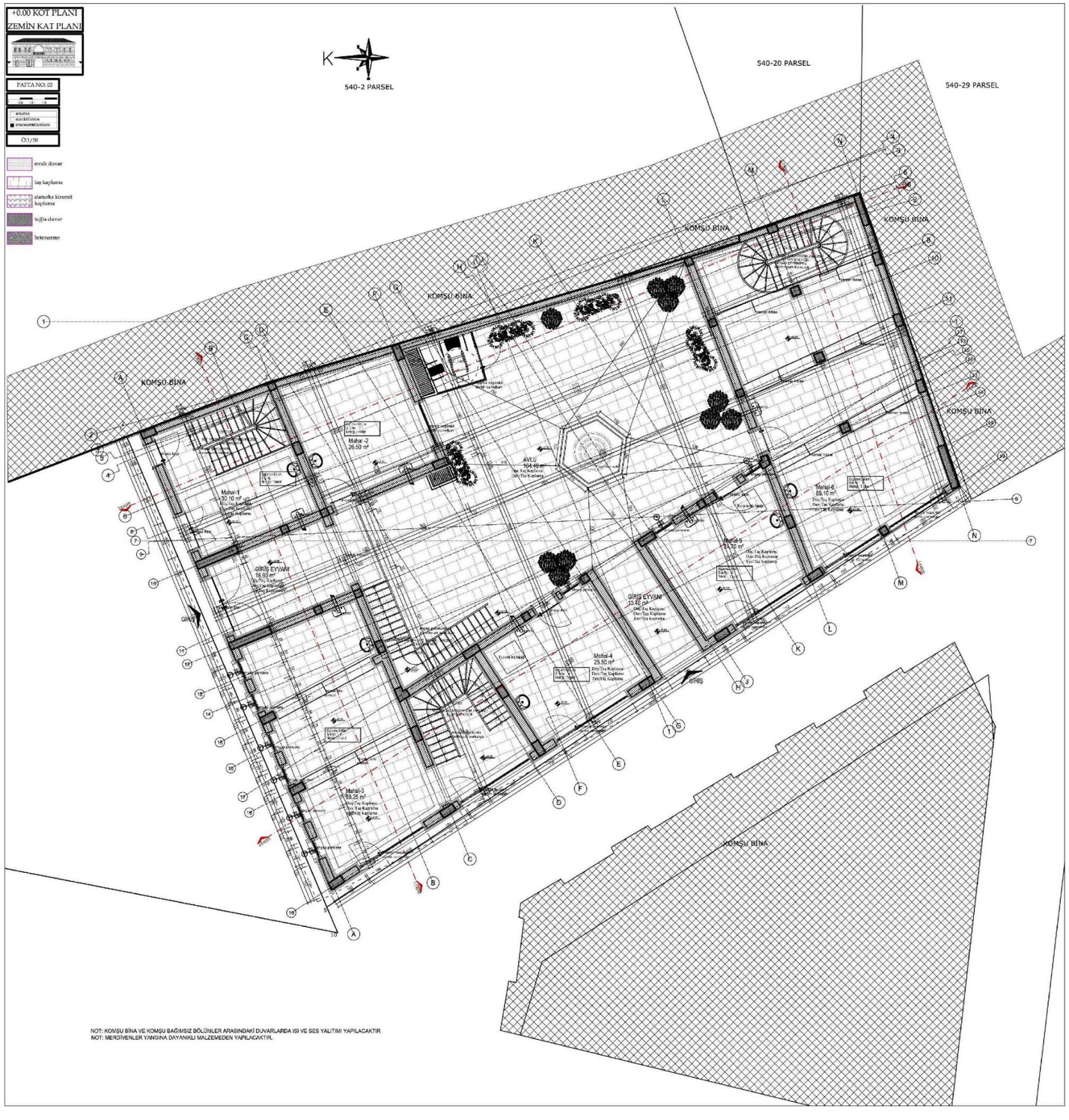
+0.00 KOT PLANI
ZEMİN KAT PLANI
PAFTA NO: 02
Ö:1/50
sıvalı duvar
taş kaplama
alaturka kiremit kaplama
tuğla duvar
betonarme
K
540-2 PARSEL
540-20 PARSEL
540-29 PARSEL
KOMŞU BİNA
KOMŞU BİNA
KOMŞU BİNA
KOMŞU BİNA
KOMŞU BİNA
Mahal-1
30.10 m²
Mahal -2
26.50 m²
AVLU
104.40 m²
Mahal-6
69.10 m²
Mahal-5
24.70 m²
GİRİŞ EYVANI
16.90 m²
GİRİŞ EYVANI
19.40 m²
Mahal-4
25.50 m²
Mahal-3
69.25 m²
GİRİŞ
GİRİŞ
GİRİŞ
NOT: KOMŞU BİNA VE KOMŞU BAĞIMSIZ BÖLÜMLER ARASINDAKİ DUVARLARDA ISI VE SES YALITIMI YAPILACAKTIR
NOT: MERDİVENLER YANGINA DAYANIKLI MALZEMEDEN YAPILACAKTIR.

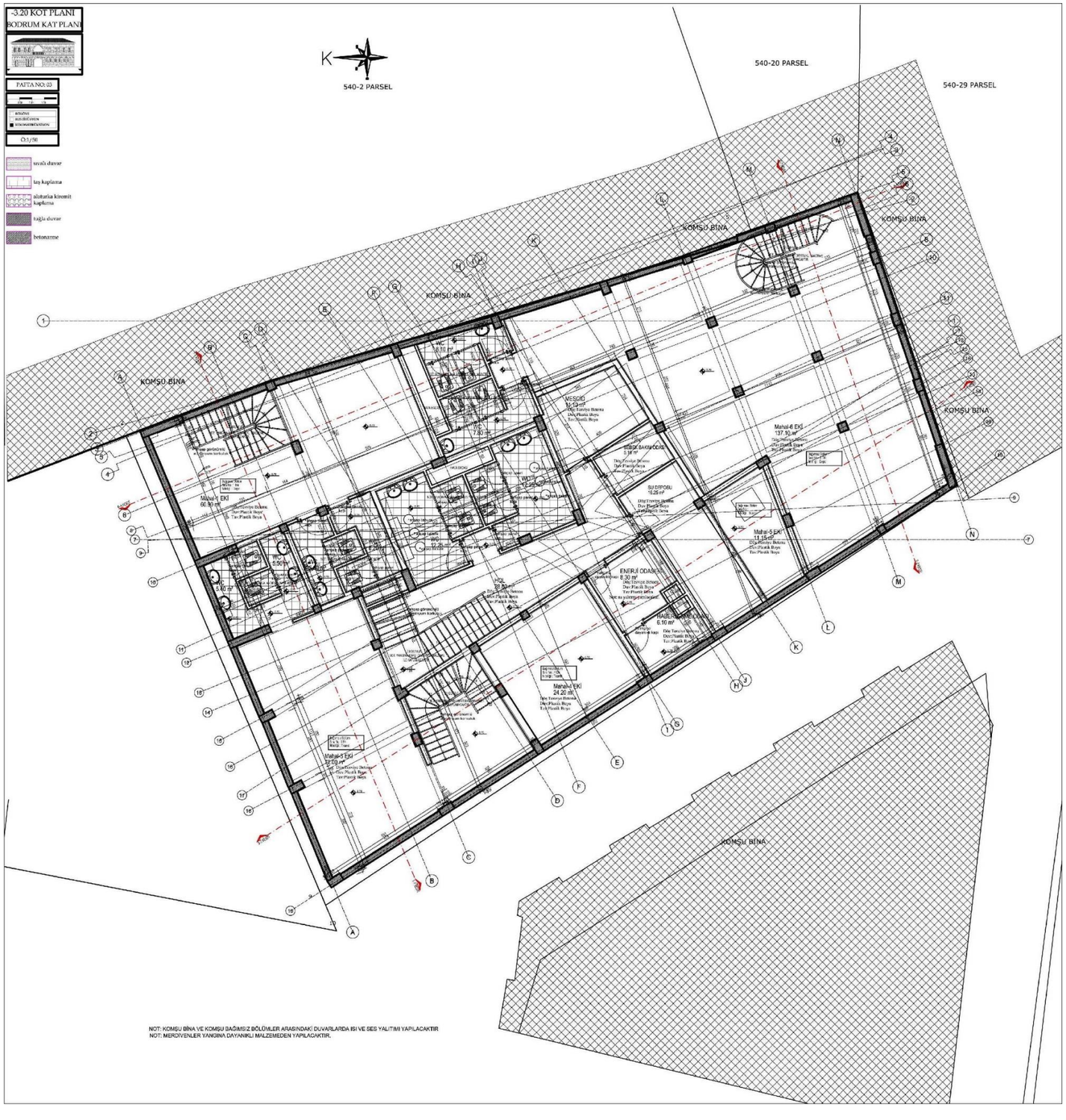
-3.20 KOT PLANI
BODRUM KAT PLANI
PAFTA NO: 03
Ö:1/50
uvalı duvar
taş kaplama
alaturka kiremit kaplama
tuğla duvar
betonarme
K
540-2 PARSEL
540-20 PARSEL
540-29 PARSEL
KOMŞU BİNA
KOMŞU BİNA
KOMŞU BİNA
KOMŞU BİNA
KOMŞU BİNA
MESCİD
Mahal-6 EKİ
137.10 m²
Mahal-1 EKİ
60.80 m²
Mahal-5 EKİ
11.15 m²
ENERJİ ODASI
8.30 m²
Mahal-4 EKİ
24.20 m²
Mahal-3 EKİ
12.00 m²
NOT: KOMŞU BİNA VE KOMŞU BAĞIMSIZ BÖLÜMLER ARASINDAKİ DUVARLARDA ISI VE SES YALITIMI YAPILACAKTIR
NOT: MERDİVENLER YANGINA DAYANIKLI MALZEMEDEN YAPILACAKTIR.

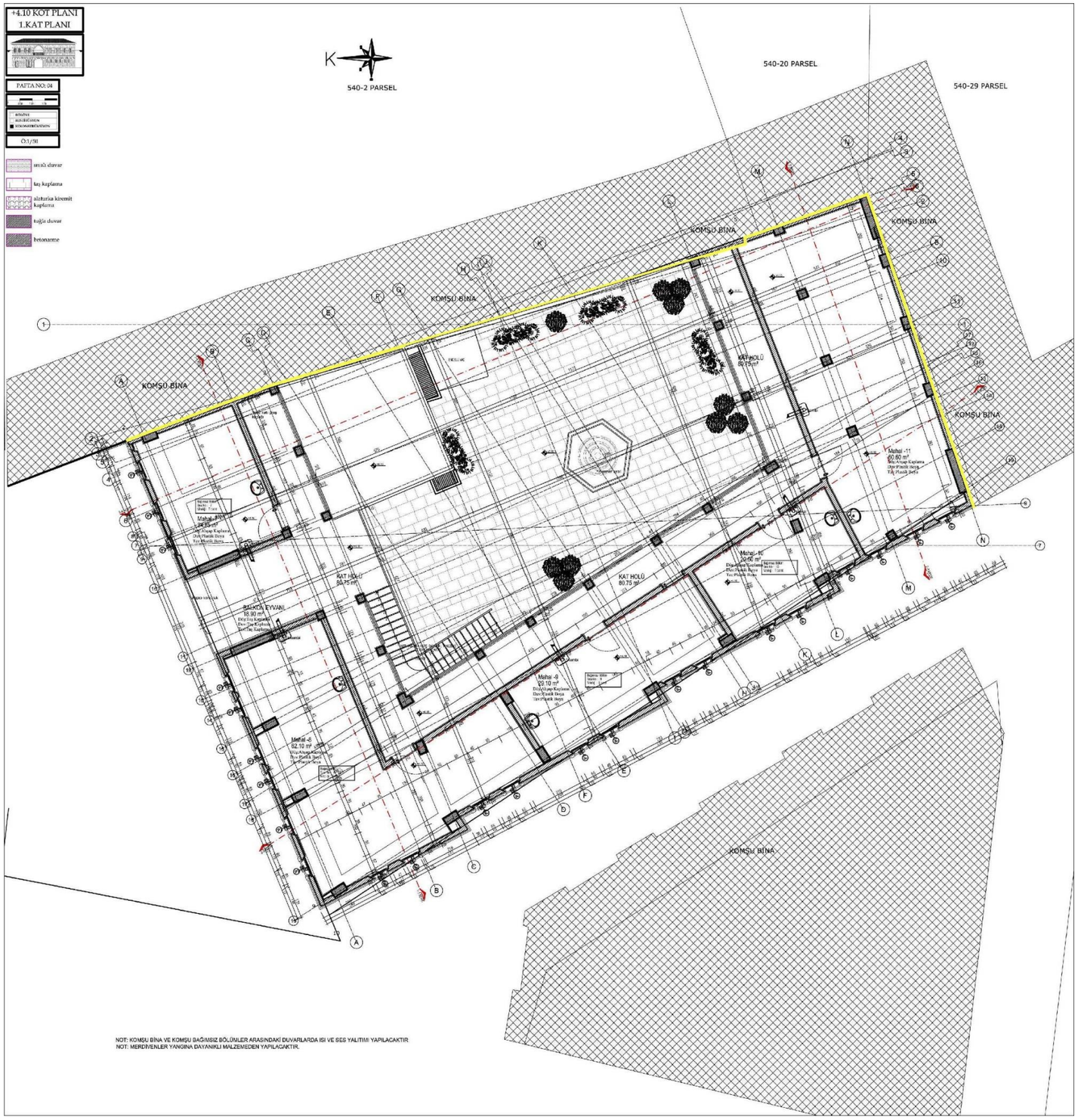
+4.10 KOT PLANI
1.KAT PLANI
PAFTA NO: 04
Ö:1/50
ahşap duvar
taş kaplama
alüminyum kiremit kaplamalı
tuğla duvar
betonarme
K
540-2 PARSEL
540-20 PARSEL
540-29 PARSEL
KOMŞU BİNA
KOMŞU BİNA
KOMŞU BİNA
KOMŞU BİNA
KOMŞU BİNA
KOMŞU BİNA
KAT HOLÜ
80.75 m²
KAT HOLÜ
80.75 m²
KAT HOLÜ
80.75 m²
BALKON EYVANI
18.90 m²
Mahal -11
60.60 m²
Mahal -10
60.60 m²
Mahal -9
59.10 m²
Mahal -8
62.10 m²
NOT: KOMŞU BİNA VE KOMŞU BAĞIMSIZ BÖLÜMLER ARASINDAKİ DUVARLARDA ISI VE SES YALITIMI YAPILACAKTIR
NOT: MERDİVENLER YANGINA DAYANIKLI MALZEMEDEN YAPILACAKTIR.

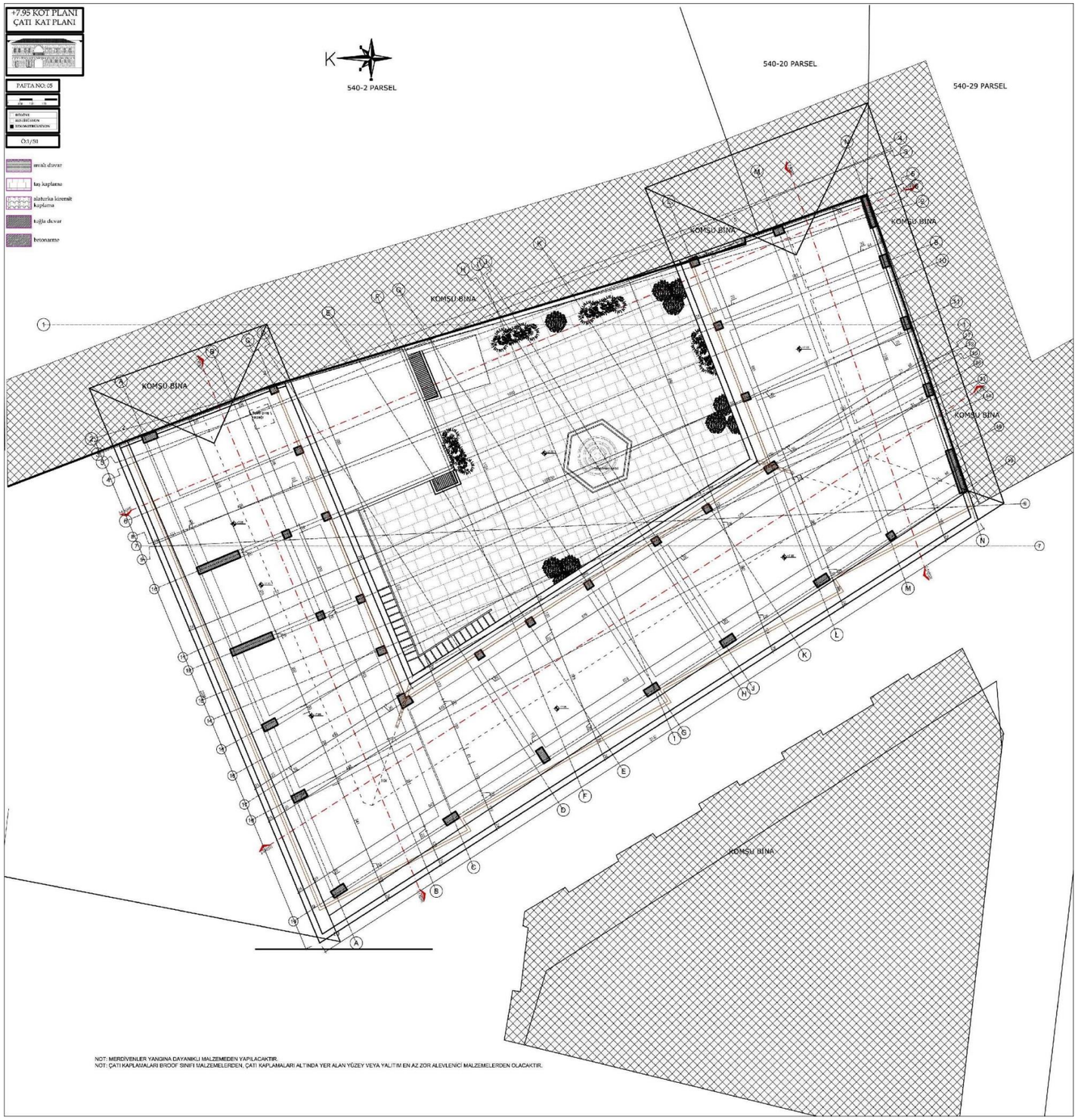
+7.95 KOT PLANI
ÇATI KAT PLANI
PAFTA NO: 05
Ö1/50
ahşap duvar
taş kaplama
alaturka kiremit kaplama
tuğla duvar
betonarme
K
540-2 PARSEL
540-20 PARSEL
540-29 PARSEL
KOMŞU BİNA
KOMŞU BİNA
KOMŞU BİNA
KOMŞU BİNA
KOMŞU BİNA
KOMŞU BİNA
NOT: MERDİVENLER YANGINA DAYANIKLI MALZEMEDEN YAPILACAKTIR.
NOT: ÇATI KAPLAMALARI BROOF SINIFI MALZEMELERDEN, ÇATI KAPLAMALARI ALTINDA YER ALAN YÜZEY VEYA YALITIM EN AZ ZOR ALEVLENİCİ MALZEMELERDEN OLACAKTIR.

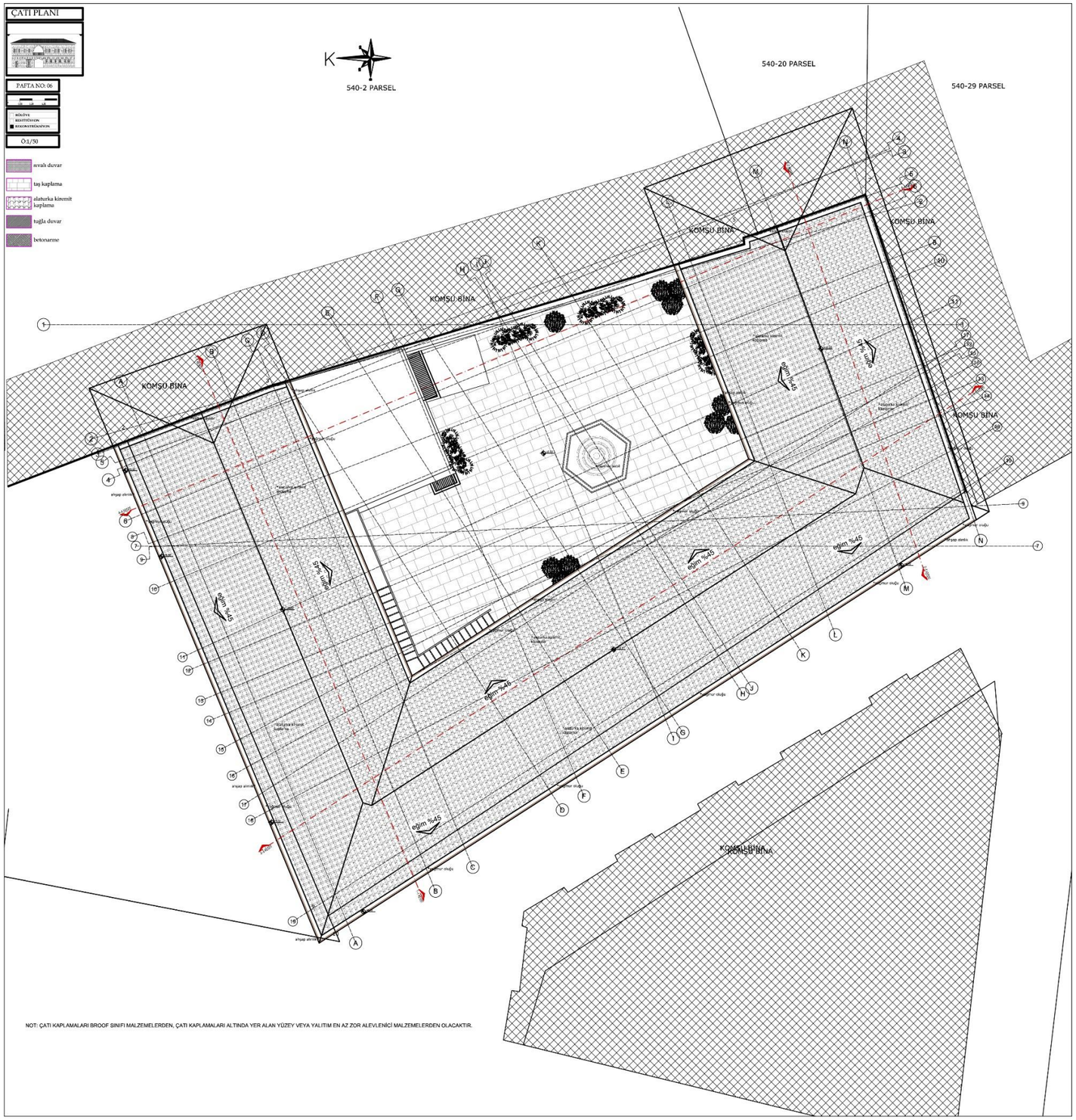
ÇATI PLANI
PAFTA NO: 06
Ö1/50
sıvalı duvar
taş kaplama
alaturka kiremit kaplama
tuğla duvar
betonarme
K
540-2 PARSEL
540-20 PARSEL
540-29 PARSEL
KOMŞU BİNA
KOMŞU BİNA
KOMŞU BİNA
KOMŞU BİNA
KOMŞU BİNA
KOMŞU BİNA
eğim %45
eğim %45
eğim %45
eğim %45
eğim %45
eğim %45
NOT: ÇATI KAPLAMALARI BROOF SINIFI MALZEMELERDEN, ÇATI KAPLAMALARI ALTINDA YER ALAN YÜZEY VEYA YALITIM EN AZ ZOR ALEVLENİCİ MALZEMELERDEN OLACAKTIR.

KESİTLER

PAFTA NO: 07

0 0.50 1.00 1.50

RÖLÖVE
RESTİTÜSYON
REKONSTRÜKSİYON

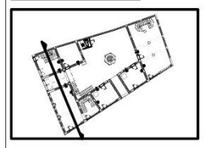

sıvalı duvar

taş kaplama

alaturka kiremit kaplama

tuğla duvar

betonarme

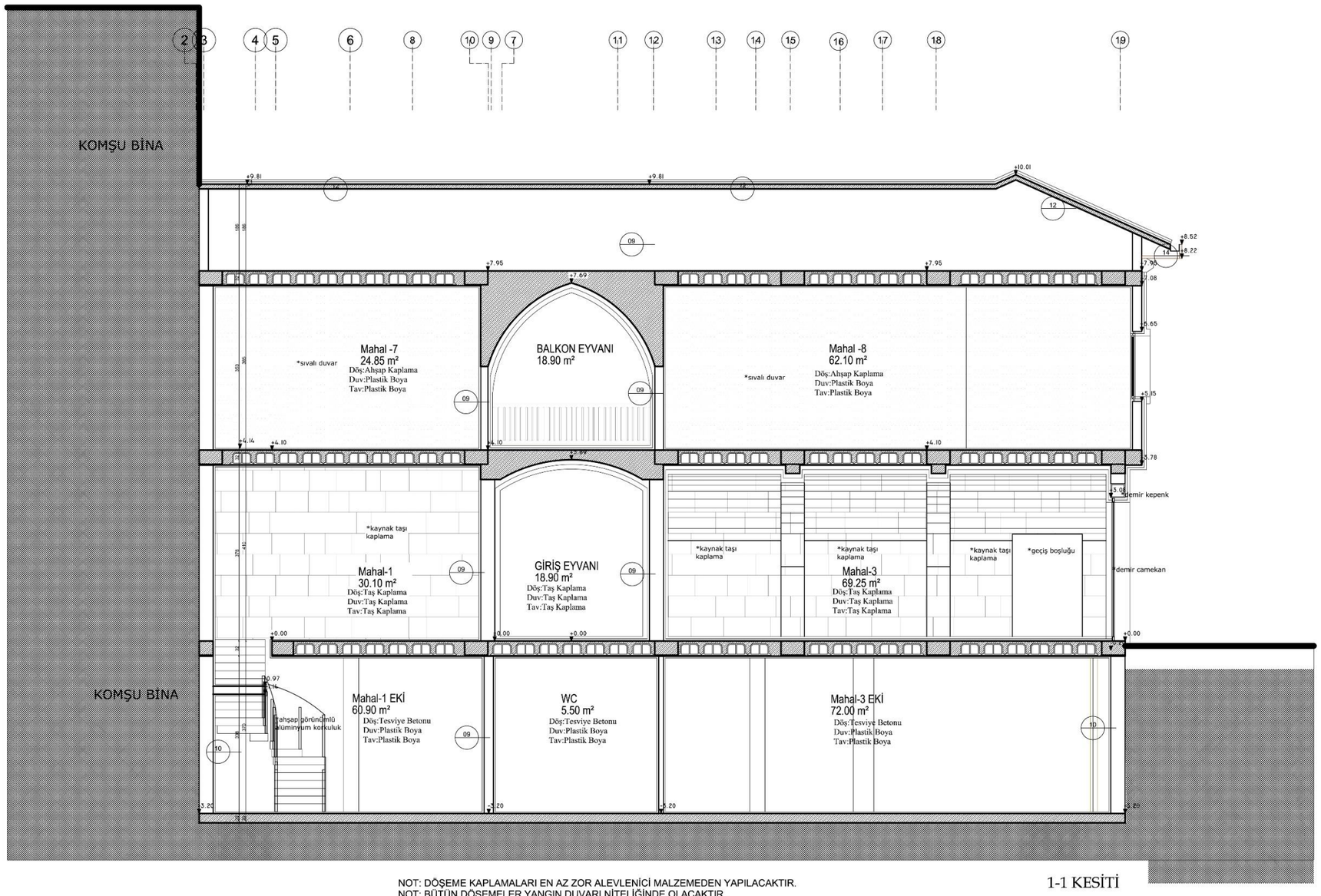

NOT: DÖŞEME KAPLAMALARI EN AZ ZOR ALEVLENİCİ MALZEMEDEN YAPILACAKTIR.
NOT: BÜTÜN DÖŞEMELER YANGIN DUVARI NİTELİĞİNDE OLACAKTIR.
NOT: TEMEL ve TAŞIYICI SİSTEM DETAYLARI İÇİN STATİK PROJE BAZ ALINACAKTIR.

1-1 KESİTİ

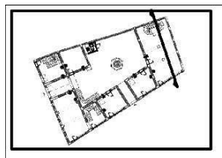

sıvalı duvar

taş kaplama

alaturka kiremit kaplama

tuğla duvar

betonarme

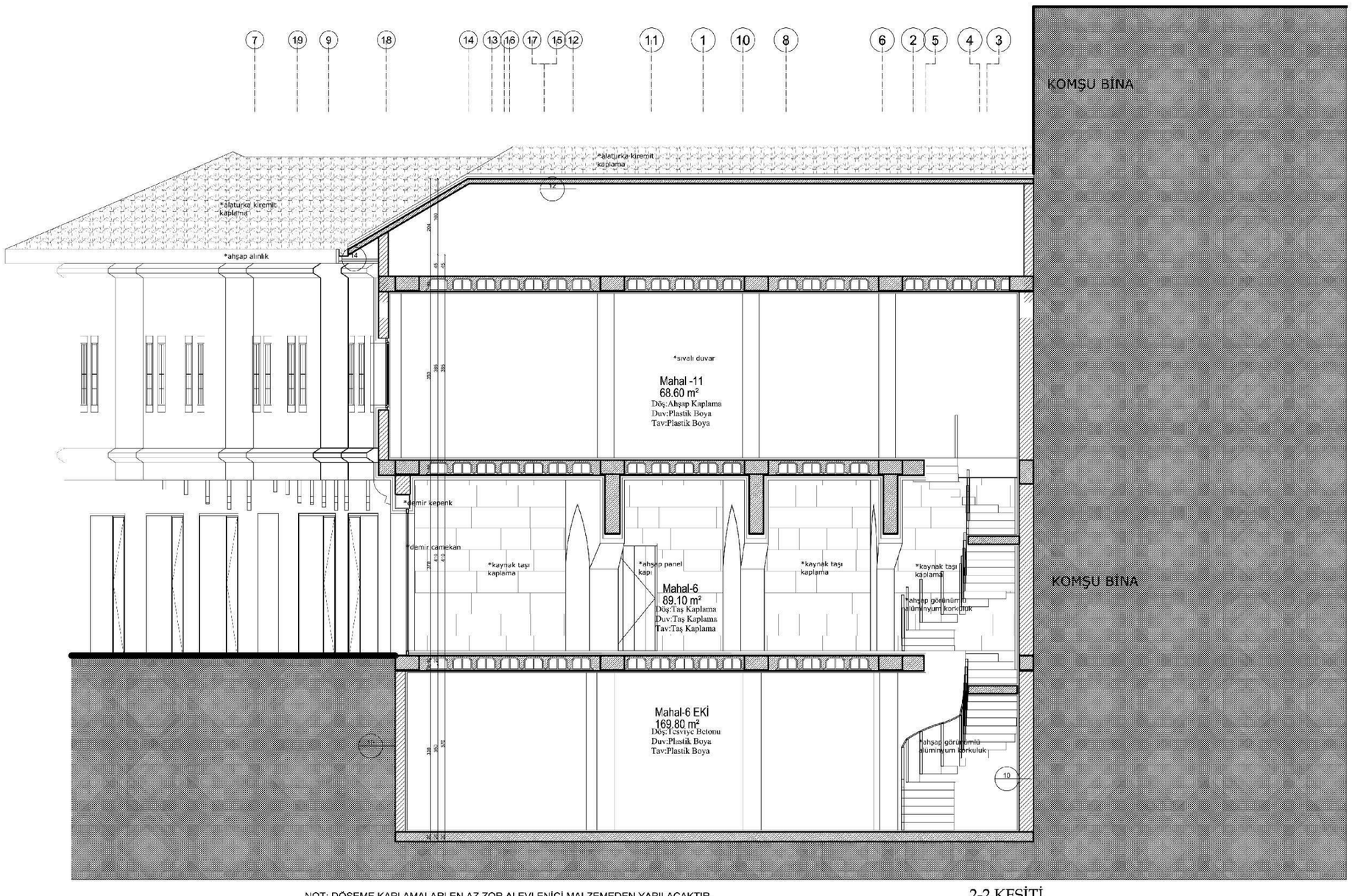

NOT: DÖŞEME KAPLAMALARI EN AZ ZOR ALEVLENİCİ MALZEMEDEN YAPILACAKTIR.
NOT: BÜTÜN DÖŞEMELER YANGIN DUVARI NİTELİĞİNDE OLACAKTIR.
NOT: TEMEL ve TAŞIYICI SİSTEM DETAYLARI İÇİN STATİK PROJE BAZ ALINACAKTIR.

2-2 KESİTİ

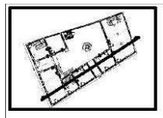

sıvalı duvar
taş kaplama
alaturka kiremit kaplama
tuğla duvar
betonarme

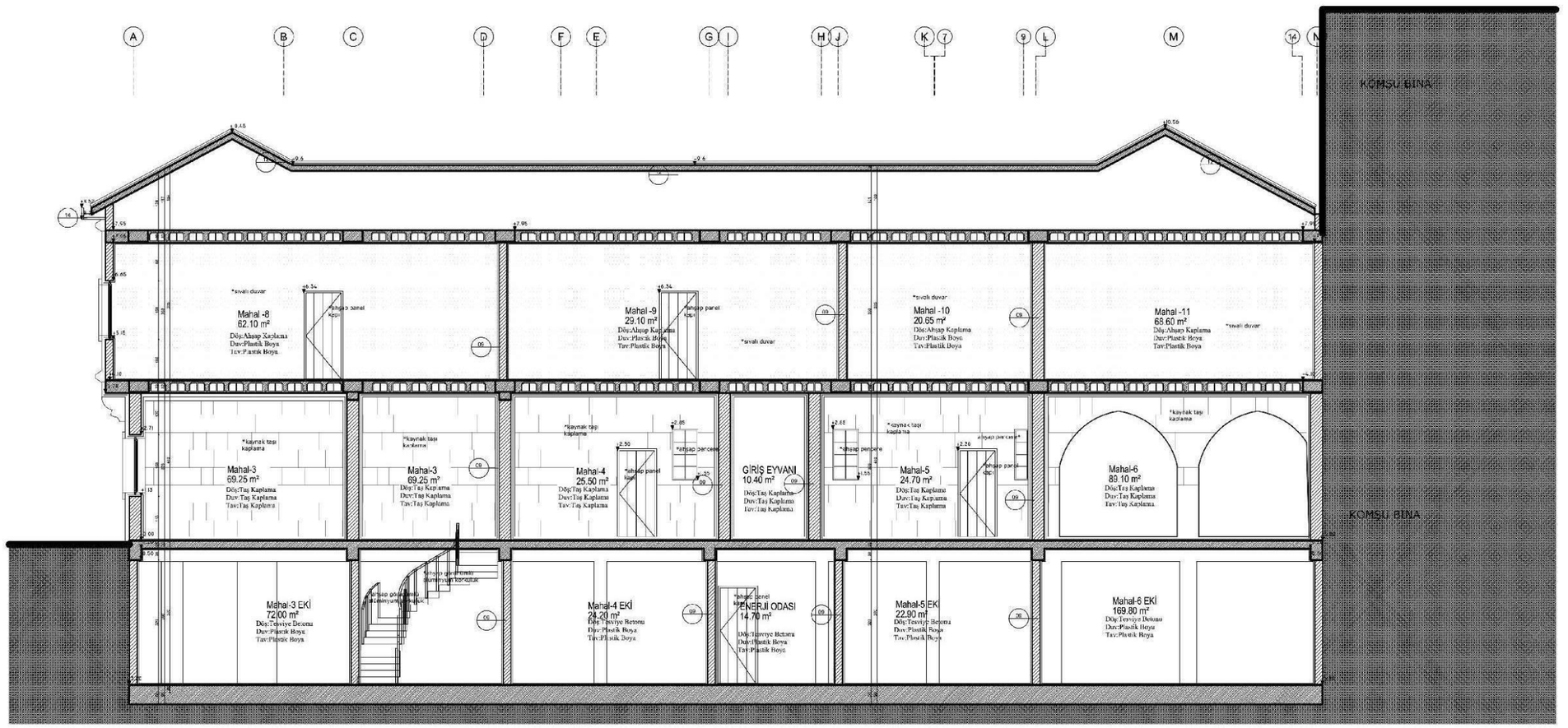

NOT: DÖŞEME KAPLAMALARI EN AZ ZOR ALEVLENİCİ MALZEMEDEN YAPILACAKTIR.
NOT: BÜTÜN DÖŞEMELER YANGIN DUVARI NİTELİĞİNDE OLACAKTIR.
NOT: TEMEL ve TAŞIYICI SİSTEM DETAYLARI İÇİN STATİK PROJE BAZ ALINACAKTIR.

3-3 KESİTİ

sıvalı duvar

taş kaplama

alaturka kiremit kaplama

tuğla duvar

betonarme

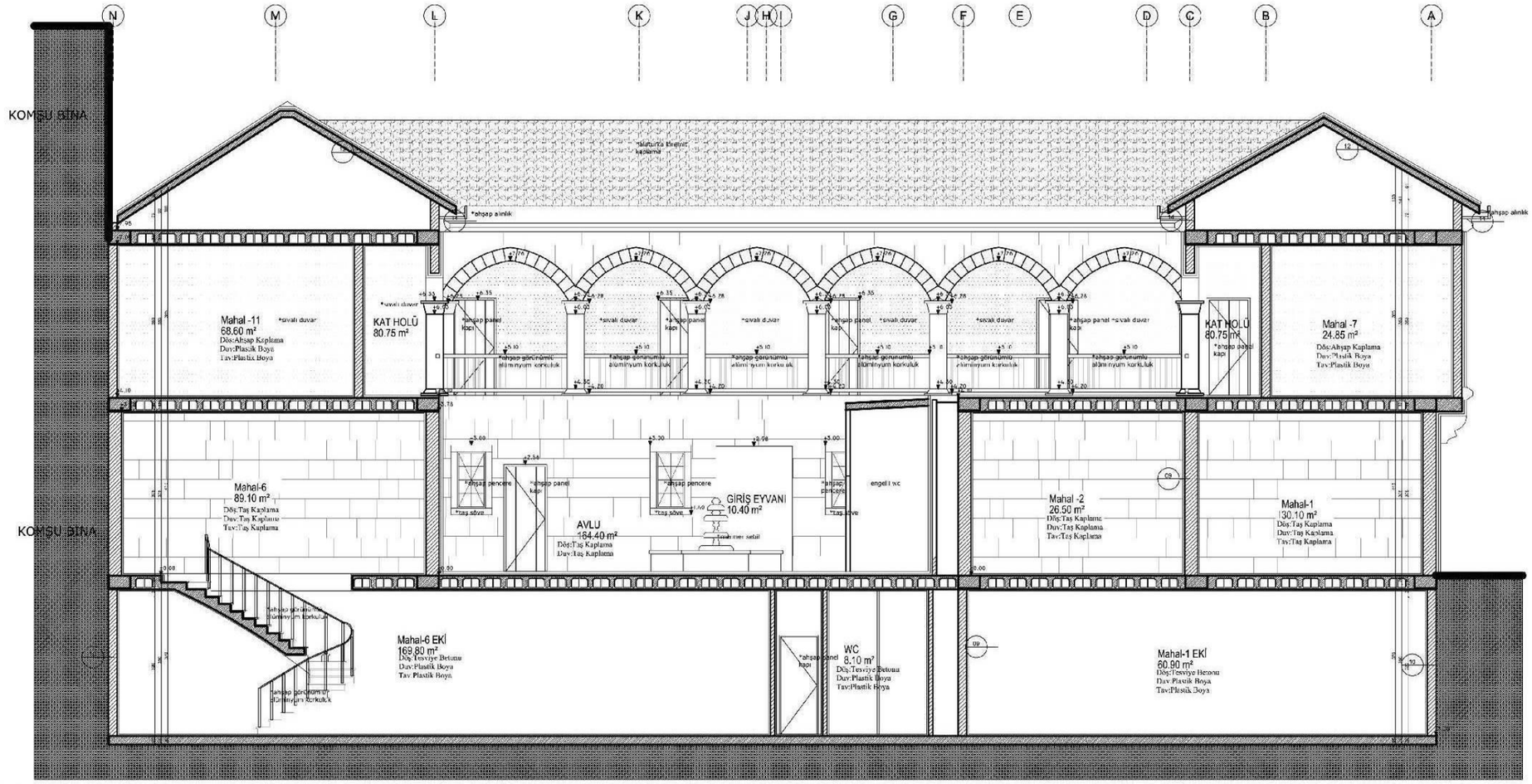

NOT: DÖŞEME KAPLAMALARI EN AZ ZOR ALEVLENİCİ MALZEMEDEN YAPILACAKTIR.
NOT: BÜTÜN DÖŞEMELER YANGIN DUVARI NİTELİĞİNDE OLACAKTIR.
NOT: TEMEL ve TAŞIYICI SİSTEM DETAYLARI İÇİN STATİK PROJE BAZ ALINACAKTIR.

4-4 KESİTİ

GÖRÜNÜŞLER

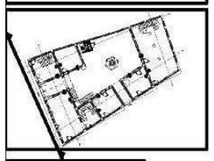

PAFTA NO: 08

RÖLÖVE
RESTİTÜSYON
REKONSTRÜKSİYON

Ö:1/50

sıvalı duvar

taş kaplama

alaturka kiremit kaplama

tuğla duvar

betonarme

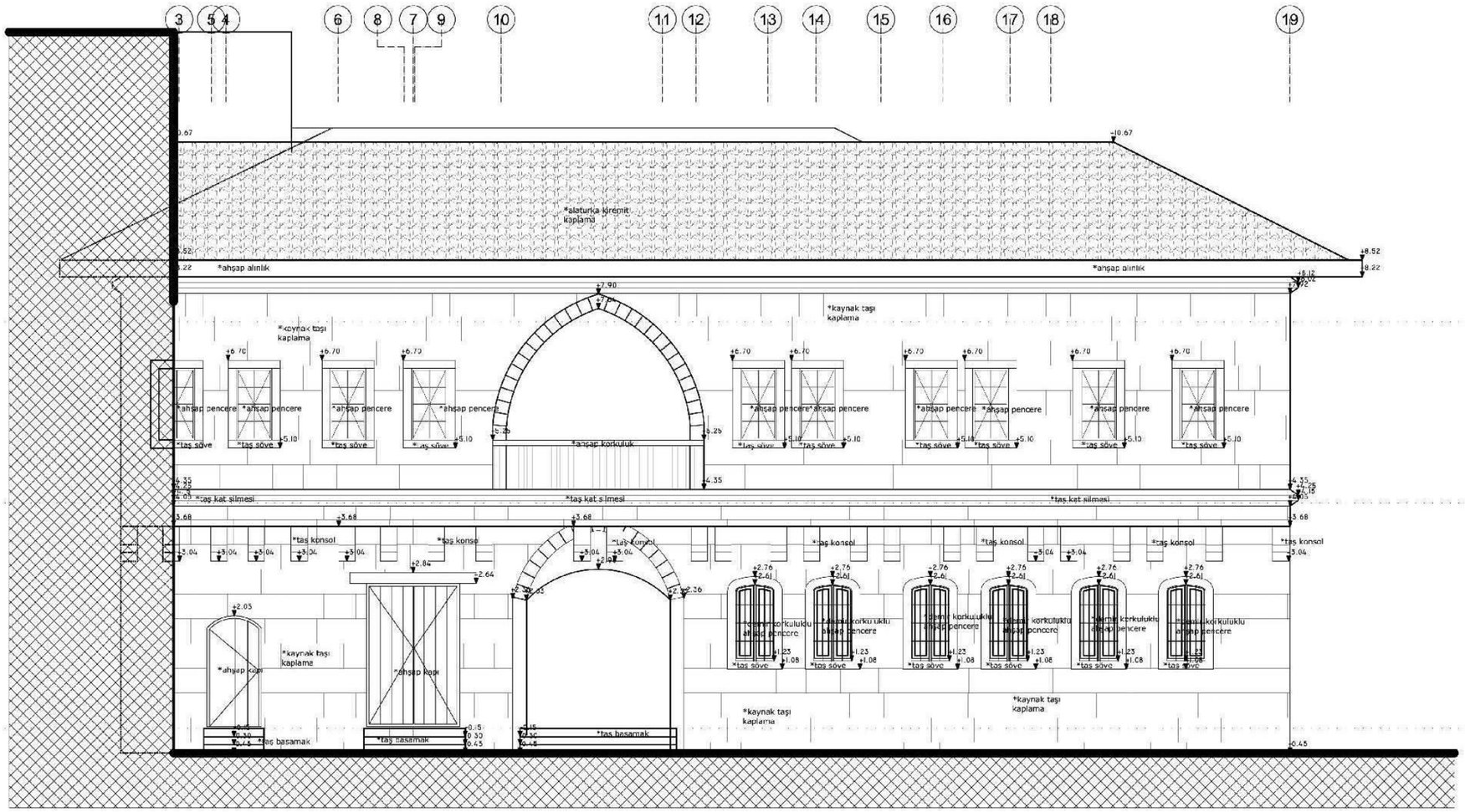

NOT: DIŞ CEPHELER EN AZ ZOR ALEVLENİCİ MALZEMEDEN OLACAKTIR.
Dış cephesi zor alevlenici malzeme veya sistemden oluşan, yüksekliği 28,50 mden az olan binalarda tabii veya tesviye silmiş zemin kotu üzerindeki 1,5 m mesafe hiç yanmaz malzeme ile kaplanmalı; bina yüksekliği 6,50 mden fazla olan binalarda pencere ve benzeri boşlukların yan kenarları en az 15 cm ve üst kenarları en az 30 cm eninde hiç yanmaz malzeme ile yangın bariyerleri oluşturulmalıdır.

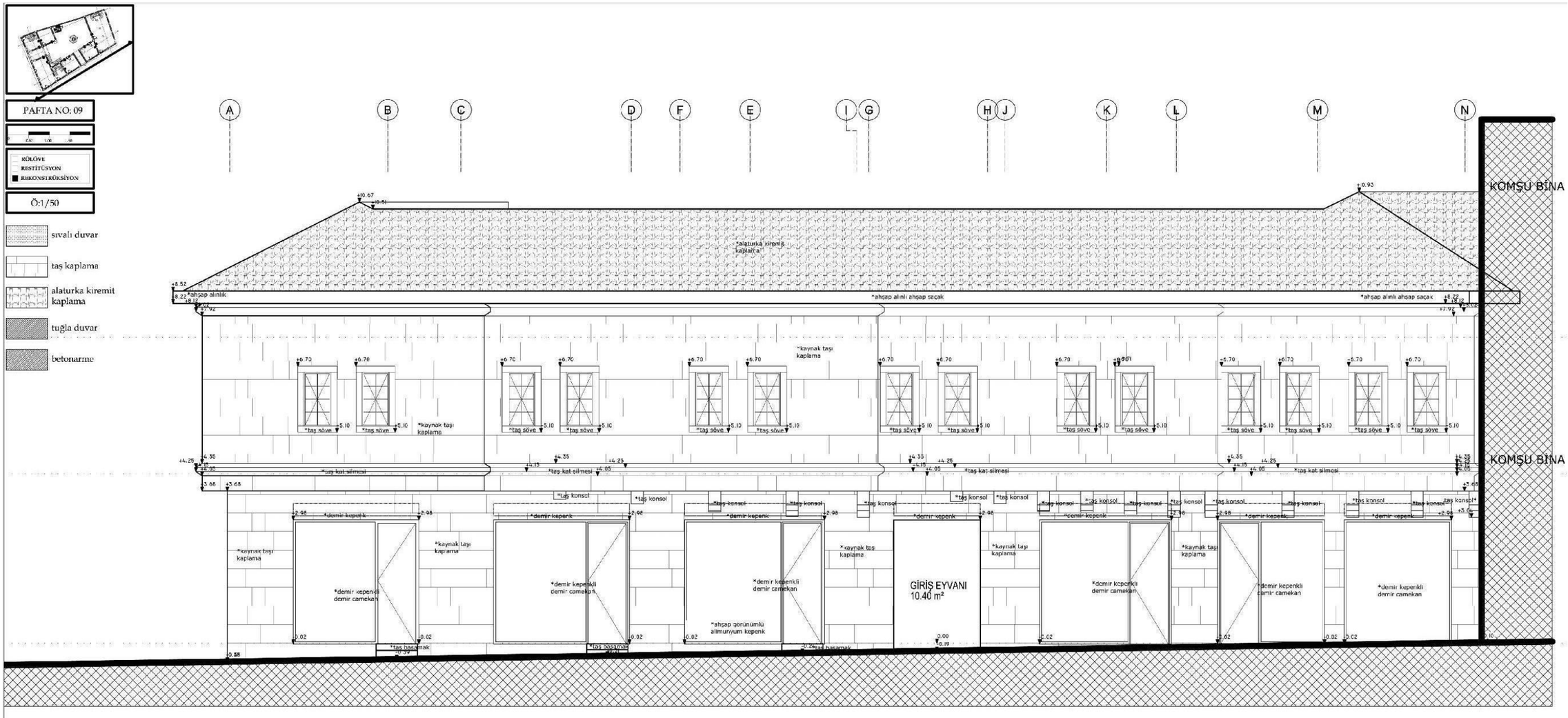

NOT: DIŞ CEPHELER EN AZ ZOR ALEVLENİCİ MALZEMEDEN OLACAKTIR.

Dış cephesi zor alevlenici malzeme veya sistemden oluşan, yüksekliği 28,50 mden az olan binalarda tabii veya tesviye silmiş zemin kotu üzerindeki 1,5 m mesafe hiç yanmaz malzeme ile kaplanmalı; bina yüksekliği 6,50 mden fazla olan binalarda pencere ve benzeri boşlukların yan kenarları en az 15 cm ve üst kenarları en az 30 cm eninde hiç yanmaz malzeme ile yangın bariyerleri oluşturulmalıdır.

DETAYLAR

PAFTA NO:10

Ö:1/10

01 02 ATMOSFERE AÇIK DUVAR KOLON KİRİŞ

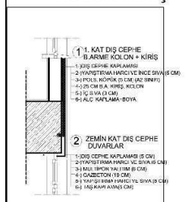

11 TOPRAKLA TEMAS EDEN PERDE BODRUM TABANI

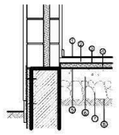

① seramik kaplama 1 cm
② SAP MIN 5 CM
③ 5 cmyüzeyi pürüzlü ve kanallı levhalar
④ 3 mm SU YALITIM MEMBRANI
⑥ 10 cm GROBETON
⑦ BLOKAJ
⑧ TOPRAK ZEMİN

P1 PENCERE DETAYI

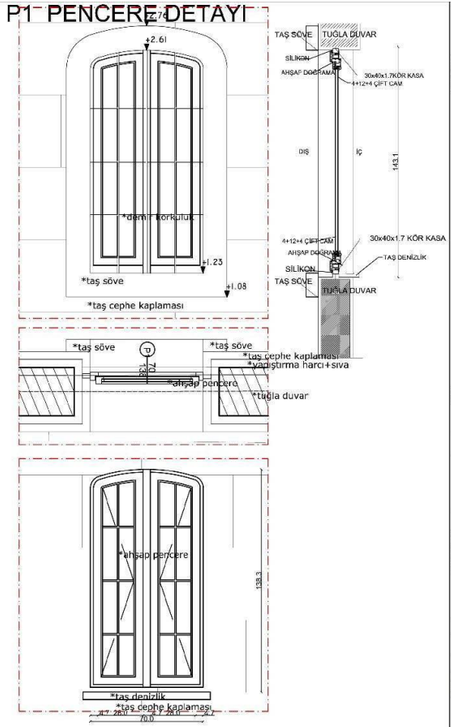

KAPI DETAYI Ö:1/20

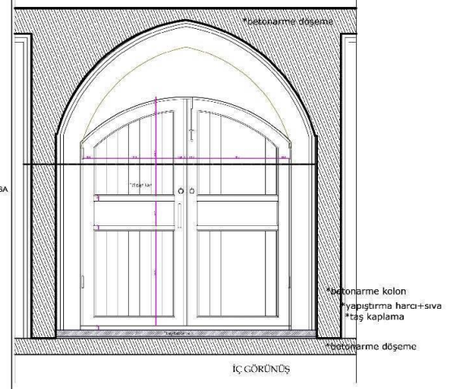

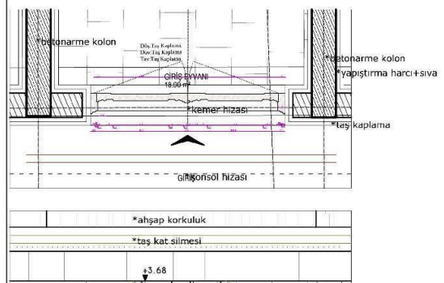

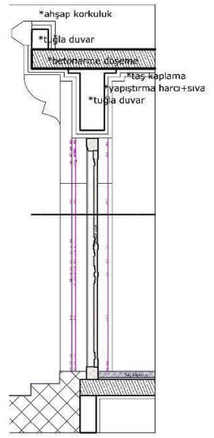

P2 PENCERE DETAYI

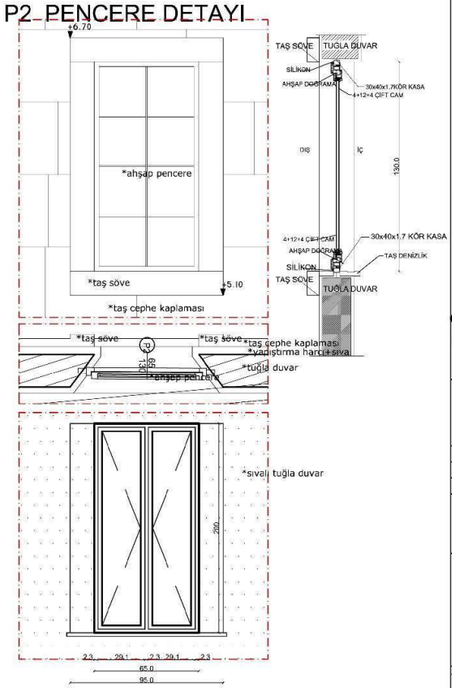

ISITILMAYAN İÇ ORTAMA BİTİŞİK TUĞLA DUVAR

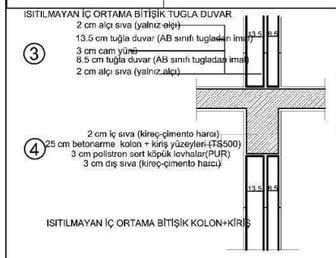

12 ÇATI DETAYI-1

6 BODRUM KAT TAVANI

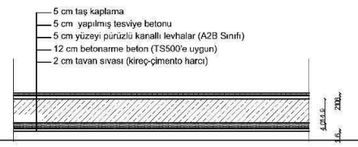

7 ZEMİN KAT TAVANI AHŞAP ZEMİNLER İÇİN

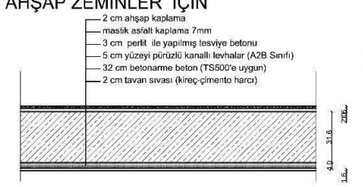

8 KATLAR ARASI

13 AHŞAP ve ÇATI DETAYI

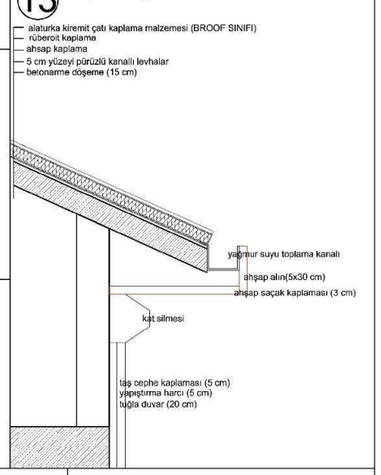

09 ORTAK DUVAR SES & ISI İZOLASYON DETAYI

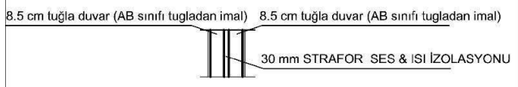

10 TOPRAKLA TEMAS EDEN PERDE VE BETON BRİKET DUVARLAR

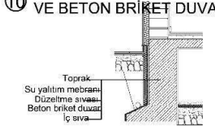

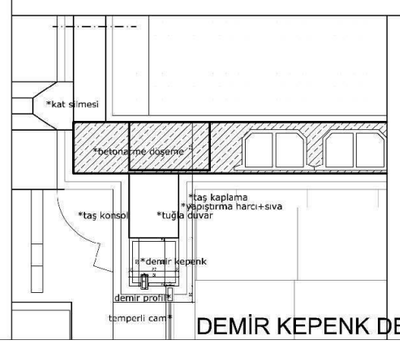

DEMİR KEPENK DETAYI Ö:1/10

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Ticaretin yapıldığı her dönemde; yolcu ve kervanların ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla, korunma, savunma ve barınma amacının ön planda olduğu yapılar yapılmıştır.

Plan gelişimi açısından tutarlı bir gelişme gösteren kervansaraylar Türk mimarisinde, süreç içerisinde hem ekonomik hem de sosyo kültürel önemde yapılar olmuşlardır.

Kervan ticaret yolları üzerindeki konumu sayesinde Aksaray ili Anadolu'daki en eski yerleşim birimlerinden biri olmuştur. Şehrin gelişimi ve ticari potansiyeli, değişen ulaşım araçları ve ticari yolların değişimi gibi gelişmelerle birlikte değişimlerden etkilenmiştir.

Ticaret yolları ve kervansaray denilince akla ilk gelen şehirlerden biri olan Aksaray'ın uzun süreler boyunca ticaret hayatında aktif rol almasına rağmen şehir içi hanları ile ilgili bir çalışma yapılmamıştır.

Barındırdığı medeniyetlerden izler taşıyan kentler zaman ve mekân arasında bulunan bağlantıyı kurmamızı sağlamaktadırlar. Kentlerin yaşadığı dönemsel geçişler de mimarinin karakteristik özellikleri, zamana ve medeniyetlere bağımlı olarak değişkenlik göstermektedir. Beylikler Dönemi, sanayileşme sonrası Cumhuriyet Dönemi kapsamında I. ve II. Ulusal Mimarlık Akımları, 20. Yüzyıl Mimarlığı, Küreselleşme Dönemi gibi dönemlerin etkisi altında Aksaray kent merkezi değişim göstermiştir.

Birçok medeniyetten tarihi değerler günümüze ulaşabilmiş birçoğu ulaşamamıştır. Ulu Cami, Hükümet Konağı gibi kültürel miras niteliği taşıyan eserler, kent merkezinin odak noktalarını ve mimari kimliğini oluşturmaktadır. Günümüz küreselleşen dünyasında tarihi izleriyle ön plana çıkan kentler dünya kenti olma yolunda ilerlemektedir. Bu kapsamda Aksaray kenti doğal ve yapay oluşumları ile uluslararası düzeyde tanınır ve ziyaret edilir olma yolunda ilerlemektedir.

Kent merkezinde bulunan değişen yollar, kullanım şartları ve amaçları dolayısıyla yıllar içerisinde birçok onarım, yenileme ve ekler yapılan ve yapılan ekler sonucu algılanamayıp kaynaklara yıkılmış olarak işlenen Çorakçı Han, yapım tarihi (19. yy) itibariyle Geç Dönem Osmanlı Mimarisi 'ne aittir. Han, parsele uygun yamuk planlama ve U plan şeması, cephe ve malzeme özellikleri ile dönemin özelliklerini göstermektedir.

Çorakçı Han'ın ortaya çıkarılması, yerleri tespit edilemeyen yıkılmış olarak bilinen diğer şehir içi hanları için referans noktası olup arşiv ve envanterlerinin tekrar kontrol edilmesi açısından önemlidir.

Yapılan bu çalışma ile yapı belgelenmiş, rölöve, restitüsyon, restorasyon ve rekonstrüksiyon projeleri hazırlanarak yapının ve bu projelerin aşamaları detaylandırılmıştır. Rekonstrüksiyon projesinde yapının ticari fonksiyonu değiştirilmeden kullanım amaçları belirlenmiştir.

Mevcut kalıntıları sağlamlaştırıp koruyarak bilinmeyen üst katı tamamlamak yerine üst kata tamamen farklı, 540 ada 1 parseli de tasarımın içine alan çağdaş bir yapı eklenmesi tercih edilen bir öneri iken alınan rekonstrüksiyon kararıyla birtakım güçlükler ortaya çıkmıştır. Rekonstrüksiyon projesinin yeni malzeme ve teknikle yapılması bir zorunluluk haline gelmiştir. Aynı şekilde kâgir olarak yapılmış iki katlı benzer bir yapının restorasyonu söz konusu olduğunda imar ve deprem yönetmeliğine uyma zorunluluğu yokken; rekonstrüksiyon (aslına uygun yeniden yapım) kararı alınmış bir yapının proje ve inşa faaliyetleri günümüz imar ve deprem yönetmeliklerine uydurulmaya çalışılmaktadır. Mevcut plan şemasına ve cephelere sadık kalınması gibi bazı nedenlerle imar yönetmeliğine uyulamazken, azami şekilde fen ve sağlık kurallarını sağlayacak şekilde diğer yönetmeliklere uyulmuştur. Yaşanan bu çelişkili durum rekonstrüksiyon yapılma zorunluluğu olan tüm yapılar için karşılaşılan büyük bir problemdir.

Deprem yönetmeliğine göre üst kat avlu revaklarının ayak kesitlerinin az olması, üst katta yapılan gönye çıkmaların imar yönetmeliğine aykırı şekilde yola taciz yapması, yükselen çevre zemin kotuna uyulması ve su basman kotunun yapılmaması, merdiven genişlik ve rıht yüksekliklerinin uygun olmaması, günümüz ticari yapılarının sahip olması gereken koşulları taşımaması gibi sebeplerden yönetmeliklere aykırı bulunmuş ve değiştirilmek istenmiştir. Yönetmeliğe uymayan ve değiştirilmesi istenen şeyler tescilli taşınmazların özgünlüğünü bozar, restorasyon ilkelerine aykırıdır.

Onay mercilerinde çalışan teknik personelinin yeni yapıya odaklanmış, restorasyon konularında yeterli donanıma sahip olmamaları karşılaşılan bu problemlerin aşılmasını güçleştirmiştir.

Ortaya çıktığı andan itibaren tartışmalı bir yöntem olsa dahi rekonstrüksiyon bir restorasyon yaklaşımı olarak, yeniden yapım olmasına rağmen, proje ve uygulaması yapılan yapının özgünlüğünün korunması ve tarihi kent kimliğinin mimari kültürel ve sosyal bir parçası olduğu unutulmamalıdır.

Mirasçılar arası oluşan hukuki sürtüşmeler sonucu şans eseri bir şekilde tescillenen bu yapının, bölgenin tarihi ticaret hayatına ışık tutması, Aksaray'da yaşayan günümüze gelen tek şehir içi han olması nedenleriyle ayrı bir öneme sahiptir. Çorakçı Han'ın ortaya çıkarılarak rekonstrüksiyonunun yapılmasıyla, biçimsel olarak Aksaray şehir içi hanları yaşatılmış ve kullanım amacını devam ettiremese bile ismiyle dahi kaybolan meslekleri hatırlatarak gelecek nesillere aktarılmıştır. Bu hanın Aksaray'da keşfedilmeyi bekleyen diğer şehir içi hanlarına referans noktası oluşturması, envanterler ve arşivlerin tekrar gözden geçirilmesi umut edilmektedir.

KAYNAKLAR

- BOA, 238 / 19
- BOA, İ.DH, 62 / 3084, BOA, MKT. UM. 293/14, BOA, C.ML. 20814/511.
- BOA, İ.MVL, 236 / 8322 – 2
- BOA, İ.TNF, 11 / 1320, S. 03 – 4
- Ağar, P., 2009, Gaziantep Lala Mustafa Paşa Hanı ve Koruma Sorunları, Kadir Has Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- Ağır, Ç.G., 2019, Tarihsel Çevrenin Sunduğu İmgeyi Okuyarak Kentsel Kimlik Arayışına Bir Yaklaşım, Yüksek Lisans Tezi, KTO Karatay Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Konya
- Ahunbay, Z., 2009, Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon, Yapı-Endüstri Merkezi Yayını, İstanbul
- Akar, T, 2009, Osmanlı Kentinde Ticari Mekânlar: Bedesten-Han-Arasta-Çarşı Mekânları Literatür Değerlendirmesi, Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, Cilt 7, Say› 13, 271-292.
- Akça, M., 2008, Tarihi Yarım Ada İçerisinde Bulunan Hanlar Bölgesi'nin, Kentsel Tasarım İlkeleri Açısından İncelenmesi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- Akçura,N., "Çevre Korumanın Dünyadaki Gelişim Süreci" ***Yabancı Ülkelerde Eski Eserlerin Korunması***, İstanbul (1973)
- Akozan, F. 1963, Türk Han ve Kervansarayları, Türk Sanat Tarihi Araştırma ve İncelemeleri, sayı 1 sy 133-167
- Aksaray Vilayet Gazetesi, Nr. 1 19 Ekim 1926.
- Anonim, Aksaray İli Kültür Merkez Kültür Envanteri, 2009, Aksaray Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Aksaray
- Arıbaş, Kenan, Aksaray Kentinin Mekânsal Değişim ve Dönüşüm Süreçleri, Aksaray Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Aksaray.
- Asar, H., 2011, Tarihi Türk Ticaret Yapıları Kapsamında Kastamonu Hanları, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya
- Aslanapa, O**.**, 1989. Türk Sanatı, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Ata, R, 2007, Aksaray Kılıçarslan Tepesi'ndeki "Köşk" Yapısı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

- Atalan Özlem – Arel Hasan Şahan, 2016, 15. Ve 16. Yüzyıllara Ait Osmanlı Han Yapılarının Mekânsal Analizi, İnternational Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic Volume 11/2 Winter, P. 217-228.

- Bay, M,2013, Salnamelerde Aksaray, Aksaray Valiliği Yayınları

- Bektaş, C., 1992, Koruma Onarım, Yem Yayınları, İstanbul

- Bektaş, C., 1999. Selçuklu Kervansarayları, Korunmaları, Kullanımları Üzerine Bir Öneri, Yem Yayınları, İstanbul.

- Boyacıoğlu, D.2010, Arap Hanı ve Yapının 18. Ve 19. Yüzyıl İstanbul Hanları İçindeki Yeri, Uludağ Üniversitesi, Mühendislik-Mimarlık Fak. Dergisi. 15(2), S. 9-21.

- Bulut A. D., 2014, Osmanlı Mimarlığının Batılılaşma Sürecinde Erzurum Şehir İçi Hanları, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dallı, Ankara

- Cantay, G; 2000, Osmanlı Dönemi Kervansarayları-Hanları, Osmanlı, c. 10, Ankara. 384-391

- Ceylan, O., 1989. Geleneksel Türk Osmanlı Çarşı Yapılarının Oluşumu, Gelişimi ve Yakın Doğu Kültürleri ile Olan Etkileşimleri, *Yayınlanmamış Doktora Tezi,* Mimar Sinan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Cezar, M. 1985, Tipik Yapılarıyla Osmanlı Şehirciliğinde Çarşı ve Klasik Dönem İmar Sistemi, Msü Yayını, 9, İstanbul.

- Caylı, Pınar-Işıl Demirtaş, "Anadolu'nun İlk Kalesi Guvercinkayası", *Kırk Bir Kere Aksaray*, S.2 Nisan 2012, s.6-12.

- Çetintürk, E.N. 1986, Aksaray (Niğde) ve Çevresinde Türk Eserleri, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Erdal Zekai, 2014, Aksaray'da Türk Devri Mimarisi, Doktora Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Van

- Erder, C., "Tarihi Çevre Bilinci", Atina Konfederasyonu – 1931, ***ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayını***, No: 24, Ankara (1975)

- Ersoy, B. (1991). İzmir Hanları.(13). Ankara/Türkiye: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Yayını sayı: 49, 124-134

- Ersoy, B. 1994, Osmanlı Şehir-İçi Hanları Plan Tasarımı ile Cephe ve Malzeme Özellikleri, Ege Üniversitesi Edebiyat Fak. Sanat Tarihi Dergisi, (7), İzmir, S.75-97.

- Eyüpgiller, K.K., ve Zakar, L., 2015,Mimari Restorasyon Koruma Teknik ve Yöntemleri, İstanbul

- Gabrđel, A, 1962, Niğde Tarihi, çev. Ahmed Akif Tütenk, Ankara.

- Görür, M, 1991, Anadolu Selçuklu ve Beylikler Döneminde Aksaray Sehri, Hacettepe Üniv. Sos. Bil. Ens. Yayımlanmamıs Y. Lisans Tezi, Ankara.

- Güçlüay, S., 2002, Anadolu Selçuklu Devleti'nin Ticaret Politikası, Türkler, C: VII, (Ed. Hasan Celâl Güzel V.D.), Ankara. S. 365.

- Gül, M. F., 2012, Aksaray Azmi Milli T.A.Ş. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.

- Gül, M. F., 2013, Aksaray Şehrinin İktisadî Tarihi Hakkında Bir Deneme, Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı, Yıl: 11, Sayı: 14, S. 131-158.

- Gül, M. F, 2016, Eski(meyen) Aksaray Fotoğrafları 3, Aksaray Üniversitesi Yayınevi

- Gül, P. , 2013, Bartın İli Taş Han Restorasyonu ve Yeniden İşlevlendirilme Önerisi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara

- Gülenaz, N. 2011, Batılılaşma Dönemi İstanbul'unda Hanlar ve Pasajlar İstanbul/Türkiye: İstanbul Ticaret Odası Yayınları Akademik Yayınlar, 33-103, 242-256.

- Günyol, V., 1950. *"Han maddesi"* ve *"Kervansaray Maddesi"* İslam Ansiklopedisi, c.6, s.299. Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.

- Güran, C. 1976, Türk Hanlarının Gelişimi ve İstanbul Hanları Mimarisi, İstanbul/Türkiye: Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, 1-79, S.175-205.

- Güven, Esat, 1951, Kavak Ziraatı Hakkında, Hasandağı Dergisi, S.4, S. 7,10.

- Güven, T., 2016, *Konya Vilayet Salnamelerine Göre 19. Yüzyılın Son Çeyreğinde Aksaray'ın İktisadi, İdari ve Toplumsal Durumu*,1. Uluslararası Aksaray Sempozyumu (Tarih, Kültür, Din, Medeniyet), Aksaray, Aralık2016, Aksaray Üniversitesi Somuncu Baba Tarih Ve Kültür Araştırmaları Uygulama Ve Araştırma Merkezi Yayını, S.953-972, Aksaray

- Hasol, D., 1998. *"Han Maddesi"* ve *"Kervansaray Maddesi"* Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, Yem Yayınevi, İstanbul.

- Hülagü, M., 2001, Osmanlı Devleti'nde Güherçile Üretimi ve Kayseri Güherçile Fabrikası, Kayseri Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 11, Kayseri, S. 74.

- İntepe, N. 2005, Osmanlı'da Bedestenler, Sızıntı Dergisi, 321, İstanbul.

- Karadayı, T. Y., 2012, Geleneksel Aksaray Evlerinin Korunmasına İlişkin Bir Yöntem Araştırması, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Konya

- Koltuk, T., 2010, Osmanlı Belgelerinde Aksaray Vilayeti, Aksaray Valiliği Yay. Aksaray.

- Konya. K.T.V.K.K. Eski Eser Fişi
- Konyalı İ.H. 1974, Abideleri ve Kitabeleri ile Niğde Aksaray Tarihi.
- Kuban D., 2000, Tarihi Çevre Korumanın Mimarlık Boyutu, Yapı-Endüstri Merkezi Yayını, İstanbul
- Kurt N. & Birçek, E.,2012, Kapadokya'nın En Eski Köyü: Aşıklı Höyük, Kırk Bir Kere Aksaray, S.1. S. 7-11.
- Özdeş, G. 1998, Türk Çarşıları, Tepe Yayınları, Ankara.
- Özen,
- Özer, M. & Saban, D., 2018, Aksaray İli Kent Merkezindeki Erken Cumhuriyet Dönemi Mimari Mirasının İncelenmesi, Ç.Ü Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi15 Cilt: 35-9.
- Özkalalı Ekmen, Gülden, 2012, Aksaray'ın En Eski Ticaret Merkezi Acemhöyük, Kırk Bir Kere Aksaray, S.3. S. 6-10.
- Özme, A., 2005. 'Ruha (Urfa)'da Bir Grup Şehiriçi Hanı', *Vakıflar Dergisi,* **XXIX**, 287-343.
- Semiz,, H.N. , 2007, Sivas Behram Paşa Hanı Restorasyon Projesi, İstanbul Teknik Üiversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- Sözen, M. ve Tanyeli, U., 1992. *"Han Maddesi" ve "Kervansaray Maddesi"* Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Südemen Mahir, Aksaray'da Hancılık, Yeni Aksaray Gazetesi, 14.8.2006.
- Tazefidan C. & Duran S., 2017 2.Uluslararası Aksaray Sempozyumu (Tarih, Kültür, Din, Medeniyet), Aralık 2017, Aksaray Üniversitesi Somuncu Baba Tarih Ve Kültür Araştırmaları Uygulama Ve Araştırma Merkezi Yayını, 159-176, Aksaray
- Tekeli, O., 2008, Aksaray Vilayeti Tarihi 1926-1933, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde.
- Topal, N., 2009, Anadolu Selçukları Devrinde Aksaray Şehri, Aksaray Valiliği Kültür Yayınları, Aksaray.
- Turan R. & Kırpık G., 2007, Selçuklu Dönemi Türklerde Sosyal ve Ekonomik Hayat, Anadolu Selçuklu Dönemi Kervansarayları, (Ed. Hakkı Acun), Kültür Ve Turizm Bakanlığı Yay. Ankara, S.143
- Uğur, B., Tarihsel Süreç İçerisinde Aksaray
- Usta G. U, 1994 Anadolu Osmanlı Dönemi Mimarisinde Mekân Analizi, Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Trabzon

- Yeşilbaş, E., 2015, Diyarbakır'da Osmanlı Dönemi Şehir-İçi Hanları Üzerine Değerlendirme. Belleten, C: LXXIX, Ankara, S. 286, 877-899

EKLER

EK- 1 Hanın Mülkiyet Bilgilerini ve Mirasçılarıyla ilgili Mahkeme Kararı 1964

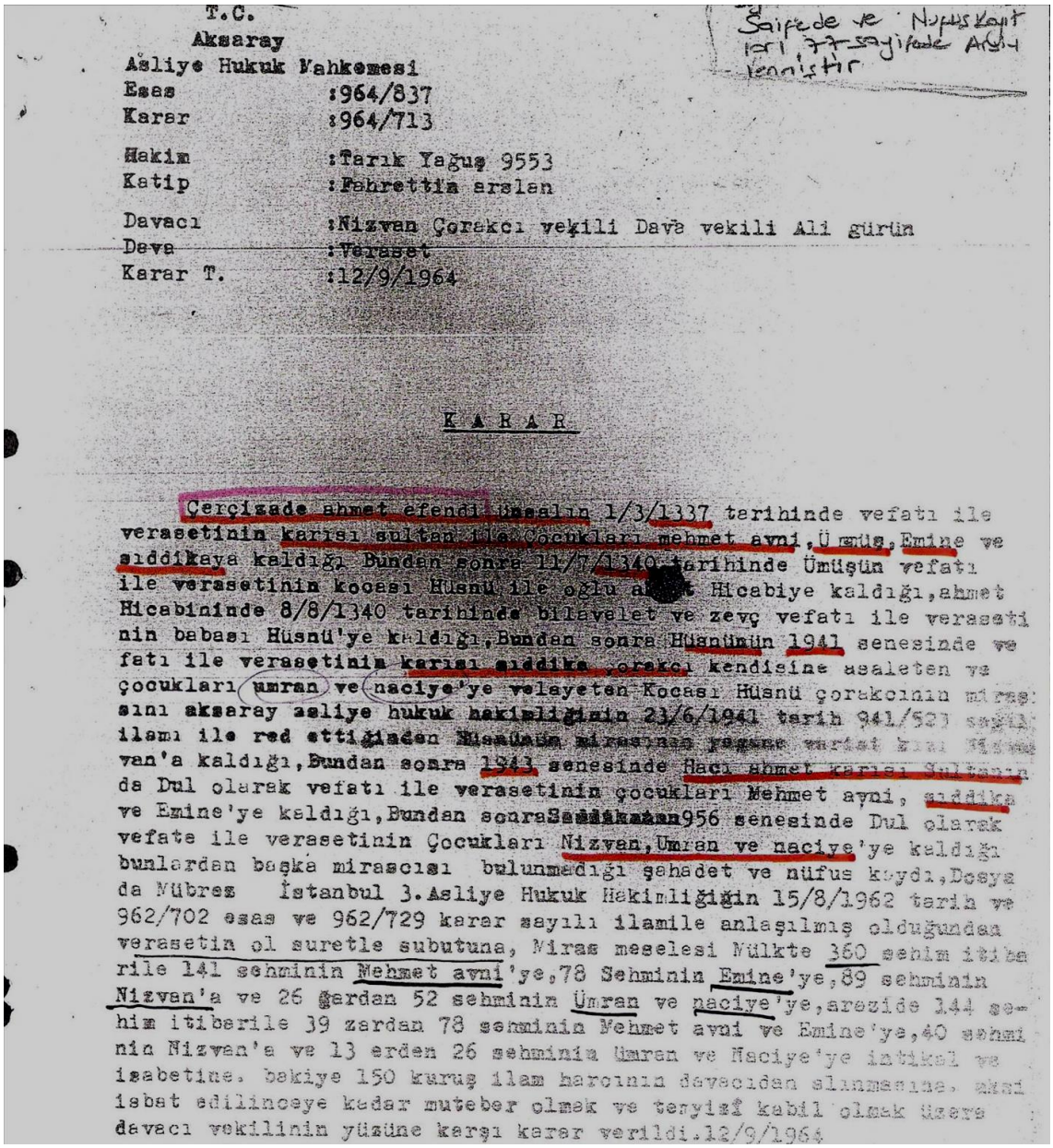

T.C.
Aksaray
Asliye Hukuk Mahkemesi
Esas :964/837
Karar :964/713

Hakim :Tarık Yağuş 9553
Katip :Fehrettin arslan

Davacı :Nizvan Çorakcı vekili Davâ vekili Ali gürün
Deva :Veraset
Karar T. :12/9/1964

K A R A R

Çerçizade ahmet efendi Ümmalın 1/3/1337 tarihinde vefatı ile verasetinin karısı sultan ile çocukları mehmet avni, Ümüş, Emine ve sıddıkaya kaldığı Bundan sonra 11/7/1340 tarihinde Ümüşün vefatı ile verasetinin kocası Hüsnü ile oğlu ahmet Hicabiye kaldığı, ahmet Hicabininde 8/8/1340 tarihinde bilavelet ve zevç vefatı ile verasetinin babası Hüsnü'ye kaldığı, Bundan sonra Hüsnünün 1941 senesinde vefatı ile verasetinin karısı sıddıka çorakçı kendisine asaleten ve çocukları umran ve naciye'ye velayeten Kocası Hüsnü çorakcının mirasını aksaray asliye hukuk hakimliğinin 21/6/1941 tarih 941/523 sayılı ilamı ile red ettiğinden Hüsnünün mirasının yegane varisi kızı Nizvan'a kaldığı, Bundan sonra 1943 senesinde Hacı ahmet karısı Sultanın da Dul olarak vefatı ile verasetinin çocukları Mehmet avni, sıddıka ve Emine'ye kaldığı, Bundan sonra Sıddıkanın 1956 senesinde Dul olarak vefate ile verasetinin Çocukları Nizvan, Umran ve naciye'ye kaldığı bunlardan başka mirascısı bulunmadığı şahadet ve nüfus kaydı, Dosya da Mübres İstanbul 3.Asliye Hukuk Hakimliğiğin 15/8/1962 tarih ve 962/702 esas ve 962/729 karar sayılı ilamile anlaşılmış olduğundan verasetin ol suretle subutuna, Miras meselesi Mülkte 360 sehim itibarile 141 sehminin Mehmet avni'ye, 78 Sehminin Emine'ye, 89 sehminin Nizvan'a ve 26 ğardan 52 sehminin Umran ve naciye'ye, arezide 144 sehim itiberile 39 zardan 78 sehminin Mehmet avni ve Emine'ye, 40 sehminin Nizvan'a ve 13 erden 26 sehminin Umran ve Naciye'ye intikal ve isabetine, bakiye 150 kuruş ilam harcının davacıdan alınmasına, aksi isbat edilinceye kadar muteber olmak ve teryizî kabil olmak üzere davacı vekilinin yüzüne karşı karar verildi.12/9/1964

EK- 2 Hanın Mirasçılarını İçeren Tapu Kütüğü Sureti

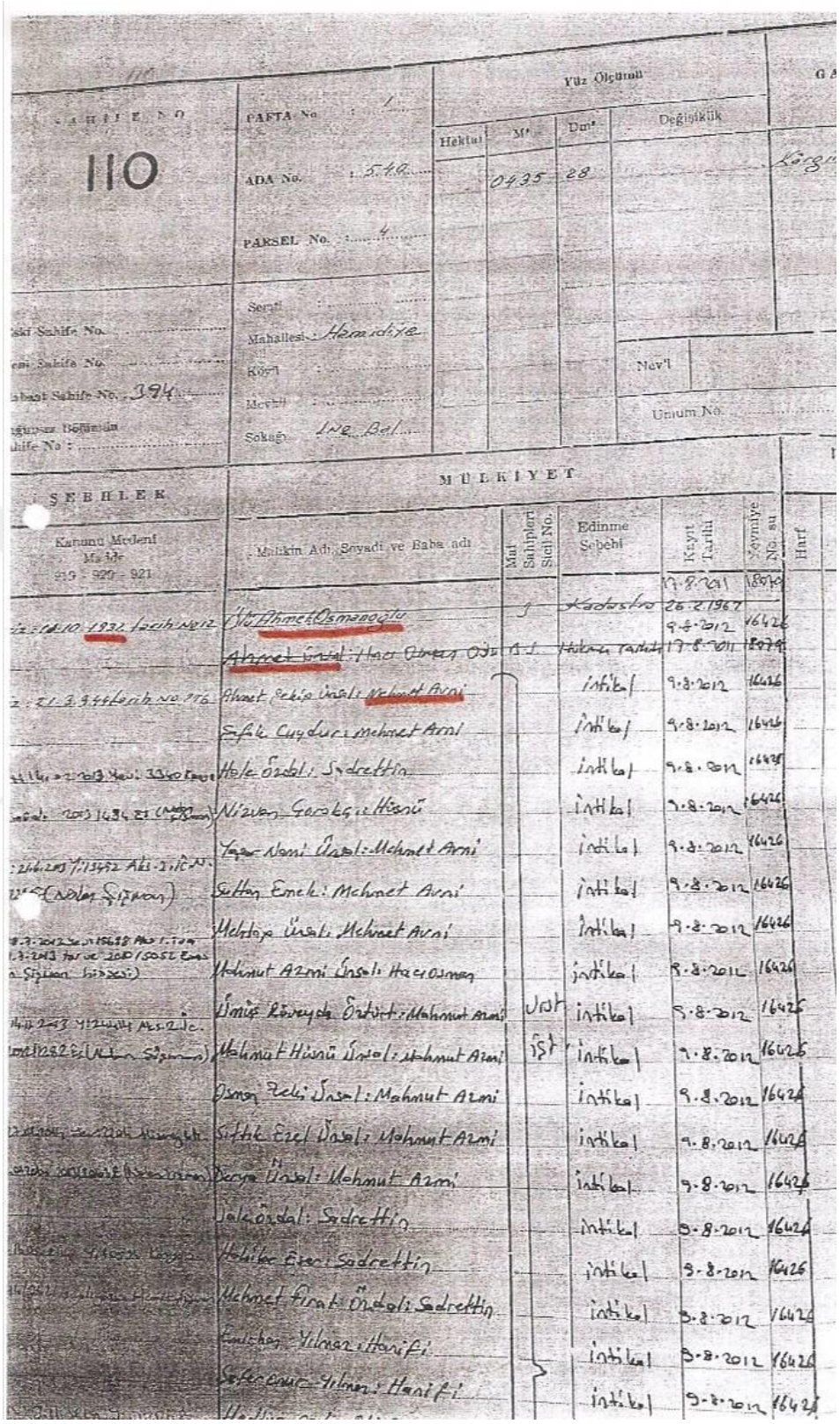

SAHİFE NO: 110

PAFTA No: 1

ADA No: 540

PARSEL No: 4

Yüz Ölçümü

Hektar	M²	Dm²	Değişiklik
	0435	28	

Sermi

Mahallesi: Hamidiye

Köy'i

Mevkii

Sokağı: İne Bal

Nev'i

Umum No.

...ski Sahife No.

...eni Sahife No.

...abaat Sahife No. 394

...ğunsuz Bölümün Sahife No:

ŞEBHLER

Kanunu Medeni Madde 919 - 920 - 921

MÜLKİYET

Mülkin Adı, Soyadı ve Baba adı	Mal Sahipleri Sicil No.	Edinme Sebebi	Kayıt Tarihi	Yevmiye No. su	Harf
			17.8.2011	18070	
Ülü Ahmet Osmanoğlu	3	Kadastro	26.2.1967		
			9.8.2012	16426	
Ahmet Ünsal: Hacı Osman Oğlu	A.S.	Hukmen Tarihi	17.8.2011	18079	
Ahmet Şekip Ünsal: Mehmet Arni		intikal	9.8.2012	16426	
Şefik Cuydur: Mehmet Arni		intikal	9.8.2012	16426	
Hale Özdal: Sadrettin		intikal	9.8.2012	16426	
Nizvan Çorakçı: Hüsnü		intikal	9.8.2012	16426	
Yaşar Nami Ünsal: Mehmet Arni		intikal	9.8.2012	16426	
Sultan Emek: Mehmet Arni		intikal	9.8.2012	16426	
Mehtap Ünsal: Mehmet Arni		intikal	9.8.2012	16426	
Mahmut Azmi Ünsal: Hacı Osman		intikal	9.8.2012	16426	
Ümüş Rüveyda Öztürk: Mahmut Azmi	Urst	intikal	9.8.2012	16426	
Mahmut Hüsnü Ünsal: Mahmut Azmi	İşt	intikal	9.8.2012	16426	
Osman Zeki Ünsal: Mahmut Azmi		intikal	9.8.2012	16426	
Sıttık Ezel Ünsal: Mahmut Azmi		intikal	9.8.2012	16426	
Derya Ünsal: Mahmut Azmi		intikal	9.8.2012	16426	
Hale Özdal: Sadrettin		intikal	9.8.2012	16426	
Hakiler Eser: Sadrettin		intikal	9.8.2012	16426	
Mehmet Fırat Özdal: Sadrettin		intikal	9.8.2012	16426	
Emiçhan Yılmaz: Hanifi		intikal	9.8.2012	16426	
Seferenur Yılmaz: Hanifi		intikal	9.8.2012	16426	

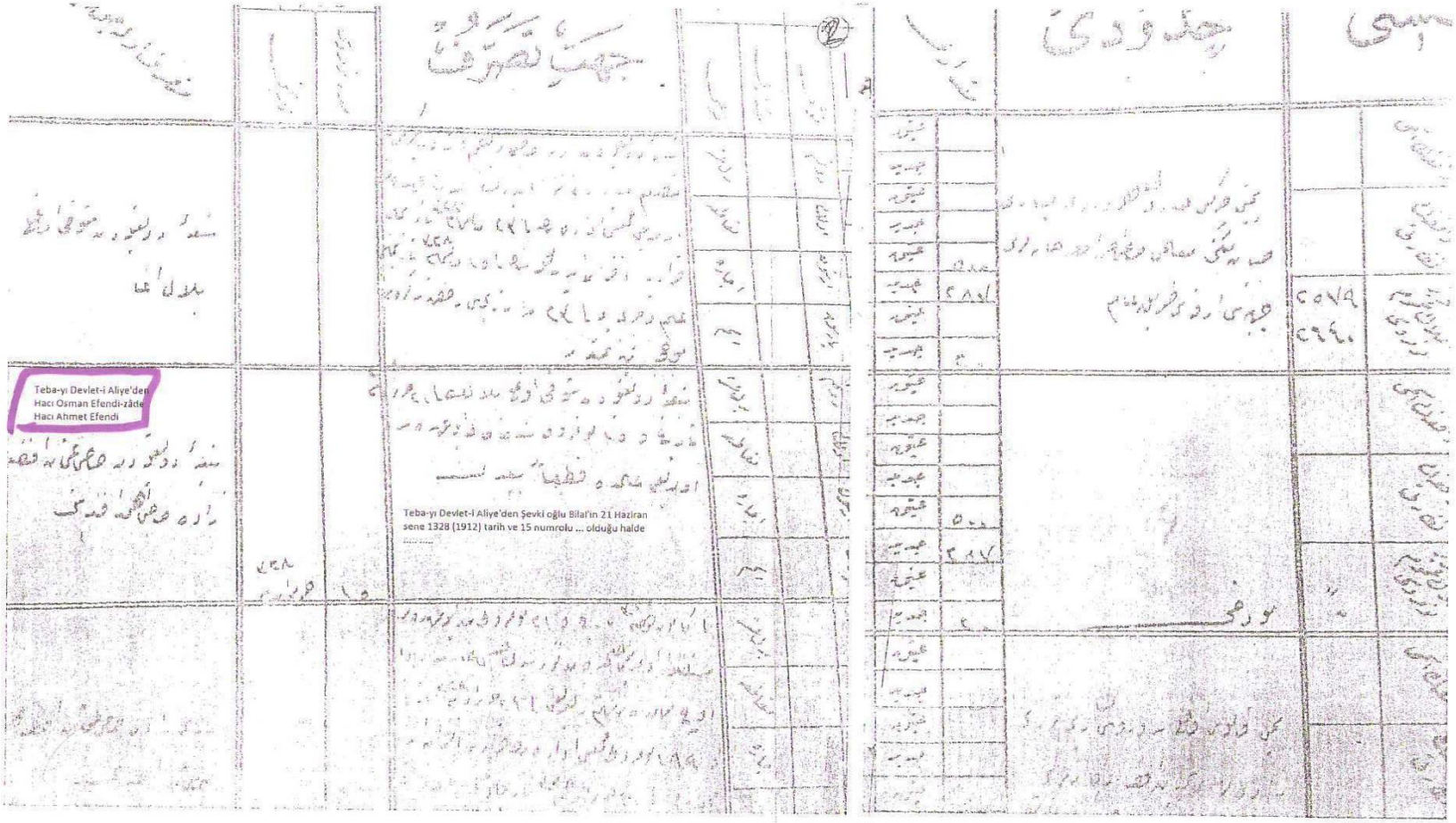
Teba-yı Devlet-i Aliye'den
Hacı Osman Efendi-zâde
Hacı Ahmet Efendi
Teba-yı Devlet-i Aliye'den Şevki oğlu Bilal'in 21 Haziran sene 1328 (1912) tarih ve 15 numrolu ... olduğu halde

EK- 3 Güncel 540 Ada 1 ve 15 Parsel Tapu Senedi
EK- 4 Konya Kültür Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu Eski Eser Fişi

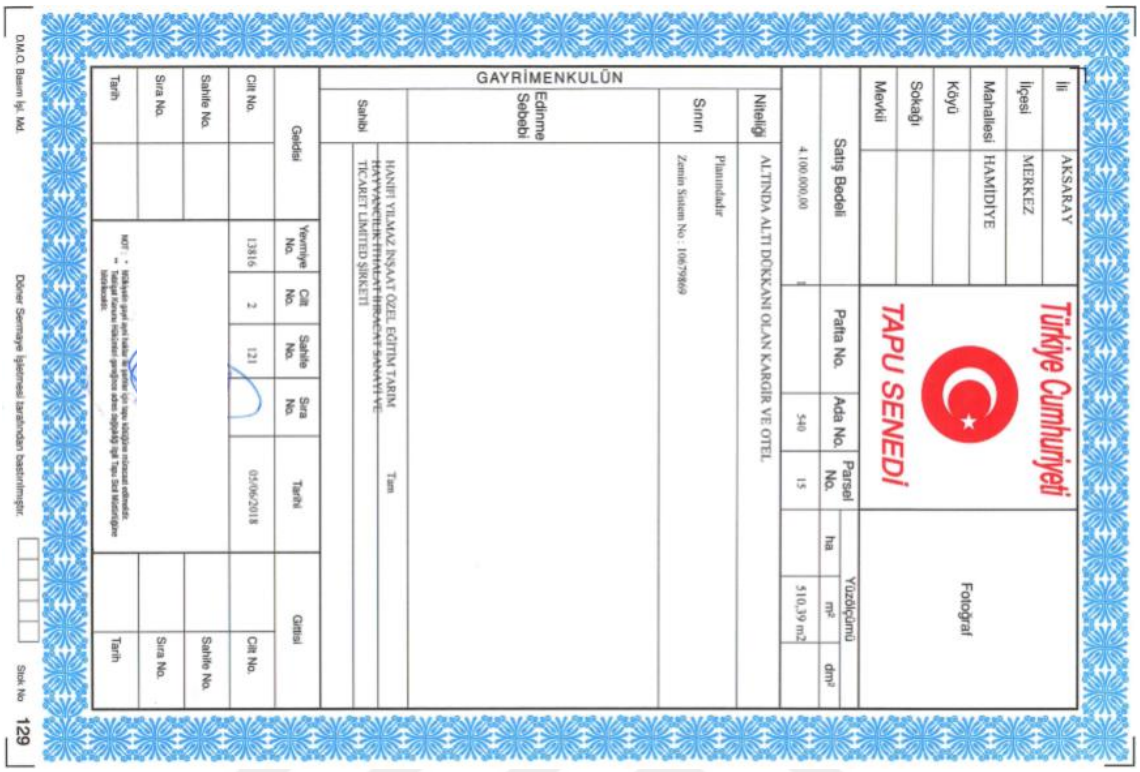

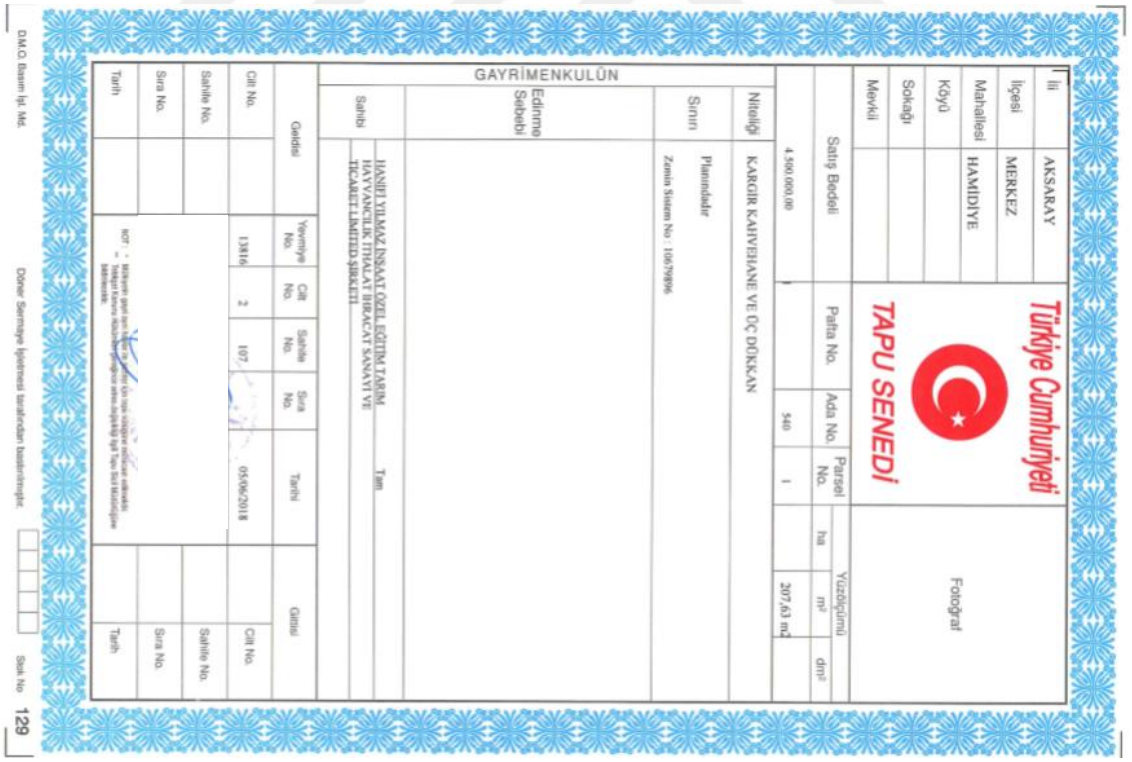

AVRUPA KONSEYİ	DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENVANTERİ D.K.V.K.E.		ENVANTER NO: (2.33)
TÜRKİYE	KÜLTÜR VARLIKLARI MÜZELER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ	ANIT	HARİTA NO. L32-a-11-d-2-b
İLİ: AKSARAY	İLÇESİ: MERKEZ	MAH. KÖY-VE MEVKİİ: Hamidiye Mah.	KORUMA DERECESİ: ANITSAL 1 2 3
ADRES:		KADASTRO PAFTA: 1 ADA: 540 PARSEL: 1-15	ÇEVRESE 1 2 3
			AYKIRI 1 2 3
ÇORAKÇILAR HANI	YAPTIRAN:	YAPAN:	MİMARİ ÇAĞI:
	YAPIM TARİHİ:	KİTABE:	VAKFİYE:

GENEL TANIM:

KORUMA DURUMU		TAŞIYICI YAPI		DIŞ YAPI		ÜSTYAPI		SÜSLEME ELEMANLARI		RUTUBET	
	A		A		A		A		A		A YOK
	B		B		B		B		B		B İZİ VAR
	X		X		X		C		X		C ÖNEMLİ

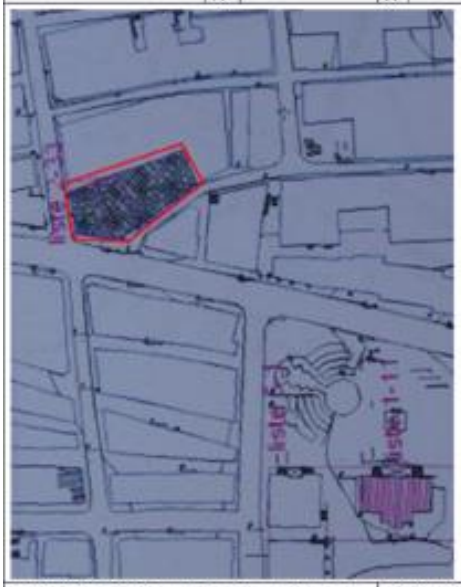

BUGÜNKÜ SAHİBİ: Vakıflar Genel Müdürlüğü | BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ: Vakıflar Genel Müdürlüğ

YAPILAN ONARIMLAR:

AYRINTILI TANIM:

Çarşı içinde Çorakçızadeler'e ait olan bu han muntazam kesme taşlardan yapılmıştır. Alt katında dükkânlar var. Üst katı yıkılmış durumda.

TEKNİK BİLGİLER	SU	ELEKTR	ISITMA

ORİJİNAL KULLANIMI: Kervansaray

BUGÜNKÜ KULLANIMI: Dükkan

ÖNERİLEN KULLANIMI: Dükkan

HAZILAYANLAR
S.Atukeren
R.Çanakçı
E.Çapraz
A. Yeğen

TESCİL KARARI
K.K.T.V.K.K
13.8.1992-1404

YAYIN DİZİNİ:
- KONYALI, İ..H., (1974) Aksaray Tarihi
- Konya.K.T.V.K.K., Eski Eser Fişi

EKLER:

REVİZYON:

EK- 5 1934 Tarihli Tapu Bilgilerine Esasen 1967 Yılında Yapılmış Yazışma Örneği

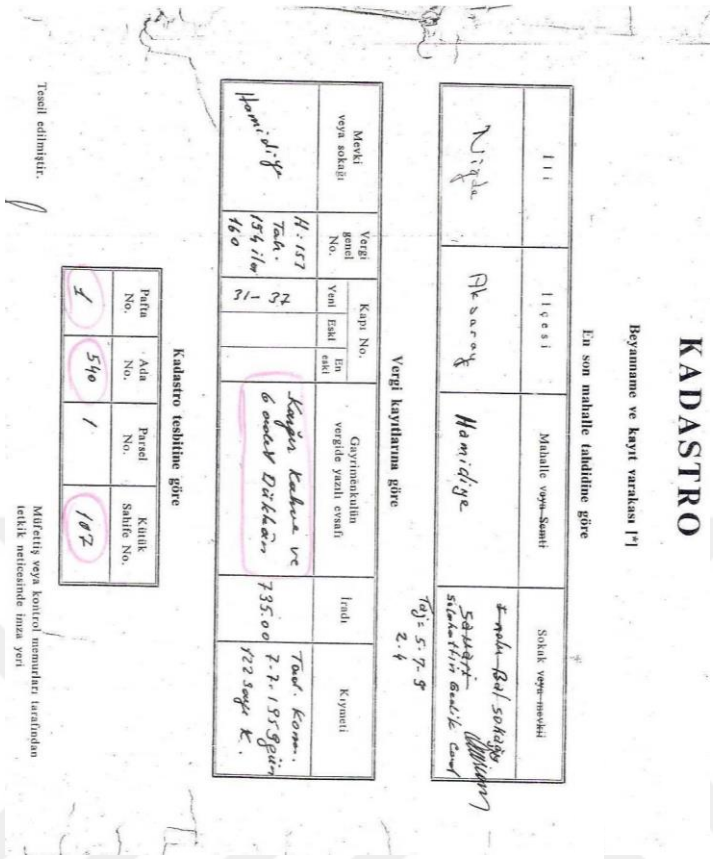

KADASTRO

Beyanname ve kayıt varakası [*]

En son mahalle tahdidine göre

İli	İlçesi	Mahalle veya Semti	Sokak veya mevkii
Niğde	Akşehir	Hamidiye	Sağlık Bal sokağı Sağlık ocağının önünde cami

Vergi kayıtlarına göre

Mevki veya sokağı	Vergi genel No.	Kapı No. Yeni	Kapı No. Eski	Kapı No. En eski	Gayrimenkulün vergide yazılı evsafı	İrad	Kıymeti
Hamidiye	II-157 Tah. 154 ilm 160	32 31			Kargir kahve ve 6 oda ve Dükkan	735.00	7-2-1937 Gün. 722 Sayı K.

Tahr. 5.7.5
2.4

Kadastro tesbitine göre

Pafta No.	Ada No.	Parsel No.	Kütük Sahife No.
1	540	1	102

Müfettiş veya kontrol memurları tarafından tetkik neticesinde imza yeri

Teslil edilmiştir.

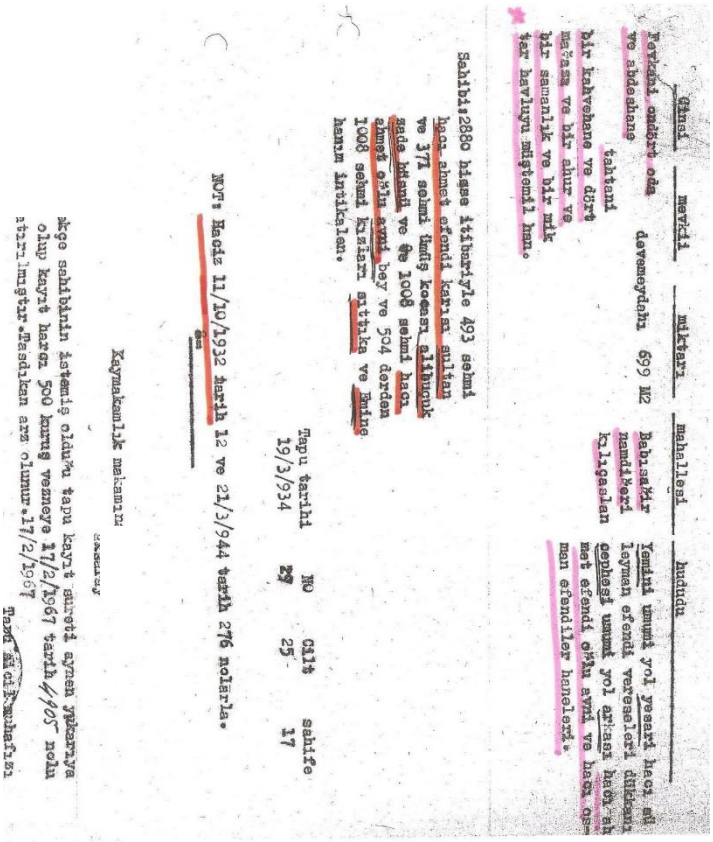

Cinsi	mevkii	miktarı	mahallesi	hududu
Parkeli ahşap oda ve abdesane tahtani	dayemeydanı	699 M2	Babasakir mendilleri kulgasalen	Yemini umumi yol yesari hacı ali leyman efendi vexesaleri dükkanı cephesi umumi yol arkası hacı osmet efendi evi ve hacı osman efendiler hanelerile.

bir kahvehane ve dört
mağaza ve bir ahur ve
bir samanlık ve bir mik
tar havluyu müştemil hane.

Sahibi:2880 hisse itibariyle 493 sehmi
hacı ahmet efendi karısı sultan
ve 371 sehmi ümüş kocası alibaşık
zade hüseni ve 96 1008 sehmi hacı
ahmet oğlu emi bey ve 504 derden
1008 sehmi kızları sıtıka ve Ruhne
hanım ınsiklerı.

Tapu tarihi 19/3/934 NO 29 Cilt 25 sahife 17

NOT: Hadiz 11/10/1932 tarih 12 ve 21/3/944 tarih 276 nolerile.

Kaymakamlık makamına

Arge sahibinin istemiş olduğu tapu kayıt suretinin aynen yukarıya olup kayıt harız 500 kuruş vesmeye 27/2/1967 tarih 4905 nolu ilmühaberle gönderilmiştir. Rica olunur 17/2/1967

Tapu Sicil Muhafızı

T.C. 68.00.111
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Konya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu

KARAR

Toplantı Yeri: KONYA

Toplantı Tarihi ve No :28.06.2019 - 266
Karar Tarihi ve No :28.06.2019 - 6200

Aksaray İli, Merkez İlçesi, Hamidiye Mahallesi, 540 Ada, 1 ve 15 parsellerde yer alan, Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Müdürlüğü'nün 13.08.1992 tarih ve 1404 sayılı kararı ile tescil edilen, Kurulumuzun 11.01.2019 tarih ve 5854 sayılı kararı ile rölöve, restitüsyon projeleri ve raporu uygun bulunan, özel mülkiyette yer alan ve zaman içerisinde büyük bir kısmı yok olan Çorakçılar Hanı'na ilişkin hazırlanan statik teknik raporun değerlendirilmesi istemine ilişkin, Aksaray Belediye Başkanlığı İmar ve Şehircilik Müdürlüğünün 20.06.2019 tarih ve 2234 sayılı yazısı ile Konya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü uzmanlarınca hazırlanan 27.06.2019 tarih ve 289872 kayıt nolu rapor okundu, eki dosya incelendi, yapılan görüşmeler sonunda;

Aksaray İli, Merkez İlçesi, Hamidiye Mahallesi, 540 Ada, 1 ve 15 parsellerde yer alan, Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Müdürlüğü'nün 13.08.1992 tarih ve 1404 sayılı kararı ile tescil edilen, Kurulumuzun 11.01.2019 tarih ve 5854 sayılı kararı ile rölöve, restitüsyon projeleri ve raporu uygun bulunan, özel mülkiyette yer alan ve zaman içerisinde büyük bir kısmı yok olan Çorakçılar Hanı'na ilişkin hazırlanan statik raporun uygun bulunduğuna, bu doğrultuda taşınmazın yeniden yapılmasına ilişkin hazırlanacak rekonstrüksiyon projesi ve raporunun Kurulumuza iletilmesine karar verildi.

ASLI GİBİDİR

Başkan
Dr.Öğr.Üyesi İlhan KOÇ
İMZA

Muammer KOYUNCU
Koruma Bölge Kurulu Müdürü

Başkan Yardımcısı
Doç.Dr.Mehmet TEKOCAK
İMZA

Üye
Hayriye TAŞBAŞ
İMZA

Üye
Dr.Öğr.Üyesi Zekeriya ŞİMŞİR
İMZA

Üye
Dr.Öğr.Üyesi Fatih EREN
İMZA

Üye
Fatih ÖZGÖKÇEN
İMZA

Üye
Ömer Faruk ERCİYES
İMZA

Üye
-
Aksaray Belediye Bşk
Temsilcisi
(Bulunmadı)

Üye
İbrahim GENÇ
Konya Vakıflar Bölge
Müdürü
İMZA